

Tertia sola tua est, noli pugnare duobus.

Etsi tamén facta matrimonia non rescindat, explicat Iulius Paulus lib. 2. sententiarum tit. 19. ubi Cuiacius, & lib. 3. observationum cap. 5. Francisc. Connanus lib. 8. commentar. cap. 4. doctissimus Piccardus in principio institut. de nuptijs nu. 10. in fine, imò Antonius Guidebertus lib. 1. questionum iuris memorabilium cap. 12. & in commentarijs de sponsalibus, & matrimonio, acriter defendit etiam attento iure ciuili patris consensum nō oportere, cuius omnibus argumentis lato calamo satisfacit Barcholt de gradibus vers. nunc videamus. quomodo matrimonium contrahitur per totum, solum enim iure nouissimo attento in matrimonijs patris consensū nō requiri sancitum est, videndi sunt Gutierrez de matrimonio cap. 79. nu. 14. Sanchez disput. 23. nu. 3. Vasquez de matrimonio disput. 4. nu. 24. Villalobos p. 1. tractatu 13. differentia 39. Sayrus lib. 7. clausis regie. cap. 5. nu. 12. Coninch. disput. 28. dub. 5. Filliuccius tract. 10. cap. 4. nu. 128. cum sequ. Ledesma, Henriquez, & alij apud Barbof. in collect. ad text. in cap. 1. à nu. 3. de desponsatione impuberum, latè Pater Bossius dicto cap. 11 per tot.

At ex iuribus citatis colligi nequit posse filiū familias de iure ciuili adstringi ad matrimonium contrahendum, si enim hoc diceretur, benè procederet Auendani responsio, matrimonium ibi non fuisse annullatum, non ex eo, quia, metus reuerentialis non sit sufficiens, sed quia poterat adstringi, sed cum solū fiat mentio illud esse contrahendum adhibito patris consensu, signum est ibi nō declarari inualidum matrimonium, quia solus metus reuerentialis concurrebat, sic dicendum erit de renunciatione, ac de omni alio contractu.

Facit pro eadem sententia textus in l. fideiusor. §. pater sei. ff. de pignoribus, ubi 11 consensus præstitus a filio obligationi rei suæ propriæ factæ per patrem ad illius luationes validus iudicatur, & rescissioni non subiacet, in illis verbis, nec metuere debebat ex hoc solo quod manente patre manu sua subscripsit instrumentum, in quo loco non solum videtur adesse metus reuerentialis, sed quid plus, aderat enim mandatū patris sic ordinantis, & tamén rescissio denegatur, consequens est dicendum ex solo metu reuerentiali renunciationem non rescindi.

Confirmatur hæc sententia, nam non omnis metus concussiuus sufficiens est ad rescindendam renunciationem, seu

omnem alium contractum, sed requiritur, quod cadat in constantem virum, aut faminam, vt in l. metum il secundo, ff. quod metus causa, l. si per vim, C. eodem titulo, l. si donationis, C. eodem, l. 2. §. finali, ff. ex quibus causis maiores. l. si quis ab alio, ff. de re indicata, l. vani timoris, ff. eodem titulo l. interpositas, C. de transactionibus, ita ut metus iste contineat salutis periculum, vel corporis cruciatus, quæ dicta locum habere nequeunt in solo metu reuerentiali, ergo si metus concussiuus de per se non est sufficiens ad rescissionem, nisi contineat qualitates enunciatas, quomodo dici poterit metum reuerentialem esse sufficientem, in quo nihil ex his consideratur.

Scio tamén debitorem in mora constitui, & si interpellatio non adfuerit, 13 quoties reuerentia debetur creditori per debitorem, docent Scaccia de commercio, §. 1. quest. 7 p. 2. ampliat. 8. nu. 130. Castillus decif. 112. Peguera decif. 33. cō. quod dictus metus reuerentialis iustam causam excusationis præbeat, l. scire oportet, §. suff. cit. ff. de excusat. tutorum, l. quibus diebus, ubi Bartolus, ff. de condit. & demonstrat. Domin. Reg. Capyc. Latro decif. 106. nu. 15.

Neque obstat textus in dicto §. quæ ones 14 rante, nam vt bene ait Sanchez loco citato, ibi non solum metum reuerentialem fuisse consideratum, sed quid aliud, vt indicant verba illa, nimia reuerentia, quæ nequeunt adaptari ad solum metum reuerentialem, quia sufficiebat dicere, reuerentia, quod proprie contingit, quando aliud periculum timetur, sed Duarenus aliter respondet, per hæc verba, expendenda est diligenter species, questio est, an libertus tacens, & non contradicens intelligendus sit consensisse, & promississe, respondetur non consensisse, hic enim agitur de presumptione, quæ alteri cedit, presumptio enim consensus cedit presumptioni reuerentie, quia ob nimiam patroni reuerentiam consensisse presumitur, quæ Duarenus verba ostendit intelligi tantum de consensu tacito, & præsumpto. resultante ex taciturnitate, qui in præiudicialibus non presumitur, quæ eadem responsione vitur Sanchez loco citato, qui tacitus consensus per metum reuerentialem, excluditur, docent Menoch. lib. 3. presumpt. 127. nu. 15. Farin. verbo metus nu. 129.

S V M M A R I V M.

- 1 Metus reuerentialis sufficiens est ad rescindendam renunciationem, si minæ concurrant.
- 2 Suspicio metus tollitur per præsentiam consanguineorum.
Licet poterit probari illum intervenisse.
- 3 Dicta num. 1. procedunt, licet fuisset elapsum aliquod temporis intervallum inter renunciationem, & minas.
Quod tamen intelligitur, si duraverit causa metus.
- 4 Metus illatus per Officalem dicitur durare durante officio.
- 5 Ponderatur in contrarium textus in l. 2. C. quod metus causa, & resolvitur.
- 6 Renunciatio rescinditur, quoties renunciatus fuerit tenella ætatis, vel metum inferens sit persona severa.
- 7 Minor metus requiritur in femina renunciante.
- 8 Renunciatio rescinditur, quoties cum metu reuerentiali concurrat læsio.
Sic dicimus unum ex illis sufficere cum metu reuerentiali, læsionem, scilicet, vel minas.
- 9 Mulier valide obligatur pro viro extorcendo, imò etiam ne vadat ad carceres.
Quod locum non habet, quoties mulier ex tali obligatione remaneret indotata.
Nisi tamen remanerent bona penes virum sufficientia ad restitutionem dotis.
Sed tali casu erit attendendum tempus restitutionis dotis, non obligationis.

A R G V M E N T V M.

Enumerantur casus, in quibus metus reuerentialis sufficiens est ad rescindendam renunciationem, scilicet si concurrant minæ, vel læsio.

T H E O R E M A LXXXVII.

ET si tamèn diximus solum metum reuerentialem non sufficere pro rescissione renunciationis, seu cuiusvis alterius contractus, tamen alijs adiunctis renunciatio rescinditur, primo si cum illo concurrant minæ, & verbera, & quæcumque minæ sufficiunt, ita Bartol. in dicto 5. quæ oneranda. Boerius decis. 100. per tot. Sanchez de matrimonio lib. 4. disp. 6. nu. 7. plures adducit Gaspar Thesaurus lib. 1. quæst. 51. nu. 5. Molina de ritu nuptiarum lib. 3. quæst. 98. nu. 11. Antonius Faber

in suo Codice lib. 2. tit. 8. definit. 2. & 6. Fontanella de pactis nuptialibus clausula 7. glo. 2. p. 5. nu. 51. plures refert Castillus Soto maior lib. 3. controuersiarum cap. 1. nu. 153. Suarez in commun. opin. lit. M. nu. 151. Anna allega. 114. nu. 2. lib. 2. Facchinus lib. 2. controuersiarum cap. 96. Larrea alleg. 35. nu. 25. Prato tomo 2. discep. cap. 33. nu. 31. Iudex Balboa disquisit. 19. nu. 26. & per totam, Reg. Galeota tomo 2. cap. 14. n. 22. cum seqq. Dom. Reg. Merlinus tomo 2. controuers. cap. 100. nu. 59. ex l. donationis, C. quod metus causa, ibi (vel capitales minas pertimescendo) & arg. textus in l. ad inuidiam, C. eod. titulo.

Et licet per præsentiam consanguineorum omnis metus suspicio tollatur, ex dictis per Bartol. in dicta l. transactione nu. 1. C. de transactionibus, Mascardus de probationibus conclus. 1051. nu. 23. & conclus. 435. nu. 1. & seqq. Socinus iunior conf. 144. nu. 4. lib. 1. Maluasia conf. 65. nu. 23. Borrellus in prag. odia litium, §. 1. glo. 3. num. 97. Gramaticus dec. 66. nu. 9. Intrigliol. conf. 6. nu. 105. lib. 1. Carolus de Graffis in tractatu de amicitia nu. 191. Aponte conf. 17. nu. 81. lib. 2. Morgol. de metu cap. 2. §. 7. nu. 15. Farinacius de iur. 198. nu. 9. in fine lib. 2. consil. crimin. Card. Tuscus lit. M. conclus. 223. n. 11. & 12. Mercur. Merlinus de legitima lib. 3. tit. 2. quæst. 28. nu. 26. Reg. Tappia decis. 16. nu. 51. Aldogradus conf. 5. nu. 61. vbi plures adducit, sed non excludit probationem in contrarium, docent Castrensis in dicta l. transactionem, Felinus in cap. causam matrimonij nu. 6. de officio delegati, Rogerius in l. 1. nu. 5. ff. de testamentis Decius conf. 272. Socinus iunior conf. 67. nu. 4. Cassanens in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 7. nu. 1. Parisius conf. 26. nu. 68. & conf. 139. n. 23. cum seqq. vol. 4. Gaspar Thesaurus dicta quæst. 51. n. 16. decisum referens, tamèn si minæ, aut verbera præcesserint, renunciatio rescinditur, & si facta fuerit in præsentia consanguineorum.

Quod procedit licet elapsum fuerit aliquod temporis intervallum inter renunciationem factam, & verbera, Bartolus in l. penult. ff. de condit. ob turpem causam, idem Bartolus, Baldus, & Angelus in l. qui in aliena, ff. de acquirenda hereditate, Bartolus in l. 2. C. de ijs quæ vi metus causa sunt, & in tractatu de tyrannide col. 6. Abbas in cap. 1. col. finali titulo quod metus causa, Canonistæ communiter in dicto cap. causam matrimonij, Alexander conf. 1. col. 6. & conf. 17. col. 5. vol. 5. Baldus conf. ultimo col. 10. lib. 2. Calderin. conf. 1. in titulo quod

metus

metus causa, Bursatus conf. 72. nu. 27. Euerardus conf. 19. in principio, latè Decius conf. 219. nu. 4. & 5. Parisius conf. 10. nu. 60. Naffa conf. 351. nu. 19. & 20. notabiliter declarat Rebuffus ad consilium Gallicas in titulo de rescissione contractus art. unico glosa 22. nu. 1. durante tamén causa metus, colligitur ex l. 2. C. quod metus causa, cap. 1. eodem titulo, Aretinus conf. 14. col. 3. & 4. Boerius decif. 100. nu. 13. Soecinus iunior conf. 77. nu. 52. & 62. lib. 1. Menochius lib. 3. præsumpt. 42. nu. 22. Osafcus decif. 179. nu. 12. Ludouicus decif. Lucensi 17. per totam, Trentacinqu. lib. 1. variarum titulo de his que vi resolut. 1. nu. 15. dicentes procedere, etiam post longum tempus, Riminaldus iunior conf. 295. nu. 75. lib. 3. Monterius decif. Aragon. 32. nu. 40. Gama decif. 346. nu. 6. Surdus consil. 513. nu. 51. & seq. lib. 4. vnde metus illatus per officialem dicitur durare, officio durante, Baldus in rub. Codicis de his, que vi metusue causa fiunt nu. 4. Bartolus in l. de pupillo, §. si quis, ff. de noui operis nunciacione, Serafinus decif. 841. & 861. Monterius in addit. ad Olibanum in titulo de actionibus lib. 1. Alexander conf. 98. vol. 3. Mongolon de metu, §. 10. nu. 3. Sanchez lib. 6. disp. 12. nu. 23. & disp. 18. nu. 7. Farinac. lib. 2. consiliorum decif. 263.

Et licet contrarium videatur decidi in l. 2. C. quod metus causa, intelligitur de metu habente causam continuam, ita Alexander ibi nu. 6. & 8. & si aliquis diceret cessare per lapsum anni, vt in l. si per vim, C. eodem titulo, licet si exceptione, §. post annum, ff. eodem, vel post triginta annos, vt dicunt Doctores post Baldum in l. 2. C. quod metus causa, Socinus senior conf. 4. nu. 12. lib. 4. Parisius conf. 100. nu. 60. Bursatus conf. 72. nu. 29. Afflictus decif. 336. nu. 5. locum habebit cessante causa metus, secus illa durante, notant Alexander in dicta l. si per vim nu. 4. Odofredus in dicta l. 2. nu. 1. Gaspar Thesaur. dicta qu. 5. nu. 20.

Idem dicitur si persona cui debet præstari reuerentia sit seuera, & crudelis erga non obtemperantes suæ voluntati, vel si renunciatus esset tenellæ ætatis, semper renunciatio rescinditur, Suarez allega. 24. nu. 5. circa finem, Nauarrus in titulo de his que vi metusue causa fiunt consil. ultimo, Montanerius ad Olibanum, ubi supra, & in responso pro uxoris amita p. 1. nu. 56. communem opinionem vocat Mandellus Alben. conf. 77. nu. 21. lib. 1. imò iudex debet considerare si ille in quem cadit metus reuerentialis

sit læmina, quia minor metus requiritur, glosa in cap. cum locum de sponsalibus, Menochius lib. 2. de arbitrarijs iudicium casu 135. nu. 4. & præsump. 127. nu. 11. lib. 3. Vitalis de clausulis in titulo de metu uxoris, Medices de casibus fortuitis p. 1. quæst. 7. nu. 7. vers. decimo quarto, colligitur, Iacobus in sua praxi in rub. de actione exempto, nu. 4. Surdus decif. 194. nu. 24. Crassus excep. 11. nu. 13. Fontanella de pactis nuptialib. claus. 7. glosa 2. p. 5. nu. 40.

Idem dicendum erit si cum metu reuerentiali concurrat læsio, tunc nulli dubiū est renūciationē rescindi, docent Aretinus conf. 24. Paulus de Castro conf. 174. nu. 4. Conarruias de sponsalibus p. 2. cap. 3. §. 6. nu. 4. circa medium, & in cap. quamuis pactum p. 7. §. 4. nu. 7. Menoch. de arbitrarijs iudicium casu 136. nu. 9. & præsump. 127. nu. 14. Mascardus conclus. 1035. nu. 27. Surdus conf. 580. nu. 10. Farinaceus verbo metus nu. 130. Anna allega. 88. nu. 6. lib. 2. plures refert, & sequitur de Crassis dicta except. 11. nu. 18. Reg. Rouitus conf. 68. nu. 6. & 7. lib. 2. Capycius decif. 159. nu. 32. Gramaticus decif. 103. nu. 5. Osafcus decif. 179. nu. 5. Franchus decif. 119. nu. 5. Sesse decif. 60. nu. 10. Vrsillus ad Afflictum decif. 69. Monterius decif. Aragon. 32. nu. 31. Riccius collect. 155. allegans Verallum decif. 220. p. 2. Farinaceus in addit. ad decif. 42. lib. 1. consil. crim. & in fragmentis verbo metus nu. 130. Gaspar Thesaurus dicta quæst. 51. nu. 29. Guttierrez de matrimonio cap. 44. nu. 31. Facchineus lib. 2. controuersiarum cap. 96. Connanus in tractatu de pactis lib. 1. cap. 6. nu. 150. Gratianus discep. forens. cap. 108. nu. 53. Mongol. de metu cap. 9. nu. 23. Reg. Tappia decif. Sac. Consil. 16. nu. 38. Sperellius decif. fori Ecclesiastici 79. nu. 43. Aldogradus conf. 5. nu. 64. Arias de Mesa lib. 3. variarum cap. 36. nu. 29.

Vnde sequitur dicendum minas, & læsionem copulatiuè non requiri, sed vnum ex illis cum metu reuerentiali esse sufficere pro rescissione renunciacionis, Flores Diez de Mena in addit. ad Gammam decif. 251. Morotus conf. 75. nu. 6. Ruinus conf. 121. nu. 6. lib. 4. Aymon conf. 49. nu. 2. Serafinus decif. 771. nu. 9. Farinaceus dicta decif. 242. nu. 11. post secundum volumen consiliorum, Fontanella dicta clausula 7. glosa 2. p. 5. nu. 65. & 66.

Ex dictis dicendum oritur, quod licet mulier valide obligetur pro viro excarceranda, & Velieiani exceptione non iuuetur, Franchus decif. 279. de Georgia alleg. 32. imò etiam ne vadat ad

gat

ceres decisum in Rota Romana testatur Gratianus tomo 1. discep. forens. cap. 108. nu. 16. Riminaldus senior conf. 37. num. 16. Surdus conf. 367. nu. 18. cum seqq. Pascalis de viribus patrie potestatis p. 3. cap. 5. nu. 13. 14. cum seqq. Adrianus, Negusantius q. 427. nu. 21. Montanerius in addu. ad Oliba num p. 2. lib. 1 cap. 9. num. 13. Gayus de credito cap. 4. quasto 7. num. 949. videndi sunt latè Dom. Reg. Capyc. Larro tomo 2. decis. 148. Domin. Consil. Staibanus iunior controuersiarum forensium cap. 42. per totum, Dom. Franciscus Maria Prato tomo 2. discep. forens. cap. 33. per totum, tamèn si ex tali obligatione mulier remaneret indotata tali casu rescinditur obligatio, cum præsumatur facta vi, & metu, notat Cavallos communes contra communes quest. 727. n. 21. Montan. loc. cit. Moli. de ritu nup. tium lib. 3. qu. 98. nu. 14. Card. Mantica de tacitis, & ambiguus lib. 11. tit. 19. nu. 37. Costa de portione rata quest. 42. Surdus conf. 395. num. 29. Gaspar Thesaurus dicta quest. 51. nu. 29. lib. 1. Castillus Soto maior controuersiarum iuris lib. 3. cap. 1. nu. 155. Pascalis ubi supra nu. 17. Gaytus loco citato nu. 961. & 963. Antonius Faber in suo Codice lib. 2. tit. 8. definit. 2. Serafinus decis. 1187. num. 2. Farinaceus decis. 249. nu. 7. vol. 2. & decis. 851. eodem vol. Martinus de Andrea decis. 79. per totam, Marcus Antonius de Amato decis. 62. nu. 15. Gratianus dicto cap. 108. nu. 8. & tomo 4. cap. 723. nu. 12. & 18. Pacificus de Saluiano interdito decis. 115. & 116. pluries decisum in suo senatu testatur Fontanella dicta clausula 7. glossa 2 p. 5. à nu. 56. usque ad 64. Beltraminus in addit. ad Ludouisium decis. 321. num. 12. Giurba obseruat. 80. n. 10.

Sicut in omni obligatione pro pia causa dicitur, vt licet validè obligetur mulier, tamèn si remanet indotata dissoluitur, videndus est Consil. Dexart deci. Sardinie 61.

Quod limitatur si remanerent bona penes maritum, quæ sufficerent ad dotis restitutionem, Thesaurus decis. 223. nu. 11 Costa de remedijs subsidiarijs remedio 85. à nu. 5. Antonius Faber dicta definit. 12. Fontanella loco citato p. 6. nu. 13. 14. 15. & seqq. verum aduertendum erit non esse attendendum tempus obligationis vxoris, sed dotis restitutionis, nam si illo tempore bona sufficerent, postea tempore restitutionis non reperiantur, obligatio nulla est, seu renunciatio, docet Abbas in cap. peruenit num. 2. ubi Imola num. 12. Anania nu. 4 de emptione, & vendit. Lupus in rub. de donat. inter virum, & uxorem, §.

17. n. 21. vers. & mihi, Parisius conf. 75. n. 17. lib. 3. Serafi. de priuilegiis iuramenti priuileg. 96 nu. 12. Thesaurus dicta decis. 223. nu. 11 Cancerius p. 3. variarium cap. 15. num. 102. Fontanella dicta p. 6. n. 17. & 18. Martinus de Andrea dicta decis. 79. nu. 3. Surdus conf. 450. nu. 10. vol. 4. Monterius decis. Aragon. 32. nu. 31. Prato dicto cap. 33. nu. 1. cum sequentibus ubi plures alij referuntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Locatio rei Ecclesie non valet ultra triennium, licet secundum plures tenebitur pro tempore valido, & de veritate infra num. 18
- 2 Contractus usurarius respectu quantitatis ultra promissa firmus remanet pro quantitate à iure admissa, sed contrarium num. 12.
- 3 Contractus continens pactum à iure reprobatum non vitatur, sed firmus remanet reiecto pacto.
- 4 Fideiussor non potest obligari in diuorè causam, quam principalis, sed sit aliter contrahat remanet obligatus pro vera quantitate, sed contrarium, num. 14.
- 5 Stipulatio nulla indicatur si diuersitas in illa adsit, quod secus est si fuerit circa quantitatem
Sic excessus executionis in sententia solum vitatur, & non in totum.
- 6 Ponderantur iura in l. lancimus, C. de donationibus.
L. hæc in fine, ff. de constituta pecunia.
L. si tibi, ff. de pactis.
L. rogatus, ff. de mandati.
L. rogasti, §. si tibi decem vers. sed si decem, ff. de rebus creditis.
L. placuit, ff. de usuris.
L. v. iuras, ff. eodem titulo.
L. si quis habens creditores, ff. qui, & à quibus.
L. generaliter, §. proinde vers. quid ergo ff. de fideicommissis libertatibus.
- 7 Distio omnino, comprehendit omnes casus.
- 8 Distio nullius est inuersionis negatiua.
- 9 Assertur quidem intellectus Card. Mantice, & ab Authore impugnatur.
- 10 Distio negatiua coniuncta cum aliquo verbo verificatur in qualibet minima parte.
- 11 Donatio omnium bonorum presentium, & futurorum est inualida, etiam quoad bona presentia.
Limitatur si adsit distio omni meliori modo.
- 13 Ponderatur textus in l. cum præcario, ff. de

de precario, & impugnatur intellectus aliquorum ad illum.

15 Negativa post posita signo vniuersali equipollet contrario.

16 In maiori minor inest, etiam in sententia.

17 Vtile per inutile non vitiatur indiuiduis, secus in indiuiduis.

19 Explicatur quando contractus dicatur diuiduis, vel indiuiduis, & pro parte approbati, pro alia vero reprobati.

20 Declaratur tex. in l. sanc. C. de donat.

ARGVMENTVM.

Examinatur controuersia, si obligatio mulieris contractæ fauore viri, ob quod remansit indotata, in totū vitietur, vel pro illa parte tantū, in qua indotata remansit, ad declarationem præcedētis Theor. cuius causa plura iura pōderātur, & explicātur, deniq; notabiles doctrinæ adducūtur.

THEOREMA LXXXVIII.

EX dictis in fine præcedentis Theorematis, oritur discutiendū non in elegans dubium, scilicet si dicta obligatio mulieris, quam nullam, & inualidam iura nostra decidunt, in parte tantum vitietur idest in ea portione, quæ indotatam illam facit, an vero in totum, & reperiō Gaspar. Thesi. lib. 2. q. 65. affirmantem non in totum vitari obligationem illam, sed tantū pro illa parte, ad quam sententiam probandam plura ponderat, apud ipsum legenda, (quibus omisiss) pluribus medijs illa fundari poterit, etenim regula in iure est paucis ignota, videlicet, in factis contra legem, si nō valet, quod fit vltra, valebit quod intra, si cui locatio rei Ecclesiæ, quæ fieri nequit

1 vltra triēnium cap. dudum de rebus Ecclesiæ non alienandis lib. 6. clement. 1. extrauag. ambitiose de rebus Ecclesiæ non alienandis, taliter facta, tenebit quoad tempus intra triennium, docent Baldus in auth. si quas ruinas, C. de Sacrosan. Ecclesiis, vbi Castren. & alij apud Quarant. in summa bullarum verbo alienatio n. 4. Couar. lib. 2. variarum cap. 16. nu. 5. vers. sed præmissu, & vers. ex his. Aldobrand. conf. 79. nu. 3. lib. 1. infiniti alij congesti per Card. Mant. de tacitis lib. 5. tit. 5. n. 19. & per Clarinum controuers. forens. cap. 8. n. 26. & c. 105. n. 127. P. Mol. de iustitia, & iure to. 2. tract. 2. disp. 467. Cald. Periera de nominat. emphit. q. 10. sub n. 59. Sic videmus contractum vurarum, quoad excessum tantū vitari, firmumq;

2 remanere pro quantitate d iure admissa notant Gayllus lib. 1. obserua. 88. nu. 12. & lib. 2. obseruat. 4. nu. 6. & obseruat. 5. nu. 9. Crauetta conf. 189. Surdus conf. 327. nu. 17. & 18. lib. 3. & decis. 248. nu. 22. Hondedus conf. 17. num. 25. lib. 2. Scaccia de cambijs quest. 7. p. 2. ampliati. 8. num. 6. Gratia. tomo 1. discip. forens. cap. 141. num. 13. & tomo 3 cap. 555. num. 24. sic prærium excesserit legitimam quantitatem cambij quoniā ille excessus vitabitur, ita Sotus, Medina, Conarr. Milanef. & alij apud Felicianum de censibus lib. 1. cap. 9. à n. 12. & lib. 2. cap. 1 nu. 23. & tomo 2. lib. 2. cap. 1. in principio, idem in pacto contra naturam contractus, qui firmus, & validus remanebit

3 pacto reiecto, vt doctè fundat post alios, Gaspar. Thesi. lib. 1. qq. forens. q. 69. Castil. Sic. dec. 132. vol. 2. Gayl. de credito c. 2. tit. 7. à n. 1576. cū seq. Reg. Rou. in prag. de censib. n. 14 & 15. & dec. 33. per totā, Franc. Maria Prato tomo 2. discip. forens. cap. 38. à nu. 5. cum seqq. vidēdus est omnino Dom. Reg. Merlin. tomo 1. controu. cap. 96. Dom. Reg. Cap. Latro tomo 1. decis. 117. nouissimè legendus est copiosissimus Giurba obseru. 67. per totam, latè disputans quando pactum repetendæ sortis vitiet contractum, vel vitietur, idem defendunt Duard. de censibus, §. 2. q. 26. à nu. 14. cum seq. Nouarius in prag. de censibus collect. 2. n. 9. & 10. Larrea decis. Granat. 24. nu. 3. omnes hac ratione moti, quia vtile per inutile non vitietur, at cū in casu nostro mulier valide obligari poterat pro illa quantitate, licet ad plus se obligauerit remanendo indotata nō per hoc in totū obligatio vitabitur.

Indè dicimus, quod licet fideiussor obligari nequeat in duriores causam, qua suus principalis tenetur, l. fideiussor obligari, ff. de fideiussoribus, (quod limitatur si fuerit interpositū iuramentū, Bart. m. l. si à reo, Spennlt. & in l. si quis pro eo, ff. de fideiussoribus, Decius in l. in eo quod plus ff. de regulis iuris, Alexand. conf. 32. lib. 1. in fine, Ludou. dec. Perusina 57. per totam,) tamen si hoc modo fuerit obligatio contracta, tenebit pro quantitate, vere debita per principalem, ita notant Azo in summa Cod. de fideiuss. de cōmuni testatur Henricus de fideiuss. cap. 24. nu. 85.

Eadem ratione dicēdum oritur, quod licet nulla iudicetur stipulatio, si in illa 5 diuersitas erit, arg. textus in l. 1. § si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem, §. 1. ff. eodem tit. l. continuus, §. 1. eodem, §. alia instit. de inutilibus stipulationibus, tamen si diuersitas fuerit circa quantitatem rerum, puta si aliquis dixerit, promittis

G g g

mi.

mihi bouem, & equum, cui respōdeam, promitto bouem, tenebit stipulatio quoad bouem tantum, l. inter stipulantem, §. stipulante, vers. finali, l. quod dicitur, l. scire debemus, ff. de verb. oblig. & ē contra si interrogatio de vnica tantum re processerit, & de pluribus sequatur responsio, quoad illam tantum tenebit stipulatio, l. 1. §. sed mihi Pamphilum, ff. de verb. oblig. sic excessus executionis solum viciatur in sententia, vt latē fundat Salgad. de regia protect. p. 4. cap. 14. à n. 195. vsque ad 215. & latissimē in elegantiss. labyrintho creditorū p. 2. cap. 4. à n. 1. vsq; ad 110. vbi infinita exempla adducit, post hæc typis tradita habitus, & visus

Quæ sententia non solum ex relatis doctrinis fundamentum recipit, verum etiam incrementum habet pluribus ex iuribus, primo ex vulgatissimo textu in l. sancimus, C. de donationib. vbi donatio excedens quingentos solidos nulla, & inualida iudicatur solum quoad illum excessum, cum firma maneat pro illa summa quingentorum solidorum, secundo ex textu in l. hætenus in fine, ff. de constituta pecunia, vbi licet in constituto nequeat dari durior obligatio, pro concurrenti tamē quantitate valebit, in illis verbis (si quis centum aureos debens, ducentos constituat in centū tantūmodo tenetur quia ea pecunia debetur) tertio ex textu in l. si tibi, ff. de pactis, vbi Iuris Conf. Paulus ait, quod si ego mutauerim tibi decem millia, & paciscar, vt mihi reddas viginti millia, teneat pactum quoad decem millia, ibi (si tibi decem millia dem, & paciscar vt mihi viginti millia debeantur, nō nascitur obligatio ultra decem millia, quarto ex l. rogatus, ff. mandati, vbi clare probatur, tam in ratione, quā in decisione, quod fideiussor, qui in plus se obligauit, quā suus principalis, remanebit obligatus quoad eam summā qua principalis tenebatur, ibi (fideiussorem, qui in maiorem summam, quā rogatus erat, fideiussisset hætenus mandat actionem habere, quatenus rogatus esset), nam nisi obligatus remaneret pro illa quantitate, actio ei non daretur aduersus principalem, vt colligi videtur ex verbis I. C. ibi (nam vsque ad eam summā in quam rogatus erat, fidem eius expectasse videtur qui rogauit) quinto ex l. rogasti, §. si tibi dem, vers. sed si decem, ff. de rebus creditis, cuius sunt verba, (sed si decem dedero, et undecim debeas, putat Proculus amplius, quā decem condici non posse) sexto ex l. placuit, ff. de usuris, vbi I. C. Martianus inquit, quod facta

promissio quoad partē à iure nō reprobata tenet, sunt illius verba (placuit siue supra statutum modum quis suras stipulatus fuerit, siue usurarum usuras quod illicitè adiectum est, pro non adiecto haberi, & licite adiectum est, pro non adiecto haberi, & licitas posse peti) quod confirmat Paul. in l. usuras, ff. eod. tit. in illis verbis (quare pro modo cuiusq; temporis si per suo deu. adiecto, stipulatio vires habebit) ex quibus iuribus expressè colligitur, in iure nostro solum excessum viciari non totum actū.

Accedit pro fundamento huius sententiæ elegans locus Terent. in l. si quis habes creditores, ff. qui & à quib. vbi I. C. hunc proponit casum, quidam debitor plures habebat seruos, & omnes manumisit, ob quod damnum patiebantur creditores, sic manumissio illorum tanquam in fraudē facta subsistere non poterat, tamē n. I. C. ait non omnes seruos manumissos redigendos esse ad pristinam seruitutē, sed tantum vltimos ex quorū manumissione creditores fraudati remanebāt, firma remanēte manumissione quoad alios, in illis verbis (si quis habens creditores, plures manumiserit, non omnium libertas impeditur, sed qui primi sunt liberi erunt, donec creditoribus suum soluantur, qua ratione Iulianus solet dicere, vt vel duobus manumissis si vnus libertas defraudetur, nō vtriusq; sed alterutrus impediri libertatem) ex quo tex. expressè habetur, quod quoties actus nō potest in totū subsistere, sed tantū parte, solū excessus viciatur, sic in casu nostro, quia obligatio mulieris in tantū, iudicatur, in tantū in dotata remanet, iudicandum erit quoad excessum solum vitiū nullitatis pati non vero in totum.

Hoc idem confirmat Vlpian. in l. generaliter 24. §. proinde vers. quid ergo, ff. de fideic. libertatib. vbi sermonem instituens de hærede instituto grauato tamē de manumittendo suum seruum, cui tantū dē legauit pro prætio illius, inquit quod si legatum illud prætio corresponsdeat teneatur seruum suum manumittere, si vero pluribus libertatē reliquerit, ob quod illud sufficiens nō est omnium libertas non impeditur, sed erunt manumittendi, pro quibus legatum sufficiens est, ibi (quid ergo, si plures sit seruos rogatus manumittere, & ad quorundam prætiū sufficiat id quod relictum est, ad omnium vero nō sufficiat, an cogendus sit quosdam manumittere, & putem debere eum cogi, vel eos quorum prætiū patiatu manumittere) sic expresse patet ex dictis iuribus obligationem in totum non rescindi.

Ni-

Nihilominus doctissimus Fontanella de pactis nuptialibus tomo 2. clausula 7. glosa 2 p. 6. a num. 31, contrarium verius putat cuius sententia fundamentum recipit ex eisdem dictis, & allegatis pro contraria sententia, videlicet, in factis contra legem, si non valet quod fit ultra valebit, quod fit intra, eò quòd contrarium verius videtur in locatione rei Ecclesie, scilicet illam in totum annullari, & non in partem, colligitur ex iuribus in cap. dudum de rebus Ecclesia non alienandis lib. 6. clementina 1. extrauag. ambitiose eodẽ titulo, quod patet ex illis verbis (nullius omni no sit roboris) quæ dictio, omnino, casus omnes comprehendit, clementina 1. de vita, & honestate clericorum. glosa in l. si cum exceptione, §. quatenus, ff. de eò quòd metus causa, Ruinus conf. 154 num. 8. vol. 1. & conf. 61. num. 25. vol. 2. Rolandus conf. 84. num. 24. vol. 1. & conf. 61. num. 37. vol. 3. Serafinus de privilegijs iuramenti privilegio 49. nu. 44. Barbosa dict. 260. nu. 2. Gloritus in responsis pro Ciuitate Messane responsio 1. p. 1. num. 105. & dictio nullius est vniuersalis negatiua, omnemque casum excludit etiã minimum glosa in cap. statutum verbo nullum de rescriptis lib. 6. & cap. nemo potest de regulis iuris lib. 6. Geminianus conf. 35. vol. 1. in fine. Crauetta conf. 249. num. 6. Rimin. iunior conf. 61. sub nu. 13. Rolandus à Valle conf. 99. nu. 27. vol. 4. cum alijs relatis per Barbosa dict. 195. igitur si nullo modo locationem valere iura decidunt, quomodo poterit fieri restrictio ad solum tempus ultra triennium.

Et licet doctissimus Card. Mantica dicto lib. 5. tit. 5. num. 15. de tacitis, dicat illam constitutionem sermonem instituerẽ de alienatione, & locatione, sic omnimodam nullitatem solum ad alienationem fore referendam, dico hunc intellectum plausibilem non esse, eò quòd sub vnica determinatione fit mentio alienationis, & locationis, sic dicitur æqualiter determinasse, vulgaris iuribus, & sic respondent Bartolus, & Iason in auth. qui rem, C. de sacrosanctis Ecclesijs, ille nu. 7. hic num. 31. plures refert Cardin Mantica loco citato num. 1. Farinaceus decif. 30. p. 1. latè Rosenthal. de feudis cap. 4. conclus. 37. num. 6. & 10. Riccius in praxi p. 1. resoluit. 104. num. 4. Barbosa de potestate Episcopi allega. 95. num. 8. legendus est Aldogradus plures alios adducens conf. 28. a num. 23. hoc idem colligitur ex clementina 1. eodẽ titulo, ibi (nec recipienti ius aliquod acquiri) quæ dictio negatiua coniuncta cum dictione aliquod, verificatur in qua

libet minima parte, glosa in clementina 1. verbo, aut earum de foro competenti, Felinus in cap. pastoralis in principio col. 3. de officio delegati, Iason in auth. ex causa, C. de liberis præteritis col. 4. & in l. eum qui col. 2. de officio eius, Baldus in cap. 1. §. cum autem col. 2. de controuersia in uelut, Tiraquell. in l. si vnquam in prefat. num. 5. C. de reuocandis donat. Garzia de beneficijs tom. 1. p. 2 cap. 1. n. 55. cum seqq. igitur verum est dicere in factis contra legem, si non valet quod fit ultra, neq; valebit quod fit intra.

Indè videmus magis communem esse sententiam, donationem omnium bonorum præsentium, & futurorum nullam, & inualem iudicari, tam quoad bona præsentia, quàm futura, ita Bartol. in l. finali nu. 16. & ibi Baldus C. de pactis de communi Decius num. 36. Castrensis in l. stipulatio hoc modo concepta num. 3. ff. de verb. oblig. Hondedus conf. 99. vol. 1. Euerardus conf. 6. nu. 6. Gutierrez de iuramento confirmatorio cap. 11. num. 3. Petra de fideicommissis quest. 4. post num. 8. Peguera decif. 138. Ferrerius lib. 3. obseruationum cap. 306. Intrigliolus sing. 112. num. 2. p. 2. decifum refert Cancerius p. 1. variarum cap. 8. de donat. num. 75. Fontanella de pactis nupt. clausula 4 glosa 21. p. 1. num. 26. & 27. & licet aliqui contrarium dixerint, mouetur tamẽ ex clausula omni meliori modo, Grat. conf. 70. n. 21. vol. 1. decifum in S. C. testatur Vrsill. ad Afflict. decif. 107.

Qua de causa verius existimo contrarium in casu, cambij, scilicet, vt in totum reprobetur contractus, iuxta sententiam,

12 Virgilij de Baccatis in tractatu de interdito vti possidentis cap. 18. de censibus nu. 56. Rota Romana in nouissimis decif. 500. p. 1. Viuius decif. 369. num. 17. cum sequentibus, Surdus conf. 421. num. 4. lib. 3. sicuti in totum rescinditur contractus, quoties interest stipulatum excedit legitimum modum, sic notant Peguera decif. 53. Natta conf. 498. num. 1. 2. 5. & 26. Canalcanus decif. 13. num. 36. 37. 40. & 48. cum pluribus seqq. Mastrillus dec. 245. n. 51. p. 3. plures decisiones Rota Romana refert Cenci. de censibus q. 49. n. 34. in nouissima editione.

Et colligitur ex notabili responso Celsi in l. cum precario 12. ff. de precario, 13 vbi Iuris Conf. ait, quod pactum appositum in precario de reuocando illud ad certum tempus reddit conventionem nullam, in illis verbis (cum precario aliquid datur, si conuenit, vt in Kalendas Iulias precario possideat, nullam vim esse huius conventionis, vt rem alienam domino inuito possidere liceat) & licet aliqui dicant hoc

G g g. 2 ad-

admitti in precario, quia non potest fieri transitus ad aliam speciem contractus, sicut dicimus in donatione causa mortis, quæ transitum facit in donationem inter vivos, per pactum appositum de non reuocando, iuxta vulgatissimum textum in l. ubi ita donatur, ff. de donat. causa mortis, sic respondent Decius, & Iason in l. non omnis, ff. si certum petatur, Corasius in dicta l. ubi ita donatur num. 8. Gutierrez de iuramento confirmatorio par. 1. cap. 12. num. 6. sicut in pacto appposito in contractu emptionis, & venditionis de non transferendo dominium, in perpetuum, quod contra naturam venditionis est (quicquid sit ad tempus, vel latè possem fundare) transformatur contractum illum in causam pignoris, l. cum manusata vers. nemo potest, ff. de contrah. empt. in illis verbis (nemo potest vendere eam rem vendidisse, de cuius dominio id agitur, ne ad emptorem transeat, hoc aut locatio est, aut aliud genus contractus.)

Sed hæc responsio difficultatem non euadit, quoniam contractus ille precarii poterat transire in contractum commodati, cum maxima reperitur convenientia inter precarium, & commodatum, l. 1. & ibi glosa, ff. de precario, ad quod vendendus est Felicianus de censibus tomo 1. lib. 1. cap. 10. num. 23. secundo ex dicta responsione magis confirmaretur nostra sententia, videlicet in totum rescindi obligationem, cum aliam naturam nequeat assumere

Sic falsum est quod supra diximus, fideiussorem obligatum in plusquam principalis debebat, remanere pro quantitate debita, quia contrarium colligitur, ex l. grege, §. illud, ff. de fideiussoribus, ibi (si fuerint in duriores causas adhibiti, placuit eos omnimodo non obligari,) id est nullo modo obligantur, quia negatiua postpositiua signo vniuersali æquipollet contrario, glosa in §. fideiussores institut. de fideiussoribus, Ludouisius decis. 57. Marquis in vaticis quest. 9. Cancerius p. 2. variarum titulo de fideiussoribus num. 100. vers. veritas, & licet contrarium colligi videatur ex iuribus citatis, speciales tamen sunt ibi casus, alias contrarium asserere oporteret, docet Cancerius loco citato num. 103.

Et facilliter dissoluitur quod diximus in stipulatione, quoniam in maiori quantitate inest minor, l. in eo quod plus, ff. de regulis iuris, quod etiam procedere in sententia, dixerunt Riccius collect. 1635. Card. Trifolius conclus. 172. nu. 28. Reg. San-

felicius decis. 304. tomo 2. contra Presidem de Franchis decis. sic quando præcessit interrogatio de centum, sub illa maiori summa fuit contenta minor, unde non mirum si subsequente responsione de quinquaginta stipulatio pro illa quantitate firma remaneat, quod tamen in casu nostro nequit considerari.

Ego autem maximè sagasco ad Te difficultates in vtraque sententia, ita ut cum fuisset de hac re interrogatus, quæ partem me esse amplexurum, ignorabam, nam quod dicitur, vtile per inutile non vitiari, procedit solum in separabilibus, 17 & diuiduis, secus in inseparabilibus, & indiuiduis, iuxta textum in cap. vtilem de regulis iuris, quam doctrinam docet post alios Surdus Ors. 248. nu. 22 & decis. 268. num. 22. Pancirolo conf. 131. num. 13. Tornolus conf. 4. num. 13. Aldouinus conf. 37. num. 38. & conf. 40. num. 18. Oddus conf. 96. num. 8. Anna conf. 41. num. 6. & 7. Brunonus à Sole in propositis iuris verbo vtile, Colerus de process. executiuis par. 3. cap. 9. num. 57. Gratianus discept. forens. cap. 555. num. 24. cap. 657. num. 9. & cap. 757. num. 3. Capycius decis. 49. num. 3. ubi Masullus in addit. Mastrillus deci. 264. nu. 29.

Indè plures Doctores mediam viam eligentes circa locationem rei Ecclesiæ 18 ultra triennium, dixerunt quod si tempus posset à tempore separari, teneret locatio pro tempore valido, alias in totum annullaretur, quod agnoscitur, quando conductor etiam ad illud tempus conduxisset, sic ex Bartoli conf. 130. num. 8. docuerunt quam plures legendi apud Molinam de primog. lib. 1. cap. 21. num. 28. post alios Bonacina in tractatu de alienatione rerum Ecclesiæ disput. 2. quest. unica puncto 2. num. 24. Filluccius tomo 3. tractatu 44. cap. 2. num. 10.

Sic pro solutione huius difficultatis, videndum erit, si talis obligatio dicatur diuidua, vel indiuidua, nam si attendimus primum caput, verior erit sententia Gasparis Thesauri, si attendimus secundum caput, sequenda est opinio Fontanellæ, cum possit contractus pro vna parte 19 valere, pro altera non, quoties diuisionem capit, iuxta textum in l. si paterna, ubi Baldus num. 3. C. ad Sen. Conf. Velleian. & in l. 1. num. 14. C. de inofficioso testamento notant Gabriel conf. 36. num. 45. cum seqq. lib. 1. Hondedus conf. 17. nu. 31. lib. 1. Surd. conf. 104. num. 3. & conf. 150. num. 21. Aldouinus conf. 41. num. 14. Milanensis decis. 2. num. 24. & 25. lib. 2. Giurba decis. 31. num. 17. Intrigliolus decis. 7. num. 8. Caualecanus decis.

decif. 24. num. 22. par. 2. licet enim contractus quantum ad contrahentes indiuidui dicantur, quantum vero ad leges diuidui appellari possunt, videmus enim contractus ab initio voluntarios, postquam celebrati sunt, necessarios, reddi l. sicut C. de actionibus, & obligat. ideoque non potest alter ex contrahentibus altero inuito recedere, l. ab emptione, ff. de pactis in fine, quare contractus dicuntur indiuidui ex voluntate contrahentium, & ob id in eis vtile per inutile viciatur, quia non possunt pro parte approbari, & pro parte improbari, l. pedius ff. de arbitris, l. quod si duo, ff. de in diem addict. & in l. si quis aliam, ff. de solutionibus, lex enim præsumit partem aliter non fuisse contracturam, & sic istud procedit non solum considerata voluntate vtriusque contrahentis, sed etiam alterius tantum, l. cum eiusdem, ff. de ædilitio edicto, l. si duos, ff. de contrahenda emptione, ac lex non est stricta contrahentibus, nec eorum voluntati, imò sicut ipsa contractus introduxit, l. ex hoc iure cum ibi notatis, ff. de iustitia, & iure, §. ius autem supra de iure naturali, pari modo potest illos tollere, vel in totum, l. cum lex ff. de fideiussoribus, l. non dubium, C. de legibus, 20 vel pro parte, proinde non mirum si Imperator in distal. sancimus decidit donationem ultra quingentos solidos sine insinuatione factam validam permanere pro quantitate legitima, alias in totum reprobaretur, si expressa non adesset decisio, quod colligitur ex illis verbis, sancimus, sic subtiliter notat Crotus in l. 1. §. sed mihi num. 9. ff. de verb. oblig.

In casu præsentis difficultatis diffendum est de ratione, quare dicta obligatio inefficax iudicatur, ex qua colligere possumus, si diuisionem pati possit, & certe ratio, qua illa annullatur, est præsumptio metus, & vis, scilicet illum illatum, fuisse per maritum uxori, non enim supponunt iura mulierem voluntarie fuisse obligatam, ita & taliter, quod indotatam manere passa sit, vt diximus in fine præsentis Theorematis, quæ metus incussio à lege præsumpta totam mentem, & voluntatem deprauatam demonstrat, sic si tota voluntas est coacta, & violentata, obligatio non poterit firma remanere pro parte, cum indiuidua sit ex voluntate mulieris obligantis, sic respondi, cum fuisset interrogatus.

S V M M A R I V M.

- 1 Ponderantur iura in cap. accedens de conuersione coniugatorum.
In cap. notificasti 3 2. quæst. 5. & ab Authore resoluitur.
- 2 Verba sunt intelligenda secundum subiectam materiam, de qua fit sermo.
- 3 Metus est difficilis probationis, tam ex parte inferentis, quam patientis.
Ideo ad illum probandum sufficiunt leuiiores probationes.
Sic posset probari per indicia.
Et testes non debent esse omni exceptione maiores, imò licet sint singulares.
- 4 Probatio, vt sit sufficiens, debet esse concludens, non præsumptiua.
Ita ut neque transfert onus probandi contrarium in aduersarium.
- 5 Probatio de possibili est sufficiens in rebus difficilis probationis.
- 6 Pluralitas actuum, seu verum non præsumitur.

A R G V M E N T V M.

Explicatur quæstio, si sufficiat probare minas illatas fuisse, sic in genere, vt rescindi possit renunciatio, vel requiratur probatio in specie, videlicet ad hanc causam fuisse illatas, & Author distinguendo dissentiones componit.

T H E O R E M A. LXXXIX.

Diximus in alio Theoremate ex metu reuerentiali effici renunciationem, nullam, si minæ, aut verbera præcesserint, sed dignum querere est, si sufficiat minas, aut verbera in genere probare, an vero in specie, scilicet illatas fuisse ad hunc effectum pro facienda renunciatione, in qua difficultate reperio ex nostris Afflictum decif. 246. à num. 1. dicentem probationem hanc requiri specificè, scilicet fuisse minas, aut verbera illata ad hunc effectum, secuntur Marsilius sing. 325. & in sua praxi in §. expedita num. 20. Anna sing. 341. Mastrillus decif. 140 num. 14. Anguiffonus conf. 148. num. 7. & 8. Intrigliolus conf. 7. num. 104. Gutierrez de iuramento confirmatorio cap. 1. num. 16. Vinus decif. 507. num. 19. Franciscus Sefanus decif. 5. Reg. Rouitus decif. 21. num. 26. Reg. Tappia decif. S. C. 16. num. 25. & c.

decif. 60. num. 19. Petrus in addit. ad Grammaticum decif. 103. num. 66. de Grassis except. 11. nu. 42. Gallupus in praxi S.C. p. 2. cap. 12. num. 37. in nouiff. edit. Ramonius, sic decifum referens conf. 96. num. 11. Aldogradus conf. 50. nu. 265. Mongolon de metu cap. 10. §. 2. num. 1. P. Bossius de contractu matrimonij cap. 12. num. 127.

Alij tamèn contrarium amplexi fuerunt, scilicet sufficere probare minas fuisse illatas, vel verbera præcessisse, posteaue renunciatione fuisse subsecutam, ita docent Crauetta conf. 241. num. 20. vers. tibi scribit, & conf. 293. num. 12. vers. quinto considera, Gaspar Thesaurus dicta quest. 51. num. 7. Noguierol. allegat. 29. num. 17. & seq. Franciscus Maria Prato lib. 1. obseruat. cap. 19. à num. 17. Periera decif. Portgallie 30. num. 7. Fontanella de pactis nuptialibus clausula 7. glosa 2. p. 5. à num. 72. cum seqq. Mongolon loco citato

Adducunt pro hac sententia locum

- 3 Innocentij Tertij in cap. accedens de conuersione coniugatorum, vbi Summus Pontifex rescindit quemdam contractum, eò quòd minas, & verbera præcesserint, sed non asserit illas illatas fuisse pro tali causa, signum igitur est sufficere in genere probare illationem, idem habetur in cap. nouificasti 32. quest. 5. verum huic loco facillime responderi possit, quoniam tacite insinuasse hoc videtur Summus Pontifex, nam cum sermonem instituerit de consensu meticuloso, dicitur fuisse locutus de minis ad hunc effectum illatis, quoniam verba intelligenda sunt secundum subiectam materiam, de qua fit sermo. l. infulam, ff. de præscriptis verbis, l. si stipulatus, ff. de vsuris, Baldus in l. subtrahito, C. de furtis, Alexander conf. 26. num. 6. vol. 5. Socinus conf. 1. nu. 12. vol. 1. Natia conf. 416. num. 3. Rolandus conf. 39. num. 9. vol. 4. Beccius conf. 88. num. 12. cum seqq. vol. 1.

- 3 Probatur tamèn hæc sententia tali medio, certum est metus probationem difficilem esse dicunt Parisius conf. 53. num. 63. lib. 4. Menochius de arbitrarijs indicum casu 116. num. 17. Mongolon cap. 10. §. 3. num. 10. tam ex parte illum patientis, cum sit in animo reconditus, Ancharanus conf. 289. num. 1. Alciatus conf. 5. num. 25. lib. 1. Rota Romana apud Farinacum decif. 643. & 241. criminali num. 1. dicitur enim metus quasi mentem tenens, Butreus in cap. ad audientiam nu. 14. in fine de his que vi metusue causa fiunt, quam ex parte inferentis, cum secreto & clam, vt communiter fieri solet, infertur, Gayllus lib. 2. observationum cap. 93

num. 19. præsertim quando per patrem filio inferitur secum habitanti, Rota Romana dicta decif. 242. num. 1. idè ad illud probandum leuiorès probationes sufficerent, Gayllus, vbi supra nu. 19. Menochius dicto casu 116. num. 17. Card. Mantica decif. 113. num. 13. Serafinus decif. 818. num. 3. Farinacius decif. 643. num. 23. p. 1. in reuertioribus, & decif. criminali 242. nu. 1. ita vt ille probari possit per indicia, Menochius casu 136. Serafinus decif. 771. num. 2. Surdus decif. 149. num. 23. Nizol. allegat. 21. num. 13. Fontanella dicta par. 5. num. 39. idè non requiruntur testes omni exceptione maiores, sed admittuntur illi, qui alias non admitterentur Alexander conf. 156. num. 15. lib. 5. Hondedus conf. 29. num. 24. lib. 1. Farinacius loco citato, Mantica dicta decif. 113. & admittuntur consanguinei, & domestici, Purpuratus conf. 579. num. 1. imò testes singulares probant metum, Rota Romana apud Burrattum decif. 205. num. 57. videndi sunt Auendannus de metu lib. 1. cap. 9. per totum, de Grassis dicta except. 11. num. 49. & seqq. igitur si omnis probatio sufficit etiam à iure non approbata, cum sit ex se difficilis, dicendum erit illam generalem probationem sufficere, saltem transferret onus probandi contrarium in aduersarium, ex dictis, per Alexandrum conf. 64. num. 5. vol. 1. Marfilium conf. 273. Iasonem in l. finali, ff. de his quibus, vt indignis per Decium, Grammaticum, & alios apud Rolandum à Valle conf. 27. vol. 3.

Verum ego in hoc sequerer distinctionem Ricci collect. 154. in fine distinguentis, ac duos casus considerantis, primus si plures apparent causæ, propter quas minas illatas fuisse præsumi posset, tali casu concluderem non esse metum sufficienter probatum pro rescissione renunciationis, aut alterius actus, probatio enim debet esse concludens non præsumptiua, iuxta vulgatum, sed notabilem textum ad casum nostrum, in l. neque natales, C. de probationibus, vbi Iuris Conf. ait non fuisse probatam ingenuitatem, eò quòd probatur patrem suum functum fuisse honoribus, aut fuisse ingenuum, assignat rationem, in illis verbis (quia cum ingenuitas dependeat à matre) partus enim ventrem sequitur, l. partum, ff. de rei vindicat. l. finali, ff. de statu hominum, potest esse quod mater fuerit serua, licet pater ingenuus, vnde Bald. in hac lege dicit quod probatio debet esse concludens, non de contingenti, & Salycetus ibidem, inquit consequentiam pro-

procedentem ex fallibili nō esse bonam, idem habetur in cap. in presentia de probationibus, notant *Surdus decif. 336. Dom. Reg. Capyc. Larro decif. 111. num. 29.* & probatio præsumptiua, non transfert onus probandi in contrarium in aduersarium, *Alexander conf. 1. num. 33. Parisius conf. 104. num. 36. vol. 2. Corneus conf. 89. vol. 4. Iacobinus de Sancto Giorgio in l. arbitrum num. 10. col. finali, ff. de probationibus, hoc esset in præsentia casu, quoniam forsitan minx illæ fuerint illatæ ob aliam causam, iam quod plures apparent, igitur non erit sufficiens probatio metus, pro rescissione renunciationis, aut alterius contractus*

Secundus casus est quādo de alia causa non apparet, ob quam verbera, & minas illatas fuisse posse præsumi, sed tantum renunciationis, tunc dicerem probationem illā generalem esse sufficientem, & licet dicta in hoc secundo videantur etiam militare in primo, tamen non adest illa iusta replicatio, verbera illata fuisse ad alium finem nulla alia causa appareat, & sic cum simus in rebus difficilis probationis, illa generalis, & de possibili concludit, ita *Alexander conf. 64. num. 5. vol. 1. Marfilins conf. 273. Iason in l. finali ff. de his quibus, ut in dignis, Iacobinus de Sancto Giorgio in l. in testimonium, ff. de testibus, Decius conf. 133. nu. 6. Iason in l. cunctos populos in secunda lectura, C. de Summa Trinitate, & Fide Catholica, Grammaticus conf. 45. num. 11. Ripa in tractatu de peste in titulo de priuilegijs ult. volunt. num. 2. Rolandus conf. 27. vol. 3. Zazius conf. 15. num. 1. vol. 2. Gayllus lib. 2. observationum cap. 149. nu. 7. Pacianus in tractatu de probationibus lib. 1. p. 1. cap. 9. nu. hoc consideratur in casu nostro, quoniam ut diximus metus est difficilis probatio. & nis, eo magis quia non præsumitur pluralitas aduocum, *Crauetta conf. 198. num. 1. Iason in l. 2. num. 7. & 15. C. de bon. possess. Soccinus conf. 129. nu. 3. vol. 4. Canale. decif. 14. num. 37. par. 1. Menochius conf. 213. num. 9. & 10. Petrus de Luna inter consilia diuersorum Siculorum conf. 44. num. 18. & per totum, igitur si plures causæ non apparent neque præsumuntur, euidentis signum est illa verbera fuisse illata profacienda dicta renunciatione, quam eandem distinctionem videtur approbasse *Crauetta dicto conf. 293. nu. 12. vers. quinto, confidero, Seffe dicta decif. 60. num. 18. Gaspar Hermosilla pagina 280. num. 92.***

S V M M A R I V M.

- 1 Protestatio requiritur in renunciente, scilicet se renunciare causa metus, alias ille allegari nequit secundum aliquos.
- 2 Protestatio contraria facto nihil operatur.
- 3 Ponderatur textus in cap. sollicitudinē extra de appellationibus.
- 4 Ponderatur iura pro alia sententia in cap. 1. de his quæ vi metus causa fiunt: In Canone diaconi 28 distinctione. In Canone diaconus 27 distinctione. In l. nescennius, ff. de negotijs gestis. In l. at si quis, §. plerique testari solent, de relig. & sumptibus funerum. In l. qui in aliena, §. finali, ff. de acquirenda hereditate. In l. 2. C. de his qui per metum iudicis, non appellauerint.
- 5 Protestatio præcedens transfert ad minus onus probandi contrarium, in aduersarium. Quod à fortiori procedit in actibus mere dependentibus à voluntate contrahentis, puta renunciantis, aut donantis. Sed hoc procedit, quando agitur contra inferentem metum, secus contra tertium possessorem.
- 6 Protestatio præcedens conseruat ius futurū licet fuerit vnica.
- 7 Protestatio præcedens annullat actum sequentem, quando ille pendet à sola voluntate protestantis, & latē declaratur hoc ab Authore per alios casus.
- 8 Confessio facta absente parte potest reuocari.
- 9 Ponderatur textus in l. finali, §. item si prædixerit, ff. nautæ, caupones.
- 10 Protestatio facta parte absente proderit, si fuerit intimata.
- 11 Contractus tenet factus cum procuratore, reuocato, si reuocatio mandati non fuerit intimata.
- 12 Ponderatur textus in l. cum in plures, §. locator, ff. locati.
- 13 Fideiussor adhuc tenetur, licet se protestauerit, si illa non fuerit intimata creditori. Quod limitatur si consideretur reuerentia, vel timor aliquis in protestante. Sic etiam talis intimatio non requiritur, quando sumus in actu mere lucratiuo.
- 14 Ponderatur textus in cap. finali de appellationibus.
- 15 Fideiubere est actus gratuitus.

ARGUMENTVM.

Declaratur quando protestatio necessaria sit, ut metus postea allegari possit, & si necesse sit, ut illa intumetur, ut operari possit, ubi plures casus distinguuntur, pluraque *infra* resolvuntur.

THEOREMA XC.

Plures Doctores magni nominis asseruerunt ad probationem metus illati requiri protestationem metū passi, scilicet, ut renunciāns protestetur se metus causa facere alias, illa omnia non poterit allegari, Baldus in tractatu de scismaticis posito post rubricam, C. si quis aliquis aliquem testari prohib. Alexander conf. 146. num. 3. lib. 5. Soccinus senior conf. 45. num. 1. Crauetta conf. 120. num. 31. lib. 1. & conf. 461. lib. 3. Hondedus conf. 29. num. 12. lib. 1. Decianus conf. 41. num. 122. lib. 2. Serafinus de privilegiis iuramenti privilegio 110. num. 17. Alexander Trentacinqu. lib. 1. variarum in tit. de his, que vi metus sue causa fiunt resolut. 1. num. 37. cum seqq. Mongolon de metu cap. 10. §. 3. num. 16. de Grassis except. 11. num. 72. alij tamen negarunt, ita Decius conf. 219. n. 13. & in l. in omnibus n. 11. & 12. ff. de regulis iuris, & in cap. fin. de appellatombus, Mandel. conf. 77. n. 15. Connanus tractatu de pactis lib. 1. cap. 6. n. 149. Vnde elegans dubium oritur, si protestatio facta per filiam se metu induci ad faciendam renunciationem sit sufficiens probatio metus, itaut absque alia probatione renuntiatio ex illa rescindi possit, & reperio Cagnolus in dicta l. in omnibus num. 10. ff. de regulis iuris concludentem non ex hac protestatione facta contrarium posse rescindi tanquam metu probato, Decius conf. 219. col. 2. Ripa in cap. cum Marcus Ferrariensis num. 92. & seqq. extra de constitut. Mascardus conclus. 1242. num. 20. & 1055. num. 9. Cephalus conf. 654. num. 46. lib. 5. Alba conf. 198. num. 32. lib. 1. Hondedus dicto conf. 29. num. 46. lib. 5. Alba conf. 48. num. 20. Card. Tust. lit. M. conclus. 324. Farinaceus lib. 2. de cisi. 295. & in fragmentis verbo metus num. 190. etenim protestatio contraria facto nihil operatur, ex dictis per Surdum conf. 143. num. 11. per Mastrillum decis. 40. num. 3. vnde dixit Bart. in l. unica n. 16. C. ut lite non contestata, quod si reus respondendo narrationi actoris dicat non respondere ani-

mo contestandi lite, adhuc lis contestatur et sic protestatio contraria facto, secuntur Ripa in dict. c. cum Marcus Ferrariensis n. 84. ubi l. mola num. 19. Alciatus in l. 4. §. 5. & sibi num. 18. ff. de V. O. Gayllus lib. 2. praticarum observat. 101. num. 2 & facit notabilis decisio Dom. Reg. Capyc. Latr. 17. & proprie a num. 8. sic etiam si quis compareat coram inferiori iudice a quo tanquam gravatus appellavit, centetur appellationi renunciare, licet fuerit protestatus se non facere animo renunciationis appellationem, ait Summus Pontifex in cap. sollicitudinem extra de appellationibus, in illis verbis (cum ille appellationis prosecutioni renunciare tacite videatur, sed si verbo, vel facto appellationem se velle prosequi protestetur, non est tanquam adversa petens, & sibi contrarius audiendus,) unde glosa in cap. tua nos de sponsalibus, ait quod si quis protestetur quæque faciet cum tali muliere faciet non animo contrahendi matrimonium, si postea contrahat, protestatio nihil operatur faciunt iura in cap. inter dilectos de fide instrumentorum, l. alimenta, C. de negotijs gestis, l. finalis, sed si cum ff. naut. cap. & in l. cum precario, ff. de precario.

Alij vero hanc sententiam prorsus inficiantur, dicentes per hanc protestationem renunciationem omnemque contrarium rescindi, sic docent Alciatus responso 5. num. 8. vers. secundo concurrat protestatio, Crauetta conf. 49. num. 8. Decius conf. 219. n. 2. in fine, & in l. pacta novissima n. 11. de pactis, Rub. in l. non solū §. morte n. 321 ff. de novi operis nunciat. Paris. conf. 5. u. 167. & conf. 60. n. 31. lib. 4. Menoch. lib. 3. præsum. 126. n. 23. Rota Roman. apud Seraf. dec. 859. & 705. n. 3. p. 1. in recentiorib. apud Farinac. & decis. 205. n. 16. apud Buvattum & decis. 242. num. 3. & 20. apud Farinac. tomo 2. consiliorum criminalium, & omnino videndus est Soccinus conf. 27. num. 3.

4 Pro hac sententia plura iura in medium afferuntur, textus in cap. 1. de his que vi metus sue causa fiunt, ibi (quod mortis timore Monasterium intrabat, proposuit,) quæ verba aliud non demonstrant, nisi quod ingrediens in Monasterium protestatus fuerit se mortis timore in illud ingredi, & tamen ibi deciditur professionem securam nullam esse, idem habetur in Canone diaconi 28. distinct. ibi (diaconi quicumque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, nec posse se continere huius postea ad nuptias venerint maneat in ministerio, propterea quod his Episcopus licentiam dederit,)

& in *Canone diaconus 27. distinct.* hæc sunt verba (diaconus qui eligitur si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere hic non ordinetur) unde ex his iuribus colligitur protestationem præcedentem operari nullitatem actus subsecuti.

Confirmatur ex *Paulo in l. ne senius, ff. de negotiis gestis*, dicente quod & si regulariter alimenta præstata per matrem, aut aviam filio præsumantur donata, tamen si præcesserit protestatio, talis præsumptio cessat, & repeti possunt, ibi (quid enim si etiam protestata sit se filium, idem alere, ut aut ipsum, aut tutores eius cõveniret) faciunt ad hoc late adducta per *Christph. Martium decif. Senensi 86. per totam*, & per *Dom. Reg. Capy. Latro tomo 2. consul. 154. ad idem Vlpianus in l. at si quis* & plerique solent testari, ff. de religiosis, & sumptibus funerum, in illis verbis, solent testari pietatis gratia se facere sepulturam, quod si superuacuo fuerit factum ad illud se munire videntur ne immiscuisse credantur, non ad illud, ut sumptum consequantur, quippe protestantur pietatis gratia id se facere, idem *Vlpianus in l. qui in aliena, § finali, ff. de acquirenda hereditate, ibi; Celsus lib. 15. ff. scribit eum qui metu verborum suorum, vel alio timore coactus fallens adierit hereditatem, siue liber sit heredem fieri non placere siue servus sit, explicat glosa verborum fallens, puta si sciens se cogendum.*

Ultimo colligitur ex *Imper. Dioclet. in l. 2. C. de his qui per metum iudicis non appellaverint*, in illis verbis, omnes igitur qui contra Præfectos urbis magistratus officiorum, et magistratus militum, seu proconsules, senatores, seu præfectos orientis, seu vicarios augustales, et alium iudicem sub spe formidinis prouocatione non arbitrantur interponendam, à renocanda lite repellantur, secus igitur si hoc dixerint, & sic fuerint protestati, quæ *Diocletiani verba* expresse determinant hanc solam protestationem sufficere pro rescissione cuiusvis contractus, & ultra citatos, sic docent *Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pratori, ff. de noui operis nunciat. q. 11. ubi Alexan. col. 4. & cons. 163. alias 164. col. vltima lib. 2. Iason ibidē n. 11. Bart. & alij in l. non solum, §. morte q. 2. ff. eod. tit. Decius in l. in omnibus il. 2. n. 10 cū seq. ff. de regulis iuris, Socc. cons. 27. n. 15 vol. 3. Angel. cons. 377. col. 2. Barb. cons. 42. n. 7. vol. 1. saltem si talis protestatio non esset sufficiens probatio transferret onus probandi contrarium in aduersarium, ex dictis per *Marsil. in rub. de fideiussoribus n. 163. & 164. Peraza in l. si quis in principio.**

*n. 123. & 124. ff. de leg. 3. Mandell. cons. 77. n. 16. lib. 1. Vitalis in tract. clausul. in tit. de metu fol. 443. Reg. Rou. cons. 85. n. 16. lib. 2. Sanch. de matr. lib. 2. disp. 45. n. 22. Cevallos comm. contra com. q. 489. & seq. ubi ex multis probat in actibus dependentibus à sola potestate protestantis dari rescissionē ex protestatione præcedenti, siue ille fiat in incontinenti siue ex interuallo, idem sentit *Garzia de nobil. glosa 5. n. 6. Cancen. p. 3. varar. in tit. de actionibus, & obligat. d. n. 106. cum seqq. ad minus multū coadiuuat ad probationem metus, Couar. de sponsalib. p. 2. cap. 3. §. 5. n. 12. Masc. conclus. 1055. nu. 10. Molina de ritu nupt. compar. 3. n. 29. Natta cons. 451. n. 21. & 22. Craue. cons. 253. n. 4. ubi Stracca in addit. n. 6. Burf. cons. 72 n. 45. 46. & 47. Cephal. cons. 654. n. 44. & seq. lib. 5. Decia. cons. 30. nu. 19. lib. 4. Gasp. Thesau. lib. 1. qq. forens. q. 51. nu. 15. Monter. decif. 45. n. 26. Farin. decif. 280. n. 3. in fine lib. 2. cons. crim. P. Bossius de contract. matr. cap. 12. §. 22. n. 360. & 361. quod intelligitur, quoties agitur contra ipsum, principalem metum inferentem, secus contra tertium, nam tunc protestatio non sufficeret, *Bart. d. l. qui in aliena, §. celsus in fine, ff. de acquir. hered. Baldus in l. clari in fine, C. de fideicom. Alexand. cons. 16. col. penult. lib. 3. ubi concludit quod protestatio facta per patronum se ex metu aliquem præsentare nō nocebit præsentato metū non inferente quod ibi prosequitur.***

Ratio horum est, quia protestatio sepe per conseruat ius futurum, arg. textus in *l. 4. §. si in venditione, ff. quibus modis pignus vel hypoteca soluitur*, ibi (nisi salua causa pignoris sui consenserit,) ita *Bartolus ibidē num. 1. Decius cons. 42. in fine, Surdus cons. 285. nu. 20. lib. 3. Scaccia de commercio, & cambio, §. 1. quest. 7. p. 2. ampliat. 8. num. 263. Surdus de alimentis tit. 19. quest. 26. n. 135. Dom. Reg. Capy. Latro decif. 106. nu. 20. & 21. Gratianus tomo 2. discept. forens. cap. 246. num. 28. & cap. 356. num. 37. Rota Romana apud Serafinum decif. 1303. num. 5. & apud Card. Mantica decif. 270. num. 15. Episcopus Maranta p. 2. responso 9. nu. 58. Reg. Valenzuola cons. 73. nu. 27. & cons. 74. num. 55. Ramonius cons. 56. num. 9. cum adductis per *Gurham obseruat. 10. nu. 23. & vnica protestatio* sufficeret, *Mohedan. decif. 2. in tit. de iudicijs.**

At ego inter tot diffensiones præeorum concordia distinctione plurimum casuum vear, primus est si protestatio pendeat à facto vnius tantum, tali casu actus subsequens tollitur l. si quis in principio. ff. de leg. 3. l. si quis in aliena, §. finali.

ll h h

et al

ubi Bartolus, & alij, ff. de acquirenda hereditate, Baldus in l. si tam angustii, ff. de serv. ex glosa 1. in l. ut debitum, C. de heredit. act. & in l. si mihi, s. finali, ff. de leg. 1. videtur est ad propositum Montanus contro- versiarum forensium cap. 37. per totum, qui in fortioribus terminis loquitur, si vero actus pendet à facto duorum subdi- stinguatur, aut protestatio fit super actu præterito, præsentem, aut futuro, si præ- terito, aut ex eo nullum ius est tertio qua- situm, protestatio vitiat actum, puta, confessionem factam parte absente nul- lo pro illo recipiente posse reuocari, Bartolus in l. cum quis decedens, s. codicil- lis, ff. de leg. 2. practica Papiensis in forma libelli interrog. glosa compellatis num. 9. vers. aut confessio, si vero est ius alteri quæsitum, protestatio subsequens nihil operatur. l. finali, ff. de pactis, si vero pro- testatio fit de actu præsentem, tunc si est contra substantiam actus, qui solo consensu celebratur, & actus tollitur colligitur ex text. in c. finali de conditionibus apposis ibi enim protestatio fit contra matri- monium quod solo consensu contrahi- tur, l. nuptias, ff. de regulis iuris, merito ex defectu consensus vitatur arg. l. obliga- tionum substantia, s. finali, ff. de ver. oblig. l. ubi repugnata, ff. de regulis iuris, aut etiã alterius rei interuentu, & actus præualeat arg. text. in Canone diaconi 28. distinct. ubi ultra consensum requiritur manus im- positio, & alia quæ ad Sacramenti ordi- nationem, seu celebrationem exiguntur cap. 1. & finali de Sacram. non reiterando, unde dixit glosa in auth. ingressi C. de Sacrosanctis Ecclesiis, quod si per ingredientem in Monasterium facta fuerit bonorum re- servatio non teneat, facit etiam textus in cap. insinuante de eo qui duxit in matrimo- nium quam polluit per adulterium, ubi vo- uens Religionem nihil agit protestan- do quod intendit manere in domo pa- terna, & in cap. cum ad Monasterium de statu monachorum, sic etiam procedit tex. in dicta l. cum precario, ff. de precario, quo- niam ille contractus re contrahitur, l. 1. ff. eodem, quo modo alia iura in princi- pio relata intelliguntur.

Si vero protestatio fit de actu futuro, ut in casu nostro tunc si fiat parti præ- senti, qui taceat, si actus, ex necessario sequatur, protestatio tollitur, & nihil operatur, arg. l. finalis, s. item si prædixerit, ff. de naut. cauponibus, ubi si caupo protesta- verit se nolle teneri de rebus vectorum quas ipsi servant, & vectores consense- rint, ad nihilum tenetur, eo quia illas

non servando simpliciter non tenetur, in illis verbis (item si prædixerit, ut unus- quisque & eorum res suas servet, neque damnum se præstaturum, & consenserint ve- ctores prædictioni, non convenietur,) si dis- sentit tunc semper dicitur contrarium, agens à protelatione recessisse, l. cum in plures, s. locator horrei, ff. locati, prout ibi Bartolus, Paulus de Castro & alij in- ter- ligunt.

Si autem protestatio fit parte absen- te, ut consuevit esse, & si fuerit intima- ta proderit protestanti, & operabitur rescissionem actus Speculator in titulo de fideiussoribus col. finali vers. quod si fideius- sor, sed si non fuerit intimata, nihil ope- rabitur, arg. textus in l. si mandassem, ff. mandati, ubi Paulus ait quod si dederim facultatem Titio emendi, aut aliquid vendendi, tenebit alienatio, licet lequa- tur mandati revocatio nulla præceden- te intimatione, ibi (si mandassem tibi, ut fundum emereres, postea scripsissem ne emereres, in antequam scires me vetuisses, mandati ti- bi obligatus ero ne damno inficiatur is qui mandatum suscepit, & in l. unica, C. de sa- tisfando, in illis verbis (itaque etsi postea mutata voluntate procuratorem esse nolue- rim, tamẽ iudicium pro quasi procurator ex- pertus est, iudex ratum habere debebit,) sic docent Bartolus in l. non solum s. morte nu. 19. ff. de noui operis nunciatione, ubi Alexan- der num. 22. Iason num. 15. Ripa num. 108. & in dicto cap. cum Marcus Ferrariensis, ubi Felix num. 27. extra de constit. Lanarius conf. 23. nu. 7. & conf. 64. nu. 16. Gama dec. Lusit. 275. Mantica decif. 270. Anton. Faber in tit. Codicis de eo quod metus causa defini. 6. Costa de facti scientia, & ignorantia cen- turia 1. distinct. 22. nu. 4. Dom. Reg. Capyc. Latro decif. 17. n. 7. & videndi sunt ad hoc latè Cancrinius p. 2. var. cap. 14. de procura- torib. d. n. 173. cum seqq. Card. Mant. to. 1. de tacitis, & ambig. lib. 7. tit. 11. d. n. 19. c. plu- rihus seqq. Consiliar. Arias de Mesa lib. 3. variarum cap. 43. per totum, faciunt alia iura in l. sed, & strius, s. 1. ff. pro socio, l. si fideiussor la prima, s. 1. ff. de fideiussori- bus, l. si vero procuratori, s. 1. ff. de solut. & plures Doctores norant apud Antoni- num de Amato lib. 2. variarum cap. 82. d. num. 9.

Vnde dixerunt Doctores, quod si aliquis volens fideiubere pro Titio fuerit per antea protestatus se nolle ex dicta fideiussione teneri, obligatus rema- nent fideiussione secuta, si talis pro- testatio creditori intimata non fuerit, sic colligunt ex Labeonis dicto in l. cum in

12 in plures, §. locator, ff. locati, cuius sunt verba (locator horrei propositum habuit se aurum argentum, & Margaritas non recipere suo periculo, deinde cum sciret has res inferre passus est, perinde eum futurum tibi obligatum dixit, ac si propositum fuerit remissum.) Vlpiani in l. vero procuratori, §. 2. ff. de solutionibus, ibi (sed & si quis mandauerit, ut Titio soluam, deinde vetuerit eum accipere, si ignorans prohibitum accipere, solnam liberor sed si sciero non liberor,) idem docet Aphriscianus in l. cum quis, §. 1. ff. eod. titulo, ibi (si debitorem meum iussero Titio solvere, deinde Titium vetuerim accipere, & ignorans debitor soluerit, ita eum liberari existimauit, si non ea mente Titius nummos acceperit.) Paulus in l. pecuniam, §. si seruum ff. de condit. causa data, ibi (si quis dederit Titio decem, ut seruum emat, & manumittat, deinde peniteat, si quis non dum emptus sit, penitentia dabit conditionem, se hoc ei manifestum fecerit,) notanda sunt illa verba, (si hoc ei manifestum fecerit,) & Vlpianus alibi confirmauit in l. 1. §. sed ego, ff. quod iussu, in illis verbis (sed ego quero, an reuocare hoc iussu antequam credatur possit, & puto posse, quemadmodum si mandassem, & postea ante contractum contraria voluntate reuocasset, & me certioraret,) ex quibus iuribus colligitur fideius-

13 solem hunc teneri, licet protestatio præcesserit, quæ tamen intimata non fuerit, ita dixerunt Bartolus in dicta l. non solum, §. morte num. 23. ff. de noui operis nunciacione, ubi Imola col. 2. Salycetus col. 2. Alexander num. 18 ex glosa in l. pacta nouissima, C. de pactis, ubi Paulus col. 1. Salycet. col. 2. Alexander nu. 5. Gomezius tomio 2. variarum cap. 13. num. 12. Cancereus p. 3. variar. cap. 16. n. 8. 9. & 10.

Verum si protestans hoc fecerit ob timorem, vel reuerentiam nulla indiget intimatione, Baldus, Imola, & Paulus de Castro in l. qui in aliena, §. finali, ff. de acquirenda hereditate, idem Baldus in l. si repetendi circa finem, C. de condit. causa, plures videndi apud Antoninum de Amato loco citato num. 10. ut in filia erga patrem vel si minor præcesserint, & minans solitus sit illas exequi, Bartolus in l. de pupillo, §. sed & si prætorium, §. 1. ff. de noui operis nunciacione, Alexander in l. qua dotis, & in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. soluto matr. Abbas in cap. cum virum extra de regularibus, secus si talis reuerentia non consideraretur, l. ad inuidiam, l. metum, C. quod metus causa, l. cum quidam, §. diuus, ff. de usufructu, & in l. si patre, ff. de ritu nuptiarum.

Nihilominus si Cancery doctrinam attendamus par. 3. variarum cap. 1. num. 106. cum seqq. afferi potest in casu nostro nullam requiri intimationem, docet enim ille loco citato protestationem tunc intimandam fore, quoties agimus de contractu oneroso, secus lucrativo, puta si donans se protestauerit metu, & vi donaturus, talis protestatio non erit intimanda donatario, assignat rationem, quoniam cum hic contractus fiat ex mera liberalitate, iuxta textum in l. 1. ff. de donationibus, signum euidentius est quod cum se protestauerit donationem facere vi, & metu, huius modo sit, Cancery doctrinæ addo, Bartolum, & Crotum in l. non solum, §. morte num. 33. ff. de noui operis nuncia. Monterium decis. 35. nu. 73. Viuium decis. 520. nu. 10. Guidon. Papam decis. 172. Lanarium cons. 23. num. 18. Giurbam dicto cap. 10. num. 25. circa finem, Mart. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 16. tit. 7. per totum, nouissime his non relatis Hodiernam controuers. 16. num. 51. & 52. in contractu vero oneroso, consideratur alterius partis, seu contrahentis formatum interesse, puta in contractu emptionis, & venditionis, ideo necesse habet intimationem, quæ notabili doctrina attonita in casu nostro nulla requireretur intimatio, quia, ut pluries dixi multis in locis renuntiatio sapit vim donationis.

14 Quæ doctrina confirmari possit (& si Cancery non adducat) per textum in cap. finali de appellationibus, ubi Summus Pontifex ait quod si quis non potuerit appellare aliqua de causa sufficienti poterit potestari, & tempus appellandi non currit, in illis verbis, vel si habere ipsius copiam nequiuisti in præsentia bonorum virorum protestatione super hoc posita causas appellationis duxeris exprimendas, & docet glosa in cap. plerumque, in fine de rescriptis, & optime declarat in cap. cupientes verbo proposita de electione lib. 6. ubi plura exempla, ratio est quia ille actus non solum oritur, vnde nulla requiritur intimatio, ut est in donatione, seu renunciatione, quæ illius naturam sapit, nam solo actu gratuito trahit originem.

Sed contra hanc doctrinam videntur ob stare quæ supradiximus, scilicet fideiusso-rem obligatum remanere, licet se protestauerit, si dicta protestatio non fuerit intimata, & tamen ly fideiubere est actus gratuitus, & liberalis, ut in l. 1. ff. mandati, Bartolus in l. si pro ea num. 5. C. eodem titulo, ita ut qui fideiubet dicitur perdere, & dilapidare bona sua.

ll h h 2

na.

Notan Iason, Angelus, & alij in l. persona, §. 1. ff. de pactis, & sufficiens iudicatur causa, ut mulier possit de dote sua petere assecurationem, Iason, & Angelus, ubi supra, Alexander in l. si constante, ff. soluta matr. Maranta disput. 6. num. 13. Francisc. Steph. decis. 41. in addit. Fontanella de pactis nuptialibus clausula 7. glosa 2. p. 3. num. 25. Muscatellus in praxi fideiussoria in principio proemij, sed facilis est responsio, quoniam duo considerantur in actu fideiussionis, & debitor, & creditor, ex parte debitoris certum est actum esse mure gratuitum, ex parte vero creditoris consideratur damnum, & illius præiudicium, ideo illi erit intimanda, sic saluatur doctrina Cancery.

S V M M A R I V M.

- 1 Præces importune, & metus equiparantur.
 - 2 In equiparatis idem debet esse iudicium.
 - 3 Ponderatur textus in l. 1. C. de petitionibus bonorum lib. 10.
 - 4 In extrauaganti excommunicatis de præbendis, & dignitatibus.
 - 5 Violans puellam importunis precibus ditur vim intulisse videas num. 10.
 - 6 Ludens tenetur ad restitutionem lucri, si importunis precibus traxerit alterum ad ludendum, & explicatur num. 11.
 - 7 Religiosus dicitur qualasse voluntatem Superioris, si precibus importunis illum ad strinxerit ad dispensandum.
 - 8 Testamentum factum ad nimias præces nullum iudicatur.
 - 9 Ponderatur textus in l. finali. C. si quis aliquem testari prohibuerit.
 - 10 Resoluitur textus in l. inofficiosum cum l. sequenti, ff. de inofficioso testamento.
 - 12 Præces importune si considerentur in persona, cui reuerentia debetur inducunt iustum metum ad rescindendum contractum.
- Idem dicitur in testamento confecto, hoc modo.

A R G V M E N T V M.

Explicatur quando præces importunæ metui æquiparentur, itaut contractus, & testamenta taliter confecta rescindi possint, ubi plures doctrinæ declarantur.

THEOREMA. XC I.

E Legans tamē est difficultas in praxi frequentissima, videlicet si renuntiatio facta fuerit per filiam propter nimias patris præces, qui etiam blandis verbis illam induxit ad faciendam renuntiationem, teneat, vel possit rescindi tamquam meticulosa, & pures reperio Doctores maximè authoritatis affirmantes, ita Paulus de Castro in cons. 74. vol. 1. Aretinus cons. 141. num. 18. Socinus senior cons. 263. num. 2. & 8. lib. 2. Iason in §. quadrupli institut. de actionibus, Curtius iunior cons. 141. num. 17. & 18. lib. 2. Mandellus cons. 77. num. 10. lib. 1. Neui. anus cons. 22. num. 12. Surdus cons. 513. num. 10. Menochius lib. 4. præsup. 11. num. 10. Osa. scus decis. 172. num. 4. Farinaceus decis. 112. num. 3. in fine consiliorum criminalium lib. 2. Bscobar de ratiocinijs cap. 19. num. 63. p. 1. Reg. Tappia in auth. ingressi verbo ingressi cap. 12. num. 23. plures refert Carolus de Grassis de exceptionibus excep. 11. num. 79. facit doctrina Innocenti in cap. petitio de iure iurando dicentis facta metu tyranni, vel ad importunas præces æquiparari, secuntur Ioa. Andreas, & Abbas in cap. finali, qui clerici, vel vocantes. Felinus in cap. 1. de officio delegati, Bartolus in tractatu de tyrannide 6. quasi. & præces istorum æquiparantur iustit, glosa in clementina 1. verbo optimum de restitut. in integrum, Baldus, in l. finali, §. necessitate, C. de bonis que sibi, & in l. si mandato. C. quod cum eo Ludouicus in l. penult. ff. de condict. ob turpem causam, Castillus lib. 3. controuers. c. 1. n. 106. Valenz. cons. 173. n. tomo 2. Francisc. Maria Prato tomo 1. di. scip. forens. 27. n. 63 igitur si præces importunæ adhibeantur per personam cui reuerentia debetur metui æquiparantur, dicta in illo verificanda sunt in his, in æquiparatis enim, idē debet esse iudicium notant DD. in l. si quis seruo, C. de furtis, & in cap. si postquam, §. finali, ubi, glosa verba pronisione de censibus lib. 6. Bartolus, & alij in l. 1. ff. de leg. 1. Ripa in l. 2. num. 21. C. de furtis, Bertrandus cons. 1. & 97. num. 11. Surdus cons. 95. & 384. n. 22. vol. 3. Mastrillus dec. 156. n. 20.

Quorum sententia probatur ex solemni textu in l. 1. C. de petitionibus bonorum lib. 10. ubi dicitur quod frequentes petitiones, & præces, constringunt nos ad facienda ea quæ facere nolumus in illis verbis (sed quoniam plerumque ita in nonnullis causis inuerecunda petentium inhiatione constringimur, ut etiam non conce-

cedenda tribuamus) explicat glosa in verbo, inbitione, idest frequenti petitione, idem dicitur in extranaganti execrabilis de prebendis, & dignitatibus, vbi dicitur quod importuna petitio extorquet, ibi (& improbitas importuna petentium a nobis, & predecessoribus nostris Summis Pontificibus non ita obtinuisse, quam extorcuisset,) quibus ex Arrib. colligitur nimias & importunas preces voluntate extorquere.

- Vnde dixerunt Doctores defloratores, qui precebus importunis extorsit copulam a Virgine, censerit vim intulisse, puellamque inuoluntarie violatam, & ad restitutionem teneri, notat Corduba lib. 1. quest. 13. qui citat Ioseph. Angl. in flor. 4. sententiarum quest. de restitut. bonorum corp. dub. 7. diff. 2. conclus. 2. Abulensem super exod. 22. quest. 12. Nicol. de Lyra ibidem Antoninum, & Syluestrum in verbo luxuria, Caietanum 2. 2. quest. 154. art. 6. Nauarum in summa cap. 16. num. 17. vers. tertio, Herriquez lib. 11. cap. 9. num. 5. tum etiam afferentes qui precebus importunis traxit alterum ad ludendum tenetur ad restitutionem in foro conscientie de eo quod eodem ludo est lucratus, preter citatos docet S. Thomas 2. 2. quest. 32. art. 7. ad secundum, Syluester in summa verbo ludus questio 11. Adrianus in questione de ludo num. 4. Couarruias in regula peccatum p. 2. §. 4. num. 7. Medina in Codice de restitutione quest. 22. circa finem, moti ex hac ratione, quia preces importunae habent vim metus.

- 6 Eadem ratione si religiosus precebus valde importunis aliquid obtinuerit a suo Superiore, vt petentis molestia importunitate se liberaret, tutus non est in conscientia, sed paupertatis, aut obedientie violator iudicatur, eo quod illa non licentia, sed violentia dicitur, ita Sanchez lib. 4. disput. 10. num. 1. & lib. 7. summa cap. 19. num. 16. Rodriguez tomo 3. questionum regularium quest. 29. art. 12. Corollario 2. Layman lib. 3. theologie moralis tract. 4. cap. 6. num. 5. Pontius de matrimonio lib. 4. cap. 12. a nu. 4. dicens hoc infortioribus terminis procedere quoties sumus in actibus mere gratuitis, & lucratiuis, vt est in casu renunciationis.

- Vnde etiam testamentum in beneficium mariti propter eius nimias preces nullum est, ita Cotta in memorabilibus verbo testatorem, decifum in Sacr. Conf. testatur Afflictus decif. 69. vbi Vrsillus in addit. num. 7. Boerius decif. 101. in fine, Præses de Franchis decif. 180. in fine, Cam. Medices conf. 34. a nu. 1. & per totum,

videndi sunt D. Reg. Galeo. lib. 1. controu. 4. a nu. 1. Reg. Valenz. conf. 29. a nu. 30. cum seq. lib. 1. Castil. lib. 3. c. 1. a nu. 122. & to. 4. c. 22. nu. 105. cum seq. sic & donatio inter eos, Sanc. & Pont. locis citatis, sic matrimonij lex importunis precebus contractum nullum existimatur, ita notant Medices de casibus fortuitis q. 7. nu. 5. vers. vigesimo secundo arguitur, Decianus conf. 65. num. 2. lib. 2. Tuseus lit. M. conclus. 217. & lit. P. conclus. 322. & conclus. 484. Mattienso lib. 5. noua recopilat. tit. 1. lib. 10. glosa 1. nu. 1. Augustinus Barbosa ad decretales in collect. ad textum in cap. si iustus nu. 12. de confirmat. utili, & in proprijs terminis renunciationis locuntur, Sanchez & Pont. locis cit. apud Bossium de contract. matr. c. 12. nu. 329.

Secunda sententia docet preces importunas, non esse sufficientes ad rescissionem renunciationis, cuiusvis alterius contractus, Abbas in cap. cum inter num. 8. de electione, Rolandus conf. 83. num. 7. vol. 2. Villalob. in summa p. 1. tractatu 3. differentia 8. num. 8. Nauar. in summa cap. 17. num. 16. plures apud Sanchez lib. 4. disput. 94. vers. si fornicarij, & disput. 135. vers. blanditis autem. Menochius de arbitrarijs iudicium lib. 2. casu 395. nu. 41. licet sint preces Principum, nam etiam ex illis non oritur iustus metus, ita Mascardus de probationibus conclus. 193. num. 5. Farinaceus in fragmentis par. 2. verbo metus num. 102. Pontius lib. 4. cap. 5. num. 13. Sanchez lib. 4. disput. 7. num. 1. Vasquius de successionum creatione lib. 3. §. 26. num. 35. Gennefs. in practica q. 760.

- 8 Quorum sententia probatur ex textu in l. finali, C. si quis aliquem testari prohibuerit, vbi hæredis institutio blando sermone obtenta non inutilis est, in illis verbis (iudicium uxoris postremum in se pronocare maritali sermone non est criminofum,) & licet in his terminis testamenti contrarium decifum in Sacr. Conf. testatur Afflict. loco citato, tamen ibi ultra blanditia fuit consideratus dolus, vt videre est, sicut in casu Præsid. de Franchis dicta decif. 180. & Medices loco citato, alias testamentum teneret ex suprascripta l. finali, ita dixerunt, Socinus iunior conf. 144. num. 55. lib. 2. Aymon conf. 461. num. 61. Plotus conf. 17. num. 52. Rogerius conf. 17. nu. 133. cum seqq. Bellonus conf. 73. nu. Neuizanus conf. 22. num. 22. Gratianus discept. forens. cap. 659. num. 4. & 8. Aldogradus conf. 50. nu. 50. m. 196. cum seqq. Tappia decif. S. S. I. 16. a nu. 20. vsque ad 37. & textus in l. inofficiosum cum l. sequenti, ff. de inofficioso testamento, non aduersatur, quoniam

9 niam ibi dicitur quod aliquando pater exheredat filios ex blanditijs nouer-
cæ suæ vxoris, ibi (nouercalibus delinimen-
tis instigationibus corrupti,) vnde exher-
edatio illa nulla iudicatur non quasi
facta ex blanditijs vxoris, sed quia sine
causa, & ait glosa ibi in dicta l. finali, ver-
bo iudicium, vnde Decius conf. 489. ait te-
stamentum secundum confectum ad
præces coniunctorum tenere, & primo
loco factum reuocare

Neque obstant alia in contrarium
allata, quoniam illa iura solum indicant
præces importunas habere quandam-
vim impulsuam, sed non per hoc ex illis
colligitur posse contractus rescindi, vn-
de ad exemplum defloratoris contra-
rium plures dixerunt, ita Petrus Nauar-
rus de restit. lib. 2. cap. 2. num. 444. & 445.
Salsedo in addit. ad Diaz cap. 86. alias 83.
lit. E. vers. est tamen opinio, Syluester in ver-
bo luxuria quest. 5. post medium, Sanchez
dicto lib. 4. disput. 10. num. 1. idem dici-
mus de casu religioso, quia Doctores illi
solvuntur quando ultra præces impor-
tunas adiunt quærelæ, & murmuratio-
nes, tunc enim dicitur fieri iniuria Præ-
lato, qui eo casu coacte, & inuoluntarie
dicitur licentiam concedere alias non
permisurus, ut se liberet à quærelis alia-
que scandala euitet, ut expresse loquitur
Petrus Nauarrus lib. 3. de restitut. cap. 1. p.
3. num. 179. in 1. edit. & num. 161. in noua
editione, quem allegat Sanchez dicta disp.
10. num. 9.

Ad exemplum vero ludentis dicas
solas præces non sufficere, sed si cum
illis concurrant aliqua verbera iniurio-
sa, dicendo, tu es vilis auarus, pauper,
vel quid simile, quibus ex impropertijs
ille ad ludum trahatur, ita Nauarrus in
summa cap. 20. num. 23. Petrus Nauarrus
lib. 2. cap. 3. num. 447. Rebellius de obligat.
iustitie p. 2. lib. 12. quest. 3. num. 7. Medina
in suo instructorio lib. 1. cap. 14. §. 28. Lopez
p. 2. instructorij cap. 34. vers. figitur pro resolu-
tione, sic intelligitur S. Thomas 2. 2. quæ-
32. art. 7. ad secundum, & licet in hoc re-
quiri sententiam iudicis, ut aliqui dixe-
runt, post alios Franciscus Garzias de contra-
ctibus part. 2. cap. 19. Molina de iustitia, &
iure tomo 2. tract. 2. disput. 516. vers. dua
admonuerim, contrarium tamē docuerunt
Lopez dicto cap. 34. vers. tertia conclusio.
Rebellius dicta quæ. 3. num. 8. Lessius lib. 2. cap.
26. num. 9. Layman dicto cap. 6. nu. 5. vers.
hæc sententia.

Verum amantissime Lector si neutram
11 sententiam amplecti volueris, dicas

quod si præces importunæ proueniant
à persona cui reuerentia debetur, & ip-
so illo metus reuerentialis consideretur tunc
contractus rescinditur, iuxta opinionem
Innocentij in dicto cap. petitio de iure iuran-
do, secuntur Socinus conf. 263. num. 8. lib.
2. Curtius iunior conf. 41. num. 18. Aymon
conf. 10. num. 17. Alba conf. 77. num. 19. Fa-
rinaceus in fragmentis p. 2. vers. metus nu.
20. Sanchez dicto lib. 4. disput. 7. nu. 7. Co-
nunch. disput. 28. num. 35. Ronacina de ma-
trimonio quest. 3. puncto 8. num. 6. Lessius
lib. 2. cap. 17. num. 35. Hurtadus de matri-
monio disput. 6. num. 2. idem cum in patre
consideretur metus reuerentialis, ex di-
ctis per Bartolum in l. 1. §. quæ onerata
ff. quarum rerum actio non detur, Gratianus
cap. 108. num. 12. Farinaceus decis. 198. post
secundum volumen consiliorum, Dom. Con-
sil. Theodorus allegat. 36. Dom. Conf. Stai-
banus controuersiarum forensium cap. 70.
num. 23. & in filia concurrat sexus fragi-
litas, iuxta textum in l. 1. cum similibus,
ff. ad Sen. Conf. Vell. merito dici poterit
renunciationem ab ipsam factam ex
præcibus patris nullam iudicari, sicuti
dixerunt in exemplo testamenti de quo
supra, in quo si institutus fuerit hæres ad
suas præces, & in eo consideretur metus
reuerentialis, testamentum corrumpit do-
cent Card. Mantica de coniect. ult. volunt.
lib. 2. titula 7. num. 1. Carroccius decis. 15.
n. 21. & 26. Marta conf. 76. n. 5. 6. & 8. San-
chez de matrimonio lib. 4. disput. 7. num. 5.
6. & 7. Menochius conf. 421. num. 31. & 32.
Ramonius conf. 96. num. 21. & 26. Regens
Tappia ubi supra n. 30. Aldogradus loco ci-
tato nu. 198.

S V M M A R I V M.

- 1 Renunciatio, seu omnis alius contractus
factus ex metu, ipso iure nullus est, & nul-
la indiget iudicis sententia secundum ali-
quos, sed infra de veritate.
- 2 Ponderantur iura in l. metum, §. licet, &
de eo quod metus causa.
L. qui in carcerem, ff. eodem titulo.
In cap. ordina in fine de officio ordina-
rij lib. 6.
L. 2. ff. de iudicijs.
L. qui in aliena, §. Celsus, ff. de acquiren-
da hereditate.
In cap. 1. de his quæ vi metusque causa
fiunt.
In cap. significavit de eo qui duxit in
matrimonium, quam polluit per adul-
terium.
- 3 Matrimonium metu contractum ipso iure
nullum est.

4 Re-

- 4 *Resignatio metu facta ipso iure nulla est.*
Idem dicitur in testamento.
Sic professio metu facta ipso iure nulla est.
Idem dicitur in voto simplici.
Sic in iurisdictione metu concessa, vel pro-
rogata.
Idem dicitur in constitutione procuratoris.
Et in electione Prelati, ut ipso iure nulla
sit.
- 5 *Ponderatur textus in l. si mulier, c. 1. § si*
metu coactus il secundo, ff. de eo quod
metus causa.
In l. si metus causa 84. ff. de acquirenda
hereditate, & impugnatur intellectus
Auendani.
In l. finali, C. quod metus causa.
In cap. de his, quæ vi metusue causa,
fiunt, & impugnatur ab Authore intel-
lectus Auendani.
- 6 *Nullum à principio non validatur ex sub-*
sequenti ratificatione.
- 7 *Verbum futuri temporis ostendit actum nõ*
esse ipso iure nullum.
- 8 *Voluntas coacta voluntas dicitur.*
Actus metu extorti & voluntarij potius dicun-
tur, quam involuntarij.
- 9 *Dotis promissio metu facta ipso iure nulla*
iudicatur.
- 10 *Explicantur iura ponderata, num. 2. per-*
totum.
- 11 *Diffio nullius momenti non importat nul-*
litatem ipso iure.
- 12 *Afferitur sententia Pontij distinguens in-*
ter contractus onerosos, & lucratiuos.
- 13 *Ponderatur textus in l. finali, C. quod*
metus causa.
- 14 *Sententia declaratoria adhuc requiritur, li-*
cet vera esset opinio illorum dicentium
contractum metu factum ipso iure nullũ
esse.

ARGUMENTVM.

Controuertitur, si renunciatio metu facta, ipso iure nulla dicatur, cuius occasione declarantur plura iura & in multis *Auendani* intellectus ab *Authore* impugnatur.

THEOREMA XCII.

Difficilis tamẽ cõtrouersia est, si renũciatio metu facta sit ipso iure nulla, vel annullanda veniat per sententiam, sic de omnibus alijs contractibus, &c.

1 *communis præceptor Bartolus in l. metum,*
§. volenti num. 2. ff. de eo, quod metus causa,
dixit ipso iure nullam esse, nullam sen-

tentia id decidente, sed tantum declarãre indigere, secuntur post alios *Molina* de iustitia, & iure tomo. 2. tract. 2. disput. 326. in solutione ad secundum, *Rebellius* de obligat. iustitia lib. 1. de contractibus quest. 5. conclus. 3. num. 15. *Sanchez* lib. 4. disput. 8. num. 1. in fine, *Reg. Valenzuola* cons. 74. num. 43. plures refert de *Grassis* except. 1. l. n. 5. cum seqq. & latẽ hanc sententiam defendit *Auendanus* de metu lib. 1. cap. 14. a num. 26 cum pluribus seqq.

2. Probant hanc sententiam ex responso *Ulpiani* in l. metum 3. §. licet. ff. de eo quod metus causa, vbi *Iuris. Conf.* ait quod res metu tradita non exit de dominio tradentis, ibi (licet etiam in rem actionem dãdam existimemus, quia res in bonis eius est, qui vim passus est,) igitur si non exit de patrimonio non dicitur illi tertio quãfita, & sic à principio nullus contractus facit locus *Pauli* in l. qui in carcerem. ff. eo dem titulo, vbi si metu carceris aliquid promissum fuerit nullius momenti est, ibi (qui in carcerem quem detruisit, ut aliquid ei extorqueret, quicquid ob hanc causam factum est nullius momenti est,) notanda sunt illa verba (nullius momenti est) quæ ipso iure actum resoluunt, adhæret textus in cap. ordina in fine de officio ordinarij lib. 6. in illis verbis (aliter facta collatio nullius momenti est,) idest vigoris, & efficaciz, iuxta *Archidiaconum*, *Geminianum*, *Franchum*, & alios ibidem.

Confirmatur ex altero. *Ulpiani* responso in l. 2. ff. de iudicijs, in quo ait quod et si alienæ iurisdictioni consentire vnusquisque possit, & valebit illa prorogatio, tamẽ si metu facta fuerit nulla iudicatur, in illis verbis, nulla iurisdicctio est, & in l. qui in aliena, §. *Celsus*, ff. de acquirenda hereditate, inquit quod si aliquis metu hereditatẽ adiuerit, heres non fit, ibi *Celsus* lib. 15. ff. scribit eum qui metu verborum, vel alio timore coactus fallens adierit hereditatem siue liber sit heredem non fieri placere, siue seruus sit dominum suum heredem non facere, igitur si heres non fit, signum est metum ipso iure actum annullare.

Adhæret authoritas Summi Pontificis *Alexandri Tertij* in cap. 1. de his quæ vi metusue causa fiunt, vbi proponitur casus quod cum quãdam puella è Monasterio exiuerit, eò quod metu in illo professionem fecerit ab Episcopo fuit excommunicata, sub prætestu quod ex senulla sententia præcedente professio nem annullante exiuerit, quæ cum recursum habuerit ad Sanctissimum, mandauit

dauit Alexander Tertius Episcopo, vt illa ab excommunicatione absolueret, in illis verbis (ideoque mandamus quatenus predictam mulierem, & virum recepto Sacramento quod vestro debeant stare mandata ab excommunicationis vinculo absoluantur,) idem dicitur in cap. significauit extra de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, vbi fuit dictum posse virum ad secundas nuptias transire, relicta prima quam ex metu in uxorem duxit, ibi, mandamus quatenus si constiterit quod eidem, & tanta vis illata fuerit, quod non sponte in primam consenserit, nec post prestitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit, propter hoc non dimittas quin ad aliam quam postea in uxorem accepit reuertendi liberam tribuas facultatem. signum igitur est tam professionem emissam quam matrimonium nullum esse à principio.

Accedit ratio, nam substantia obligationis in consensu consistit, l. obligationum substantia, ff. de act. & oblig. sed consensui aduersatur metus, l. nihil consensui 117. ff. de regulis iuris, ibi, nihil consensui, tam contrarium est, quam vis, & metus, cap. cum locum de sponsalibus, ibi, cum locum non habeat consensus, vbi metus, vel coactio intercedit, consequenter si consensus deficit, contractus non habet vbi pedes figere possit, vnde ex his dixerunt Doctores matrimonium metu contractum ipso iure nullum esse, ita glosa in dicto cap. cum locum, vbi Panormitanus num. 2. alijque Canoniste de sponsalibus, Couarruias de sponsalibus part. 2. cap. 3. num. 1. Gayllus lib. 2. obseruat. 93. num. 1. Cenedo ad decretales collect. 93. num. 1. Genuensis in praxi Episcopali cap. 87. nu. 1. Riccius p. 3. collect. 355. Augustinus Barbosa in collect. ad decretales in cap. cum locum num. 2. de sponsalibus, Rota Romana decis. 205. num. 25. apud Burattum, & decis. 58. num. 1. apud Farinaceum lib. 1. consiliorum criminalium, & decis. 265. num. 4. & 5. apud eundem lib. 2. consil. crim. Gutierrez de matrimonio cap. 76. num. 8. Farinaceus in fragm. verbo metus num. 46. Azorius institut. moral. lib. 1. cap. 11. quest. 5. Sanchez lib. 4. disput. 12. num. 16. & 18. Pontius de matrimonio lib. 4. cap. 14. num. 2. Valerius in differentiis utriusque fori verbo metus differentia 3. & 4. Bonacina de matrimonio quest. 3. puncto 8. Comitulus lib. 3. responsum moralium q. 2. & 3. Hurtadus de matrimonio disput. 6. late hoc probat P. Bossius de contractu matrimonij cap. 12. à num. 120. usque ad

145.

4 Sic resignatio beneficij metu facta

ipso iure nulla est cap. ad aures cap. ad audientiam de his que vi metusue causa fiunt, Hostiensis in dicto cap. ad aures ibidem, Butreus, & Innocentius, Parisius de resignatione beneficij lib. 13. quest. 2. num. Pontius de matr. dicto cap. 8. num. 16. licet aliqui contrarium dixerint, Cappella Tolosana decis. 285. Riccius collect. 154. Azorius loco citato, sic in testamento metu confectio, vt ipso iure nullum iudicetur, plures refert, & sequitur Vasquius de successione creatione §. 17. num. 5. Gutierrez dicto cap. 76. num. 3. Sanchez dicta disput. 8. num. 6. cum seqq. Farinaceus verbo metus nu. 43.

Idem dicunt Doctores in professione metu facta, vt nulla indigeat rescissione, cap. 1. de his que vi, Sotus in 4. distinct. 29. quest. 1. art. 3. imò simplex votum metu factum ipso iure est nullum, glosa, & Abbas in dicto cap. 1. Sanchez lib. 4. summa cap. 3. num. 12. Valerius in differentiis utriusque fori verbo metus differentia 3. Nauarrus in summa cap. 12. num. 52. Pontius dicto cap. 6. Rebellius de obligat. instit. p. 2. lib. 1. quest. 5. num. 9. licet in voto simpliciter contrarium doceat, idem Sanchez dicto cap. 3. num. 11. Suarez de voto lib. 1. cap. 8. Laym. lib. 3. theologia moralis tract. 4. cap. 6. n. 3. etiam nam metus.

Idem dicitur in iurisdictione metu concessa, vel prorogata, vt illa ipso iure nulla iudicetur, glosa in cap. 2. verbo coactus ad finem de eo quod metus causa, vbi Aut. num. 10. Ancharanus nu. 3. Abbas nu. 12. & 17. Imola num. 4. post alios Card. Tuscus practicarum lit. M. conclus. 221. nu. 20. & 21. Pontius dicto cap. 8. num. 14. Sanchez lib. 3. disput. 39. num. 13. Reg. Valenz. conf. 87. nu. 96. sic in constitutione procuratoris dicendum est Hostiensis in cap. Abbas de his que vi, & c. Sanchez lib. 4. disput. 12. num. 22. Pontius dicto cap. 8. num. 15. plures alij apud Farinaceum in fragm. verbo metus num. 36. sic & in electione Prælati metu extorta, vt ipso iure nulla iudicetur, cap. vbi periculum, §. ceterum de electione lib. 6. Azorius lib. 1. institut. moralium cap. 11. quest. 10. aliaue exempla videnda sunt apud Antoninum de Amato lib. 2. variarum cap. 82. à num. 11. cum sequentibus, ex quibus dicendum oritur renunciationem metu factam à principio nullam iudicari.

Secunda sententia docet contractus metu celebratos non esse ipso iure nullos, sed rescissione indigere, quam tuentur glosa in l. 1. verbo irrita, C. de rescindenda vendit. vbi Baldus, & ceteri interpretes, glosa in cap. Abbas verbo coactus de his que

vi

vi metusue causa fiunt, & in eap. unico eodem titulo lib. 6. notabili 1. Iason in l. interpositas num. 2. ubi Decius, Curtius, & Padilla num. 4. C. de transactionibus, Romanus, Bursatus, Riminaldis, & Barbosa apud Molinam de ritu nuptiar. lib. 2. differentia 17. num. 4. Farinac. dicto verbo metus num. 22. Sanchez lib. 3. disput. 8. nu. 4. Nauarrus in cap. acceptam de restitut. spoliatorum oppositione 6. num. 7. & lib. 11. conf. 4. in tit. de his que vi in 2. editione, Serafinus de priuilegijs iuramenti priuileg. 100. Gutierrez de iuramento confirmatorio p. 1. cap. 57. nu. 21. & de matrim. cap. 76. num. 101. Ludouicus decis. Lucenfi 18. num. 12. Riccius collect. 154. Fontanella de pactis nuptialibus clausula 7. glosa 2. p. 6. a num. 53. Lessius lib. 2. cap. 17. nu. 36. Comitobus lib. 3. responsum quast. 2. nu. 8. Bonacina tomo 2. theolog. moralis d. sp. 3. quast. 1. puncto 3. § 3. proposit. 1. Layman lib. 5. sect. 5. tract. 4. cap. 6. Diana p. 3. tract. 5. resolut. 119 Vasquez p. 2. disp. 23. cap. 3. num. 12. Suarez de religione tomo 2. lib. 1. titulo de voto cap. 7. Hurtadus de matr. disput. 6. differentia 2. num. 9. Valerius differentia 3. num. 1. Villalobos in summa p. 2. tract. 19. differentia 5. num. 5. quam alij Theologi hanc sententiam sectantes, & in terminis renunciationis, sic fuisse decisum Rota Romana decis. 5. in titulo de renunciationibus alias 374. ubi additio Caprolus de successione ab intestato lib. 1. num. 525.

Quæ sententia fundamentum recipit ex eleganti responso Pauli in l. si mulier 21. §. si metu coactus il secundo, ff. de eo quod metus causa, ubi Iuris Consulti ait quod si quis metu hereditatem adiuuerit efficiatur hæres, sed tantum restituere potest, sunt verba (si metu coactus adij hereditatem, puto me heredem, quia quamuis si liberum esset noluissem, tamen coactus volui, sed per Prætorum restituendus, ut abstinendi potestas mihi tribuatur) igitur si hæres efficio, & indi eo iudicis officio, ut aduersus eam restituam, signum euidentis est non esse ipso iure nullam dictam aditionem hereditatis, quod confirmat Iabolenus in l. si metus causa 84. ff. de acquirenda hereditate, ibi (si metus causa aliquis adeat hereditatem fiet, ut quia iniustus hæres existat, detur sibi abstinendi facultas,) neque valet responsio Auendani dicto cap. 14. num. 27. & 28. dicentis ibi esse speciale priuilegium introductum in fauorem testatoris, ne sine hærede decederet, nam duobus vitis hæc responsio laborat, primo quia habemus mentem Iuris Consulti contra-

riam, tunc enim est interpretanda ratio quoties illam colligere non possumus ex verbis Iuris Consulti, at si ratio ab illo fuerit expressa non indigemus alia, hoc est in casu nostro, quoniam Paulus in dicta l. si mulier, §. si metu coactus dici, ideo hæredem effici, quia & si coactus volui, ibi (quia quamuis si liberum esset noluissem, tamen coactus volui,) nam dictio stat causatiue rationem de prece dentibus exprimendo, l. hæc actio, ff. de calumni. l. si is quis animo, ff. de acquir. possess. cap. quia propter de rescriptis cap. quia nonnulli, ff. de sucap. c. quia frustra de sentent. excommu. cum alijs adductis per Barbo. dist. 265. per tot. secundo ait Auend. ne testator sine hærede decedat, nã adhuc dicitur sine hærede decedere, qui potest ab illa abstinere, eo quod inuoluntarie illam adiuit.

Confirmatur ex loco Imper. Honorij, & Theodosij in l. finali, C. quod metus causa ubi Imper. dicunt contraactus metu factos irritandos esse, in illis verbis (venditiones, transactiones, quæ per potentiam extorte sunt precipimus infirmari,) ergo si sunt infirmandi, signum est non esse ipso iure nullos, cui adheret Summus Pontifex in c. de his, quæ vi metusue causa fiunt, ibi (videtur quia quæ metu, & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari,) quibus iuribus licet respondeat Auend. loco citato nu. 36. & seq. dicens hæc iura intelligi in hunc modum, scilicet indigere iudicis declaratione, sed hæc responsio non satisfacet, quia verba illa precipimus sunt imperatiua non declaratiua, & ostendunt necessitatē irritandi contraactus, & esset contra text. in princip. institut. de exceptionib. ubi si metu coactus aut dolo inductus, aut errore lapsus stipulati, Titio promisti quod non debueras promittere, palam ex iure ciuili te obligatum esse, ecce text. expressus validas contractum in principio, & rescissione ille indigebit.

Acedit text. in l. 1. ff. de eo quod metus causa, ubi I. C. ait metu gestum posse ratum haberi, in illis verbis (ait prætor quod metus causa gestum erit ratum non habebit) ex quibus vltimis verbis glosa in d. c. Abbas verbo coactus in fine, infert validum esse à principio, ratio euidentis est, quia quod nullum est ratum haberi non potest, ex dictis per Reg. Ronitum in pragm. 1. num. 28. ad Sena. Conf. Maced. & per Dom. Reg. Capyc. Latro decis. 43. num. 6. cum in contractibus semper initium spectandum sit, l. si procuratorem in principio, ff. mandati l. 1. §. nō solū prope fin. ff. depositi cōsequē-

ter si ratum haberi potest signum est non esse nullum à principio, secundo ly
 7 verbum habeo futuri temporis ostendit non esse ipso iure irritum, sed irritandum ex dictis, & notatis per Tiraquell. in l. si unquam verbo reuertatur à num. 35. C. de reuocand. donat. licet in seqq. plures afferat limitationes.

Confirmatur, substantia contractus in consensu, & voluntate consistit, l. obligationum substantia ff. de act. & obligat. at qui metu coactus consensit absolute voluntarie consensit, quoniam voluntas
 8 coacta voluntas est, l. si mulier, §. si metu, ff. quod metus causa, l. qui ita in principio, ff. ad Trebellianum l. si patre cogente, ff. de ritu nuptiarum, Canone merito queritur 16. quest. 1. & actus voluntatis metu extorri magis sunt voluntarij, & spontanei, quàm inuoluntarij, colligitur, ex S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6. ex Arist. 3. ethic. cap. 1. & dicuntur simpliciter voluntarij, docent Couar. de sponsalibus p. 1. cap. 4. §. 1. n. 12. Sanchez lib. 4. disp. 1. n. 5. Pontius de matr. lib. 4. cap. 2. n. 3. igitur si adest voluntas, & sic fundamentum obligationis, omnino dicendum erit contractum à principio validum fuisse.

9 Accedit vltima ratio, desumpta à posteriori, dotis enim promissio metu facta ipso iure nulla iudicatur, l. si mulier, §. si dos, ff. quod metus causa, & tamen hoc est speciale priuilegium dotis, ita glosa, Bal. & Alberic. in dicto §. si dos, vbi Cuiacius lib. 11. & Ant. Faber in rationali, Abbas in cap. cum locum n. 8. de sponsalibus, Alexan. in l. si cum dotem, §. si mulier nu. 2. ff. soluto matr. Bautista de priuilegijs dotalibus cent. 2. n. 63. Piccardus in §. item actio nu. 43. institut. de actionibus, Gramat. decis. 103. n. 68. plura congerit Barbosa in rubr. p. 4. n. 28. ff. soluto matr. igitur si in dote hoc est speciale, vt ipso iure irrita dicatur, signum est contrarium verius esse in alijs contractibus, ex regula illa quod exceptio firmat regulam in contrarium, l. 1. ff. de regulis iuris, l. in his, l. quod vero, l. ius singulare, ff. de legibus.

Non obstant in contrarium allata, &
 10 primo tex. in dicta l. metum, §. licet, ff. quod metus causa, nam ibi dominium est translatum traditione, sed tantum à lege fingitur non translatum, quia reuocabile, & rescindibile, ad quod facit text. in l. nemo videtur, ff. de in integrum restitutione, vbi non dicitur quis exclusus, eò quòd aduersus eum peti potest in integrum restitutio, in illis verbis (nemo videtur re exclusus, quem pretor in integrum restituit,

rum se pollicetur) & nihilominus omnibus scitum est rem de patrimonio exiisse quoties restitutione opus est, igitur quando I. C. ait non esse rem translataam, seu eius dominium est ex iuris fictione, quod bene intellexit glosa in dicto §. licet verbo est.

Secundo respondetur ad text. in d. l. qui in carcere ff. de eò quòd metus causa, l. 2. ff. de iudicis, l. qui in aliena, §. Celsus, ff. de acq. hered. cap. ordinarij in fin. de offic. ord. lib. 6. nam & si ibi dicatur nullius momenti esse, non per hoc sequitur contractum ipso iure nullum esse, etenim secundum vtiorem sententiã dictio nullius momenti non importat nullitatem ipso iure, &
 11 non dicere sententiam latam, ita docet Iasò in l. de pupillo, §. si quis forte, ff. de noui operis nunciatione, & in l. filiusfam. §. diui notab. 1. ff. de leg. 1. ex tex. in d. cap. ordinarij in fin. vbi non solum Summus Pontifex vtitur verbo nullius momenti, sed etiã dictione illa penitus, ibi (nullius penitus est momenti,) cap. fin. extra de pace cap. fin. de re iudicata lib. 6. c. 2. de filijs presbyter. lib. 6. clement. 9. de prebendis, & adest text. expressus in litem eorū, §. sed si ita, ff. quod cuiusq. vniuers. vbi non solum Iur. Conf. vtitur dictione, nullius, sed etiam ipso iure, ibi (ipso iure id decretum nullius esse momenti) ad ostendendum non sufficere dictionem illam nullius, sed expresse requiri ipso iure nullum declarari, vel vt ait glosa in dicto §. Celsus verba non fieri, est quoad effectum, scilicet in effectu non est hæres cum possit metum illatum allegare, & sic ope exceptionis.

Ad iura vero in dicto cap. 1. & cap. significauit, facilis est responsio, quoniam ibi solum dicitur, quod si exiuerit à Monasterio annullata professione ab excommunicatione absoluenta erit, non vero dicitur professionem metu factam ipso iure nullam esse, quoniam multa facta tenent quæ à principio fieri prohibentur.

Respondetur vltimo ad doctrinã illã, metum scilicet aduersari consensui, nam ex dictis per me pro secunda sententiã in confirmatione, actus per metum facti dicuntur absolute voluntarij, sed tantum dici poterit non esse simpliciter voluntarios, cum probato metu sint rescindibiles, idest attentata æquitate non stricto rigore.

Si vero Lector amantissime, neutra
 12 sententia tibi probabilis videtur, dicas cum doctissimo Pontio de matrimonio lib. 4. cap.

cap. 3. & 4. distinguente inter contractus lucrativos, & onerosos, primo casu posset procedere prima sententia docens contractum esse ipso iure nullum, cum in illo requiratur maior liberalitas, secundo vero casu procedat secunda sententia, quæ distinctio (si rigorem attendamus) aduersari videtur *textui in*
 13 dicta l. finali, C. quod metus causa, ubi fit mentio non solum de contractibus lucrativis, sed etiam onerosis, & unica determinatione resoluuntur, ibi (venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extorta sunt precipimus infirmari) & sic nulla fit differentia inter contractus lucrativos, & onerosos.

Advertendum etiam erit, quod & si vera esse prima sententia, scilicet contractus metu gestos esse ipso iure nullos & sic renunciationem factam, eo magis cum sapiat vim donationis, attenta in hoc distinctione Pontij, adhuc enim requiritur sententia declaratoria, ut in pñcto ait Anchar. conf. 382. nu. 2. vnde non bene dixit Aucnd. de metu lib. 1. cap. 14. nu. 78. cum seqq. nullam sententiam declaratoriam requiri, allegando iura in dicto cap. 1. de his quæ vi, & in cap. significavit de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, nam ibi solum fit mentio de facto, nō vero deciditur posse de iure ē Monasterio exire nulla præcedente sententia declaratoria, proinde multa facta tenent, ut dixi.

S V M M A R I V M.

- 1 Metus nunquam dici potest purgatus, quousque duret illius causa.
Quod procedit, licet actus ille dependeat ex mera voluntate.
- 2 In dubio præsumitur durasse metum unica vice illatum.
- 3 Metus dicitur durare, quousque durat causa cogendi, seu nocendi.
- 4 Actus dicitur coacte factus, licet libenter fiat, quoties poterat adstringi ad faciendū, ubi multe illationes.
- 5 Compromissum dicitur voluntarie factum, licet vigore statuti posset adstringi ad faciendum, sed contrarium defendit Author cum communi sententia.
- 6 Metus dicitur purgatus per subsequentem ratificationem, dummodo causa metus cessauerit.
- 7 Ponderatur textus in l. cum te il primo, C. de his quæ vi metus causa fiunt.
In l. si per vim, C. eodem titulo.
- 8 Matrimonium metu contractum quod nul-

lum est, ex subsequenti copula voluntaria convalidatur.

Imò secundum aliquos procedit, licet copula subsequens fuerit coacta, quod Author improbat.

- 9 Ratificatus dicitur contractus per subsequentem receptionem quantitatis in illo constitute.

Et procedit hoc ex sola petitione facta in iudicio.

Sic dicitur contractus emptionis ratificatus per subsequentem receptionem pretij.

- 10 Ratificatio, plus factis, quam verbis inducitur.
- 11 Facta sunt efficaciora verbis ad declarandum animum.
- 12 Initium in contractibus spectandum est.
- 13 Filius familias sui iuris effectus si ratificaverit contractum illo tempore factum, non validat, secundum opinionem Reg. Rouiti.
- 14 Consensus requisitus à principio contractus, illum non confirmat, si subsequatur.
- 15 Impugnatur doctrina Reg. Rouiti, de qua num. 13.
- 16 Ratificatio actus inuvalidi, dicitur novum actum constituere.
- 17 Solutio subsequens ratificat contractum præcedentem, quando metus cessauerit, sic si nulla subsistat causa cogendi ad faciendū, puta instrumentum.

A R G V M E N T V M.

Metus illatus renūciant, seu omni alij contrahenti dicitur purgatus per subsequentem receptionem, sed latè explicatur quomodo hoc procedat, cuius occasione notabiles doctrinæ adducuntur.

THEOREMA XCIII.

EX dictis oritur discutienda quæstio, quid si filia receperit aliquid ex causa renunciationis factæ, dicatur metus purgatus, itaut amplius allegari nō possit, & certum est quod durante eadem causa metus numquam metus purgatus dici potest, notant Bart. m. l. pen. nu. 7. C. de condict. ob turpem causam, Burs. conf. 72. nu. 27. Menoch. lib. 3. præsump. 1. n. 22. Mascard. concl. 1655. n. 36. Cene d. ad decretales collect. 93. nu. 3. Gayllus observ. 93. nu. 30. Guttier. de matr. cap. 76. n. 26. Sanchez. lib. 4. disp. 18. n. 7. Anna sing. 341. Capntaq. decis. 2. p. 2. Rota Avenion. decis. 113. diversorum Ludouicus decis. Lucensis, 18. Serafi-

nus decis. 771. num. 8. decis. 851. num. 1. de-
 cis. 881. 887. num. 2. & decis. 1166. num. 1.
 Farinaceus decis. 643. num. 24. part. 1. &
 decis. 705. num. 1. p. 2. Burattus decis. 205.
 num. 29. Riccius collect. 878. circa finem, de
 Grassis de exceptionibus except. 11. nu. 66.
 Fontanella de pactis nuptialibus tomo 2.
 clausula 7. glosa 2. p. 7 nu. 23. Gaspar The-
 saurus lib. 1. quest. 51. num. 19. cum sequen-
 tibus, his non adductis Auendanus de me-
 tu lib. 1. cap. 10. nu. 25. quod procedit li-
 cet actus ille præferat liberam volun-
 tatem, lætum, ac iucundum animum,
 nam si metus causa durauerit nunquam
 purgatus dicitur, Menochius, & alijs locis
 citatis, Rota Romana apud Farinaceum de-
 cis. 263. n. 3. to. 2. consi. crimin. & decis. 175.
 num. 1. apud eundem p. 1. recentiorum de-
 cis. 851. num. 1. 5. & 6. apud Serafinum, &
 decis. 166. num. 1. apud eundem Serafinum,
 & in dubio metus semel illatus durare
 dicitur Bartolus in l. 2. num. 10. C. de his
 que vi, Iason cons. 165. lib. 2. Rebuffus cons.
 68. num. 24. Ofasius decis. 179. sub num. 11.
 vers. hinc refert, decisio Lucensis 18. nu. 1.
 & seqq. plures apud Farinac. dec. 705. n. 2.
 in recentioribus p. 1.

Dicitur autem durare metus, quan-
 diu durat eadem cogendi, & nocendi
 potestas illius qui ab initio metum in-
 tulit, ita Aretinus cons. 14. post num. 18.
 Soccinus cons. 163. post num. 11. lib. 2. Boe-
 rius decis. 100. num. 13. Sanchez lib. 4. dis-
 put. 18. num. 7. vers. durat, Rota Romana
 apud Farinaceum dicta decis. 263. num. 4.
 & 5. ibi (quod metus à quodam Marchione
 filie illatus ad contrahendum matrimonium
 cum quodam D. Philippo dicitur durasse
 toto tempore vite Marchionis illatoris, &
 proinde non solum reddidisse nullum matri-
 monium tali metu cum dicto D. Philippo
 contractum, sed etiam influxisse in omnes
 actus sequentes à filia meticulofo factos eo-
 dem patre illatore viuentem ex quibus alias
 potuisset induci purgatio metus,) & in di-
 cta decis. 175. num. 5. per hæc verba (me-
 tus à patre rigido, & seueno, & solito mi-
 nas executioni mandare filio ad finem, ut in-
 grediretur, & proficetur à Religione illatum
 multo ante professionem i. fluxisse in ipsam
 professionem, & in omnes alios actus tacite
 professionis approbationem, & ratificationem
 inducentes factos, & secutos eodem patre vi-
 uente,) & dec. 1177. n. 2. sic loquitur (me-
 tus à superiore illatus durat durate potetia
 superioris illatoris, & casus est de quadam
 puella cui ad finem ingressus Monasterij, &
 professionis à quadam Comitissa fuerit metus
 illatus, & deciditur professione fuisse nullam,

quia eiusdem professionis tempore durabat
 Comitissæ potentia que erat metus causa, &
 puella nunquam fuerat in plena libertate
 constituta, unde etiam propter metum in
 Monasterio, & alios actus viuentem dicta Co-
 mitissa secutos non poterat dici metus pur-
 gatus,) idem habetur apud Serafinum de-
 cis. 859. nu. 2. & decis. 863. nu. 2. & 3. nam
 paria sunt quod quis compellatur, vel
 4 compelli possit, textus in l. nouissime, ff.
 quod falso tutore gestum est, sicut dicitur
 in iuris soluere si sciebat se posse coggi,
 Ioan. Andreas in cap. bone fidei in principio
 de regularibus lib. 6. Abbas cons. 60. nu. 4.
 lib. 1. Decius cons. 25. col. 3. in principio
 vers. & idem in ista questione post Bartolam
 in l. creditor vers. tertio quero, ff. de solutio-
 nibus, & potius est laudandus qui facit
 de necessitate virtutem, & sponte facit
 priusquam ordinatio compulsiua præ-
 cedat, ait, Aretinus cons. 24. col. penult. in
 principio nu. 9. vers. præterea ad hoc, ut ille
 Ancharanus cons. 159. col. 3. in principia
 vers. quarto hoc proba, Soccinus cons. 263.
 col. 6. in fine nu. 10. vers. confirmantur præ-
 missa lib. 2. Bertazzolus in l. si quis maior
 nu. 303. C. de transactionibus, Gratianus to-
 mo 2. discept. forens. cap. 227. nu. 16. & sic
 cum causa metus durauerit, licet volun-
 tario ratificatio sequatur actus adhuc
 rescindibilis manet.

Et licet aliqui dixerint sponte actum
 gestum dici, licet ad illum faciendum
 compelli poterat, prout sponte com-
 promittens dicitur, & si statuto coggi
 5 possit, si ante coactionem compromitte-
 rit, ita Salycetus in l. finali in fine nu. 4.
 vers. hoc non displicent mihi, C. de iudicijs,
 Iason ibidem col. 6. post medium vers. & ex
 infert nu. 6. & cons. 12. col. 3. ante medium
 nu. 5. vers. nec huic fundamento lib. 1. assi-
 gnat rationem Felinus in cap. ultimo in fi-
 ne vers. non obstat de re iudicata, dicens di-
 cta procedere quories sumus in his que
 fieri non solet, nisi à coacto, at quan-
 do actus fieri solet etiam sponte, tunc si
 ante coactionem fiat dicitur volunta-
 rie fecisse, prout ait in compromisso
 quod fieri solet etiam libenter, sequitur
 Bertazzolus in dicta l. si quis maior n. 303.
 Ioan. Francisc. de Sancto Nazario in cap.
 cum Marcus Ferrariensis nu. 181. extra de
 constitut.

Nam respondetur hanc Felini do-
 ctrinam fuisse communiter reprobaram
 quoniam contrarium dixerunt Bartol.
 in dicta l. si quis maior num. 2. vers. secundo
 habes C. de transact. ibidem Aretinus nu. 1.
 in fine in 3. notabili, Baldus cons. 351. col. 3.
 post

post medium nu. 8. in 2. dubio lib. 5. Crotus in l. nemo potest col. 23. num. 40. ff. de leg. 1. ubi Ioan. Hanib. nu. 658. Iacob. de Sancto Giorgio in dicta l. si quis maior notabili 4. ubi Riminald. in 3. notabili, Curtius senior col. 3. Curtius iunior col. 2. post medium in secundo requisito vers. in iudicando non est recedendum, de communi testatur Blanchus de compromissis quest. 1. nu. 18. vers. contrarium, latè Decius in cap. cum Marcus Ferrariensis col. 2. ad medium vers. sed contra istud dictum nu. 34. extra de constitut. æquiparatur enim aliquid fieri ex necessitate, vel illius suspicione, l. 3. §. penult. ff. de negotijs gestis, vnde cum durante eadem metus causa de facili cogi poterat ad renunciandum, omninò dicendum erit hanc ratificationem eodem morbo laborare.

Si vero cessauerit causa metus, puta illum inferens decesserit, aut alias, omnino dicendum erit metum fuisse purgatum, sic colligitur ex Summo Pontifice Alexandro Tertio in cap. 1. de his, quæ vi metus causa fiunt, ubi expresse deciditur metum fuisse purgatum ex subsequenti ratihabitione, licet monialis illa metu inducta fuerit ad ingrediendum, in Monasterium, in illis verbis (si legitime probatum fuerit timore mortis prædictæ mulierem religionem intrasse, aut quod facit post modum ratum habuisse ipsam ad Monasterium redire, & habitum depositum reassumere,) idem dicitur in cap. ad id de spon. salibus, & mat. ibi (tamen quia per annum, & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur ad ipsum est cogenda redire,) & in cap. de illis il secundo de desponsatione impuberum, in illis verbis (nisi post violentiam consensus accedat,) quæ iura communiter intelliguntur, quoties cessauerit causa dicti metus.

7 Adhæret locus Imperat. Alexandri in l. cum te, il primo, C. de his quæ vi metus causa fiunt, ubi denegatur soluti repetitio, si solutio libenter sequatur ex obligatione præcedente metu tamen contracta, sunt illius verba, cum te non solum canisse verum etiam soluisse consteatis, qua ratione, ut vim passus restitui quod illatum est postules perspicit non potest, idē dicit in l. si per vim, C. eodem titulo, ibi (si per vim, vel metum mortis, aut cruciatus corporis venditio à nobis extorta est, & non postea eam consensu corroborasti,) consequens est quod si denuo consensus fuisset subsequutus metus exceptio cessauisset.

Vnde dixerunt Doctores matrimonij

8 metu contractum quod nullum est, ex subsequenti spontanea copula confirmari, cap. significauit de eo qui duxit in matrimonium quam polluit, &c. cap. insuper qui matrimonium accusare possunt, tradunt Syluester in summa verbo matrimonium n. 11. Parisius cons. 170. nu. 25. lib. 4. Menoch. lib. 3. præsumpt. 4. nu. 3. Mascardus de probationibus conclus. 1005. nu. 35. Molina de ritu nuptiar. lib. 1. comparat. 3. nu. 26. 30. & 47. Gutierrez de matrimonio cap. 76 nu. 21. Genuensis in praxi Archiepiscopali cap. 87. nu. 7. Sanchez lib. 4. disput. 18. nu. 2. Rota Romana decis. 873. nu. 1. apud Serafinum, & decis. 628. nu. 7. apud Burattum, dummodo nata mulier liberâ occasionem recedendi, aut aufugiendi sponte coierit, sic etiam in viro, ita Molina dicto nu. 47. Grassius p. 2. decisionum lib. 1. cap. 12. nu. 3. 1. 3. 2. & 33. Genuensis dicto cap. 87. nu. 4. imò plures dixerunt illud confirmari ex copula subsequenti, etiam coacta, Couarruias p. 1. cap. 4. §. 1. nu. 11. Mascardus conclus. 1031. nu. 10. Menochius lib. 6. præsumpt. 4. nu. 31. & seqq. plures alij relati per Sanchez dicta disput. 8. nu. 13. Valerius in differentijs triusque fori verbo metus differentia 4. quod ego falsissimum, indico ex dictis in principio, cum Gayllo lib. 2. obseruat. 93. nu. 27. Grassio p. 2. lib. 1. cap. 12. nu. 32. Molina ubi supra nu. 40. et seqq. Genuense dicto cap. 87. nu. 7. Trivisano lib. 2. deci. 63. Sanchez dicta disput. 18. n. 14 & dixit Rota Romana apud Farmaceum decis. 58. nu. 7. & decis. 69. nu. 13. & 14. tomo 1. consil. criminal. & apud Serafinum decis. 859. nu. 1. & 2. & decis. 771. nu. 10.

Et quod per receptionem quantitatis promissæ vigore renunciationis metu contractæ, dicatur actus ratificari, sic in simili dixerunt Bartolus in l. si filius familias per illum textum, ff. ad Senat. Conf. Maced. Iason in l. quæ dotis nu. 91. ff. soluto matr. Cepolla cantela. 10. Felinus in cap. si cautio nu. 20. extra de fide instrumentorum, Iason cons. 47. nu. 2. Decius cons. 430. in fine & cons. 632. nu. 16. Gozadmus cons. 23. nu. 6. Crauetta cons. 111. nu. 15. & cons. 140. nu. 5. Parisius cons. 21. nu. 33. vol. 4. Alexander cons. 172. lib. 7. Bellonus decis. 15. num. 19. etiam si actus fuerit præiudicialis adhuc per receptionem confirmatur, Crauetta de antiquitate temp. pag. 41. num. 20. Ofastus decis. 132. num. 10. Aretinus cons. 128. nu. 6. Alexander cons. 117. nu. 2. lib. 5. Bellonus cons. 18. num. 17. Menochius de recuper. possess. remedio 15. num. 119. Salom de Pace cons. 33. num. 20. decisum in Senatu Catalonie testatur Cancerius par. 2.

variarum in titulo de solutionibus à nu. 101 cum sequentibus.

Quod procederet non solum si pecuniam receperit, verum etiam si petierit in iudicio, *Alexāder loco citato, Decius conf. 3. 16. nu. 6. & in l. cum fundus, §. seruuum nu. 12. & 13. ff. si certum petatur, Bellonus decis. 111. nu. 3. Romanus conf. 9. in fine, Beccius conf. 116. nu. 41. Marsilius sing. 186. sicut exreptione prætij dicitur ratificatus contraclus emptionis, Cranetta conf. 159. nu. 5. Menochius loco citato nu. 123. Tiraq. de iure constituti limitat. 30. nu. 12. Surdus conf. 28. nu. 2. Farinaceus decis. 136. num. 5. tomo 2. & decis. 131. nu. 2. tomo 1. in posthumis, Crescentius decis. 1. in titulo de procuratoribus, latè fundat Dom. Reg. Capyc. Latro decis. 57. à nu. 15. cum seqq. Magonius decis. 22. n. 18.*

Ratio horū est, quia ratificatio nō minus factis quā verbis inducitur, l. Paulus ff. rem ratam haberi l. de quibus circa finē, ff. de legibus l. reprehendenda, C. de institut. & substitut. Parisius conf. 33. nu. 30. vol. 1. Beccius conf. 109. num. 21. vol. 1. iudens plus esse factis, quā verbis approbare, cap. dilecti il primo, & ibi Decius de appellationibus, Gramaticus conf. 13. nu. 9. in ciuilibus, Muta decis. 55. nu. 29. vers. & facto ipso, vbi plures allegat, Medices conf. 124. nu. 18. & conf. 161. nu. 3. Staibanus senior conf. 5. nu. 5. & conf. 75. nu. 10. Castillus decis. 18. nu. 43. Consil. Dom. Staibanus iunior tomo 1. controuer. cap. 29. nu. 44. & 45. & facta sunt efficaciora ad declarandum.

11 animū facientis quā ipsa verba, Abbas conf. 166. vol. 1. Neuizanus conf. 76. nu. 53. Magonius dicta decis. 122. n. 19. nam verba quandoque sunt falsa, facta vero nunquam, inquit Baldus in dicta l. Paulus, Alciatus responso 248. n. 6. vers. non obstat, vnde remanet conclusio, quod ratificatio, quā factis fit validius confirmat actum quā quā verbis efficitur, vt latè videre est Menochium dicto remedio 15. nu. 118. cum seqq. igitur probatum remanet, quod sicut renunciatio metu contracta poterit verbis confirmari, ita & factis, vt in his terminis docent Viuius decis. 507. num. 18. lib. 3. Monterius decis. Arag. 45. decisum refert Gaspar Thesaurus lib. 1. questionum forensium quest. 51. num. 21.

Sed incontrariū videtur facere communis doctrina ex pluribus Iuris Consil. locis desumpta, scilicet in contractibus semper fore initium spectandum, Vlpianus in l. si procuratorem, ff. mandati, in illis verbis (vnius cuiusque enim contractus, &

initium spectandum est,) & in l. 1. §. non solum circa finem, ff. depositi, ibi, initium enim contractus spectandum est, Paulus in l. Pomponius il secundo, ff. de negotijs gestis, in illis verbis, Pomponius lib. 26. in negotijs gestis initio cuiusque temporis conditionem spectandam esse, at renunciacionis initio inspecto illa erat nulla ob metū contractum, igitur nulla est habenda ratio de subsequenti ratificatione, quā de causa doctissimus ille vir Reg. Rotus in pragm. 1. à nu. 27. ad Sen. Conf. Maced. dixit ex subsequenti ratificatione contractus facti per filium familias siue patris consensu, illum non confirmari, licet tempore ratificationis iuris iuris fuerit effectus, iam quod ille virtute Reg. Prag. nullus erat à principio, eò magis quia, vbi consensus requiritur antefactum, 13 per subsequentem nullum iobur recipit, Baldus in cap. 2. de fundo sine culpa non amittendo, Felinus in cap. cum dilecta col. 6. vers. sextam signum de rescriptis, Iason in l. 1. §. 1. nu. 4. ff. de verb. oblig. Ripa post Bart. in l. ita stipulatus nu. 7. ff. de verb. oblig. Casanens in consuetud. Burg. rub. 4. verbo sanclicense num. 1. & 2. & latius in eadem rub. §. 7. verbo sicem est num. 40. Capra in suis regulis conclus. 54. num. 34. cum seqq. latè Iason in l. si quis mihi bona, §. iustum. 41. cum seqq. ff. de acqu. heredit. & Bartolus in l. nec adoptio, ff. de adoptionibus, tradit regulam generalem quod siue ex defectu rei indispotione deducta siue ex defectu consensu à principio actus requiriti, numquam ratihabitio illum firmat, neque vitium nullitatis purgatur, sequitur hanc doctrinam Berous conf. 73. num. 1. Celsus Hugo conf. 34. num. 2. latè Osaficus decis. 166. à nu. 9. cum seqq. hoc effectus in renunciacione per metum contracta, quia peccat in consensu, consequenter subsequens ratificatio, tam verbis, quā factis illam non validaret.

Nam respondetur hæc omnia posse locum obtinere, quoties actus à principio est nullus, secus si validus sit, sed rescindibilis, quoniam possunt ratificari, at supra probatum est renunciacionem metum factam esse à principio validam, sicut vnumquemque contractum, solum fore rescindibilem, vt in Theoremate præcedenti, non mirum si confirmari possit, saltem valebit ex nunc, ex adductis per Surdum conf. 241. nu. 70. Gregor. XV. decis. 3095. n. 9. secundum Rota Romana decis. 557. sub num. 3. par. 1. in recentioribus Thomatus decis. Macer. 100. num. 14. & 15 & latè hoc examinat Tiraq. de retractu ligna-

lignager, §. 1. glosa 10. a nu. 63. usque ad 72. & ad doctrinam Reg. Rouit. facili est responso, cum communiter fuerit reprobata, saltem illa obligatio ex nunc vi-
 15 res reciperet, iuxta notata per Cardin. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 8. tit. 7 num. 25. & 30. Menoch. de recup. possess. remedio 1. num. 115. Crassum de except. 27. num. 12. per Piccardum in §. illud proprie num. 12. institut. quod cum eo, Cencium de censibus p. 1. cap. 2. quest. 1. art. 2 num. 21. Duardum de censibus §. 1. quest. 19. nu. 35. per Seraf. decif. 1350. Farinac. decif. 527. num. 11. tomo 1. Anton. Faber lib. 4. Codicis tit. 21. definit. 4. Grinellum decif. 14. nu. 21. & in terminis nostræ prag. notant de Marinis lib. 1. quotidiana. cap. 195. a num. 24. cum seqq. Mantanus controuersia 38. latè Dom. Marchio Ramontis Præses Sac. Conf. Merlinus tomo 2. controuersiarum cap. 53. per totum, per totum, quoniam ratifica-
 16 tio actus inualidi nihil aliud est, quàm nouus actus, l. asse toto. ff. de hered. instit. l. obuenire solet. ff. de verb. signifi. Menochius conf. 80. num. 66. Gregor. XV. decif. 395. num. 10. Tomatus decif. Macerates. 100. num. 13.

Quæ omnia intelligo si metus non durauerit, ut in principio, imò quando diximus per receptionem pecuniæ, seu per solutionem metum purgatum dici
 17 & renunciationem confirmatam, intelligas si ad hoc non præcesserit instrumentum aliquod, alias actus non validaretur, quoniam censetur receptum, seu solum virtute illius obligationis, quam evitare non poterat, idè Doctores ibi citati limitauerunt doctrinam illam ex adductis per Cancerrum loco citato nu. 104. & sic intelliguntur Bartolus, Baldus, & alij in l. 2. de ijs, quæ vi metus causa fiunt, Surdus conf. 513. num. 43. Menochius conf. 1. num. 287. Boerius decif. 100. num. 15 & 16. Viuius decif. 105. num. 5. Farinac. decif. 263. num. 1. in fine consil. crimin. lib. 2. & decif. 286. num. 4. in fine, cum alijs apud de Grassis de except. onibus except. 1. n. 82. & 83. ubi lures adducit.

S V M M A R I V M.

- 1 Metus in dubio non presumitur, sed erit probandus.
 Sic delictum in dubio neque presumitur.
- 2 Metus est difficilis probationis.
 Idè sufficit qualicumque probatio, sicut in omni alio actus difficili.
 Sic poterit probari per confessiones, & indicia.

Et admittuntur testes, qui alias repellerentur.

Et probatur ex depositione vnius testis.

Probatur etiam ex testibus singularibus.

- 3 Testes domestici in ciuilibus non probant.
 Quod locum non habet in probatione metus.
 Sic etiam probant in actu domi gesto.
- 4 Testes affirmantes de metu magis probant, quàm mille negantes.
- 5 Ponderatur contra hoc argumentum Si- gnoroli, & resoluitur.
- 6 Clausula appositæ in instrumento, non vi- dolo, sed sponte, nihil operantur ad exclu- sionem metus, sed quandam præsumptio- nem inducunt.
- 7 Metus leuior sufficit ad rescissionem con- tractus gesti cum patre.
- 8 Iudex arbitrat, quando metus dicatur sufficienter probatus.

A R G V M E N T V M.

Declaratur quomodo probetur metus ad rescissionem renunciationis, cuiusvis alterius contractus.

T H E O R E M A. XCIV.

Q VONIAM in dubio metum interuenisse in aliquo contractu non præsumi-
 1 tur, iuxta textum in l. interpositas, ubi Do- ctiores, C. de transactionibus, notant Menochius lib. 3. præsumpt. 126. num. 1. Mascardus de probat. conclus. 1051. & 1052. Calde de modo articulandi glosa 2. num. 1057. cum sequentibus, Farinaceus decif. 5. num. 9. p. 1. in recentioribus, & decif. 628. num. 5. nam metum inferre est delinquere, quod nūquam in iure nostro præsumitur, l. mari- to. ff. pro socio, indè oportet hic videre quomodo metus probari possit, ut renunciationis locus dari possit.

Verum cum metus difficilis sit pro-
 2 bationis, secūdum glosam magnam in l. cū exceptione, §. in hac actione, ff. quod metus causa, & in l. 1. §. quæ oneranda verbo me- tus, ff. quarum rerum actio non detur, quam singularem, & æquam vocant Imola, & Barbatus in cap. causam matrimonij de offi- cio delegati, Bertrand. de Carpen. conf. 97. num. 4. vol. 9. Barbatus conf. 60. num. 3. vol. 1. Boerius decif. 101. in principio, Fontanel- la de pactis nuptialibus tomo 2. clausula 7. glosa 2. p. 5. num. 38. in principio, Card. Man- tica decif. 113. num. 13. Serafinus decif. 818. num. 3. Farinaceus decif. 643. num. 23. p. 1. in recentioribus, & decif. criminali 242. nu- 1. Menoch. de arbitrarijs iudicium cõf. 116. num.

num. 17. & cum in materia difficilis probationis sufficiat qualiscumque probatio etiam insufficiens, iura sunt in cap. veniens 16. & in cap. finali de testibus, l. si vicinis, C. de nuptijs, l. si quidem, C. unde vi, l. consensu circa finem, C. de repudijs, l. interrogari, l. de quibus, l. si quis in gravi, §. si pupillus, & seq. ff. ad Sillanianum, Decius cōf. 133. num. 6. Hippolytus sing. 43. Aug. Cardita in addit. ad textum in dicto cap. veniens il secondo de testibus, Zazius cōf. 35. num. 2. vol. 1. Alexander cōf. 54. nu. 6. vol. 12. & cōf. 13. nu. 3. vol. 2. Natta cōf. 235. num. 9. vol. 2. Gaillus lib. 1. observat. 149. num. 7. idem leuiiores probationes sufficient ad probandum metum, Gaillus ubi supra num. 19. Mantica, & Serafinus loci citatis, vnde poterit probari per coniecturas, & indicia, Bartol. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pratori quæst. 8. ubi Iason, ff. de operis noui nuntiacione, Surdus decif. 194. num. 23. Serafinus deci. 771. num. 2. Nizol. allegat. 21. num. 13. Fontanella loco citato num. 39.

Sic in probatione metus non requiri testes omni exceptione maiores, & admitti eos qui alias de iure repelluntur, notant Alexander cōf. 156. num. 14. lib. 5. Hondedus cōf. 29. num. 24. lib. 1. Cardin. Mantica dicta decif. 113. Farinaceus decif. 147. nu. 4. & 10. p. 1. in recentioribus, probatur etiam per proprium iuramentum, colligitur ex textu in cap. statutum, §. cum vero circa finem de rescriptis lib. 6. in illis verbis (nisi impetrans de predicto timore quem in litteris commissiois exprimere tenebatur primo fidem iudicio faciat saltem per proprium iuramentum).

Sic etiam licet vnicus testis in iure nostro nullam plenam faciat probationem, l. iuris iurandi, C. de testibus, in causa tamen metus sufficiens iudicabitur textus est in cap. presens clericus, & ibi glosa verbo partem 20. quæst. 3. Speculator de teste §. restat, Fontanella loco citato num. 82. Sesse decif. Arag. 60. num. 7. cum seqq. p. 1. Rota Romana decif. 702. nu. 6. in penult. vol. apud Farinaceum, idem in fragmentis verbo metus num. 170. Mogolon de metu cap. 2. §. 7. & ante eos Arelinus cōf. 13. & 61. Boerius decif. 101. nu. 9.

Idem dicitur de testibus singularibus licet enim tales testes non probant, l. testium, C. de testibus in l. de quibus col. ante penult. ff. de legibus, Alexander cōf. 21 col. 2 lib. 4. & cōf. 143. col. 1. lib. 3. tamen ad probationem metus sufficientes existimantur, notant Crotus in l. stipulatio hoc modo concepta num. 46. ff. de verb. oblig.

Cepolla cōf. 2. in ciuilibus, Vrsillus ad Af. fictum decif. 246. num. 4. Rota Romana decif. 205. num. 17. apud Burattum, & decif. 242. num. 33. & 206. num. 21. apud Farinaceum tomo 2. consil. criminali. quibus addo Hodiernam post hæc scripta visum controuersia 16. num. 64.

3 Vnde si testes domestici in ciuilibus non probant, l. etiam, C. de testibus l. penult. ff. eodem titulo, (quod secus est in criminalibus ad probandam innocentiam), Speculator in titulo de inquisit. §. 1. num. 22 Baldus in l. parentes, C. de testibus, Iason, & alij in l. ut vim, ff. de iustitia, & iure, Natta cōf. 412. num. 22. Gramaticus decif. 56. num. 16. verum in probando metu habiles iudicantur, arg. l. quoties, C. de naufrag. lib. 10. Riccius collect. 154. Rota Romana dicta decif. 242. 260. & 147. ratio est, nam in ijs quæ secreto, & domi tractari solent ab alijs facilliter ignorantur, & solum a domesticis deponi possunt, Bartolus in dicta l. quoties, & in l. consensus, C. de repudijs, Alexander cōf. 64. lib. 1. & cōf. 156. vol. 5. Gramaticus decif. 34. num. 37. in fine, & in ijs, quæ sui natura facilliter ignorantur testes minus idonei admittuntur, late tradit Gabriel de testibus conclus. 7. Farinaceus quæst. 60. num. 58. cum seqq. Caxerius p. 1. variarum in titulo de testibus nu. 14.

4 Ex his oritur quod magis creditur duobus testibus affirmantibus quam mille negantibus metum, docent Innocentius in cap. super hoc de renunciat. Baldus in l. observare, §. profecisse num. 15. in fine, ff. de officio proconsulis, Alciatus de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 7. num. 4. & responso 5 in fine, Menochius lib. 3. præsumpt. 126. nu. 31. Mascardus conclus. 1057. num. 1. Conar. de sponsalibus p. 2. cap. 3. §. 5. nu. 10. Sanchez lib. 4. disput. 27. num. 1. Cuccius lib. 5. institut. maior tit. 12. num. 167. Gutierrez de matrimonio cap. 77. num. 7. Gama decif. 250 num. 4. par. 1. Anna sing. 341. circa mediū, plures alij apud de Grassis dicta except. 11 num. 51. Sesse decif. Arag. 60. num. 15. lib. 1 Boerius decif. 100. num. 3. Causalcanus deci. 27. num. 16. lib. 2. Afflictus decif. 246. num. 3. ubi Vrsillus num. 8. Gregor. XV. dec. 326. num. 46. Gutierrez cōf. 16. num. 15. Trentacinq lib. 1. variarum cap. 1. num. 17. Rebuffus cōf. 68. nu. 33. Rota Romana in vna Vlixbonens. nullitatis professionis die 17. 1641. coram Reuer. P. D. Carrillo versiculo quibus non aduersari apud Dianam par. 6. Abruzzo in lectura practicabili §. accidit aliquando num. 10. & 11. & ratio qua non creditur testibus de mera voluntate de-

po-

ponentibus, est quia testificarentur de actu soli Deo noto, deponentes vero de metu testificantur de minis, tormentis, & similibus ex quibus metus inducitur.

Et licet Signorolus Homodens conf. 35. nu. 36. dicat totum oppositum, scilicet magis credi testibus de actu libero deponentibus, ea ratione, quia voluntas, & consensus omnem excludit violentiam compulsivam, & voluntas spontanea probatur per actum extrinsecum, facti vel verbi, l. potuit, C. de iure deliberandi, l. de quibus, ff. de legibus, metus vero consistit in mente, quæ soli Deo nota est, ideo magis debet credi testibus deponentibus de actu mere libero, quam de metu.

Nam respondeo dictum hoc Signoroli procedere, quoties testes deponentes de metu non deducunt actus positivos, ex quibus colligi possit, sed si deducunt actus ex quibus oritur metus, dictum Signoroli cessat, ita Menochius d. presum. 126 n. 31. Mascard. loc. cit. & videndus est Pacian. de probationib. lib. 1. cap. 5. n. 24.

7 Ideo clausulæ appositæ à notariis in instrumentis (non vi, non dolo, sed sponte) nihil operantur, & non probant quin metus seu vis non adfuerit, sed solam quandam iuris præsumptionem inducunt, docent Aretin. conf. 14. n. 16. Socin. senior conf. 262. lib. 2. Curt. senior conf. 56. n. 26. nam sicuti contractus metus fuit celebratus, ita omnes clausulæ meticulousæ iudicantur, Menoch. d. presumpt. 126 n. 30. Serafin. de privilegiis iuramenti privi. 100. n. 6. Goz. adin. conf. 28. n. 23. Crauetta conf. 299. n. plura adducit ad hoc de Grassis dicta except 11. n. 55. cum seqq.

Aduerti tamē debet, quod etsi leuior metus sufficiat in patre erga filiam renunciantem ad illius rescissionem, Rota Romana decif. 205. nu. 19. apud Burattum, tamē debet aperte de illo constare, quam si ab alio fuerit illatus, quoniam nullus amor paternum vincit, Rota Romana apud Farinaceum, Burattum, & Mantica locis citatis.

8 Deniq; totū ego remitto iudicis arbitrio, qui iuxta coniecturas ex actis, instrumento, loco, & tēpore resultantes iudicabit, ex textu in l. metu, ff. ex quibus causis maiores. Suarez allegat. 24. n. 6. Menochius de arbitrariis iudicium lib. 2. centuria 2. casu 135. Gama decif. 346. & videndus est Gaspar Thesaurus lib. 1. qq. forensium qu. 51. d. num. 22. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Dolum iura nostra maxime abhorrent. Ideo contractus dolo factus nullus est. Definitur dolo.
- 2 Dolo in dubio non præsumitur. Sed fallit, quando non exprimitur per venditorem defectus latens in re vendita.
- 3 Author remittit legendam questionem, si vendita re pro francha, & libera, contractus rescindi possit, eo quod reperitur obnoxia hypothecæ, aut alteri oneri.
- 4 Dolo dicitur adesse in contractu, quoties fuerit dictum mendacium. Sic quando adfuerint nimie persuasiones. Idem dicitur, si contrahens non expresserit qualitatem sue persone, puta cum fuerit privilegiata, licet Author in hoc contradicat.
- Sic etiam præsumitur, quando fuerint appositæ inusitatae cautelæ. Præsumitur ex vicinitate actuum. Idem dicitur quando fieret contractus absque solemnitatibus à iure requisitis.
- 5 Dolo dicitur adesse quoties sciens prætiū frumenti fore diminuendum intra aliquod tempus, vendiderit pro prætio illo tunc corrente.
- 6 Dolo præsumitur quoties fuerit factus contractus clandestine. Idem si fuerit factus in loco valde remoto. Vel si fieret cum persona odiosa, puta vitrico.
- Idem dicitur quando in contractu adfuerit læsio enormis, vel enormissima.
- 7 Explicatur, quæ dicatur læsio enormis, enorrior, & enormissima. Et referuntur omnes sententia.
- 8 Minor non poterit petere restitutionem in integrum, si adfuerit modica læsio, licet alii qui contrarium dicat.

A R G V M E N T V M.

Declaratur secundus casus enunciatus in cap. quamuis pactum, quo renuntiatio rescinditur, scilicet si dolo facta fuerit, qui dicitur adesse existente læsione, & enumerantur alij casus.

THEOREMA XCV.

Diximus in principio huius capituli Summum Pontificem in cap. nostro quamvis pactum duos excepsisse casus, quorum vno probato renuntiatio annullatur, & rescinditur, primo si metu facta fuerit, secundo si dolo, at quia per præcedentia Theoremata vidimus de primo casu, scilicet de metu, oportet hic videre de dolo, cuius causa renuntiatio rescinditur, iura enim nostra satis dolum abhorrent, l. dolo, vel metu. c. de inutilibus stipulationibus, cap. cum contingat, cap. mulieres de iure iurando, & extant integri tituli, ff. de doli metus exceptione, & Codicis de dolo malo, ideoque contractus taliter factos annullant, cum dolo nil aliud sit, nisi quedam machinatio, siue deceptio, quæ quis decipit alterum dicto, vel facto, vel omissione eius quod dicitur, vel facere cenebatur, colligitur ex l. 1. ff. de dolo, docent Petrus Nauarrus de resitut. lib. 2. cap. 1. num. 52. Rebellius de obligat. iustitie part. 1. lib. 1. de contractibus quest. 6. sect. 1. num. 2. Molina de iustitia, & iure tomo 2. disput. 293. Arragonius 2. 2. quest. 62. art. 2. vers. diximus bucusque, Filiuccius tractat. 33. cap. 7. quest. 1. nu. 113, cum seqq. itaur dolum committens peccet mortaliter regulariter, licet ex aliquibus circumstantiis excusetur, & solum venialiter peccaret, ita Molina disput. 252. nu. 18. Reginaldus lib. 25. num. 129. Azorius part. 3. lib. 4. cap. 21. quest. 8. & alij apud ipsos

Dolus tamen cum sit delictum, in dubio non præsumitur, sed ab allegante venit probandus, ita Mascardus de probationibus conclus. 531. Menochius lib. 5. præsumpt. 3. Card. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 2. tit. 1. Farinaceus de penis temperandis q. 89. nu. 2. Valenzuela conf. 2. num. 15. Surdus conf. 528. nu. 34. Barbosa in l. si moram 95. ff. soluto mat. Barz. dec. 100. nu. 8. Giurba decis. 13. nu. 10.

Enumerantur tamen plures casus in quibus dolus præsumitur, primo quando venditur aliqua res non dicto neque explicato vicio latente, quod si emptor sciuiisset non emisset, colligitur ex allegatis per Mascard. concl. 532. & per Sforza Oddum de resitut. in integrum quest. 83. venditor enim tenetur certiorare emptorem de qualitatibus rei quas eum sciat, minoris esset empturus, text. est in l. quæro. 40. vers. specialiter, ff. de actionibus empti,

Alexand. conf. 95. lib. 2. videndus est ad propositum Gratian. tomo 2. discept. foren. cap. 361. per tot. quoniam non faciens id ad quod scit se teneri, dicitur in dolo, l. dolus, ff. mandati, l. si procuratorem, §. dolo ff. eodem titulo, Corneus conf. 116. in fin. lib. 1. Crauetta conf. 6. n. 96. & scientia dolum producit, l. si quis affirmaverit, ff. de dolo, per quem tex. sic dixit Crauetta conf. 282. n. 7. in fine, Beccius conf. 166. Surdus decis. 116. n. 7. ex quibus prodijt frequentissima illa questio si vendita re pro siâcha & libera, repertaq; alicui oneri subiecta, possit contractus ille rescindi, & quia maximam discussionem requireret, ideoque vti extra materiam alibi examinandam relinquo, solum pro nunc referam Doffores videndos, Surd. decis. 165. & bi additio, Gratian. decis. 54. Reg. Rou. in prag. 1. & n. 34. cum seqq. de censibus, Mangilium de euictionibus quest. 23. & 24. Cenc. de censibus q. 42. per totam in ultima edit. de Marimis lib. 1. quotid. cap. 195. Pascalem de viribus patris potestatis p. 1. cap. 8. n. 10 in fine, Reg. Merlin. tomo 1. controuers. cap. 46. Franc. Mariam Prato practice. obseruat. cap. 28. Dom. Reg. Cap. Latro tomo 2. decis. 147. Thorum in compendio tomo 3. par. 3. verbo venditor rei stabilis fol. 407. Christoph. Martium decis. Senensi 30 ac alios apud ipsos, Mercur. Merlinum de pignoribus lib. 4. tit. 5. q. 182. per totam.

Secundo dolus præsumitur ex mendacio, si ex illo aliquid commodi mendaci resultauerit, l. si quis affirmaverit, §. 1. l. eleganter, §. idem Pomponius, ff. de dolo, Menochius dicta præsumpt. 3. Mascardus loco citato, Surdus decis. 216. num. 39. tertio dicitur adesse dolus, si fuerint adhibita nimia persuasiones, ex textu in l. cum quis, ff. de dolo malo, vbi Proculus hæc verba profert (cum quis persuaserit familiæ meæ, ut de possessione decedat, possessio quidem non amittitur, sed de dolo malo actio in eum competit si quid damni mihi accesserit,). Mascardus vbi supra, Farinaceus dicta quest. 89. num. 10. quarto præsumitur dolus si contrahens non expresserit qualitatem suæ personæ, puta si esset persona privilegiata, Menochius vbi supra num. 76. & alij apud Hermosillam fol. 339. num. 9. quod ego non ita de facili admitterem, quoniam unusquisque scit, aut saltem tenetur scire qualitatem personæ cum qua contrahit, l. qui cum alio contrahit, ff. de regulis iuris, ibi (qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius) sic tenetur scire illum esse filium familiæ,

illas, l. penult. ff. ad Maced. sic debet scire, illum esse minorem, glosa in l. si Titius, vers. etatis, ff. de fideiussoribus, multa allegat Decius in dicta l. qui cum alio contrahit, consequenter non dicitur in dolo si suam qualitatē non expresse-rit.

Quinto præsuntur dolus, quando apponuntur in contractu quædam inusitate cautelæ, Mascardus conclus. 299. num. 15. Osifseus decis. 42. post num. 3. Menochius lib. 3. præsumpt. 122. num. 67. Card. Tuscus verbo simulatio conclus. 262. num. 24. Cardin Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 13. tit. 35. num. 13. Farinaceus de penis temperandis quæst. 89. num. 24. & de falsitate quæst. 162. num. 155. Franc. Maria Præto tomo 2. discept. forens. cap. 22. num. 25. sicut ex vicinitate actorum, eò quod in continenti fiant, ut in l. sed Iulianus, §. sed si filiusfamilias, ff. ad Sen. Conf. Maced. ibi (plane si patri heres exiterit filiusfamilias, & pignus persequatur, exceptione doli submouebitur,) & in l. si ventri, §. finali, ff. de privilegijs creditorum, in illis verbis (quod quidem potest benigne dici, si modo non post aliquod intervallum id factum sit) ubi glosa, Bartol. & Angelus, Iason in §. si quis in fraudem num. 163. institut. de actionibus, Peguera decis. 50. num. 1. Farinaceus de falsitate, & simulatione quæst. 162. num. 145. cum seq. p. 4. Consil. Dom. Staibanus iunior controversiarum forensium cap. 9. nu. 13.

Præsuntur etiam dolus quando contrahitur cum aliquo sine solemnitatibus à iure requisitis, l. si quos C. de rescindenda vendit. Menochius de arbitrarijs iudicium casu 225. sicut dicitur quocumque quis sciens prætium frumenti olei, & similia fore per Principem diminuendum, alteri vendiderit pro prætio illo tunc currente, ita Bartol. in l. 2. C. de periculo, & commodore rei vendite, Paulus de Castro in l. 1. §. finali, ff. de actionibus empti, Hypopolitus in l. statuliber num. 7. ff. de questionibus, Bartolus, & Paulus de Castro in l. contra legem, ff. de legibus, Afflictus decis. 399. num. 9. Covarruias in regula peccatum p. 2. §. 4. fol. 37. licet ego in hoc non concurrem cum hac sententia, ut testantur plures relati per Bartolom. de Sancto Fausto in speculo confess. disput. 6. quæst. 15. num. 2. Molseus in summa tomo 2. tract. 12. cap. 5. num. 69. Petrus Navarrus de restit. lib. 3. cap. 2. nu. 67. reiecta distinctione Valent. to. 3. disp. 5. q. 20. puncto 4. ad tertiam, quam impugnatur Turrian. 2. to. 2. disput. 588. dub. 3. n. 5. ipsam sequitur P. Dian. p. 1. tract. 8. c. 40. & legendi sunt Larr. decis. Gg. p. 1. n. 55. & 56. Ciurb. obseru. 1. n. 23.

quoniā iste vëditor dicitur uti iure suo.

Præsuntur dolus, quoties actus factus fuerit clandestine, ex textu in l. 1. C. de interdito matrimonio cap. cum inquisitio de clandestina desponsatione, cap. 1. ut alterius beneficia, & c. Tiraquell. de penis temperandis casu 11. Farinaceus loco citato num. 78. & actus dicitur clandestine factus si testes desint, vel si illi adessent, fieret contractus in loco valde remoto, ita ut de facili non possit venire ad notitiam eorum quorum interest, Hieronymus de Leo decis. 9. num. 17. & num. 11. ait dolum præsumi ex actu gesto cum persona odiosa, puta vitrico cum quo priuignus contraxerit, & consideraretur illius commodum, notant Mascardus, & Farinaceus locis citatis.

Vltimo præsuntur, existente enormi vel enormissima læsione, qui dicitur nascens ex ipsa re, de quo loquitur Summus Pontifex in nostro cap. quamvis pactū, & colligitur ex textu in l. si quis cum aliter, §. 1. ff. de verb. oblig. ibi (idem esset si nullus dolus intercesserit stipulantis, sed ipsa res in se dolum habet) idest si ad sit læsio, ut omnes explicant, idem dicitur in l. si superstiti, C. de dolo, in illis verbis (sane si lesa es immodice non dolo propter paternam verecundiam, sed in factum actio tibi tribuenda est,) l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraudem creditorum, ubi Ulpianus, ait quod licet fraus ibi adhibita non fuerit, tamen ex ipsa re præsuntur dolus, & fraus, ibi (Lucius Titius cum haberet creditores libertis suis iisdemque filijs naturalibus universas causas res suas tradidit, respondi quamvis non proponatur consilium fraudandi habuisse, tamen quia creditores habere se scit, & universa bona sua alienavit intelligendum est fraudandorum consilium habuisse,) idem Ulpianus in l. 2. §. plane, ff. de doli mali metusue except. ibi (sedan in ea re dolo malo factum sit à patre actoris,) ex quibus iuribus oritur dicendum ex enormi seu enormissima læsione dolum oriri, sic notant Ancharanus cons. 38. Alexander cons. 125. vol. 1. Decius cons. 180. Purpuratus cons. 18. num. 46. Osifseus decis. 40. num. 3. Pedrocha cons. 26. num. 32. & 33. Fontanella de pactis nuptialibus tomo 1, clausula 3. glosa 18. p. 3. num. 47. Gaytus de credito cap. 2. tit. 7. nu. 1583. Franchus dec. 119. & 247. Thesaurus decis. 165. num. 7. Consil. Dom. Staibanus iunior controversiarum forensium cap. 70. num. 29. & 30. L. douicus decis. Pernissa 14. nu. 55. Mascardus decis. 247. d. num. 63. Caneerus p. 1. variatum in titulo de emptione num. 22. in fine.

Amatus conf. 26. plura congerit *Postius* de subhaſtationibus inſpect. 57. num. 18. *Rota Romana* decif. 3. num. 29. in recentioribus p. 7. *Mercur. Merlinus* decif. 115. num. 21. poſt tractatum de pignoribus, de qua doli ſpecie hic agimus.

Et pro maiori intelligentia ſciendum 7 erit, dari in iure noſtro læſionem minimam, modicam, magnam, maiorem, & maximam, & alio modo vocamus enormem, enormiorem, & enormiſſimam, & quæ dicatur læſio modica id totum iudicis arbitrio remittitur, inquit *Menochius* de arbitrariis iudicium caſu 73. & 75. & exemplum minimæ læſionis, ſeu modicæ taliter tradiderunt aliqui, puta res valet 105 & vendatur 100. plus. vel minus, ita *Molina* de ritu nuptiarum lib. 3. queſt. 96. num. 45. in enormi, ſeu magna læſione dixerunt, quando eſt in 6. parte iuſti prætij, vel tertia, ſed communiter quando excedit ſextam partem, ita *Barzolus*, & Doctores in l. ſocietatem, §. arbitrorum iuncto textu in l. ſi nerve, cum ibi notatis, ff. pro ſocio, *Cepolla* conf. civili 29. num. 12. *Curtius* iunior conf. 79. in fine, *Decius* conf. 39. col. finali num. 7. *Ruinus* conf. 81. col. 2. vol. 1. *Cumanus* conf. 50. *Gabriel* lib. 3. communium concluſionum in titulo de emptione, & venditione concluſ. 1. num. 7. *Caputius* in conſuetud. ſi moriatur p. 3. §. 10. num. 1. *Farinaceus* in fragmentis verbo iuramentum il primo num. 288. alij vero, & melius iudicis arbitrio remittunt, ita *Seraſinus* de iuramento privilegio 83. num. 88. *Caſtillus* lib. 3. controuerſiarum cap. 2. nu. 15. enormior læſio dicitur quando non excedit dimidium iuſti prætij, ita *Iaſon* conf. 55. col. 2. vol. 1. *Bellamera* conf. 24. col. 4. *Curtius* iunior conf. 141. col. 3. *Caputius* loco citato, *Calcaneus* conf. 84. col. 6. *Ruinus* conf. 16. col. 3. vol. 4. *Gabriel* loco citato num. 8. *Eſcobar* de ratiocinijs p. 2. computat. 6. nu. 1.

Læſio vero enormiſſima eſt, quando non ſolum eſt in toto, ſed etiam quando nimis dimidiæ terminos excedit, ut per *Couarr.* in cap. quamuis pactum par. 3. §. 4. num. 5. de pactis lib. 6. *Ruinus* conf. 11. col. finali vol. 4. & conf. 109. col. 5. vol. 1. & conf. 16. vol. 4. *Crauetta* conf. 192. num. 6. *Boniſſacius Rogerius* conf. 16. num. 47. & ſeqq. & conf. 73. in principio vol. 1. decifio *Peruſina* 18. num. 62. *Caſtillus* dicto cap. 2. num. 45. *Caputius* loco citato circa medium, alij diſtingunt inter contractus correſpectiuos, puta ſi loquamur de contractu emptionis, & venditionis, permutacionis, locationis, & ſimilium, tunc dicunt

læſionem enormiſſimam eſſe quando exceſſus eſt in duplum iuſti prætij, puta res quæ valet triginta datur pro decem, ſi vero ſumus in contractu mere gratuito, tunc debet eſſe læſio in tota quantitate, ut in donatione renunciat. & ſimili, aut vero quando exceſſus eſt in triplo, vel quadruplo, puta res, quæ valet ſexdecem fuerit data pro quatuor, ita *Giurba* decif. 100. nu. 5. *Gaspar Ermoſilla* tomo 2 fol. 320. num. 60.

Alij vero & melius remittunt iudicis arbitrio, qui iudicabit qualitatem rerum, perſonarum, ac locorum, ita docent *Fælinus* in cap. cum illorum col. 3. de ſententia excommunicationis, *Aymon* conf. 192. col. 4. *Marianus Soccinus* iunior conf. 48. num. 22. vol. 3. *Parifius* conf. 89. num. 53. vol. 1. *Alexander* conf. 130. num. 2. vol. 7. *Eugenius* conf. 28. num. 39. 40. & 41. *Georgorius Cabedo* decif. *Lufitan.* 70 num. 1. & 2. *Mauritius Dolanus* de reſtit. in integrum cap. 124 alijque apud *Molinam*, & *Hermoſilla*, locis citatis, ſicut non ſufficeret ad petendam reſtitutionem in integrum à minore modicam læſio, ut determinat *Alpianus* in l. ſi ex cauſa 10. ff. de minoribus, in illis verbis, ſi grande damnum ſit minoris illis carere, & in l. penult. ff. de minoribus, ibi, ſi res pupillaris, vel adoleſcentis diſtracta fuerit, quam lex diſtrahi non prohibet, venditio quidem valet, verum tamen ſi grande damnum pupilli, vel adoleſcentis verſatur etiam ſi colluſio non interceſſio, diſtractio per in integrum reſtitutionem reuocatur, l. 1. C. ſi aduerſus vendit. pignoris, ibi, ſi tamen magno detrimento afficiatur, l. finali, C. quibus, & aduerſus quos, ibi, niſi ex magna cauſa, & in cap. penult. de emptione & vendit. in illis verbis, enorme diſpendiū incurriſſe, & poſt multos ſic docuerunt *Tiraqu.* in tractatu de iudicio in rebus exigujs ferendo, *Menochius* de arbitrarijs iudicium lib. 2. caſu 74. & 75. plures reſert doctiſſimus *Caldas Periera* in l. ſi curatorem habens verbo, vel aduerſarij dolo num. 7. *Facchinus* lib. 3. controuerſiarum cap. 13. *Caſtillus* loco citato num. 25. licet in hoc contrarium dixerint multi apud *Periera* loco citato verſ. quibus tamen non obſtantibus, *Caſtillus* dicto cap. 2. num. 18. *Garzia* de expenſis cap. 18. num. 21. *Caputius* ubi ſupra §. 10. tum. 2. *Sforza Oddus* in tractatu de in integrum reſtitutione queſt. 4. art. 12 num. 99.

S V M M A R I V M.

- 1 Filia renunciens successionem matris, & dotata fuerit solum de bonis paternis, dicitur enormissime laesa.
Quod procedit licet mater esset viuens tempore renunciationis.
- 2 Pater dotando filiam, dicitur solum de suis bonis, licet dixisset in dotatione de bonis suis, & maternis.
Et procedit, licet tali donationi filia expresse consenserit.
- 3 Ponderatur textus in l. ne fennius, ff. de negotijs gestis, & resoluitur.
- 4 Ponderatur, & resoluitur textus in l. cū post §. 1. ff. de administrat. tutorum.
- 5 Debitor alicuius mulieris promittens dotem pro illa, dicitur fecisse animo compensandi cum quantitate illi debita.
- 6 Bona propria filia veniunt in dotatione facta per patrem in subsidium, scilicet si sua propria non sufficiant, facta dotatione de bonis paternis, & maternis.
- 7 Fideiussor vocatur, licet se principaliter obligauerit, quoties pecunia ad ipsum non peruenit, sed ad corream obligatum.
- 8 Dicta num. 6. procedunt, licet adsit renunciatio filia de bonis maternis.
Idem dicimus, licet bona patris essent sufficientia pro illa dote tantum, & haberet alias filias.

A R G V M E N T V M.

Renunciatio facta per filiam de bonis maternis rescinditur tamquam continens laesionem, si solum de bonis paternis fuerit dotata, licet pater dixisset in dotatione de bonis suis, & maternis, inde dilucidatur textus in finali C. de dotis promissione.

T H E O R E M A. X C V I.

EX dictis in præcedenti oritur dicendū filiam laesam in renunciatione posse venire aduersus illam, quia dolum continet, dicta l. si quis cum aliter, §. 1. ff. de verb. oblig. dicta l. si superflite, C. de dolo. l. omnes, §. Lucius. ff. que in fraudem creditorum, de Franchis dicta decis. 247. Thesaurus decis. 233. num. 10. Anellus de Amato conf. 54. Camillus Medices conf. 156. num. 23. vers. ut cumque Confil. Staibanus controuersia 85. num. 12. proinde si filia dotata

1 de bonis paternis tantum, renunciauc-

rit etiam successioni matris, quoad hanc successionem dicitur enormissime laesa, & ita quod ex illius bonis nihil haberet, poterit aduersus illam venire, seu rescindere, ita Ancharanus conf. 39. Decius conf. 180. nu. 2. cum seqq. & conf. 379. nu. 3. Cefalus conf. 642. num. 81. Surdus conf. 393 num. 42. Mascardus conclus. 1076. num. 7. Cevallos communes contra communes lib. 1. quest. 115. nu. Eugenius conf. 2. & 29. Hondedus conf. 29. num. 15. cum seqq. Masstrillus decis. 186. a num. 17. Magonius decis. 18. Mainardus lib. 4. decis. 21. Molfesius ad nostra consuetudines p. 4. quest. 17. de renunciat. num. 18. & in addit. tomo 2. num. 4. Antonius Faber lib. 5. Codicis titulo 6. definit. 7. quod procedit licet renunciatio facta fuisset viuente matre, Anellus de Amato dicto conf. 54. nouissime notat Donadici post hanc scripta visus de renunciat. cap. 10 in principio.

Sed dubium est, quid si pater filiam dotauerit, dicendo de bonis suis, & maternis ipsius filia, tali casu bona materna sub dotatione comprehendantur, consequenter tanquam de illis dotata, laesio excludatur, & respondeo laesam dici, & sic aduersus illam venire posse, eo quod regulam habemus in iure, quod si pater in dotando filiam exprexit de bonis suis, & maternis, sua tantum bona in dote comprehenduntur, ex vulgatissimo textu in l. finali, C. de dotis promissione notant Ludouicus decis. Perusina 21. a num. 16. Masstrillus decis. 186. num. 1. cum multis seqq. Surdus conf. 192. nu. 29. Card. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 1. 2. tit. 19. num. 18. Costa de portione rata quest. 62 num. 2. late doctissimus Petrus Barbosa in l. 1. 4. p. a num. 253. vers. succedit igitur, ff. soluto matrimonio, Fontanella de pactis nuptialibus tomo 2. clausula 5. glosa 1. p. 3. num. 12. Antonius Faber in suo Codice lib. 5. tit. 6. definit. 10. Caldas Periera lib. 1. questionum forensium quest. 18. a num. 32. Pascalis de viribus patrie potestatis part. 2. cap. 6. ratio est quia pater tenetur principaliter filiam dotare de bonis suis, l. qui liberos, ff. de ritu nuptiarum, ideo presumitur suae obligationi voluisse patrem satisfacere, consequenter licet pater dixisset de bonis suis, & maternis, bona sua tantum sub promissione comprehenduntur, docent Alexander in l. 1. num. 17. ubi Aretinus num. 5. Iason num. 25. Ripa num. 90. ff. soluto matr. Parisius conf. 80. lib. 3. Burfatus conf. 215. lib. 2. Lopez l. 8. tit. 11. partita 4. Surdus de alimentis tit. 6. quest. 8 num. 48. & conf. 192. num. 2. Nouellus de coram

p. 6.

p.6. privilegio 6. Menochius conf. 169. num. 54. & lib. 3. præsump. 15. Carrocins in tractatu de patre filiam dotantē quest. 9. post tractatum de excussione, Turrettus conf. 2. num. 8. lib. 2. Misingerius obseruat. 85. centuria 6. licet filia tali dotationi expresse consenserit, Alciatus in l. 1. num. 72. vbi Socinus num. 76. ff. soluto matr. Lopez l. 8. tit. 17. p. 4. verbo pater.

Tamen contra hoc videtur facere, 3 difficile responsū Pauli in l. nescimus. ff. de negotijs gestis, vbi Paulus, ait quod si mater, aut aua filium, seu nepotem aluerit, illius tamen bona administrando, nō dicitur mater, seu aua gratis alimenta præsstitisse, sed de bonis quæ administrabat, in illis verbis (igitur in re facta facilius putabo auiam, vel heredes eius, audientes si repetere velint alimenta,) igitur idē in casu nostro dicendum, vt cum pater administrator sit bonorum filij, illamq; dotet, prælumendum erit dotasse de bonis proprijs filij, quod à fortiori procederet, quando pater expresse de bonis proprijs filij.

At responsio facilis est, quoniam mater, & aua tenentur præsistere alimenta in subsidium, idē prælumit lex dedisse, de bonis ipsius filij, pater vero tenetur principaliter ad dotandam filiam, dicta l. qui liberos, ff. de ritu nuptiarum, merito bona sua tantum promissa iudicatur, ita Surdus de alimentis, tit. 6. quaest. 15. à num. 9 vbi post Menochium de arbitr. casu 88. num. 47. hanc sententiam probat.

4 Eodem modo dissoluitur alter locus eiusdem Pauli in l. cum post, §. 1. ff. de administratione tutorum, in quo habetur quod si curator dotem promiserit pro muliere, quam sub cura habet videtur promississe de bonis illius, non suis proprijs, nisi sciuit illius bona non sufficere pro solutione totius dotis, nam tunc de proprio tenetur, dicta l. cum post quam notabilem vocat Nouellus de dote p. 6. privilegio 4 l. num. 6. decisum in Senatu Cataloniæ testatur Fontanella de pactis nuptialibus clausula 5. glosa 7. num. 21. idē caueant tutores, seu curatores ne promittant maiorem dotem, quam bona sufficiant, aduertunt Gomesius in l. 50. tauri num. 24. Baeza de non meliorandis filiabus cap. 11. num. 155. Barbosa in l. 1. 4. p. num. 149. ff. soluto matrimonio, & videndi sunt ad materiam Dom. Reg. Cappye. Latro decis. 38. per totam, Lelius Allogradus conf. 38. & à fortiori non videtur ob stare hic locus Pauli nostræ sententiæ, cum loquatur de extraneo, in quo

nulla adest obligatio neque cadere potest donationis prælumptio, l. cum de indebito, §. finali. ff. de probat. latē Menochius dicto casu 88. num. 1. & 40. quod secus est in patre, quia dicitur de suo dotem promississe, l. profectitia, §. finali, ff. de iure dotium, Barbosa loco citato à num. 146. sicuti si debitor mulieris pro illa dotem promiserit, videtur fecisse animo compensandi, l. uxorem, §. pater naturalis, ff. de leg. 3. tamen si pater legitimus pro filia dotem promiserit, licet illius debitor sit non dicitur promississe compensandi animo ex generalitate dictæ legis finalis colligunt Castrensis conf. 415. num. 2. lib. 2. Alciatus in l. 1. num. 84. ff. si uxor matri nisi debitor sit ex eadem causa dotis, quia videtur in illam causam fecisse, l. si cura dotem, §. pater, ff. soluto matrimonio.

Solum enim in subsidium veniunt bona propria filij, puta si patris bona non sufficiant ad præsstationem, docent 6 Mascard. de probationibus conclus. 1150. num. 5. Menochius lib. 3. præsump. 15. num. 23. Affilius decis. 179. Ludouicus decis. Luccensis 21. num. 16. p. 1. Baeza de non meliorandis cap. 11. num. 134. Fontanella clausula 5. glosa 1. p. 1. nu. 12. circa finem, Card. Mantica de tacitis lib. 2. tit. 19. num. 18. & licet rationem non assignent, tamen meo iudicio desumi potest ex communi illa doctrina, scilicet si duo in solidum obligentur, sed pecunia ad vnum tantum peruenit, ille alter tamquam fideiussor obligatus manet, proinde discuti non poterit, nisi prius illa ad quem pecunia peruenit, vt ex text. in l. sed Iulianus vers. id est, & §. si duos, ff. ad Sen. Conf. Maced. notant Decius conf. 267. num. 3. Cranetta conf. 22. num. 2. Corneus conf. 316 lib. 4. Mantica de tacitis lib. 16. tit. 1. num. 3. Gratianus discept. forens. cap. 701. num. 5. tomo 4 Confil. Dom. Staibanus con. rouersiarum forensium cap. 42. num. 23. Pascalis de patria potestate p. 1. cap. 8. num. 137. decisum refert de Marinis lib. 1. quotid. cap. 191. n. 8. quicquid sit quando obligauerit se tamquam principalē, cū renunciatione beneficij excussione, vt videndi sunt post alios Dom. Reg. Cap. Latro consul. 142. Confil. Arias de Mesa lib. 2. variarum cap. 12. per totum, vnde cum onus principaliter spectet ad patrem, & ipse tantum utilitatem sentiat, cum ab obligatione dissoluatur, merito sua bona principaliter sub obligatione comprehenduntur, vnde fuit decisum in Sac. Confil. obligatum in solidum cum patre puellæ ad præsta-

stationem dotis, tamquam merum fidei-
iussorem, & in subsidium teneri, de Ma-
rinis loco citato num. 8. circa medium, cui
addo Iudicem Balboa in semicenturia dis-
quisit. 15. per totam, vbi latet.

Et in nostris terminis, quod si pater
dotem promittat pro filia de suis bonis
& maternis filiæ, licet illius adsit renū-
ciatio, adhuc sola bona patris veniunt
in obligatione, decisum in Sacr. Conf.
testatur Afflictus decis. 178. num. 13. Ca-
millus Medices conf. 25. Christoph. Martinus
examine Senenensi 34. a num. 72. cum seqq.
contra Ursillum in addit. ad Afflictum nu-
m. 3. ac alios apud Pascalem de patria pote-
state p. 2. cap. 6. num. 5. circa medium.

Ex quibus dicendum oritur, quod cū
illa filia nihil habere dicatur de bonis
maternis, tamquam enormissime læsa,
poterit venire aduersus renunciationē,
sic docet Mastrillus decis. 186. Doctores
apud Antoninum de Amato lib. 1. cap. 23.
num. 9. & sequenti.

Scio, mensibus elapsis, fuisse dubita-
tum, si hæc dicta procederent, quando
pater haberet bona sufficientia pro do-
te filiæ promissa, verum habet alias fi-
lias, quibus nihil aliud remanet, at cum
fuissem interrogatus, dixi de hoc extare
celebrem decisionem nostri Sacr. Conf.
apud Afflictum decis. 179. dicentem fuis-
se decisum, locum etiam habere dispo-
sitionem dictæ legis finalis, qui adducit
doctrinam Pauli de Castro in l. id quod
pauperibus, C. de Episcopis, & clericis, as-
serentis inopem dici nihil habentē, sed
Imperat. Iustin. in dicta l. finali, excipit so-
lum casum quo pater inops est, ibi (tunc
siquidem penitus inopia tentus est,) eandem
Afflicti decisionem sequitur Fontanella
clausula 5. glosa 1. p. 3. num. 15. Afflicto non
citato, quæ opinio est contra glosam in di-
cta l. finali verbo idoneam, dicentem illam
legem procedere quando pater possit
commode dotem illam præstare, id est
secundum facultatem, & dignitatem
suam, iuxta textum in l. nepos proculo, ff. de
verb. signi. l. quero, ff. de iure dotium, & mi-
hi æquius videtur, licet data opinione
Afflicti possent alij filij agere de inoffi-
ciosis dotibus.

S V M M A R I U M.

- 1 Læso non consideratur in donatione, sic nec
in renunciatione translatiua.
- 2 Pupillus non potest donare, etiam accedente
tutoris auctoritate.

Sed confirmatur per interpositionem iura-
menti.

Et aduersus illam nequit venire ope restitu-
tionis in integrum.

- 3 Referuntur Doctores negantes læsionem
in renunciatione translatiua.

Quod tamen locum non habet, si talis renun-
ciatio fuerit correspondens.

Idem dicitur si renunciatio, aut donatio fue-
rit excessiua.

- 4 Læso non facilliter consideratur in renun-
ciatione iuris quærenti.

- 5 In dubio præsumitur filiam congruenter
fuisse dotatam per patrem.

- 6 Læso facilliter excluditur, quoties filia in
renunciatione habuit respectum ad con-
seruationem familie.

- 7 Ideo non consideratur in renunciante in-
gressa in Monasterium.

- 8 Author explicat, quomodo admittatur fi-
lia renuncians ad successionem parentum,
illa rescissa, & quomodo æstimatur sup-
plementum legitima in successionem ex te-
stamento.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quomodo læso conside-
ratur in renunciatione, tam extin-
ctiua, quàm translatiua, quid in do-
natione, illaque rescissa, quomodo
iudicatur supplementum legitima.

T H E O R E M A. XC VII.

Diximus enim per præcedentia renū-
ciationem rescindi ob læsionem in
illa consistentem, tamen intelligimus
illa procedere in renunciatione mere
extinctiua, non translatiua, nam cum
renunciatio translatiua sapiat vim do-
nationis, ex dictis per Annam conf. 45.
per totum, & in sexcentis locis notavi,
in illa læsio aliqua considerari nequit,
cum in donatione iura nostra læsionem
non cognouerint, ita Marcus Antonius Eu-
genius conf. 3. num. 51. 63. & seqq. Houd-
dus conf. 42. num. 23. & 24. lib. 1. Sylvanus
conf. 13. num. 4. Ioan. Baptista Costa conf.
18 num. 55. Reg. Rouitus conf. 13. num. 16.
vol. 2. desumitur ex textu in l. cum dona-
tionis, C. de transactionibus, vbi Iuris Conf.
ait nullum considerari dolum in volen-
te, & consentiente, ibi (cum donationis
seu transactionis causa administrata tutela
debiti, scientes vos obligationem fratris ve-
stro remisisse proponatis, nec unquam volen-

ibus dolus inferatur,) qui text. cauillari non potest nullamque admittit responsionem, facit textus in l. venditor, C. de rescindenda venditione, ubi expresse idem deciditur, in illis verbis (consensisse profitearis propter hoc solum de circumscriptione frustra queritur,) & sic dolus excluditur in consentiente, idem dicitur in l. nemo videtur, ff. de regul. iuris, ibi (nemo videtur fraudare eos qui sciunt, & consentiunt,) & in qui autem, §. præterea, ff. que in fraudem creditorum cap. scientia de regulis iuris lib. 6. & volenti nulla dicitur fieri iniuria, l. 1. §. usque adeo de iure iurando, sed donatio est actus voluntarius, & gratuitus, l. donari, ff. de regulis iuris, merito ideo nulla læsio considerari potest.

Vnde admissio casu quo pupillus posset donare, puta pupillus prohibetur donare, etiam accedente tutoris auctoritate, & iudicis decreto, l. tutor, ff. de administratione tutorum, l. finali, §. cum autem C. si maior factus, l. ab agnato, l. finali, ff. de curat. furiosi, l. 1. §. sed si non mortis, ff. de tut. & rat. distrab. docent Bartolus in l. si ante nuptias in fine, ff. soluto matr. Menoch. de arbitrariis iudicium centuria secunda casu 173. num. 43. lib. 2. & conf. 20. num. 14. lib. 1. infiniti apud Simoncellum de decretis lib. 1. tit. 2. inspect. 1. a num. 1. cum pluribus seqq. & alii relati per Castillum lib. 3. quotidianarum cap. 2. num. 5. Gratianus tomo 4. discept. forens. cap. 750. nu. 14. & 15. Tomatus decis. Maceratesi 67. nu. 21. cum seqq. iuramento tamen hæc donatio confirmatur, ita glosa, Curtius iunior, & alij in dicta auth. Sacramenta puberum, plures refert Gabriel communium conclusionum lib. 2. in titulo de minoribus conclus. 5. num. 5. Simoncellus loco citato num. 14. Sforza Oddus de restitut. in integrum p. 2. quest. 58. art. 2. plures apud Cancerium p. 1. variis cap. 7. num. 138. & alibi latius explicavi, quibus addo Hermosillam in addit. ad Lopez tomo 2. fol. mibi 29. tali casu non posset illam impugnare minor ope restitutionis in integrum, sub prætextu quod fuerit læsus, docet Bartolus conf. 90. col. 1. vers. super secundo, secuntur Bertrandus conf. 248. num. 18. lib. 1. Cornicus conf. 36. col. penult. 7. vers. non obstat sub num. 5. lib. 1. Crauetta conf. 142 Mandellus conf. 4. num. 35. Decius conf. 180. num. 4. Honded. conf. 42. a num. 24. usque ad 35. lib. 1. Eugenius conf. 3. a num. 41. usque ad 65. Roger. conf. 16. num. 130. cum seqq. lib. 1. moti ex hac ratione, quia nulla consideratur læsio in donatione, alias omnes rescindi possent, consequenter si renunciatio

translativa sapit proprie vim donationis, in illa nulla læsio considerari potest.

3 Et in proprijs terminis renunciationis, sic docet Caputius in consuetud. si moriatur p. 3. §. 10. num. 6. addo Cancerium p. 3. variarum in titulo de pactis a num. 156 & titulo de renunciationibus a num. 222. late Petrus de Luna inter consilia diuersorum Siculorum conf. 46. a num. 28. cum seqq. Aldogradus conf. 25. n. 81.

Quæ tamen procedunt in mera renunciatione, seu donatione, at si fuerit correlative ad donationem, tali casu læsio consideratur, Molina de Hispanor. primogenitura lib. 2. cap. 3. num. 30. & 32. Castillus dicto cap. 1. num. 6. Caputius loco citato num. 6. circa medium, Cancerius in dicto titulo de renunciationibus num. 227. 228. & seqq. nam in tali casu, ut bene considerat Cancerius num. 230. non vocaretur renunciatio species donationis, sed contra actus innominati, Hondedus conf. 42. num. 14. vol. 1. Peguera decis. 139. num. 9. & seqq. tomo 1. sic consideratur læsio.

Consideratur etiam læsio quando renunciatio bonorum fuisset excessiva, ita Thesaurus decis. 66. num. 2. ubi filius in addit. Peregrinus conf. 77. num. 35. Surdus conf. 46. num. 17. Cancerius dicto titulo de pactis num. 158. & p. 1. variarum titulo de tutoribus num. 138. vers. nisi, Fontanella de pactis nuptialibus clausula 4. glosa 18. p. 3. a num. 32. cum sequentibus, videndus est ad materiam Dom. Reg. Capyc. Lato consil. 45.

Alij tamen dixerunt læsionem hanc considerari in renunciatione hæreditatis delatæ non deferendæ, quoniam cum agatur de iure incerto, non sic læsio attenditur, ita Castrensis conf. 174. col. 2. lib. 2. Veronensis conf. 17. col. 3. Soccius conf. 263. col. 2. lib. 2. Ripa lib. 2. responsorum in titulo de donat. reuoc. cap. 15. col. 4. circa medium, Rogerius conf. 16. num. 66. 67. & 68. lib. 1. decisum in Senatu Parisiensi testatur Author damnatus in addit. ad Alexandrum conf. 29. num. 6. lib. 3. Capycius decis. 159. num. 13. ante finem, Burgoz de Paz conf. 5. num. 7. Castillus lib. 3. quotidianarum cap. 2. num. 68. alijque quos refert, & sequitur Caputius in consuetud. si moriatur p. 3. §. 10. nu. 7. & 8. quam distinctionem semper improbabilem iudicavi, etenim læsio in renunciatione hæreditatis deferendæ maximopere consideratur, iam quod indelata, potius iudicatur donatio ex dictis.

Verum, ut magis elucescat, dicendum erit

erit in dubio filiam congruenter fuisse
 5 dotatam in iure presumi, Franchus in cō-
 fuetud. si moriatur fol. 94. lit. E. Gramati-
 cus decis. 57. Gaspar Thesaurus lib. 2. quest.
 93. num. 3. Mascardus de probat. conclus.
 571. vol. 1. Ludouicus decis. Perusina 21.
 num. 52. Fontanella clausula 9. glosa unica
 p. 1. num. 61. Aponte cons. 65. vol. 1. Medi-
 ces cons. 65. num. 9. Reg. Merlinus tomo 1.
 controuer. harum cap. 3. a num. 4. tamen si
 latio apparet ad quam iudicandam,
 non attenditur tempus hæreditatis de-
 lata, sed renunciationis, Aldobrandinus
 cons. 26. a num. 103. usque ad 167. lib. 1.
 Molina de primogen. lib. 2. cap. 3. n. 29. The-
 saurus dicta quest. 93. num. 13. Castillus di-
 cto cap. 3. num. 65. Cancerius p. 2. variarum
 cap. 15. num. 65. Mantica de tacitis, & am-
 biguis lib. 1. tit. 24. num. 14. vers. similiter;
 Antonius Faber lib. 2. Cod. titulo 3. definit.
 21. Fontanella loco citato nu. 18. per totum,
 Consil. Dom. Staibanus iunior controuer. si-
 rum forensium cap. 28. num. 26. & 27. in
 vnoquoque enim contractu ad iudicā-
 dam lationem primū tempus inspicitur,
 l. 2. l. si voluntate, C. de rescindenda vendi-
 tione, cap. cum causam de testibus, quam re-
 gulam post multos, quos sciens præte-
 reo, perbelle explicat Cancerius p. 2. va-
 riarum cap. 1. num. 274. per totum, vnde
 Doctores illi loquentes non considerari
 lationem in renunciatione hæreditatis
 deferendæ non sic simpliciter erunt ac-
 cipiendi, sed solum cum inspicatur tem-
 pus dotationis ad iudicandam lationem,
 non ita stricte, & rigorose erit agendum
 cum tractetur de hæreditate deferenda.

Sicuti non de facili consideratur latio,
 quoties renuntiatio facta fuerit per
 filiam habentem respectum ad aliquod
 pium opus, vel ad agnationis, & familiæ
 6 suæ conseruationem, ita notabiliter in-
 quit Anchar. cons. 38. col. 2. Decius cōf. 180
 col. 3. Eugenius cons. 28. n. 38. lib. 1. Molina
 de primogen. lib. 2. cap. 3. n. 28. & seqq. Castil-
 lus d. cap. 2. n. 87. & 88. sicuti si soror re-
 nunciauerit, vt frater melius posset ma-
 trimonium contrahere, vt bene consi-
 derat Moli. ubi supra n. 32. Caput. d. s. 10.
 n. 10. vers. ego etiam prædicta intelligerem.

Idem dicitur de renunciatione facta
 per ingressam in Monasterium, quoniā
 7 nulla latio considerari poterit, ita Vasq.
 de successionum creatione lib. 2. s. 18. n. 100.
 Gutierrez in cap. quamuis pactum vers. cū
 nuptui n. 1. de pactis lib. 6. Molina dicto cap.
 3. n. 2. Thesaurus decis. 66. n. 2. circa finem,
 Thesaurus filius lib. 2. q. 56. nn. 11. Pascalis
 de patria potestate p. 3. cap. 7. n. 25. Caput

dicto s. 10. num. 4. Cancerius p. 2. variarum
 cap. 8. num. 80. Reg. Rouitus cons. 42. 43. &
 44. lib. 1. Reg. Merlinus tomo 1. cap. 3. per
 totum, Thorus in compendio p. 2. verbo so-
 ror monacha, Balboa in addit. ad Salonem
 de Pace cons. 5. num. 11. data tamen dote
 sufficienti pro Monasterio, Franchus de-
 cis. 44. Fontanella clausula 5. glosa 8. par. 1.
 n. 56. Ludouisius decis. 63. Reg. Rouitus di-
 cto cons. 42. num. 4. Reg. Merlinus dicto cap.
 3. num. 6. & alibi latius dixi, quæ latio &
 fortiori excludetur si renunciatio fuerit
 facta fauore venientium ab intestato,
 arg. l. Lucius s. 1. ff. de leg. 2. Baldus, & alij
 in l. frater, C. qui testamenta facere possunt,
 & ad prædicta videndum est solemnne
 consilium Salonis de Pace 5. per totum,
 vbi latè.

Aduertendum tamen est, quod rescis-
 sa renunciatione ob caput lationis, filia
 8 patri seu matri succedit vna cum fratri-
 tribus (præcisa nostra consuetudine)
 ita Antonius Faber lib. 1. Codicis tit. 2. de-
 finit. 8. Card. Put. inter consilia Oddi nu. 67.
 Mamard. dec. 20. lib. 4. si vero decesserint
 ex testamento supplementum tantum le-
 gitimæ debetur, decisum refert Fontanel-
 clausula 9. glosa unica p. 1. num. 41. & 42.

Verum hoc supplementum non de-
 bet inspicere tempus dotationis, sed re-
 nunciationis, sed mortis si alia bona re-
 periantur, ita videntur docere Trenta-
 cinqu. lib. 1. variarum in titulo de legitima
 resolut. 2. post nu. 9. Antonius Faber in suo
 Codice lib. 3. tit. 19. definit. 23. Mainardus
 lib. 4. decis. 19. Cancerius p. 1. variarum in
 titulo de legitima n. 25. vers. prædictam con-
 clusionem, qui licet dicat id non proce-
 dere stante renunciatione, tamen ipse lo-
 quitur de renunciatione valida, secus si
 illa fuerit rescissibilis, vt videre est a-
 pud ipsum.

S V M M A R I V M.

- 1 Ponderatur textus in l. si dolo, C. de re-
 scindenda venditione.
- 2 Referuntur Doctores asserentes contra-
 ctus bonæ fidei nullos esse ipso iure, si do-
 lus in illis consideretur.
- 3 Ponderantur iura in l. eleganter, ff. de
 dolo.
 L. in causæ 17. ff. de minoribus.
 L. non dubium, C. de legibus.
 L. ea vero, s. de illo quæritur, ff. pro so-
 socio.
- 4 Dictio nullius momenti importat nullita-
 tem ipso iure.
 Idem dicitur in dictione nullum.

- 5 Ponderatur textus in l. si fraude, C. de præscript longi. temporis.
- 6 Dispositum in 7 no ex equiparatis dicitur dispositum in altero.
- 7 Dolus non reddit contractum stricti iuris ipso iure nullum.
- 7 Resoluitur textus in l. & si is, C. de prædijs minorum.
- 9 Emptor rei minoris sine solemnitatibus restituit rem cum fructibus.
- 10 Minor potest stare contractui facto etiam absque solemnitatibus.
- 11 Contractus dolosus potest approbari per patientem dolum.
- 12 Ponderantur iura in l. si quis cum aliter §. 1. ff. de verb oblig
L. dolo, vel metu, C. de inutilibus stipulationibus.
- 13 Stipulatio est contractus, sed stricti iuris.
- 14 Dolus non reddit contractum ipso iure, si fuerit incidens, non dans causam.
- 15 Donatio non connumeratur inter contractus
- 16 Ponderatur textus in l. si prædia, ff. de donat. inter virum, & uxorem.
- 17 Distinctio inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris respectu doli non admittitur de iure Canonico.
- 18 Contractus bonæ fidei dolum continentes sunt ipso iure nulli licet iuramentum in illis intercesserit.

ARGUMENTVM.

Disputatur si renunciatio dolosa, continens scilicet læsionem sit ipso iure nulla, vel veniat rescindenda, quid in alijs contractibus, tam bonæ fidei, quam stricti iuris, & multa iura ad verum sensum adaptantur.

THEOREMA XCVIII.

Diximus, ac discussimus in alio Theoremate, si renunciatio metu facta, ipso iure nulla sit, vel veniat rescindenda, oportet nunc videre, de renunciatione continente læsionem, quæ dolosa appellari potest, & quam plures dixerunt contractum dolo confectum ipso iure nullum non esse, sed tantum rescindendum, ita Petrus de Bellapertica in l. dolo, C. de inutilibus stipulat. Gomesius in S. actio num. 1. 2. in institut. de actionibus, adducentes textum in l. si dolo, C. de rescindenda vendit. in quo dicitur quod si venditio facta fuerit cum dolo dante causam contractui poterit rescindi, in illis verbis (sciens contrarium esse dolum bo-

næ fidei, quæ in huiusmodi maxime contractibus exigitur rescindi venditionem iubebit) igitur si Iuris Consultus iubet contractum rescindi, signum est valuisse à principio, eandem sententiam descendit Igneus in l. contractus num. 105. ff. de regulis iuris.

Alij dixerunt contractum bonæ fidei esse ipso iure nullum, colligitur ex dictis per glossam in cap. innotuit ad electionem, Bartolus in l. & eleganter. ff. de dolo, Iason in l. postea quam, C. de pactis. plures cumulat Padilla in l. 2. num. 3. & ibi Cagnolus num. 17. C. de rescindenda vendit Corra- sius lib. 1. miscellaneorum cap. 16. Couarruias in regula possessor lib. 1. par. 2. §. 6. num. 6. de regulis iuris Felicianus de Solis de censibus lib. 1. cap. 3. num. 8. Antonius Piccardus in S. actionum institut. de actionibus, & in principio institut. de except. num. 18. Crassus de exceptionibus except. 22. num. 6. & seq. Card. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 1. tit. 9. num. 23. Gutierrez de iuramento confirmatorio part. 1. cap. 37. num. 11. Michaël de Palacio in praxi theologica lib. 2. cap. 3. Sanchez de matrimonia lib. 2. disput. 64. Azorius p. 3. institut. moralium lib. 6. cap. 10. quesito 2. Basilius Pontius de matrimonio lib. 4. cap. 2. num. 18. Medina de restitut. quest. 24. & 33. Conradus de contractibus quest. 57. Comitulus lib. 3. responsorum moralium quest. 1. Rebellius de obligat. iustitiæ par. 1. lib. 1. quest. 6. num. 9. Valerius in differentijs utriusque fori verbo contractus differentia 7. num. 2. P. Bossius de contractu matrimonij cap. 12. nu. 281. Antonius Faber de erroribus prag. decade 1. errore 7.

Quorum sententia pluribus Iuris Consultorum locis fundatur, primo ex eleganti loco Vlpiani in l. eleganter, ff. de dolo, in illis verbis (hoc enim sic accipimus carere dolo emptorem, ut exempto teneri non possit, aut nullam esse venditionem,) idem Vlpianus eisdem verbis utitur in l. in cause 17. ff. de minoribus, ibi (item relatum est apud labeonem, si minor circumscriptus societatem coierit, vel etiam donationis causa nullam esse societatem,) adhaeret textus in l. non dubium, C. de legibus ibi (nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videre volumus subsecutum, qui contrahunt lege contraria prohibente) confirmat Paulus in l. ea vero, §. de illo queritur, ff. pro socio, in illis verbis (societas si dolo malo, vel fraudandi causa coita sit, ipso iure nullius momenti est, quia bona fides contraria est fraudi, & dolo) quæ dictio (nullius momenti 4 actus)

4 actus nullitatem ipso iure importat, l. si quis se pronū, ff. de heredibus instituendis, et in cap. ordinarij in fine, vbi Archidiaconus de officio delegati lib. 6. Baldus in l. si posthumus §. finali, ff. de liberis, & posthumis, Angelus in l. si mulier, §. si dos, ff. quod metus causa, & in auth. Sacramenta puerum in in fine, ff. si aduersus venditionem, latē Tiraquell. in l. si vnquam verbo reuertatur nu. 97. C. de reuocand. donat. Farinacens in praxi criminali p. 1. tit. 4. quæst. 35. num. 4. Barbosa dictione 193. per totam, & faciunt infra in l. fulcius, §. si quis bona, ff. ex quibus causis in poss. catur, & in l. ff. de feriis, sicuti dictio, nullum, importat nullitatem ipso iure, glossa in dicto cap. innotuit verbo nullum extra de electione, Iason conf. 128. col. 3. vers. tertio dicitur lib. 4. Tiraquell. loco citato num. 243. proinde cum Iuris Conf. in citatis iuribus tali dictione vsi sint ostenderunt nullitatem contractus ipso iure.

Ad idem facit textus in l. si fraude, C. de præscript. longi temporis, vbi dicitur quod venditio dolo facta nullo temporis spatio firmitate recipit, ibi (si fraude, & dolo licet inter maiores vigintiquinque annis facta venditio est, hanc confirmare non potuit consequens tempus, cum longi temporis præscriptio in bonæ fidei contractibus locū nō habeat,) igitur si nullam firmitatem recipere poterit excursu temporis, signum est à principio non valuisse, at in præcedenti Theoremate probatum est dolum oriri ex læsione, & inter eos adesse connexitatem consequenter erit dicendum quod sicut contractus dolo factus ipso iure sit nullus, ita etiam si cum læsione, nam in æquiparatis idem est iudicium, notant Doctores in l. si quis seruo, C. de furtis, & in cap. si postquam, §. finali verbo pronissione de censibus lib. 6. latē Bartol. & alij in l. 1. ff. de leg. 1. & dispositum in vno dicitur dispositum in altero, Bartol. in dicta l. 1. nu. 1. Crocus in d. omnes populi nu. 108. ff. de iure iurando, Ripa in l. 2. num. 21. C. de furtis, Surdus conf. 95. & 384. num. 22. vol. 3. Gloritus responso 5. nu. 38.

Et in nostris terminis renunciationis, vt illa ipso iure nulla dicatur existente læsione, docet Consil. Dom. Staibanus iunior controuers. forensium cap. 70. num. 29. & 30. qui allegat Serafinum de priuilegijs iuramentum priuilegio 83. nu. 99. Franchum decis. 119. num. 5. & 6. Thesaurum decis. 165. num. 7.

Alij tamē, & verius distinguunt inter contractum bonæ fidei, & contractum stricti iuris, primo casu procedit

secunda sententia, vt contractus ipso iure sit nullus, secundo vero indiget annullatione, ita Doctores citati pro secunda sententia, qui in his terminis locuntur, probatur prima pars ex iuribus citatis, quæ si bene perpendantur locuntur de contractibus bonæ fidei.

8 Neque obstat textus in l. & si 15. C. de prædijs minorum, vbi agitur de alienatione rerum minoris sine solemnitatibus, quam Iuris Conf. rescindi iubet, ibi (non immerito rescissa est) & tamē contractus venditionis est bonæ fidei, nam respondeo cum glossa, ibi verbo rescissa illud intelligi de facto non de iure, quoniam illo attento nulla erat, ita vt fructus veniunt in restitutione, iuxta textū in l. quod si minor, §. restitutio, l. patri, §. si pecuniam, l. minor 25. annis cui fideicommissum, ff. de minoribus, l. si prædium, C. de prædijs minorum, & adest elegans decisio Osa-fci 160. per totam, solum posset remanere valida fauore ipsius minoris, quī posset dicere volo stare contractui, vt post

10 alios Reg. Ruitus in pragm. 1. num. 123. & 126. de titulorum abusu, Anna sing. 396 Peregr. decis. 14. n. Dom. Reg. Merlinus tomo 1. controuersiarum cap. 21. quod procedit etiam si minor egisset in iudicio pro rescissione, iuxta tradita per Dom. Reg. Capyc. Latro decis. 19. à num. 6. & 13. ideo in dicta l. & si is dicitur quod minor rescindit alienationem, quoniam poterat illi stare, non quod rescissione indigeat, sic etiam procedit textus in dicta l. si dolo C. de rescindenda venditione, nam quod contractus dolo gestus nullus sit solum est ad fauorem dolum patientis, cum,

11 ille possit dicere volo stare contractui, l. 3. §. finali, ff. pro socio, l. Iulianus, §. si quis colludente, alias si venditor, ff. de actionibus empti, Doctores apud Cardin. Mantica de tacitis lib. 1. tit. 9. num. 27. vers. quod autem dictum est, proinde Iuris Conf. ait rescindi, de facto scilicet, non de iure quia illo attento nullus erat contractus.

Secunda pars probatur, scilicet si contractus fuerit stricti iuris indiget rescissione, ex Vlpiani responso in l. si quis cum aliter, §. 1. ff. de verb. oblig. vbi ait stipulationem dolo factam validam esse, sed ope exceptionis reici, ibi (si quis cū altiter comenisset obligari aliter per machinationem obligatus est competit ei exceptio) notanda sunt illa verba, obligatus est, secundo si datur exceptio, signum est à principio fuisse validam obligationem, idem dicitur in l. dolo, vel metu, C. de inutilibus stipulationibus, in illis verbis (addo

vel metu adhibito actio quidem nascitur, si subdita stipulatio sit per doli tamen, vel metus exceptionem petitio debet) quæ verba nullam admittunt responsionem.

Neque valet dicere stipulationem non connumerari inter species contractus secundum glossam in l. 1. verbo contractus, C. de pactis, & in §. conventionales institut. de divisione stipulat. nam secundum veram sententiam stipulatio contractus est colligitur ex l. 1. §. adeo, ff. de pactis, l. si donationis, C. de his quæ vi metus sue causa fiunt, & non solum, ff. de act. & obligat. §. per ult. & ultimo institut. de verb. oblig. notat Card. Mantica dicto lib. 1. tit. 3. num. 4. & 8. & pluribus hoc exornat Costa in praxi conventionali par. 1. à num. 240. cum pluribus seqq. sed non dicitur contractus bonæ fidei, cum sit stricti iuris, & non connumeratur, in §. actionum institut. de actionibus, merito non est ipso iure nulla sed indiget rescissione.

Ex quibus videndum erit in casu nostro, quid in renunciatione, & si assentimur opinioni Antonij Fabri dicto errore 7. decade 1. dicentis male æquiparari per Doctores contractum dolum, & contractum continentem læsionem enormissimam, qui respondet ad textum in dicta l. si quis cum aliter, certe difficultas evanescit, quoniam requireretur rescissio, at si cum communi sententia contrarium docente firmamus, certe quæstionis nodus non est dissolutus, etenim non omnis dolus ipso iure contractum annullat, sed tantum ille qui dedit causam contractui, nam incidente dolo in contractu non rescinditur ipso iure, sic colligunt Doctores ex l. si quis affirmaverit, ff. de dolo, & in l. Julianus, §. si venditor, ff. de actionibus empti, Card. Mantica dicto tit. 9. num. 31. Antonius Faber dicto errore 7. circa medium, in casu nostro, admissio quod dolus resultet ex læsione enormissima non esset dolus dans causam, sed incidens arg. l. dolus 10. C. de rescindenda venditione consequenter si est dolus tantum incidens in contractu renunciationis quomodo dici potest illam ipso iure annullari? eò magis quia renunciatio sapit vim donationis, ut pluries dixi, & donatio inter contractus non connumeratur, ex dictis per Card. Mantica de tacitis lib. 13. tit. 3. Facchineus lib. 8. controversiarum cap. 89. Moderni Ultramontani in addit. ad Clarum in §. donatio quæst. 1. lit. E. Antonius Faber de erroribus pragmaticorum p. 2. decade 45. errore 8. latè videntur esse Marius Cutellus de donat. contem-

plat. matrimonij tractatu 1. discursu 1. particula unica à nu. 14. nam contractus est vltro citroque obligatorius, quod deficit in donatione cum solum donans obligetur, & colligitur ex textu in l. si pradia, ff. de donationibus inter virum, & uxorem, in illis verbis (respondit secundum ea quæ proponerentur negotium potius gestum videri, quam donationem in eadem esse,) unde videtur adesse differentia inter donationem, & contractum, & licet aliquando inter contractus nominatam inueniamus, ut in l. si donationis C. de his quæ vi metus sue causa fiunt l. in omnibus rebus, ff. de actionibus, & obligat. l. si tibi pecuniam, l. cum qui, ff. si certum petatur, & in l. iubemus nulli, §. verum, C. de Sacrosanctis Ecclesiis, non per hoc dici potest contractus, aliquando testamentum nominatur inter contractus, & non est contractus, saltem dato quod talis vocari posset, iuxta tradita per Salomonem de Pace conf. 26. num. 14. ubi Balboa in addit. non esset contractus bonæ fidei, quoniam non connumeratur in §. actionum institut. de actionibus, & licet talis distinctio non admittatur de iure Canonico, iuxta tradita per Covarruias in regula peccatum 2. p. §. 3. num. 7. & in cap. possessor 2. p. §. 6. in fine de regulis iuris lib. 6. & per Corradum in tractatu de contractibus in summario totius operis ad quæst. 57. distinct. 3. tamen adhuc locuntur de dolo dante causam contractui non in incidente, ut in casu nostro, proinde talis renunciatio, etiam cum læsione enormissima indiget rescissione.

Aduertendum est, quod contractus bonæ fidei dolo facti sunt ipso iure nulli, & si iuramentum in illo existat, Abbas in cap. cum contingat num. 3. de iure iurando, Petrus de Gregorio lib. 5. sintagma-tum cap. 15. num. 14. & cap. 9. nu. 20. Mancinus de iuramento p. 4. affectu 1. Serafinus de iuramento privilegio 61. nu. 19. de Grassis dicta except. 22. num. 8. & 9. Farinaceus in fragmentis lit. L. num. 270. & decis. 148. num. 1. lib. 2. consil. crimin. Viuius decis. 40. Cualedanus decis. 9. part. 1. & licet aliqui contrarium dixerint, ut docent Decianus lib. 6. criminalium cap. 10. num. 9. Tuscus lit. I. conclus. 10. num. 4. Farinaceus si-bi contrarius de falsitate quæst. 110. num. 113. intelliguntur de dolo non dante causam contractui, sed incidente in illū videre est Cualedanos communes contra com. quæst. 226.

S V M M A R I V M.

- 1 Periuus repellitur à limine iudicij.
Sed talis exceptio arit opponenda statim, vel in incontinenti.
- 2 Absolutio iuramenti non requiritur, quoties ad fuerit læsio enormissima in contractu, secundum aliquos, sed videas nu. 6.
- 3 Iuramentum debet habere tres comites veritatem, iudicium, & iustitiam.
Quæ requisita deficiunt existente læsione enormissima.
- 4 Læsio enormissima dicitur continere dolum.
- 5 Absolutio iuramenti non requiritur in contractu, in quo adest error.
Idem dicitur si contractus fuerit meticulous, videas num. 8.
- 7 Iuramentum seruandum est, quoties seruari potest sine interitu salutis æternæ.
- 9 Promittens cum iuramento aliquid meretrici pro actu fornicario tenetur in conscientia adimplere.
- 10 Iuramentum metu, vel dolo extortum obligat in conscientia.
- 11 Læsio enormissima prebet causam concedendæ absolutionis iuramenti.
- 12 Iuramentum quoad periurium non transit ad heredes iurantis.
Ideo illi non tenentur petere absolutionem.
- 13 Tot requiruntur absolutiones, quot sunt interposita iuramenta.
Ideo datur cautela, ut petatur absolutio ab omnibus iuramentis.
- 14 Citatio partis nulla requiritur, quando fit absolutio ad finem agendi tantum.
- 15 Citatio non requiritur, quando agitur de leui, vel nullo preiudicio.
- 16 Affertur, doctrina Fælini, & improbat.
- 17 Citatio requiritur, quando fit absolutio iuramenti ad finem rescindendi contractum.
- 18 Citatio requiritur, quoties fertur sententia declarans aliquem incidisse in excommunicationem.
Quod secus est quando factum est notorium.
- 19 Iuramentum poterit remitti ab altera parte.
Quod secus est si agens inciderit in periurium.
- 20 Absolutio iuramenti petenda est à Summo Pontifice post incursum periurium.
Affertur in hoc obseruantia nostræ Curie Archiepiscopalis.
Et in hoc casu requiritur partis citatio.

A R G V M E N T V M.

Disputatur si necesse sit absolutione iuramenti quoties in renunciatione ad fuerit læsio enormissima, & quando partis citatio requiratur, aliaue ad materiam dilucidantur.

T H E O R E M A. XCIX.

Tanta est iuramenti vis, ut si vnus contrahentibus contractum non seruare audeat, & in iudicio institerit pro rescissione illius, si prius absolutionem non obtinuerit, tamquam periurus à limine iudici excluditur, ex dictis per *Magnum practicum Marantâ in praxi p. 6. mcmbr 9. tit. aduertatur ad except. opp. sub num. 12. & iudex merito audientiam de negabit, Curtius senior conf. 65. num. 25. Menochius conf. 24 num. 28. vol. 1. cum alijs apud Caualecanum decis. 9. num. 21. licet debet statim opponi talis exceptio periurij, ut à limine iudicij agens repellatur, iuxta doctrinam Speculatoris in titulo de auctore, §. 1. vers. item quod est periurus, Crauetta conf. 199. num. 12. & 13. Parisius conf. 45. num. 9. vol. 1. Afflictus decis. 63. Borrellus in summa decisionum in titulo de iuramento nu. 250. latè Cancerius p. 2. variarum cap. 1. num. 298. quibus addo Donadies in tractatu de renunciati. cap. 8. num. 11. vel incontinenti, Gallup. in praxi Sac. Conf. par. 2. cap. 12. num. 2. in nouiss. editione vnde in nostris terminis si filia velit rescindere renunciationem prius obtinere debet iuramenti absolutionem, alias tamquam periura repellitur.*

Difficultas tamèn est si hæc absolutio requiratur, quoties in renunciatione adest læsio enormissima, & plures dixerunt nulla indigere absolutione, ita.

- 1 Cagnolus in l. 2. num. 98. C. de rescindenda. vendit. Neuizanus conf. 21. num. 5. & 6. & 15. vers. potest responderi, & acriter defendit conf. 22. num. 18. cum multis seqq. Socinus iunior conf. 98. num. 20. 25. & seq. Alciatus in cap. cum contingat num. 77. vers. quarto inferitur, & num. 85. in fine de iure iurando, Albenfis conf. 81. num. 99. cum seq. Gramaticus decis. 76. num. 11. Villalobos in communibus opinionibus verbo iuramentum num. 137. cum seqq. Gabriel lib. 3. communium conclus. 1. num. 8. Alexander conf. 89. col. finali, vers. vel si voluerit vol. 2. & conf.

125. num. 3. vol. 1. Riminaldus in iur. conf. 5. num. 119. & seq. vol. 1. Magonius decis. Luccensi 27. Oficius decis. 42. num. 49. cum seqq. Borrellus de compromissis §. 7. glosa 11. num. 23. & glosa 1. §. 8. num. 9. Morotus conf. 28. num. 23. Valenzuela conf. 174. num. 57. tom. 2. Bursatus conf. 207. num. 35. tom. 2. & conf. 349. num. 64. Valascus consultat. 130. num. 25. Cassadornus decis. 1. in titulo de emptione, & venditione, Franciscus Maria Prato tom. 1. discept. forens. cap. 25. nn. 34. & in proprijs terminis nostri casus docent Farinaceus in fragmentis p. 2. verbo iuramentum num. 1275. & 1290. Serafinus de privilegijs iuramenti privilegio 31. à nu. 16. Card. Tuscus pract. lit. A. conclus. 58. nu. 22. 31. & 35. Thorus in compendio part. 1. verbo absolutio à iuramento, Masfrillus decis. 90. num. 10. & 147. num. 6. Didacus de Mari in addit. ad Gramat. decis. 26. num. 18. Dom. Præses Merlinus tom. 1. controversia 39. num. 8. Horatius Persius conf. civili 8. num. 2.

3 Probatur hæc sententia, iuramentum tres comites habere debet ad hoc, ut obliget, veritatem scilicet, iudicium, & iustitiam, cap. animaduertendum 22. qu. 2. cap. & si Christus de iure iurando, quæ requisita dicuntur abesse à contractu continentem læsionem enormissimam, docet Bureus in cap. cum contingat num. 13. de iure iurando, Angelus in l. 2. num. 2. & 3. ff. qui satisfare cogantur, Cornutus conf. 11. lib. 3. Soccinus iunior conf. 48. nu. 25. lib. 1. Rolandus à Valle conf. 60. à num. 65. cum seqq. vol. 4. Calderinus in titulo de iure iurando conf. 8. alias iuramentum esset vinculum iniquitatis, contra textum in cap. inter cetera 22. quæst. 4. cap. quanto de iure iurando, eo magis quia consensus deficit in tali contractu, quoniam ex læsione enormissima resultat dolus dicta l. si quis cum aliter §. 1. ff. de verb. oblig. l. 2. §. plane, ff. de doli mali mactus exceptione, l. si superstiti, C. de dolo, l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraudem creditorum, & plura in præcedent. Theorem. cum laui, ac dolus consensum excludit cum inducat errorem, l. si per errorem, ff. de iurisd. omnium iudicum, & consensus deficit quoties adest error, l. 2. in principio, ff. de iudicys, notant Matthæus Colerus in tractatu de processu executivo p. 1. cap. 9. num. 75. Portius conf. 124. num. 32. Gabriel Mudeus in l. in venditionibus num. 1. ff. de contrahenda emptione hinc est quod errans non paciscitur neque se obligat, l. cum tutoribus, ff. de transactionibus, Gratianus cap. 759. num. 15. multa cumulat de Grassis de exceptionibus except. 8. per to-

tam, vnde dixerunt Doctores nullam requiri absolutionem iuramenti, si venerit aduersus contractum ex errore, Baldus in cap. 1. §. item Sacramenta num. 3. de pace iuramento firmanda, & in l. emptione num. 4. C. plus valere quod agitur, Surdus conf. 37. num. 10. & seqq. Asinius de execut. cap. 322. num. 5. de Grassis omniino idendus dicta except. 8. num. 7. cum seqq. ubi priores adducit, igitur si error dicitur adesse, consensus abesse, quomodo iuramentum subsistere poterit? & sic nullam requiri absolutionem.

Sicut in simili stante contractu meticoloso, nulla opus est absolutione, ita plures apud Ceuallios communes contra communes quæst. 604. Famin Centoli in addit. ad Farinaceum decis. 59. tom. 1. post sua consilia, Castillus Sotomaior lib. 3. quotidianarum cap. 2. à num. 26. videndus est Antonius Faber lib. 4. Codicis tit. 21. ad Senat. Conf. Vell. definit. 10. Surdus conf. 37. lib. 1. Montanerius in addit. ad Olibanum part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 15. omnes ex hac ratione, quia deficit consensus, qui etiam deficere dicitur stante læsione enormissima, consequenter nulla opus est absolutione dicti iuramenti.

6 At ego inquam requiri absolutionem, ita docent Afflictus decis. 322. Capycius decis. 159. num. 25. Alexander conf. 125. lib. 1. Soccinus conf. 115. num. 6. lib. 1. Decius conf. 180. & 203. num. 6. Siluanus conf. 13. Parisius conf. 45. num. 52. lib. 1. sic iudicatum refert Author damnate memorie in addit. ad Alexandrum in conf. 29. num. 6. lib. 3. Gratus conf. 30. contrarijs respondet Gabriel dicta conclus. 1. num. 6. 8. 11. & 14. latè Virgilius de Boccatis in consil. Aegidiana glosa 2. num. 22. & 28. Menochius conf. 24. num. 24. vol. 1. Canalcans decis. 9. p. 1. Gutierrez in auth. Sacramenta pueri num. 95. C. si aduersus venditionem, Riccius in praxi fori Ecclesiastici titulo de absolutione iuramenti decis. 340. vers. quàmvis tutius, & collect. 1252. Couarr. in cap. quamvis pactum, §. 4. nu. 3. Fontanella pe pactis nuptialibus tom. 2. clausula 7. glosa 2. p. 7. nu. 3. Tuscus lit. A. conclus. 18. Facchineus lib. 8. controuersiarum cap. 69. Rota Romana decis. 102. part. 2. diuersorum plures refert Hermosilla in addit. ad Gregorium Lopez tom. 2. fol. 328. num. 86. Intrigliolus sing. 172. lib. 1. Abruzzo in lectura practicabili, §. accidit aliquando n. 40. in fine.

7 Probat, quoties enim iuramentum potest seruari sine interitu salutis æternæ seruandum est, cap. cum contingat de iure iurando, cap. si vero, cap. si debitores de iure

iure iurando, sed tale iuramentum seruari potest absque vlla labe peccati, consequenter seruandū est, sicuti si iuramentum fuerit metu extortum adhuc requiritur absolutio, alias transgrediens peccatum mortale committeret, docet S. Thomas 2.2. quest. 89. art. 7. & ibi Caietanus, Syluester in verbo iuramentum quest. 7. Fortunius Garzias de ultimo fine vlt. par. in dilacione 22. Sotus de iustitia, & iure lib. 4. quest. 1. art. 7. Couarruias in dicto cap. quamuis pactum p. 1. s. 5. nu. 6. & p. 2. s. 4. cap. 3. a num. 6. cum seqq. communem sententiam vocat Salsedo in addit. ad Diaz regula 384.

Vnde dixerunt multi quod si aliquis quamdam pecunie quantitatem meretrici promiserit pro actu fornicatorio cum iuramento, tenetur ad obseruantiam, ita Molina de iustitia, & iure tomo 2. disput. 271. & licet contrarium dixerint Sotus de iustitia, & iure lib. 4. quest. 7. art. 1. ad secundum, Arragonius 2. 2. quest. 89. art. 7. Ledesma in 2. p. 4. quest. 18. art. 5. s. circa secundum membrum, Mercatus de contractibus lib. 6. cap. 16. Palacios de contractibus lib. 5. cap. 11. Salonijs 2.2. quest. 62. art. 5. controuersia 4. post tertiam conclusionem, & ibi Bannes dub. 5. conclus. 3. tamen Molinam fuerunt sectati plures apud ipsos, nam iuramentum licet do-
10 lo, vel metu extortum obligat in conscientia, vterque Molina theologus, & iurista, ille de iustitia, & iure tomo 1. disput. 149. secundus de primogenitura lib. 2. cap. 3. num. 12. & 13. Lessius lib. 2. cap. 17. dub. 7. num. 51. Suarez de Religione tomo 2. lib. 2. cap. 11. a num. 14. Couarruias lib. 1. variarum cap. 4. num. 7. Gutierrez de iuramento p. 1. cap. 57. num. 19. P. Anton. Diana tractatu 4. miscellaneo resolut. 28. contra quosdam apud ipsum.

Nam latio illa enormissima prebet sufficientem causam interponenda absolute-
11 solutionis, docet Abbas conf. 3. col. penul. & seq. vol. 2. & corf. 107. col. 2. in 2. dubio. vol. 2. Felinus in cap. in presentia de probationibus, Decius in l. pactum quod dotali col. 3. C. de collat. Federicus de Senis conf. 199. Socinus conf. 263. col. 3. vers. sed ad premissa respondetur, & in conf. 20. col. 4. vol. 3. Alexander in l. stipulatio hoc modo concepta col. 3. vers. tertio limita. ff. de verborum obligat. plures apud Gabriellum dicta conclus. 1. num. 8. qua lationem non existente absolutio deneganda erit, Abbas in cap. cum contingat num. 24. vers. octauus casus de iure iurando, Archidiaconus in dicto cap. quamuis pactum, Curtius senior

conf. 43. nu. 1. Romanus conf. 447. Afflictus decis. 322. nu. 5. alijque apud Thesaurum decis. 223. num. 18. vers. si vero, quæ secunda sententia in praxi est magis æqua & seruanda, cum agatur de periculo salutis æternæ, in cathedra tamen probabilis, & magis defendendam existimo primam sententiam.

Aduerri tamen debet, quod si aduersus hanc renunciationem iuratam venerit hæres renunciantis, & iurantis, tunc villo modo erit petenda iuramenti absolutio, quia defectus iuramenti quoad periurium ad hæres non transit, cap. veritatis de iure iurando, nam iuramentum
12 quoad reatum periurij est personale, Felinus in cap. cum sit col. 5. extra de foro competenti, ideo poterit hæres absque metu huius exceptionis non impetrata absolutectione agere ad rescissionem renunciantis, iuxta notata per Capyc. decis. 174. num. 12. Gayllum practicarum obseruationum lib. 1. obseruat 27. de Grassis except. 12. num. 37. & 38. Gallupp. in praxi Sac. Conf. p. 2. cap. 12. nu. 18. & 19. in nouiss. edit. videndi sunt Escobar de ratiocinijs cap. 21. num. 10. Bilotta de absolutectione iuramenti lib. 2. cap. 12. num. 2. Ludouicus decis. Perusina 15. num. 12. Barzizius decis. 56. num. 25. Anna allegat. 28.

Sciendum omnino est quod si in contractu plura fuerint interposita iuramenta, non sufficit habere absolutectionem ab vno iuramento, sed quot sunt iuramenta, tot requiruntur absolutectiones, & habilitationes, inquit Baldus in l. 2. de iure iurando, & in cap. debitores eodem titulo, late Caualecanus dicta decis. 9. num. 25. cui in hoc recurrendum erit, & si esset iuratum non petere absolutectionem, in specie de hoc petenda erit absolutio, Afflictus decis. 220. num. 12. Riccius decis. 8. proinde notabilem tradit cautelam Afflictus loco citato sub num. 15. vt generaliter petatur absolutio ab omnibus, & singulis iuramentis in renunciatione appositis, Gallupp. loco citato nu. 32. & 33. Card. Mantica decis. 267. num. 7. & 8. nouissimè Thorus in addit. ad Riccium in praxi Episcopalis resolut. 289.

Pro perfecta huius Theorematis dilucidatione, dicendum erit in hac absolutectione iuramenti nullam requiri partis citationem, si concedatur ad finem agendi tantum, seu excipiendi, communiter
14 Canonistæ apud Afflictum decis. 220. nu. 10. & apud Gabriellum communium conclusionum in titulo de citationibus conclus. 1. a num. 96. & 97. Tiraquell. in tractatu

rec

res inter alios acta limitat. 30. Causallos communes contra communes quest. 434. per totam, Card. Tuseus verbo citatio conclu. 272 num. 40. Marefcottus lib. 2. variarum cap. 84. Marchesanus de commissionibus p. 3. §. 3. Bilotta de absolutione iuramenti cap. 7. Audanans de metu lib. 2. cap. 28. & a num. 38. Fontanella de pactis nuptialibus clausula 7. glosa 2. p. 7. num. 11. Antoninus de Amato lib. 2. variarum cap. 100. num. 2. Facchin. lib. 8. controuersiarum cap. 62. Scappuccinus de iure non scripto lib. 3. cap. 54. Barbosa in cap. ex administratione num. 4. de iure iurando, Genuensis in praxi Archiepiscopali cap. 4. nouissimè Franciscus Baronius in tractatu de citatione quest. 19. num. 156. Peregrinus decis. 8. Causalcanus dicta decis. 9. num. 24. Riccius in praxi absolut. iuramenti decis. 333. Triuifanus decis. 64. Muta decis. 71. num. 1. Castillus decis. 149. a num. 14 cum pluribus seqq. Ofastus decis. 27. num. 7. Heronymus de Leo decis. 94. num. 6. & seq. Gratianus decis. 165. Niger Ciriacus tomo 1. controuersiarum cap. 7. additio ad Farinaceum decis. 59. p. 1. post sua consilia, Cancercius p. 2. variarum cap. 8. num. 77. & 78. Carleualius tomo 1. de iudicijs lib. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 4. num. 197. nouissimè his non adductis tenet Donadies de renuncia. cap. 8. num. 14. vers. nam communis opinio, Virgilius de legitimat. persone cap. 29. sub nu. 15. Sacerdos Ventriglia in praxi rerum notabilium de absolut. iuramenti annotat. 45. §. unico nu. 3. & 4. Carena resolut. 139. num. 10. Iaulong. Racemat. 132. num. 30. Fontanella decis. 447. num. 9. tomo 2. Carlinus cap. 122. num. 48. tomo 2. Hermosilla ad Lopez glosa 11. l. 56. num. 100. & 101. ratio est quia citatio non est necessaria, vbicumque deleui, vel de nullo agitur
15 praiudicio, Marchus Mantua sing. 164. nu. 2. Beccius conf. 118. num. 30. Giureba conf. 39. num. 58. Nouarius in prag. 1. de citationibus per totam, eò magis vbi nulla requiritur causæ cognitio, dicit Baldus in l. nec quicquam, §. ubi decretum, ff. de officio proconsulis, Asinius in praxi, §. 7. cap. 5. limitat. 69. in casu nostro nullum resultaret praiudicium alteri contrahenti, quoniam per absolutionem hanc, iuramentum non amittit vires suas quouisque contractus per iudicem nullus
16 declaratur, vnde Felinus ausus est dicere in cap. 1. col. penult. sub num. 29. de iure iurando, quod requiratur secunda absolutio respectu inobseruantie contractus, cum prima habilitatio solum concessit facultatem cognoscendi nullitatem contractus, cuius opinionem

secutus fuit, Benitendus decis. Bononia 14. cum alijs apud Borrellum in summa in titulo de iur. absolut. num. 19. quod tamen improbant Bilotta dicto cap. 4. nu. 6. Gallupus loco citato num. 25. ex Paulo de Castro conf. 254. col. penult. lib. 2. Afflicto dicta decis. 322. num. 12. Couarruias lib. 1. variarum cap. 4. sub num. 6.

Secus vero si ageretur de absolutione iuramenti ad finem rescindendum, tunc renunciationem tunc nulli dubium est requiri partis citationem, sic intelliguntur Doctores, qui contrarium docuerunt, nam citatio semper requiritur si ea illo actu praiudicium oriri poterit, l. de vnoquoque, ff. de re iudicata. nam ita diuus, ff. de adoptionibus, alias omnia acta quæ fiunt in illius praiudicium ipso absente non valent, docent post alios Augustin. Barbosa in cap. cum omnes num. 7. de constitut. & in cap. inter quatuor num. 3. de maioriore, & obedientia, Gratianus cap. 1000. num. 14. Cartarius decis. 61. num. 5. Nouarius decis. 61. num. 6. Riccius decis. 64. num. 2. 194. num. 1. 33. nu. 13. p. 2. & decis. 87. num. 1. Rota Romana decis. 436. num. 4. post tractatum, Duardi de censibus, Cauerius decis. 564. n. 3.

Vnde in sententia declarante aliquè incidisse in excommunicationem ipso iure incurram per Sacros Canones pro aliquo facto requiritur partis citatio ad
18 finem videndi si vere illud factum sit, ita notabilis glosa in Clementina finali verbo constiterit de censibus, & in clementina 2. eodem verbo de penis, Abbas in cap. perueniat il primo num. 5. de appellationibus, Ancharanus conf. 189. num. 3. Cardinali in dicta Clementina finali quest. 8. Decius in cap. reprehensibilis col. 2. vers. sed ista conclusio de appellationibus, & in cap. peruenit num. 2. eodem titulo, Felinus in cap. Rodulfus nu. 41. vers. sed ista conclusio de rescriptis, Nauarrus conf. 56. num. 5. vers. cui adde de sententia excommunicationis, Couarrui. in cap. alma mater, §. 9. num. 5. vers. trina. & ero de sententia excommunicationis lib. 6. latè Baronius de citatione quest. 17. a num. 1. cum seqq. Auila de censuris p. 2. cap. 5. disput. 1. in quinto dubio conclus. 2. Suarez de censuris disput. 3. sect. 20. num. 25. de Leo in thesauro fori Ecclesiastici p. 3. cap. 2. num. 105. & contrarium dicentes apud Gabriellum dicta conclus. 1. num. 169. procedunt quando sumus in facto notorio, ex dictis per Card. Tuscanum conclus. 268. num. 42. per Menochium conf. 1073. num. 5. Borrell. dicto titulo de citat. nu. 187. per plura Baronius loco citato a n. 11. cum seqq.

Vici.

Vltimo notandum erit, quod si filia steterit in iudicio pro rescissione renuntiationis absolute non petita incurrit in periurium, vt dixi in principio, ita ut repellatur postea à petitione absolute, iuxta textum in cap. intelleximus de iudicijs, Innoc. Antonius de Butreo, & alij in cap. delictores de iure iurando, Muscatellus in praxi par. 4. glosa 2. num. 6. Bilotta dicto lib. 2. cap. 14. num. 1. Gratianus cap. 470. num. 40. & 41. & cap. 576. num. 18. Molfesius conf. 42. num. 11. de Grassis dicta except. 12. num. 41. Campanilis induersorio iuris Canonici rub. 11. cap. 19. num. 16 & seq. Rota Romana decis. 78. impressa post conf. Farinacij vol. 1. ubi addito, Visconte verbo absolutio col. 2. in principio, Riccius in praxi resolut. 298. ubi Thorus in additibus, sicuti licitum est parti remittere iuramentum, cap. 1. de iure iurando cap. 2. de sponsalibus, l. finali, ff. qui, & à quibus, facta tamèn contrauentione, ob quam ille inciderit in periurium, altera pars remittere non poterit, ita Alexander conf. 17. num. 4. & 5. lib. 3. Rolandus à Valle conf. 34. num. 3. lib. 1. Afflictus decis. 36. num. 2. Bilotta dicto cap. 14. Riccius in praxi par. 1. resolut. 291. Martinus de Andrea decis. 47. nu. 3. optimè Cancerius p. 2. variarum cap. 8 n. 131. & 132.

Alij vero dixerunt faciendam esse absolute solutionem à Summo Pontifice, Gallup pus dicto cap. 12. nu. 35. Entrigl. sing. 3. p. 2. & sing. 100. num. 139. lib. 3. Costa conf. 36. num. 23. Farinaceus in fragmentis part. 2. lit. I. num. 1301. Surdus conf. 299. num. 8. Seuerinus resolut. 7. num. 1. post questiones, Nouarij lib. 2. Polidorus Ripa obseruat. 137. num. 6. Thorus voto 89. num. 63. Visconte verbo absolutio col. 2. circa principium Sperellius decis. fori Ecclesiastici num. 45. & decis. 25. num. 15. cum sequentibus, videndus est Genuensis in praxi cap. 4. sub num. 3. saltem in petitione absolute non tenetur facere mentionem de periurio in curso alias absolutio non teneret, ita Federicus de Senis conf. 300. in fine, Ancharanus conf. 198. num. 3. vers. item aduertendum Alexander conf. 83. nu. 7. lib. 5. & conf. 118. in fine lib. 7. Parisius conf. 10. num. 94. lib. 1. Menochius conf. 24. num. 17. Afflictus decis. 220. num. 17. vers. tertia subreptio est, Rota Romana decis. 786. p. 3. lib. 3. pluries decisum in eadem Rota testatur Martinus de Andrea dicta decis. 47.

Verùm in Curia nostra Archiepiscopali seruatur hoc modo, vt petens absolute solutionem iuramenti, petat etiam à periurio incurso, & alleget aliquam cau-

sam rescissionis puta metum, &c. super qua pars aduersa citata, & constituto de metu, aut alia causa sit relaxatio iuramenti, etiam quoad periurium incursum, & iniungitur pœnitentia salutaris pro periurio, sic seruari testatur Episcopus Riccius omni auro laudandus p. 4. decis. 225. Sperellius decis. fori Ecclesiastici 83. nu. 41. cum seqq. plures alij legendi apud Ciarlinum tomo 2. controuersiarum cap. 122. nu. 40. & 41. Thorus in addit. ad praxim Episcopalem Ricci resolut. 290.

Imò aduertit debet quod in tali casu requiritur citatio partis, Gomesius ad regulas Canellariae in titulo de iure quesito non tollendo quest. 15. col. 3. circa medium vers. nam in dicta causa dubitabatur, Faxinaceus in repertorio iud. quest. 40. num. 8. Thorus dicto voto 89. num. 66. Hieronymus de Leo dicta decis. 94. sub num. 9. Zerola in praxi Episcopali par. 2. verbo iuramenti absolutio, Piafeci in praxi par. 2. cap. 4. titulo de iure iurando num. 38. Genuensis in praxi Archiepiscopali cap. 4. num. 3. licet Fontanella clausula 7. glosa 2. part. 7. num. 10. dicat contrarium seruari in Catalonia, quia ob contrauentionem factam est eius quæ sita parti, ideo illius postea citatio requiritur, vt bene Gomesius loco citato.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio reducit rem indicatam ad terminos litis contestate, & indicatum extinguit.
 - 2 Actio praiudicialis intentata facit suspendere iudicium prius intentatum.
 - 3 Ponderantur iura in l. 1. c. si quis aliquē testari prohibuerit, & in l. si quis libertatem, ff. de petitione hæreditatis.
 - 4 Leges fauorabiliores sunt in absoluendo quam in ligando.
 - 5 Appellatio non suspendit executionem sententiae excommunicationis.
- Imò talis excommunicatus priuatur fructibus beneficij, etiam pendente appellatione.
- 6 Excommunicatus non ligatur ab homine, sed à Deo.
 - 7 Sententia assistentis habet executionem, etiam pendente appellatione.
- Idem dicitur in secunda sententia reuocante primam, & remissiuè omnes Doctores ad hanc questionem.
- 8 Ponderatur textus in cap. qua fronte de appellationibus.
 - 9 Iudicium potest intentari in S. C. statim quod fuerit decisum per Reg. Cameracensem

M m m

rem

rem non esse feudalem licet, de hoc p̄deat reclamatio.

- 10 Pendente iudicio absolutionis iuramenti coram iudice Ecclesiastico, poterit agi in iudicio seculari pro obseruantia contractus.

Idem iudex Ecclesiasticus non poterit in hoc inhibere iudici laico, sed videas n. 2.

Nisi adhuc penderet iudicium de re principali coram iudice Ecclesiastico.

- 11 Iudex Ecclesiasticus potest cognoscere de dote, si coram ipso fiat iudicium de matrimonio.

- 13 Affertur quedam canthela per Authorem.

ARGUMENTVM.

Resoluitur difficultas, si pendente appellatione circa absolutionem iuramenti, possit renunciatus stare in iudicio pro rescissione renunciationis, inde declaratur quando una actio per alteram suspendatur in præiudicialibus.

THEOREMA. C.

EX dictis in præcedenti Theoremate oritur resolvendum non inelegans dubium, quædam filia petijt absolui à iuramento, ad finem rescindendi renunciationem, prætestu quod enormissime fuit læsa, qua absolutione obtenta, illaque ad aures aduersarij peruenta, tamquam grauatius recursum habuit apud Summum Pontificem per viam appellationis, nihilominus renunciatus comparuit coram iudice competenti pro dicta rescissione, aduersus quam petitionem fuit replicatum non posse de hoc tractari, stante quod pendeat appellatio circa habilitationem iuramenti, proinde quousque non fuerit terminatum obstabat exceptio iuramenti, quoniam per appellationem interpositam habilitatio fuit ad nihilum redacta, illaque pendente res iudicata ad terminos litis contestatæ reducitur, iuxta textum notabilem in cap. ad sedem de restitutione spoliatorum, cap. venientes de iure iurando cap. 1. de re iudicata, l. item damnum, C. de procuratoribus, l. 1. §. finali, ff. ad Senat. Conf. Turpill. notant Baldus in l. tale pactum, §. prouocauit, ff. de pactis, Felinus, & alij in rubrica de appellationibus, Afflictus decis. 188, num. 5. Capycius decis. 28. sine Giurba

decis. 49, num. 13. Ojasus decis. 5. sub num. 1. Antonius Faber in titulo Codicis de fructibus, & litium, expensis definit. 75. Regens Capycius Galeota controuersiarum illustrum cap. 61, nu. 12. & seq. lib. 1. alijque videntur apud Franc. Mariam Prato obseruationum iuris cap. 62, num. 11. & seq. imò iudicatum extinguit, l. finali in fine, ff. ad Turpillianum, cap. Pastoralis, & de officio de legatis, cap. venientes de iure iurando, consequenter iuste videntur excipere aduersarij, ipsam non posse stare in iudicio pro rescissione renunciationis, quousque non fuerit terminatum iudicium habilitationis iuramenti, eò magis, quia illud iudicium habilitationis iuramenti videtur præiudiciale huic secundo, nam si non obtinuerit habilitationem non poterit stare in iudicio agendo pro rescissione, quia tamquam periura repelli poterit, faciunt ad hoc iura in l. si quis libertatem, ff. de petitione hereditatis, l. quoniam, ff. ad legem Iuliam de adulterijs, l. si sum fructum, ff. de liberali causa, §. præiudiciales institut. de actionibus, videndi sunt ad materiam Dom. Reg. Sanfelicius decis. 11. Balboa disquisit. 5. & ad securitatem Doctissimus, & ingeniosissimus, Larrea decis. Granat. 64. per totam, & decis. 8. à num. 27. Salgadus de protect. Regia p. 2. cap. finali per totum, & de retentione bullarum p. 1. cap. 11, num. 33. Fontanella tomo 2. decis. 334. à num. 15. cum sequentibus, qui omnia contraria ad veram concordiam reducit, & facit decisio Præsidis de Franchis 512. per totam.

- 3 Ad quæ faciunt duo iura satis notabilia ad propositum textus, scilicet in l. 1. C. si quis aliquem testari prohibuerit, ubi agenti petitione hereditatis, si fuerit oppositum de prohibitione per ipsum facta testatori de non testando, ob quod non solum non possit esse hæres, verum etiam hereditate priuari, prius erit cognoscendum de illa prohibitione, interim supersedebitur in iudicio prius intentato, tamquam præiudiciali, idem colligitur, ex l. si quis libertatem, ff. de petitione hereditatis, ubi similiter agenti petitione hereditatis, si mota fuerit questio libertatis, prius de hoc erit agendum, eò quod ista est actio præiudicialis, vt non possit hereditatem acquirere, si seruus sit, igitur in casu nostro erit supersedendum in iudicio rescissionis intentato, quousque non fuerit terminata questio habilitationis iuramenti.

At ego, cum fuerim interrogatus, quid

quid sentirem, dixi de hoc extare celebrem decisionem *Præsidis de Franchis* 602. per totam, qui adducit *Gagliardum* de absolutione iuramenti, §. 3. num. 32. vers. sequitur, & in *Sacr. Conf.* fuisse decisum posse agi in iudicio pro rescissione contractus, secuntur *Rugmel.* de appellationib. *verbo executio* c. 2. n. 52. *Visconte* in suis conclusionibus verbo *habilitatio*, assignat rationem *Præsidis de Franc.* loco citato, quia ista sententia habilitationis non suspenditur per appellationem, sed secum executionem trahit, quoniam leges favorabiliores sunt in absoluendo, quam in ligando, l. *Arrianus*, ff. de actionibus, & obligat. docent hoc ipsum *Innocentius* in cap. ab excommunicato col. 2. vers. si enim dixisset de rescriptis, & in cap. sacro col. finali vers. appellationi de sententia excommunicationis *Ursillus* ad *Afflictum* decis. 188. num. 6. & 7. qui plures adducit.

Confirmatur, nam appellatio à sententia, qua quis excommunicatus declaratur nulla datur appellatio quoad finem suspensivum, ait *Summus Pontifex* in cap. pastoralis, §. verum de appellationibus, ubi expresse decidit *Innocentius Tertius* sententiam excommunicationis secum trahere executionem, licet ab illa fuerit appellatum, in illis verbis (nos itaque respondemus quod cum executionem excommunicatio secum trahat,) vnde *Abbas* in d. §. verum col. 5. super glo. finali, ait posse iudicē pendente appellatione talis sententiæ priuare excommunicatum fructibus sui beneficii, eum secuntur *Joannes de Imola*, & *Philippus*, ibi, *Serafinus* decis. 1346. num. 1. & 6. *Barbosa* de Canonibus, & dignitatibus cap. 20. num. 19. cum excommunicatus qui est exemptus à communione fidelum non debet è fructibus Ecclesiæ alimentari, vnde ipso iure erit priuatus fructibus beneficii, & si nihil dicatur in sententia, *Speculator* in titulo de appellationibus, §. in quibus vers. sic. 17. & habetur in cap. per tuas de sententia excommunicationis, explicat magnus practicus *Maranta* in speculo p. 6. à nu. 179 & facit textus in cap. solet 2. de sententia excommunicationis lib. 6. cap. licet eodem titulo, & ratio quare excommunicationis sententia secum trahit executionem, quia non est homo qui ligat, sed Deus, *Canone* nem o il primo 11. quest. 3. & in his terminis docent *Syluester* verbo excommunicatio il secundo num. 1. *Armilla* verbo appellatio num. 4. post alios videndi sunt *Grassius* decis. 370. alias 4. in titulo de sententia excommunicationis num. 5. & 8. *Ani-*

la de censuris p. 2. cap. 5. disput. 5. dub. 11. vers. prima conclusio, *Campanilis* in diuersorio iuris Canonici rub. 11. cap. 15. num. 40. 41. & 42. *Riccus* in praxi p. 1. resolut. 437. de *Marinis* lib. 1. quotidianarum cap. 113. *Ricciullus* de iure personarum lib. 4. cap. 64. num. 30. *Maranta* Episcopus tomo 2. responso 21. à nu. 102. cum pluribus sequentibus, ubi materiam hanc clarè exponit, & declarat *Antonius Tomatus* decis. 18. per totam, consequenter si sententia declarans excommunicatum, trahit secum executionem, & non impeditur per appellationem, à fortiori dicendum erit quories habilitatur à iuramento, & anima à peccati labe dissoluitur.

Ad quod facit communis illa sententia docens, quod sicut sententia assistentiæ trahit secum executionem, & per appellationem non impeditur, ita etiam sententiam reuocans præstationem assistentiæ habet suam executionem, quæ per appellationem non impeditur, ita *Præses de Franchis* decis. 136. *Reg. Salerni* decis. 25. *Reg. Tappia* ad ius Regni prag. 5. num. 6. de officio *Sacr. Conf.* *Thorius* in add. ad *Salernitanum* num. 1. *Vinius* decis. 286. nouissimè hanc sententiam substat *Dom. Franc. Maria Prato* in elegantissima obseruat. 59. per totam, qui satis doctè, & affluenter more suo omnibus *Reg. Roui.* argumentis satisfacit, & ego addo pro sententia *Reg. Roui* *Consil. Carleual.* tomo 2. de iudicijs lib. 1. tit. 2. disput. 8. à nu. 17. cum seq. & faciunt dicta per *Gratianum* discept. forens. cap. 765. nu. 24. *Antoninum* de Amato resolut. 81. à nu. 24. *Salgado* de Regia protectione p. 3. cap. 4. nu. 44. & 45. & de retentione bullarum par. 2. cap. 34. à nu. 32. verum pro sententia de *Franch.* addo doctissimum *Gaytum* de credito cap. 4. quæsto 7. num. 890. cum seqq. *Barbatum* de assistentia glosa 1. à nu. 50. cum seq. *Fontanellam* tomo 2. decis. 428. per totam, igitur dicendum erit in casu nostro, quod sicut sententia ligans animam secum trahit executionem, & per appellationem non impeditur, ita sententia dissoluens animam à labe peccati habeat suam executionem.

Et ad hoc facit elegans locus *Alexandri Tertij* in cap. qua fronte extra de appellationibus, ubi expresse decidit quod sententia absolutoria excommunicationis secum trahit executionem, & per appellationem non impeditur, in illis verbis, (index eum ne in excommunicatione decedat absolueri poterit, etiam si pars aduersa ne absoluat appellationis

M m m 2 ob-

obstaculum interponat,) & videnda est notabilis glosa, ibi verbo decedat, quem textum affert Maranta dicta part. 6. num. 191.

Ex quibus dicendum erit bene dictam renunciantem posse stare in iudicio pro rescissione renunciationis obtenta habilitatione iuramenti, & si de illa pendeat appellatio, quoniam effectus non suspenditur, ad quam confirmanda faciunt omnia relata per Reg. Tappiam decif. 18. Sac. Conf. ubi fuit difficultatū quid si possit prosequi iudicium in Sac. Conf. iam quod per Regiam Cameram fuerit dictum rem non esse feudalem, sed ab illa sententia pendebat reclamatio, & videbatur dicendum negative sub prætestu quod potuerit reuocari prima sententia, & decidi rem esse feudalem, ob quod Sacrum Consilium non esset competens, tamen contrarium fuit decisum, posse scilicet prosequi iudicium in Sac. Conf. quoniam sententia Regiæ Camere habet executionem, & per appellationem non impeditur ad instar sententiarum Sacri Consilij, proinde poterit agi in Sac. Conf. contra quod scripsit Reg. Rouit. ut apparet ex eius responsis relatis in prag. 38. de officio Pro-ratoris Cesaris, licet succumbuerit, ut ex relata decisione apud Reg. Tappia loco citato, igitur idem in casu nostro, iam quod habilitatio trahit secum executionem, & per appellationem non impeditur poterit pendente appellatione agi in iudicio pro rescissione renunciationis.

Ex quibus etiam videntur reiecta, quæ in contrarium dici poterant, & quando dicimus illam esse causam præiudicalem est mere somnium, nam in Sac. Conf. fuit decisum contrarium in fortioribus terminis, scilicet quod & si pendeat lis coram iudice Ecclesiastico circa absolutionem iuramenti adhuc poterit agi in iudicio seculari pro contractu facto, cum aliud sit iudicium absolutionis aliud contractus, & vnum non impeditur per aliud, ita Afflictus decif. 30. & 31. sequitur Antonius Faber lib. 3. Codicis tit. 7. definit. 17. ibi (aliud enim est de iuris iurandi Religione disputare, aliud vero de viribus contractus qui nullo quoque iure iurando interueniente nihilominus valeret) affirmat Larrea decif. Granatensi 64. n. 3. & sic non videtur vnum iudicium alteri præiudiciale.

Vnde oritur non posse Iudicem Ecclesiasticum inhibere iudici laico ne

procedat in hoc iudicio, cum nullam, in illum iurisdictionem habeat, ita Baldus in l. finali. C. quando iudex, Afflictus dicta decif. 30. num. 3. in principio, nisi tamen idem principale iudicium coram ipso penderet arg. textus in cap. quia plerumque de donationibus inter virum, & uxorem, ubi ratione matrimonij, quod est spirituale, iudex ecclesiasticus cognoscit de dote alias incipit cap. de prudentia, in illis verbis (quia igitur vos qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote, quæ est causa incidens accessorie cognoscere valuistis,) post antiquos notant Gutierrez lib. 1. practicarum quest. 4. num. 9. Molina de primogenitura lib. 2. cap. 15. Barbosa in l. par. 1. num. 46. ff. soluto matr. Sanchez de matrimonio tomo 2. lib. 10. disput. 8. num. 13. Facchineus conf. 42. nu. 23. lib. 1. Costa de remedijs subsidiarijs remedio 8. Franchus decif. 244. Cabedus decif. 125. par. 1. Causalcanus decif. 18. num. 30. par. 2. Thesaurus decif. 130. in fine, latè Cancerius p. 3. variarum in titulo de sponsalibus à nu. 169. cum pluribus seqq. Fontanella de patris nuptialibus clausula 7. glosa 2. p. 10. à nu. 55. cum seqq. Valenzuela conf. 49. nu. 60. Regens Galeota tomo 2. questionum illustrium cap. 61. num. 4. sic decisum in Sac. Conf. testatur Dom. Reg. Merlinus tomo 2. controuers. cap. 93. num. 6. licet aliqui simpliciter dicant pendente hoc iudicio absolutionis posse iudici laico inhiberi per Ecclesiasticum, ne in iudicio procedat, ita Mandosius in pract. civili inhib. quest. 15. num. 3. Ripa responso 13. num. 11. & 12. Alexander de Nevo conf. 7. num. 10. cum seqq. Afflictus decif. 30. nu. 1. Alexander conf. 68. & 69. vol. 7. decisum refert Causalcanus decif. 6. num. 38. 39. 40. 41. & in fine decisionis, & quod plus est aliqui dixerunt quod si iudex laicus sciuerit tale iudicium agitari, sine vlla alia inhibitione non potest ad aliquid procedere, arg. textus in cap. lator qui filij sint legitimi cap. tuam de ordine cognitionum, cap. si iudex laicus de sententia excommunicationis in 6.

Aduertas vltimo ad notabilem doctrinam quod si velis euitare ne iudex Ecclesiasticus competens in iudicio absolutionis iuramenti fiat in iudicio civili, remittas parti iuramentum, ita notabiliter Paulus de Castro in l. ordinarij C. de rei vendicat. & conf. 68. num. 71. Petrus de Petrasancta sing. 88. Gramaticus in addit. ad Afflictum dicta decif. 30.

S Y M M A R I V M.

- 1 Summus Pontifex est iudex competens in toto Orbe pro absolutione iuramenti. Idem dicimus de Magno Penitentiario, & de Legato à latere in sua Prouincia. Et talis potestas durat, etiam mortuo Summo Pontifice.
- 2 Episcopus poterit absolvere à iuramento, licet fuerit electus tantum.
- 3 Forum sortitur quis ratione contractus.
- 4 Episcopus originis iurantis est competens pro absolutione iuramenti.
- 5 Author remittit legendam questionem, quisnam dicatur actor, vel reus in materia legis diffamari.
- 6 Absolutio iuramenti petenda erit ab Episcopo illius, contra quem erit agendum secundum aliquos, sed Author distinguit.
- 7 Absolutio iuramenti ad finem agendi conceditur etiam ceteris in nostra Curia Archiepiscopali.
- 8 Cardinales in Ecclesiis suorum titularum possunt absolvere à iuramento. Imò gaudent priuilegijs Episcoporum in dictis Ecclesiis. Sic poterunt commutare ultimas voluntates defunctorum. Et in dictis Ecclesiis exercent iura Episcopalia. Possunt etiam uti insignijs Pontificijs in dictis Ecclesiis. Possunt etiam dispensare in voto. Et dare in dictis Ecclesiis titularibus primam tonsuram, & ordines minores. Quod quomodo procedat attenta dispositione Sacrosancti Tridentini explicatur.
- 9 Capitulum Sede vacante poteri habilitare à iuramento.
- 10 Absolutio iuramenti antiquitus fiebat etià per Reuer. Fabricam S. Petri, sed hodie est aboletum.

A R G V M E N T V M.

Examinatur per quos fieri poterit absolutio, seu iuramenti relaxatio, & deciditur per Summum Pontificem in toto Orbe, per Legatum à latere per Magnum Penitentiarium, per Cardinales in suis Ecclesiis titularibus, & explicatur, quæ possunt etiam ibi exerceri, per Episcopum, & quomodo.

T H E O R E M A. C I.

PRo coronide totius materiæ in præsentī Theoremate breuiter videbo per quos posset fieri hæc iuramenti absolutio, scio de hac materia duos exacte celebres tractatus, Bilottæ unum, alterum Gagliardi, ad quos Lectorem remitto, tamēn hic aliqua frequentiora attingam, & neminem latet Summum Pontificem in toto Orbe tenere hanc potestatem, itaut semetipsum ab illo absolvere poterit, sic dicitur de Magno Penitentiario Romæ, vt bene tradit Bilotta lib. 2. cap. 3. 2. quam eandem potestatem concedimus Legato à latere Summi Pontificis, qui in sua prouincia cognoscere poterit de omnibus ad forum Ecclesiasticum tendentibus tamquam ordinarius, cap. 2. de officio legati, vbi etiam dicitur quod non expirat eius iurisdicctio per Pontificis obitum, cuius rationem videas apud P. Merollam tomo 3. theologiæ moralis disput. 7. dubio 28. num. 296 absoluit etiam Episcopus (dummodo hoc iuramentum non fuerit reseruaturn Summo Pontifici), de quo mentionem facit Abbas in cap. quanto num. 9. de iure iurando, Sotus de iustitia, & iure quest. 1. art. 9. Sanchez de matrimonio lib. 1. disput. 3. 2. cap. 19. num. 17. Azorius part. 1. institutionum moralium lib. 11. cap. 9. post quartum quesitum, Suarez, lib. 2. de iuramento cap. 40. Fillucius tractatu 25. cap. 9. quesito 9. num. 276. contra Tabienam in summa verbo iurare quest. 20. sicuti quando iuramentum habet annexum votum reseruaturn soli Summo Pontifici, puta votum Religionis, castitatis, peregrinationis ad Sanctum Iacobum Compostellanum, ad limina SS. Apostolorum Petri, & Pauli, aut ad Templum Hierosolymitanum, quod iuramentum hanc voti naturam assumit, proindē sicut solus Summus Pontifex ab illo absoluit, & dispensat, sic etiam erit dicendum de iuramento, Suarez dicto cap. 40. qui limitat si iuramentum fuerit conditionale, nam Episcopus dispensare poterit, etiam post impletam conditionem, circa omnia alia iuramenta Episcopus potestatem habet absoluendi, siue eius Vicarius, & procedit licet Episcopus non fuerit adhuc consecratus, sed tantum electus, quoniam poterit agere omnia ea quæ sunt iurisdictionis non ea quæ sunt ordinis videndus est Bilotta lib. 2. cap. 5.

Quæ

Quæ dicta locum habent in Episcopo, tam loci contractus in quo iuramentum præstitum reperitur, (etenim ratione contractus quis sortitur ibi forū, ex vulgato textu in *l. heres absens*, §. proinde, ff. de iudicijs, §. hæc considerantes, & in §. si igitur auth. ut omnes obediant iudicibus, quod locum habet non solum quando agitur ad implementum contractus, sed etiam ad illius rescissionem, ut in casu nostro, Bartolus in *l. qui loco certo* num. 2, ff. de condict. indebiti, ubi Iason nu. 1. Fulgos. nu. 2. Doctores apud doctissimum Carleualium tomo 1. de iudicijs lib. 1. tit. 1. disput. 2. quest. 4. num. 185. cum pluribus sequentibus,) quàm etiā originis ipsius iurantis, ita Lapsus allegat. 10. num. 5. ubi Mandosius in addit. Tuscus lit. A. conclus. 57. à num. 1. latè Gagliardus de absolutione iuramenti, §. 4. num. 29. cum seqq. Zerola in praxi Episcopali verbo iuramenti absolutio, §. ad quantum, Sanchez in suma lib. 3. cap. 21. num. 35. Capycius decis. 18. num. 6. Anna allegat. 83. & ante eos dixerunt Panormitanus in cap. si quis contra 4. num. 3. de foro competenti, Felinus in cap. 1. de iure iuvando num. 31. Socinus in *l. libertus* 14. num. 9. ff. de iniur. vocando, ratio evidens est quia petens absolutionem iuramenti reus est, licet ipse sit qui contractui stare nequit, sicuti dicimus in remedio legis diffamari, ut agens iudicetur reus proinde apud suum iudicem, iudicium intentare poterit, ut post antiquos Capycius dicta decis. 18. Osasus decis. 151. Boerius decis. 114. Reg. de Ponte decis. 31. num. 4. & per totam, Francus decis. 657. nouissimè noster de Marinis tomo 2. quotidianarum cap. 6. per totum, ubi ad multa infert, quibus addo doctissimi Fontanellam tomo 2. dec. 328. 329. & 330. Reg. Sanfelicius decis. 168. per totā, Dom. Reg. Capyc. Latro tomo 1. decis. 89. Larrea decis. Granat. 38. ubi latissimè Octavianum Caracciolum de fori privilegio quest. 20. per totam, Baronium in tractatu de citatione q. 24. num. 11. & 12. Episcopum Maranta tomo 3. responso 18. Virgilium de legitimatone persone in prætud. à num. 102. cum pluribus sequentibus, & ultra prædictos legendi sunt ad materiam Antoninus de Amato resolut. 32. in fine, Barbatus de assistentia gleba 9. num. 47. Sanchez lib. 2. conf. moral. lib. 6. cap. 1. dub. 1. num. 10. Ricciull. de iure personarum extra gremium Ecclesie existen. lib. 4. cap. 33. num. 6. Sacerdos Abruzzo in *l. 1.* num. 571. ff. de officio eius, Ciarrinus controuers. forens. cap. 4. Salgadus in labyrintho creditorum part. 1. cap. 2. §. 2. à

num. 7. cum pluribus sequentibus, qui omnes videndi sunt ad quæstionem.

Addit aliam rationem P. Sanchez loco citato, quoniam in hoc iudicio solum agitur de tollendo grauamine iuranti annexo, quem cum sit sibi subditus poterit illum à tali grauamine, seu ligamine dissolvere.

Scio tamèn plures disisse contrariū, scilicet iuramenti relaxationem petendam fore ab Episcopo illius contra quem dirigiturabilitas ad agendum, ita Card. Zabarella in cap. 1. num. 4. de iure iuvando, Natta conf. 145. num. 28. vol. 1. Molina de iustitia, & iure tomo 1. tract. 2. disput. 149. §. deinde relaxare cum seqq. Lessius de iustitia, & iure lib. 2. cap. 42. dubitat. 12. num. 63. Caldas Periera in *l. si curatorem habens verbo implorandum* num. 31. C. de in integrum restitut. Carleualius de iudicijs tomo 1. lib. 1. tit. 1. quest. 4. disput. 2. à num. 201. cum seqq. qui affert pro ratione maximam quæstionem, proinde in ea non immoror.

Vndè pro concordia dicerem quod si ageretur de absolutione iuramenti ad finem rescindendi contractum, procederet hæc secunda sententia, cum in ea requiratur citatio, ut dixi, & causæ cognitio, quæ fieri non poterit in non subditum, ad textum in *l. extra territorium* ff. de iurisdictione omnium iudicum, at quādo agitur solum de habilitando ad finem agendi, tunc nullum dicitur adesse iudicium, proinde non mirum si fieri poterit coram iudice iurantis, ut has dissensiones concordat Galluppus in praxi S. C. p. 2. cap. 12. num. 29. nihil ex dictis adducens, & videndus est Marchesanus in praxi absolutionis iuramenti part. 3. §. 2. num. 4. qui est cum prima sententia.

In Curia tamèn nostra Archiepiscopali absoluntur omnes etiam exteri pro iuramenti præstitis, ita Riccius resolut. 292. Anna dicta allegat. 83. nam absolutio, sicut manumissio, legitimatio, adoptio & dispensatio est actus iurisdictionis volutariz, iuxta glosam, & Doctores in *l. 2.* ff. de officio proconsulis, & ad hanc materiam videndus est doctissimus P. Merolla tomo 3. Theologiae moralis disput. 7. de iurisdictione cap. 2. diuisione 1. per totam.

Poterunt etiam absolueri Cardinales in Ecclesijs suorum titularum, cum in illis habeant iurisdictionem Episcopalem, cap. his quæ ubi Felinus latè de maioriore, & obedientia, Pauinus in tractatu Sede vacante, Mandosius in regula 8. Can-

Cancellarie quest. 2. per totam, Gomez ad regulas Cancellarie in titulo de triennali quest. 31. num. 17. vers. & eodem modo fol. mihi 413. Gambarus de officio, & potestate legati lib. 10. num. 433. Gonzalez ad regulas Cancellarie reg. 8. titulo de mensibus, & alternat. glose 13. nu. 20. imò ait Barthol. Belenz in tractatu de charitativo subsidio quest. 3. in morem iurisdictionem habere Cardinales in eorum Ecclesijs titularibus, quàm in Ecclesias matrices in capellis non subiectas & gaudent Episcoporum privilegijs in suis titulis, ut colligitur ex Concilio Tridentino sessione 24. cap. 6 de reformatione, notant Sanchez in summa tomo 1. lib. 4. cap. 38. num. 19 & de matrimonio tomo 3. lib. 8. disput. 2. num. 12. Herriquez lib. 14. cap. 18. num. 2. & lib. 6. cap. 16. num. 12. Rodriguez tomo 1. questivum regularium quest. 61. art. 9. Moneta de commutat. ult. volunt. cap. 5. quest. 13. conclus. 1. num. 453. unde in dictis titulis Cardinalis poterunt commutare ultimas voluntates defunctorum, sicut Episcopi respectu suorum subditorum, ita Grilenz omnis conf. 63. num. 1. & seq. Sbroz zius de Vicario lib. 1. quest. 3. num. 27. cum seqq. Sanchez de matrimonio tomo 1. lib. 3. disput. 24. num. 7. Gonzalez ad reg. 8. Cancellarie glose 13. num. 20. sic poterunt dispensare super votum in eorum titulis, Moneta dicto cap. 5. quest. 13. conclus. 1. nu. 452. & licet Pater Suarez tomo 2. de religione lib. 6. cap. 10. num. 10. contrarium dicat, quem sequitur Sanchez in summa tomo 1. lib. 4. cap. 28. num. 2. tamen prima sententia mihi verior videtur, quoniam, ut dixi Cardinales in suis titulis habent, & exercent iura Episcopalia, dicto cap. his que, Imola in clementina ne Romani num. 13. de electione, Monachus in cap. unico de maiestate, & obedientia, ubi Probus num. 6. Romanus conf. 494. Albanus in tractatu de Cardinalibus quest. 46. Rubens in aphorismo Episcoporum in verbo Cardinalis num. 2. Laudensis de Cardinalibus quest. 60. Flaminus de resignatione lib. 7. quest. 12. num. 107. Iacobatius de concilijs lib. 1. art. 2. de Leo in thesauro fori Ecclesiastici part. 2. cap. 1. num. 7. Azorius tomo 2. lib. 4. cap. 1. quest. 8. Pater Merolla tomo 1. Theologia moralis disp. 1. cap. 3. difficult. 5. n. 125.

Imò possunt dicti Cardinales uti insignijs Pontificibus, Megala in suo promptuario verbo Cardinalis num. 7. Loricinus in thesauro verbo Cardinalis, §. 7 cap. 3. q. 2 alijque apud Barbosam in collectaneis Codicis tomo 1. lib. 1. tit. 33. cap. 11. num. 3, sic

posse dispensare in voto, docet Sanchez in summa tomo 1. lib. 4. cap. 38. num. 6. Suarez de religione cap. 10. num. 1. Lessius de iustitia, & iure lib. 2. cap. 40. dub. 12. possunt etiam in dictis Ecclesijs titularibus primam tonsuram, & minores ordines conferre, ita Ioseph de Sacris par. 2. disput. 8. sect. 1. art. 3. Vittoria in summa de Sacramento ordinis 234. Lancellotto in Templo indicum lib. 2. cap. 2. §. 3. num. 17. Valentia tomo 4. disput. 9. quest. 3. puncto 2. Hurtadus de Sacramento ordinis difficultat. 18. Zechius de repub. Eccles. titulo de Cardinalibus num. 9. Ioannes Baptista de Fabris in manuali comment. 7. Ledesma de ordine dub. 11. Palacios in 4. distinct. 24. Duvius Antoninus par. 3. titulo 4. cap. 16. §. 6. Paludanus in 4. distinct. 24. quest. 3. num. 12. Bonacina de Sacramentis disput. 8. quest. unica puncto 4. num. 3. Piasecius in praxi par. 1. cap. 1. art. 1. num. 6. Tabiena in summa verbo Abbas quest. 5. Sylvester verbo ordo 3. quest. 2. Vasquez in 3. par. tomo 3. disput. 243. cap. 4. num. 33. Bisfeldius in enchiridion p. 1. disput. 16. §. 9. Sotus in 4. disput. 25. quest. 1. art. 1. ad secundum argumentum, & licet aliqui dixerint hoc fuisse abrogatum per Concilium Tridentinum sessione 23. cap. 10. ut ex Ledesma loco citato, & ex Sanchez in opusculis tomo 2. lib. 7. cap. 1. dubio 19. num. 21. tamen contrarium in Cardinalibus presbyteris docuerunt Parisius de resignat. beneficij lib. 4. quest. 2. num. 88. Azorius tomo 2. lib. 4. cap. 3. quest. 2. Campanilis in diuersorio iuris canonici rub. 6. cap. 2. num. 11. Fornario de Sacramento ordinis cap. 5. Granadus de Sacramentis p. 3. controuersia 9. tractatu 2. disput. 2. num. 1. Tamburrinus de iure Abbatum tomo 1. disput. 11. quest. 4. num. 4. Meratius tomo 3. tractatu de Sacramento ordinis disput. 8. sect. 1. num. 1. Hieronymus Zlamas in summa par. 3. cap. 3. §. 3. Salscedus in praxi Episcopali par. 2. cap. 5. num. 9. Cucchus institut. Canon. lib. 2. tit. 4. num. 66. Pintus de ordine quest. 6. art. 1. num. 46. Tuscus lit. C. conclus. 500. num. 50. Barbossa ad Concilium Tridentinum sessione 23. cap. 9. num. 3. & de potestate Episcopi p. 2. allegat. 5. num. 19. sic decisum in Rota Romana referens.

Ex quibus rectè concluditur posse absolueri à iuramento Cardinales in Ecclesijs suorum titularum, ut obseruauit Bilotta lib. 2. cap. 7. nihil ex his adducens sic poterit etiam absolueri Capitulum Sedeuacante, Gaspar Hermosilla fol. 329. num. 96. quoniam Capitulum Sedeuacante succedit in omnibus pertinentibus

bus ad Episcopum virtute ordinariæ iurisdictionis, *Doctores in cap. his quæ, & in cap. cum olim de maiestate, & obedientia cap. illa ne sede vacante, & in cap. ad abolendum de hæreticis*, proinde poterit absolvere ab excommunicatione quæ Episcopo competebat, *cap. unico de maiestate, & obedientia lib. 6. Doctores apud Barbosam in tractatu de Canonicis, & dignitatibus, cap. ultimo num. 62. qui per totum caput videndus erit cum omnia ad capitulum sede vacante spectantia colligat, ultimo Fabrica Sancti Petri de urbe antiquitus, etiam absoluebat à iuramento, quod hodie non servatur Doctores citati.*

S V M M A R I V M.

- 1 Princeps secularis poterit absolvere à iuramento secundum aliquos, sed Author improbat num. 3.
- 2 Ponderantur iura in l. finali, ff. ad municipalem.
In l. finali, ff. de re militari.
In l. adigere, §. finali, ff. de iure patronatus.
In l. finali, ff. de his qui satisfacere cogantur, sed resolvuntur.
- 4 Princeps secularis poterit cogere partem ad remittendum iuramentum, si agnouerit illud iniquum.
- 5 Obligatio iuramenti Deo acquiritur.
- 6 Imperatores Ethnici surpauerunt antiquitus nomen Summi Pontificis.
- 7 Iudex secularis poterit cogere laicum ad relaxandum iuramentum, si turpiter datum agnouerit.
Quod intelligitur si non fuerit incursum in periurium.
Et tali casu neque pars poterit illud remittere.
Imò solum Summus Pontifex poterit absolvere.
- 8 Iudex secularis poterit declarare laicum incidisse in periurium, & periurij pena punire.
- 9 Sed non poterit cognoscere de iniquitate iuramenti, sed remittitur cognitio Ecclesiastico, nisi expresse pateret.
- 10 Poterit tamen cognoscere de validitate absolutionis, scilicet si fuerit subreptitie impetrata.
- 11 Iudex secularis non potest cognoscere de validitate sententiæ Iudicis Ecclesiastici, sed debet illam exequi, sed quomodo procedat, declaratur.
- 12 Resolvitur textus in l. finali, ff. qui satisfacere cogantur,

- 13 Matrimonia contrahi per filium in familias absque patris consensu non posse iura civilia prohiberi.
- 14 Leges civiles possunt prohibere ne in aliquo contractu possit iuramentum interponi, & si apponatur, adhuc actus nullus sit.
- 15 Princeps secularis non potest aliquid statuere circa matrimonium, & quàm indirectè.

A R G V M E N T V M.

Declarantur plura iura, quibus videtur decidi posse Principem sæcularem cognoscere, & absolvere à iuramento, cum hodie hoc prohibitum sit, nec non explicatur quando Iudex sæcularis possit cognoscere de surreptione absolutionis obtentæ per Iudicem Ecclesiasticum.

T H E O R E M A C I I.

Differui in præcedenti Theoremate, à quibus personis petenda foret iuramenti absolutio, & plures numeravi, scilicet Summum Pontificem, Legatum à latere, Magnum Pœnitentiarium, Episcopum, ac Cardinales, etiam in Ecclesijs titularibus omnes tamèn istæ personæ Ecclesiasticæ sunt, solum restat difficultas quoad Principes sæculares, si aliquam habeant potestatem circa iuramenta, dubium hoc non difficultatis causa propono, cum notum sit potestatem hanc Sanctæ Matris Ecclesiæ Principibus solum reservatam fuisse, sed ut quædam difficultatis umbræ deleantur, & pro maiori intelligentia dupliciter hoc agi posse, primo an Iudex laicus, seu Princeps sæcularis possit laicum à viribus iuramenti absolvere, secundo si possint condi leges circa iuramenta per eosdem, & quoad primum

1 inuenio Guidonem Papam decis. 178. & 194. dicentem posse talia iuramenta remittere iudicem laicum, secuntur Gayllus lib. 1. observat. 25. num. 2. Cassanens in consuetud. Burgundiæ rub. 4. §. 7. verbo suppono nu. 36. cum seqq. Misinger. centuria 3. observat. 99. Ioannes Montagne tractatu de bigamia quæst. 7. nu. 3. Oroscius in l. iurisdictionem 7. §. si paciscar num. 6. & 7. ff. de pactis, Regnerius Sextinus de regalibus lib. 1. cap. 4. num. 8. ad finem, sic antiquitus servari docet Facchin. lib. 1. contra-

trouersiarum cap. 13. ante ipsos docuit
glos. in l. adigere, §. lege verbo remittitur. ff.
de iure patronatus, quam approbat Bart.
ibi, & commendat Baldus in l. non dubium
num. 4. C. de legibus & in l. pactum nu. 10.
C. de collationibus, & ex Theologis Mo-
lina de iustitia, & iure tomo 1. tractatu 2.
disput. 149. §. aliud accipere, & tomo 2. dis-
put. 28. §. dubium ulterius est, Lessius de
iustitia, & iure lib. 2. cap. 42. dubitat. 12.
num. 56. vers. secundo intelligi potest, &
num. 65. & 66. Emanuel Sa in summa ver-
bo iuramentum num. 29. pluresque relati
per Hermosillam tomo 2. fol. 330. nu. 105.

2 Quotum sententia videtur colligi
ex Pauli responso in l. finali in principio ff.
ad municipalem, in illis verbis (Impera-
tores Verus, & Antoninus rescripserunt
gratiam se facere iuris iurandi ei qui iura-
uerat se ordini non inter futurum) idem
dicit in l. finali, ff. de re militari, ibi (qui
metu criminis quo reus iam fuerat postula-
tus nomen militie dedit statim sacramento
soluendus est,) in l. adigere, §. finali, ff. de iure
patronatus, in illis verbis (lege Iulia de
maritandis ordinibus remittitur iurisiuran-
dum,) & in l. finali, ff. qui satisfacere cogan-
tur, ibi (qui iurato promisit iudicio sisti
non videtur peierasse si ex concessa causa
hoc deseruerit,) ex quibus locis clare
colligitur Principes seculares iuramen-
ta remisisse, faciunt alia iura in l. non du-
bium, C. de legibus, l. si quis inquilinos l. 2.
§. finali, ff. de leg. 1. & in auth. sacramenta
puerum, C. si aduersus venditorem.

3 Alij vero, & verius dixerunt nullo
modo iuramentum remitti posse per
Principes seculares, ita videtur assente-
re, S. Thomas 2. 2. quest. 89. art. 9. ad 3. &
ibi Caietanus, Panormitanus in cap. cum
sit generale num. 21. de foro competenti, vbi
Marianus Soccinus num. 22. circa medium.
Felinus nu. 4. & 6. Hostiensis in cap. tuam
de ord. cognis l. in l. fin. ff. qui satisfacere co-
gantur, ante eum Bartol. in l. omnes popu-
li 8. quest. principali, ff. de iustitia, & iure,
post antiquos Menochius de arbitrarijs
iudicium casu 185. Azueus in l. 11. num.
3. tit. 1. lib. 4. recompilet. Barbosa in l. 1. p.
1. num. 77. ff. soluto matr. Bouadilla lib. 2.
polit. cap. 17. num. 52. Marta de iurisdic-
tione 4. parte casu 72. nu. 6. Bilotta lib. 2. cap.
1. Ant. Corneus in tractatu de absolutione
forensi iuramenti promissorii par. 2. quest. 7.
a num. 1. Facchin. lib. 3. controuersiarum
cap. 13. Marefcot lib. 1. variarum cap. 62.
a num. 10. Merenda lib. 1. controuersiarum
cap. 10. Serafin. de iuramento privilegio 66.
Azorius tomo 3. moralium lib. 6. cap. 6. vers.

altera vero opinio, Sanchez lib. 3. ad pre-
cepta decalogi cap. 22. num. 13. Consil. Car-
leual. de iudicijs tomo 1. lib. 1. tit. 1. dispu. 2.
quest. 4. num. 207. cum seqq. Arias de Mesa
lib. 3. variarum cap. 30. nu. 9. & cap. seq. de
Grassis de effectibus clericatus effectum 2. nu.
81. Fillineus tractatu 25. cap. 9. quest. 11.
Bonacina tomo 2. theologie moralis disput.
6. quest. 1. puncto 17. num. 10. Diana par. 5.
tractatu 1. de immunitate Eccles. resolut. 8.
Duardus in Bulla cena Domini lib. 2. ca-
none 15. quest. 19. num. 56. decisum in
Sacr. Cons. testatur Pisanellus in addit. ad
Afflictum decis. 220.

4 Solum enim poterit cogere partem
ad illud remittendum si iniquum agno-
uerit, vt notat Couar. lib. 1. variarum cap.
4. num. 5. vers. verum vtres ista, Riccius in
praxi resolut. 399. in notabilibus vers. index
laicus.

5 Ratio huius sententiae est, quoniam
iuramenti obligatio Deo acquiritur,
cap. debitores de iure iurando, consequen-
ter ad ipsum, seu ad suos ministros per-
tinebit ipsius relaxatio, cap. venerabilem
34. §. idem etiam de electione, cap. nouit 13.
§. postremo de iudicijs, cap. cum contingat de
iure iurando, cap. 1. & 2. de translat. Praela-
torum, cap. solita de maioritate, & obedi-
entia, & faciunt iura in cap. 1. de iure iuran-
do, ibi (praestita relaxanda Ecclesiastica di-
strictione cogatis,) cap. irrefragabilis, §. ce-
terum de officio ordinarij, cap. post miserabi-
lem de vsuris, & in c. finali de foro compe-
tenti, in illis verbis (licet ratione delicti
seu contractus, seu domicilij, siue rei de qua
contra possessorem mouetur,) nota illa
verba, siue rei, ex quibus designatur non
absolutam Iudicis secularis potestatem
esse sed limitatam, scilicet ad iura saecula-
ria tantum non spiritualia.

6 Neque obstant incontrarium addu-
cta, etenim, iura illa ciuilia fuerunt te-
pore Imperatorum Ethnicorum, vt in
dicta l. finali, ff. ad municipalem, qui Impe-
ratores illo tempore Pontificis Maximi
nomen, & titulum vsurpabant, & om-
nia Sacerdotia, & Religiones in sua
manu habebant, notant Isidorus Hispan-
ensis lib. 7. ethimolog. cap. 12. Petrus Greg.
lib. 15. syntagmat. cap. 1. nu. 9. Gordonus in
chronolog. tomo 1. periodo 9. de anno ab vr-
be, Rosinus lib. 3. antiquitatum cap. 22. Bo-
uadil. in politica lib. 2. cap. 17. nu. 65. Anast.
Germou. lib. 1. de sacr. immunitate cap. 8.
nu. 11. Eustus Lipsius in libro de vesta cap.
9. proinde cum dicti Imperatores tale
nomen vsurpauerint, non mirum si de
iurisiurandi virtute, ac dissolutione lo-

N n n

quan-

quantur, at hodie cum hoc cesset merito iura Canonica prædicta iura civilia abrogarunt.

Poterit tamen Iudex secularis cogere laicum ad relaxandum iuramentum si turpiter fuisse latum agnoscat, ita Abbas in cap. 2. num. 3. de iure iurando, Alexand. de Nevo ibidem num. 1. Couarr. in cap. quamvis pactum 2. par. 5. 3. num. 2. Greg. Lopez in l. ultima verbo que la fizo tit. 2. p. 3. Afflictus decis. 263. num. 3. Rom. conf. 498. & 499. sicut enim poterit Iudex laicus adstringere partem ad iuramenti observantiam, cap. licet mulieres de iure iurando, cap. cum laicus de foro competentis lib. 6. sic etiam poterit cogere alteram partem ad relaxationem illius, cum iniquum agnouerit, ex hoc voluit insinuare Sanchez dicto cap. 22. num. 15. dicens duo in iuramento considerari, primo respectu Dei, cui obligamur, secundo respectu hominis cuius efficacius tenemur virtute iuramenti, circa primum de nihilo poterit cognoscere Iudex laicus, secus circa secundum, quia solum dissolvitur illa efficacia obligatio erga hominem, & melius explicavit de matrimonio lib. 1. disp. 32. nu. 18. sequitur Carleualius loco citato num. 210. Arias de Mesa cap. 3. 2. num. 5. & hoc modo dissolvitur textus in l. adigeres, §. finali ff. de iure patronatus, scilicet ibi non agi de relaxatione iuramenti per viam dispensationis, sed per viam interpretativam considerando turpius esse iuramentum illud quod nuptiis aduerfabatur, reiecta aliorum interpretatione, ut bene observavit doctissimus Arias de Mesa olim præceptor meus omni ævo laudandus dicto cap. 3. 2. nu. 11. cum seq.

Quod intelligitur si non fuerit incursus in periurium, alias nullo modo poterit Iudex laicus cogere partem ad remittendum, sicut neque poterit Episcopus, iuxta tradita per Iasonem conf. 133. col. 6. sub num. 9. vol. 4. per Abbatem in cap. 1. & ibi Felinus de iure iurando, Rota Perusina decis. 17. num. 67. par. 1. imò neque ipsa pars poterit iuramentum remittere post incursum periurium, docent Rolandus à Valle conf. 34. num. 3. vol. 1. & conf. 26. nu. 31. vol. 3. Alexander conf. 17. nu. 3. & seq. vol. 3. Virgilius de Boccatis in constit. A Egidiana glosa 2. num. 39. Curtius senior conf. 65. nu. 27. col. 2. solus enim Papa tali casu poterit absolviere, glosa ordinaria in cap. quanto de iure iurando, ubi Patormit & Celsus Hugo conf. 94. num. 6. Crauetta conf. 6. num. 93. Boccatus ubi supra num.

40 cum pluribus sequentibus, Nacta conf. 648. num. 13. & 14. Causalcanus decis. 9. nu. 46. p. 1.

Poterit etiam Iudex laicus declarare aliquem incurrisse in periurium, illumque pena periurij punire, Canonista in cap. testimonium de testibus, Abbas in dicto cap. cum sit generale num. 21. de foro competentis lib. 6. & in cap. licet mulieres de iure iurando lib. 6. Romanus conf. 512. dub. 3. Felinus in dicto cap. cum sit col. 3. limitat. 2. & in cap. 2. col. 10. vers. secundo limita de sponsalibus, Cagnol. in l. si quis maior n. 122 C. de transactionibus, Guido Papa dec. 178. Ex quibus videtur evidens resolutio ad textum in dicta l. si quis inquilinos, §. finali, quoniam ibi agitur de testamento facto contra bonos mores, quod iuramento validari non potuit proinde Principes seculares illud abrogarunt cognoscentes irritum, & invalidum esse, prout intelligunt Barto. & Albericus ibi, Couar. in dicto cap. quamvis pactum p. 1. §. 3. num. 35.

Verum non poterit Iudex laicus de illo cognoscere, quoties non clare de iniquitate claret, sed tunc remittitur Ecclesiastico, expresse colligitur ex Summo Pontifice Innocentio Tertio in cap. venerabilem circa finem de electione, in illis verbis (utrum vero dictum iuramentum sit licitum, vel illicitum, & ideo servandum extiterit nemo sane mentis ignorat ad nostrum iudicium pertinere.)

Conceditur etiam facultas Iudici laico cognoscendi de validitate absolutionis iuramenti, scilicet si subreptitiae fuerit impetrata, ita notabiliter Ancharan. conf. 382. in fine, Soccinus conf. 99. n. 19. vol. 3. & conf. 83. nu. 17. vol. 4. Felinus in cap. 2. col. 10. de sponsalibus, Hyppolitus sing. 367. Aymon conf. 17. num. 11. Marantia de ordine iudiciorum fol. 62. num. 58. sic fuisse practicum in Sac. Conf. testatur Afflictus decis. 220. num. 9. ubi Vrsillus in addit. num. 9. & 10. Rolandus à Valle conf. 2. num. 15. vol. 2. Rota Ianuensis apud Bellonium 193. à num. 1. cum seqq. Bilotta de iuramento lib. 2. cap. 1. num. 12. Fontanella de pactis nuptialibus tomo 2. clausula 7. glosa 2. p. 7. num. 22. secus vero de nullitate condemnationis, & periurij, arg. textus in cap. tua de ordin. cognit. cap. causam quæ qui filij sint legitimi, Plotus conf. 78. nu. 14. Purpuratus conf. 377. nu. 8. vol. 1. Curtius senior conf. 65 sub num. 26. vers. secunda conclusio, Causalcanus dicta decis. 9. n. 45. & 46. p. 1.

Sed contra hoc possit aliquis insinuerere

gere dicendo, Iudicem laicum non posse cognoscere, sed tantum teneri exequi sententiam Iudicis Ecclesiastici, cap. 1. de officio iudicis ordinarij, ibi (Et cum opus fuerit publicum conuocent auxilium non ad preiudicandum, sed potius ad ea quæ sunt Deo placita prosequendum) cap. ut inquisitionis, 5. prohibemus de hereticis lib. 6. ibi (prohibemus quoque distinctius dominis temporaliibus, & rectoribus eorundemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine cum sit mere Ecclesiasticum quoque modo cognoscant, vel iudicent, siue captos pro eodem crimine absque dictorum Episcoporum siue Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato, à carcere liberent.) & in seq. dicitur aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à Diocesano, vel Inquisitoribus, seu Inquisitore inuictum prompte, prout ad suum spectat officium facere, seu adimplere detrectent, vel alios Diocesanorum, vel Inquisitorum iudicium sententiam, seu processum directe impedire presumant, præcipue quando agitur de executione, ut numquam executor de validitate, aut inualiditate cognoscere possit, iura sunt in l. sicut proponis, C. de execut. rei iudicata, sunt verba (sicut proponis rerum indicatarum executor datus partes sibi iudicis vindicauit, & contra ea quæ pridem pro pareibus fuerint statuta aliquid pronuntiandum putauit, sententia ab eo dicta vim rei iudicatae obtinere nequaquam potest.) & in l. si prætor, ff. de iudicijs, in illis verbis (si prætor iusserit eum à quo debitum petebatur adosse, & ordine edictorij per actum pronuntiaueris absentem debere, non utique iudex qui de indicato cognoscit debet de Prætoris sententia cognoscere) semper enim recte, & recte latam fuisse sententiam præsumendum erit. l. 2. ff. de officio iudicis, l. 1. §. his venabulis, ff. de officio Prætoris, cap. in præsentia de renunciat. cap. sicut, & ibi Abbas in fine de re iudicata, Doctores in cap. cum iniuro de officio delegati, & in cap. bone de electione.

Nam facilis est responsio, primo cum hæc questio maximè patiatu difficul-
tatem, & diffentionem inter Doctores, ut videndi sunt post alios Antonius Capucc. in tractatu de iure non scripto lib. 6. cap. 132. Cancerius p. 2. variarum in titulo de litteris requisitorijs à num. 15. Carleual. de iudicijs tomo 1. lib. 1. tit. 1. disput. 2. à num. 257. cum pluribus sequentibus, Dom. Reg. Capyc. Latro tomo 1. decis. 82. per totam, Reg. Merlinus tomo 2. controuersiarum cap. 98 per totum, Reg. Sanfelix. decis. 139. per totam vol. 1. Larrea decis. Granatensis 82. per

totam, tamen omnia dicta procedunt quoties ageremus de re mere spiritali, & ita colligitur ex iuribus supra citatis, at quoties agitur de re mere temporalis poterit Iudex laicus videre si fuerit iusta necne, ita Afflictus in proemio confit. par. 1. num. 59. Azueus in l. 15. num. 9. cum seq. tit. 1. lib. 4. compilat. Auiles in cap. 20. Prætorum verba usurpam num. 20. Salzedo in addit. ad praxim, Berardini Diaz cap. 151. num. 11. Cancer. par. 3. variarum cap. 19. num. 3. & seq. & loco citato num. 14. Molinus de brachio seculari lib. 1. cap. 10. Bouadilla in politica lib. 2. cap. 17. num. 175. in casu nostro licet Iudex laicus non possit absolute à iuramento, ut dixi, tamen est competens ad videndum de validitate illius cum hoc mere temporale, sicuti ad videndum de subreptione absolutionis.

12. Ex eisdem colligitur, etiam responsio ad textum in dicta l. finali, ff. qui satisfacere cogantur, quoniam ibi Paulus solum ait non incurrisse in periurium, si iuramentum non seruauerit causa aliqua ibi subsistente, non vero, quod Iudex secularis illum absoluerit, in illis verbis (qui iurato promissit iudicio sisti non videtur peccasse, si ex concessa causa hoc deseruit etenim omnis promissio intelligitur rebus sic stantibus. ad textum in l. cum quis 38. l. si cum Cornelius, ff. de solutionibus, sic iuramento eadem conditio in esse dicitur, unde non dicitur facta relaxatio, aut absolutio iuramenti, sed tantum data, iusta interpretatione, quæ legi ciuili per mittitur, excusatur ille à periurio, ita dictum Pauli locum intelligunt Couarru. in dicto cap. quamuis pactum par. 1. §. 3. num. 30. Fortunius Garzia de ultimo fine iuris à num. 335. Antonius Faber in rationali ad pandectas in dicta l. ultima, Cuiacius ibidem.

Quo vero ad secundum dubium pedit resolutio ex dictis in primo, scilicet posse leges ciuiles interpretari, & ex vrgenti causa iuramenta remittere, non vero loqui de illo per viam dispensationis, aut absolutionis, quoniam leges ciuiles nullo modo possunt de re spiritali disponere, unde videmus secundum magis communem sententiam non posse iure, aut lege aliqua ciuili ordinari ne filij possint matrimonia contrahere cum certis personis, ex dictis per Couar. de sponfalibus p. 2. cap. 6. §. 10. num. 16. Lupus in tractatu de illegit. & natural. commentario 4. præfat. num. 13. Azorius p. 1. institut. moralium lib. 5. cap. 20. vers. præ-

N a n a t e r e a

terea leges civiles, proinde neque valere si prohibeant illud contrahi per filium familias, absque patris consensu, ut post antiquos, docent de Grassis de effectibus clericatus effectū 2. num. 85, Peregrinus de fideicommissis art. 24. num. 55, & 56. Fontanella de pactis nuptialibus clausula 4 glo. sa 2. num. 23. & 24. Gratianus discept. forens. cap. 653. nu. 10. cum seqq. Annæus Robertus lib. 2. rerum iudicatarum cap. 9. videndus est Pater Bossius in tractatu de contractu matrimonij cap. 11. à num. 107. cum pluribus sequentibus, consequenter non poterant leges civiles contra iuramentum aliquid statuere.

Solum enim iubere possunt ne iuramentum interponatur in aliquo actu
 34 per ipsas prohibito nō vero de viribus illius disputare, ita Baldus in l. omnes populi num. 39. ff. de iustitia, & iure, & in l. pactum num. 19. C. de collationibus, vbi Decius num. 11. Gutierrez in auth. Sacramenta puberum num. 46. C. si aduersus venditionem, Couarruias in dicto cap. quamuis pactum par. 1. §. 3. à num. 22. & par. 2. §. 1. à num. 18. Viuius communium opinio. 794. Barbosa in l. 1. part. 1. à num. 72. ff. soluto matr. Periera de manu regia lib. 1. cap. 19. à num. 3. & lib. 2. cap. 35. nu. 2. Sanchez lib. 3. ad præcepta decalogi cap. 22. nu. 5. Arias de Mesa loco citato cap. 34. à num. 4. Pater Diana par. 1. tractatu de immunitate Ecclesiastica cap. 103. arg. l. patre 8. ff. de his qui sunt sui, sicuti videmus in Regno nostro, nam nulla declaratur intercessio mulieris licet iure iurando roborata sit, illam iuuando Velleiani exceptione, ut in Pragmatica unica ad Senat. Consult. Velleianum, quoniam considerauerunt iuramentum nullum esse tamquam bonis moribus contrarium, in illis verbis (declarantes etiam tales obligationes, & renunciationes ex causis prædictis contra bonos mores civiles, & naturales, etiam comprehendendi sub regula iuris Canonici non esse esse obligatorium contra bonos mores prestitum iuramentum) sic videmus in obligatione filij familias, quam nullam voluit iura nostra si consensus patris abfuerit ut in Pragmat. 1. ad Sen. Conf. Maced. potest enim Princeps secularis iubere obligationem non tenere absque quadam solemnitate licet iuramentum intervenerit, ex dictis per Bilottam lib. 2. cap. 1. & faciunt notata per Doctores in principio.

Sed in contrarium videtur facere difficile argumentum, quoniam prohibita per aliquam legem non solum intelligi

directe, verum etiam indirecte, l. scire oportet, §. si mater, ff. de tut. & curat. dat. cap. quid una via de regulis iuris lib. 6. cap. quanto de privilegijs cap. finali de immunit. Ecclesiarum lib. 6. cap. auaritie de electione lib. 6. sed est prohibitum leges civiles de viribus iuramenti disponere directe, igitur etiam indirecte, quod tamen esset, si admitteremus contractum nullum esse sine quadam solemnitate, licet iuramento ille roboratus sit, sicut in simili Princeps secularis nihil statuere
 35 potest directe contra matrimonium vix dixi neque indirecte puta si vellent statuere aliqua impedimenta matrimonij dirimentia, prohiberetur, ita Pontius de matrimonio lib. 6. cap. 1. & 2. Coninch. de Sacramentis disput. 30. dub. 1. Filluccius tomo 1. tractatu 10. cap. 1. num. 4. Ochagaui de Sacramen. tract. 3. dubio unico, Turrianus in summa par. 2. cap. 109. dub. 5. conclus. 1. Siluius in 3. par. quest. 50. art. unica conclus. 6. Ludouic. de S. Iuan de Sacramen. to matrimonij quest. 6. art. 1. dub. 1. conclus. 2. Layman lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 1. §. 1. Sanchez de matrimonio tomo 2. lib. 7. disp. 3. Bonacina de matrimonio quest. 3. puncto 1. nu. 5. Villalobos in summa tomo 1. tract. 14. difficult. 1. n. 3 & 4.

Nam respondetur maximam adesse disparitatem, nam Princeps requirens quandam solemnitatem in contractu principaliter ligat personas sibi subiectas quas nullo modo obligatas intelligit, nisi si fuerit illa qualitas in contractu, de iuramento vero nihil principaliter statuere videtur, sed solum interpretatur illud videlicet non per hoc contractum confirmari, nisi adhibito tali modo contrahendi, at in exemplo supra posito principa iter statueret contra matrimonium, quod iure Canonico prohibetur.

S V M M A R I V M.

- 1 Promittens factum proprium tenetur implere, licet soluendo interesse liberetur, secus in promissione facti alieni quia non tenetur.
- Quod non procedit, si iuramentum fuerit interpositum.
- 2 Ponderatur textus in l. cum pater, §. filius matrem, ff. de leg. 2.
- 3 Clausula cum effectu operatur, ut promittens factum alienum teneatur.
- 4 Ponderatur doctrina Baldi in l. finali n. 17. C. de dotis promissione.
- 5 Promissio non dicitur impleta per solum factum.

- factum, nisi effectus validitatis fuerit secutus, & adducuntur exempla.
- 6 Monasterium promittens monialem fore renunciaturum, intelligitur de renunciatione valida.
 - 7 Debitor non liberatur per simplicem solutionem factam creditori, nisi pecunia illa irrevocabiliter acquiratur creditori.
 - 8 Ponderantur iura in l. si venditor in principio. ff. de servis exportandis.
In l. si stipulatus fuero per te non fieri, ff. de verb. oblig.
In l. quamvis, ff. de condi& & demonstrat. & ad intellectum huius textus referuntur plures Doctores.
 - 9 Ponderatur textus in cap. ad audientiam de his quæ vi metus causa fiunt.
 - 10 Promissio locandi, &c. dicitur impleta per locationem factam, licet postea locans illi non steterit, pluresque aliæ difficultates resolvuntur.
 - 11 Factum non dicitur impletum, nisi duret, quoties sumus in actu habente tractum successuum, vel in dispositione legis.
 - 12 Ponderantur iura in l. 2. C. de fideiussoribus minorum in l. in causa la prima, ff. de minoribus.
 - 13 Adducitur doctrina Camilli Salerni, & aliorum.
 - 14 Interpretatur Consilium Camilli Medices 113a

ARGVMENTVM.

Maritus promittens uxorem fore renunciaturam, ad quid tenetur, quid existente clausula, cum effectu, & si renunciatio sequatur, illaque postea fuerit rescissa ob læsionem, an dicatur impleta promissio, quid si promiserit illam non fore contrauenturam, & plures notabiles doctrinæ, ac iura declarantur.

THEOREMA. CIII.

PRO coronide totius materiæ renunciationis, quam lato calamo explicauimus, libet resolvere dubium, (quod annis elapsis discutere proposuit V. I. D. ac Baro terræ Tjini Dom. Marcus Aurelius de Mattheis versatissimus quidem iuuenis in nostra professione, ac perspicacissimi ingenij, cui multum me debere profiteor ob ingentes animi dotes, itant omni dignitate dignissimum existimo,) quidam contraxit matrimonium, promisitque cum

effectu suâ uxore fore renunciaturâ omnibus successionibus paternis, maternis, &c. ac illam nullo vnquam futuro tempore fore contrauenturam, renunciatio subsecuta fuit, denique post parentum obitum, filij aduersus dictam renunciationem iudicium læsionis proposuerunt, quibus inter alia oppositum fuit, se hæredes esse patris, qui ultra renunciationem promisit non contrauenire. sic iuxta vulgatum textum in l. cum & matre, C. de rei vindicat. tenebantur sequare factum defuncti

Nihilominus pro difficultate diluenda duos dixi casus, primus, ad quid renebatur vir renunciationem promittens, & certe nulli dubium est, quod promittens proprium factum, licet obligetur ad obseruantiam, soluendo tamén interesse liberatur, l. si quis ab alio, s. finali l. stipulationibus, s. operarum, l. stipulationes non diuiduntur, l. Celsus, ff. de verb. obligat. tamén promittens factum alienum, ad nihil obligatur, cum nulla ipso iure sit dicta obligatio, l. stipulatio ista habere licere, ff. de verb. oblig. ibi (nemo autem factum alienum promittendo obligatur,) l. inter stipulantem ff. eodem titulo, l. sicut reus, ff. de fideiussoribus, l. eum qui s. Iulianus, ff. de constituta pecunia, s. si quis alium instituit, de inutilibus stipulationibus, & ratio colligitur ex definitione eiusdem, quoniam definitur, quod sit verborum conceptio, quibus is qui interrogatur, daturum facturumue, id quod interrogatus est responderet, l. 5. s. stipulatio, ff. de verb. oblig. igitur si responderet, alium daturum vel facturum, ex stipulatione non obligatur, cum deficiat substantia stipulationis, ita Ruinus conf. 67. num. 11 lib. 4.

Tamén si iuramentum intercesserit talis promissio tenet, & stipulatio valet arg. textus in s. si quis alium instituit, de inutilibus stipulat. & in l. stipulatio illa in principio, & in l. quoties, ff. de verb. oblig. 2. & propie colligitur ex textu in l. cum pater, s. filius matrem, ff. de leg. 2. vbi tenetur quis ad præstationem legati virtute iuramenti, licet regulariter non teneretur, in illis verbis (cum testamentum nullo iure factum esset, nihilominus matrem legitimam heredem cogendam fideicommissum præstare respondi,) & ratio quia dicta promissio dandi legatum iure iurando fuit corroborata, ibi (filius matrem heredem scripserat, & fideicommissa tabulis data cum iuris iurandi religione præstari rogauerat,) consequenter licet illa sole. & nuda promissio facti alieni non teneat, saltem

anq

non obligat ultra posse nihilominus si iusiurandum fuerit interpositum promittens non excusatur, sic propositio nem illam limitarunt Romanus, & communiter Doctores in l. stipulatio ista, §. habere licere, ff. de verb. oblig. Couarr. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 4. num. 6. de pactis lib. 6. Rota Romana dicta decis. 63. nu. 3. decis. 351. sub num. 2. par. 4. in recentioribus, Serafinus decis. 805. nu. 3. Dom. Mercur. Merlinus in tractatu de pignoribus lib. 4. quest. 167. num. 4. Card. Mantica de tacitis lib. 14. tit. 33. n. 3. vers. sed contraria.

Et magis, quia promissioni adest clausula, cum effectu, qua operatur, ve omnino promissor teneatur, ait Angelus Aretinus in l. si ita stipulatus, §. possum, ff. de verb. oblig. Burattus dicta decis. 64. nu. 4. adducitur textus in l. si non mortis, §. finali, ff. de inofficioso testamento, ubi verbum cum effectu significat realem consecutionem eius quod quis intendit, Ruinus in l. 4. §. cato, ff. de ver. oblig. Aretinus conf. 442. secundum quam sententiam fuisse practicum in Sac. Conf. testatur Praefes de Franchis decis. 624. Molfesius de renunciatione quest. 10. num. 24. Reg. de Ponte de potestate Proregis in titulo de successione mulierum in principio num. 10. ubi Thorus in addit. nu. 11. Consil. Dom. Starbanus iunior lib. 1. controuersiarum forensium cap. 28. d. nu. 50. cum sequentibus, nouissime Donadies in solempni tractatu de renunciat. cap. 7. d. nu. 19.

Vnde dixit Baldus in l. finali num. 17. C. de dotis promissione, quod si aliquis promiserit soluere de bonis alterius, intelligitur praecise, & cum effectu idem tenetur adhibere omnem diligentiam, ut ille consentiat, alioquin tenetur soluere, & idem sentit Cumanus conf. 189. eo quod per dicta clausula cum effectu videtur potius promissum factum proprium, quam alionum, §. si quis alium cum glosa instituit. de inutilibus, stipulat. & videtur renunciasse omnibus casibus etiam fortuitis, & praesumitur per ipsum fuisse consideratam difficultatem, & nihilominus voluit se adstringere, sic sibi erit imputandum, arg. l. si quis domum, §. 1. ff. locati, pluresue rationes remitto legendas apud Card. Mantica loco citata d. nu. 2. cum pluribus sequentibus, & d. nu. 26. cum seqq. omnibus aduersa sententiae argumentis ad plenum satisfaciat.

At hac difficultas cessabat in praesenti casu, stante quod renunciatio sortita fuit effectum suum, solum est videndum si facta rescissione obligationem enor-

missimam in illa contentam, maritus qui promisit cum effectu uxorem fore renunciaturam, teneatur ad tantidem, consequenter filij sui haeredes, & videtur dicendum teneri, quod colligitur ex notabili doctrina Bartoli in l. quid ergo, §. cum autem factum, ff. de ijs qui notantur infamia, dicentis quod ubi non fuit consideratum nudum factum, sed etiam illius effectus, tunc non sufficit simplex factum fuisse impletum, sed necesse est quod id validum sit, & producat effectum a partibus consideratum, quam doctrinam secuti sunt Romanus conf. 199. num. 2. & 3. Surdus conf. 3. nu. 19. cum seq. loquens de eo qui vendidit, & promisit ratificationem absentis, ut intelligatur ista ratificatio non de facto facta, sed ut de iure effectum habeat, quia non est verisimile partes cogitasse de solo facto ratificandi, sed de ratificatione habente iuris effectum, & perpetuam securitatem, idem dicit de venditore promittente minorem ratificaturum contractum venditionis, non satisfacit iuxta promissionem, & obligationi, si exhibeat ratificationem per minorem factam abque decreto, & iudicis autoritate, aliasque notabiles doctrinas prosequitur Surdus loco citato d. 9. s. f. ad 36.

Sic dicitur de eo qui promisit dare fideiussorem, non satisfacit obligationi dante quemlibet fideiussorem non idoneum, cum ex eo non reddatur securus, & indemnus, l. si quis stipulatus, §. si quis stipulaveretur, ff. de verb. oblig. vnde dicit Caputius in consuetud. si moriatur par. 3. §. 9. nu. 8. 9. & 10. quod si Monasterium promisit monialem nouitiam ante professionem fore renunciaturam suis bonis in fauorem alicuius intelligitur de renunciatione valida, late probat Dom. Reg. Merlinus controuersiarum iuris tome 1. cap. 3. per totum, Barbatius de diuisione fructuum p. 2. cap. 2. nu. 93. Noguerola allegat. 6. nu. 21.

Eadem ratione dicimus, quod quando res venditur, ut ex pretio solua. ut creditor, non liberatur debitor per solutionem subsecutam, nisi tamen pretium irrevocabiliter fuerit deuentum ad creditorem, dum enim euinci potest debitor obligatus manet, arg. textus in l. ex sextante, §. latinus, ff. de except. rei iudicatae, l. si mandato Titij, §. creditori, ff. mandati, l. si pignore, §. finali, ff. de pignoratitia actione, plura ad propositum notat Mangil. de euictionibus q. 45.

Faciunt iura pro hac sententia in l. si

venditor in principio, ff. de seruis exportan-
dis, in illis verbis (nam incredibile est de
actu manumittentis, ac non potius de effectu
beneficij cogitatum, in l. si stipulatus fuero
per te non fieri, ff. de verb. oblig. vbi dici-
tur, quod in dubio præsumptio est par-
tes contraxisse, vt actus duret, præcipue
in ijs, quæ habent tractum successiuum,
in quibus numquam dicitur actus im-
pletus, nisi duret, Iason in l. si quis heredem
col. finali nu. 14. vers. quarto notabiliter, vbi
Decius nu. 2. & 3. & factum non dicitur,
nisi duret, sicut non dicitur venisse qui
non steterit, l. 2. §. illud, ff. de hereditat.
vel actione vendita, nec dicitur in rem
versum quod non permanet, l. si pro par-
te, §. versum autem, ff. de in rem verso, & fa-
cit textus in l. quamuis, ff. de condit. & de-
monstrat. vbi si libertas seruo legata fue-
rit, si rationes administrationis hæredi
reddiderit, non dicitur conditionem
impleuisse per solam computorum red-
ditionem, nisi etiam reliqua soluerit, in
illis verbis (itaque cum seruo sub hac con-
ditione libertas detur, si rationes reddiderit,
non hanc solam significationem habet, si cau-
tiones, instrumentaque omnia actus sui ex-
hibuerit hæredi, sed & si reliqua soluerit)
quem textum exornant Rota Ianuensis
apud Bellonium decis. 209. nu. 2. Parlador.
lib. 2. rerum quotidianarum cap. finali p. 1.
§. 11. ampliat. 4. num. 19. Esobar de ratio-
cinjs cap. 33. à n. 10. vers. sed prædictis cum
sequentibus, Coccinus decis. 24. num. 11. &
15. Rota Romana in recentioribus decis. 522
par. 1. Tomatus decis. Macerat. 27. Cutellus
decis. 10. Domin. de Marinis lib. 2. quotid.
cap. 334. quibus addo Salgadum de potest.
regia part. 4. cap. 9. à num. 140. cum seq. lic
bene concludi videtur non fuisse adim-
pletum promissioni renunciationis per
illam subsecutam, cum requiratur, vt
perpetuo valida remaneat

Nihilominus ego contrarium con-
suli, scilicet tales hæredes matris posse
renunciationem impugnare, eisque obi-
ci non posse, adhuc esse patris hæredes,
eò quod pater adimpleuit promissa per
renunciationem subsecutam, licet po-
stea illa fuerit impugnata, excusatur,
sic docet in proprijs terminis Gramati-
cus decis. 102. num. 99. decisum in Sacr.
Conf. testatur Præses de Franchis decis.
247. latè Præses Anellus de Amato conf. 54.
per totum, Dom. Conf. Staibanus iunior lib.
1. controuersiarum forensium cap. 28. à nu.
30. cum seqq. nouissimè Donadies in co-
pioso tractatu de renunciationibus cap. 7. à
num. 19. Gizzius obseruat. 3. num. 39. ad

decisiones Domin. Reg. Capycij Latræ.

9 Ad quam sententiam fundandam fa-
cit textus in cap. ad audientiam extra de
his quæ vi metusue causa fiunt, vbi fuit di-
ctum potuisse resignantem venire ad-
uersus resignationem factam ex aliqua
causa, licet cum iuramento promiserit
beneficium resignare, cum dicatur ad-
impleuisse promissionem per resignationem
factam, & si postea aduersus illam vene-
rit.

Vndè dixit Bart. in l. si fideiussor, §. me-
minisse, ff. de leg. 1. quod facta promissio-
10 ne vendendi locadi, &c. si sequatur lo-
catio, dicitur adimpleuisse promissionem,
licet postea fuerit contrauentum, sequi-
tur Præses de Franchis decis. 603. num. 1.
cum sufficiat factum fuisse impletum,
eadem ratione dixit Aretinus in l. in sub-
stitutione col. 4. vers. sed contra promissa, ff.
de vulgari, & pupillari, posse peti legatū
factum sub conditione si se facturum
iurauerit, secuto iuramento, & si in ef-
fectu nihil fuerit executus, hominis
enim promissio in vnica tantum actu
verificatur, l. boues, §. hoc sermone, ff. de
verb. signif. præcipue si agatur ad dissol-
uendam obligationem, quia tunc vni-
cum implementum sufficit, l. inter socer-
um, §. finali in fine, ff. de pactis dotalibus, l.
cum pater, §. pater certum, ff. de leg. 2.

Sic latè fundat Roland. à Valle conf. 81.
per totum, dici adimpletam promissionem
de ratificando, illa secuta, licet ratificas
illum postea impugnauerit ex aliquo
iuris defectu, & Capycius decis. 93. à num.
6. ait Sacrum Consilium absoluisse quod-
dam de vniuersitate, qui promiserant
illam compromisso acquiescere, facta
per eos diligentia, & secuto compro-
misso, licet postea rescisso, igitur si ma-
ritus promissit renunciationem vxoris,
illaque renunciauit, dicitur satisfecisse
sue obligationi, & ad nihilum postea
tenetur, illa rescissa oblationem, con-
sequenter, neque eius filij hæredes, vt in
his proprijs terminis notauit Camillus
Salernus in consuetud. si moriatur sub num.
29. in apostilla incip. & si in hac materia
renunciationis circa medium.

Neque obstant in contrarium addu-
ctæ, quoniam illa iura procedunt in
actibus habentibus tractum successiuum,
in quibus factum non dicitur, nisi duret
implementum, docent Decius conf. 177.
Cornelius conf. 38. vel secundum Hippoly-
tum in l. is, qui cum telo num. 43. & seq. ff.
de sicarijs procedunt in dispositione le-
gis non hominis, quia legis, vel statuti

VER.

verba ex verisimili statuentium mente sunt intelligenda, ut auctus daret, ad text. in l. si barzatores, C. de fideiussoribus, §. ite lapilli insunt. de rerum diuisione, l. 3. §. hæc verba, ff. quod quisque iuris, l. penult. §. penult. ff. ne quis eum, cap. relatum de clericis non residentibus, Beccius conf. 6. num. 2. & conf. 105. num. 3. vol. 1. Surdus conf. 3. num. 25. cum seqq. indilpositione vero hominis sufficit semel fieri implementum, licet non daret, ita Hippolytus loco citato num. 61. & sign. 172. in fine, allegat Socin. conf. 117. n. 4. lib. 1.

12 Confirmatur nostra responsio ex ijs quæ notantur in l. 2. C. de fideiussoribus minorum, ubi Imperator Diocletianus ait, quod si rescindatur contractus per minorem factus non ex iure speciali, sed communi puta od dolum in illo adhibitum, fideiussor contractus qui promissit illum non fore contrauenturum, ad nihilum tenetur, secus si rescinderetur ex iure speciali puta ex capite restitutionis in integrum, sunt Imperatoris verba (si ea quæ tibi vendidit possessiones interposito decreto, Presidis ætatis tantummodo auxilio iuuatur, non est dubium fideiussorem ex persona sua obnoxium esse contractui, verum si dolo malo apparuerit contra eum interpositum esse manifesti iuris est utrique persone, tam venditoris, quam fideiussoris consulendum est,) idem dicit Ulpianus in l. in cause la prima, ff. de minoribus, ibi (in cause cognitione versabitur, utrum soli ei succurrendum sit, an etiam ijs qui pro eo obligati sunt, ut puta fideiussoribus, itaque si cum seirem minorem, & ei fidem non haberem tu fideiusservis pro eo, non est æquum fideiussori in necem meam subueniri, sed potius ipsi deneganda erit mandati actio,) ex quibus iuribus colligunt Doctores fideiussorem ad nihilum teneri, si contractus iure communi resoluatur, secus si iure speciali, sic iura prædicta interpretantur Baldus, Salycetus, Paulus, & Alexander in l. 1. C. de fideiussoribus, Caballin. de emptionibus, §. 2. nu. 20. vnde oritur dicendum in casu nostro quod licet maritus promiserit uxorem non fore contrauenturam tali renunciationi intelligitur ex aliquo capite speciali, puta minoris ætatis, at si rescindatur ex remedio ordinario, maritus non tenetur, quoniam ad hoc promissio se non extendit, at in tali casu renunctio rescinditur tanquam dolosa vi enormissimæ lésionis, non mirum si promissio non officiat.

13 Vnde displicent mihi, quæ dixit Ca-

millus Salernus loco citato, scilicet maritum teneri, seu eius hæredes, si promiserit uxorem non contrauenire, ut in vericulo quæ tamen, ibi (diuersa quidem est promissio de renunciando, & de renunciationi non contraueniendo,) quod à fortiori procedere inquit Dom. Staibanus loco citato à nu. 47. cum seqq. si maritus in casu contrauentionis promiserit de proprio teneri, se ut principalem obligando, nā tunc dicitur reus debendi, ideo tenetur ad omne, quod promissit, ita Marfilus in rubrica de fideiussoribus quæst. 38. Cremenfis sing. 42. Parisius conf. 16. Maur. de fideiussoribus cap. 3. sect. 1. nu. 36. limitat. 4. fol. 198. Gratianus tomo 1. discept. forens. cap. 122. num. 21. & 22. Gaytus de credito cap. 2. tit. 7. num. 1972. in nouiss. editione, nam hæc procedunt si dissolueretur iure speciali non remedio ordinario, ut dixi.

Verum post hæc omnia scripta inueni Camillum Medices in conf. 113. per totum, dicentem maritum teneri, & respondet ad textum in d. l. 2. eò quòd ibi interuenit dolus non mirum si fideiussor non tenetur, ad quem textum remitto, etiam videndum Caldas Periera in l. si curatorem habens verbo minoribus num. 51. cum seqq. C. de in integrum restit. cogitet Lector, nam in casu Medices fuit considerata quædam correspondens, eò quòd vir non erat æqualis conditionis sicut uxor, ideo taliter se adstrinxit, alias pater non esset contracturus.

FINIS.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio facta per patrem filio non subiacet collationi, si fuerit simplex.
- 2 Consideratur ratio quare collatio fuerit introducta, tam in filiis emancipatis, quàm in potestate existentibus.
- 3 Donatio facta filio contemplatione matrimonij dicitur simplex, sic non subiacet collationi secundum plures DD.
- 4 Alij tamen distinguunt inter certum, & incertum matrimonium, primo casu admittunt collationem, secundo vero negant.
- 5 Causa finalis dicitur illa quæ principaliter excitat animum facientis, alias non facturi impulsiva vero non.
- 6 Donatio facta contemplatione matrimonij euanesceat, illo non secuto.
- 7 Matrimonium certum dicitur causa finalis donationis factæ.
- 8 Collatio non datur, nisi in casibus à iure expressis.

Et est de genere prohibitorum.

8 Pon-

- 8 Ponderatur in contrarium textus in auth. ex testamento, C. de collationibus, & resolutur.
- 9 Collatio non recipit extensionem ex paritate rationis.
- 10 Dicitio alius est repetitiua similium.
- 11 Ponderatur difficile argumentum Fontanellæ contra nostram sententiam.
- 12 Ponderantur iura in l. omnimodo, §. imputari, C. de inofficioso testamento in l. Pomponius Philadelphus, ff. de familiæ erciscundæ.
- 13 Necessarie dicitur quis fecisse, si ex pudore fecit.
- 14 Affertur responsio de Marinis ad textum in dicto §. imputari, & ab Authore resellitur, verum, & germanum tradente intellectum.
- 15 Verba dare important donationem.
- 16 Donatio inter patrem, & filiam in potestate existentem non valet etiam causa doris, & resolutur textus in dicta l. Pomponius Philadelphus.
Sed plures contrarium dixerunt.
- 17 Collatio de iure antiquo tunc in dote dabatur, quando pater ab intestato decedebat, secus si ex testamento.
- 18 Collatio locum habet inter descendentes.
- 19 Author pōderat pro sua sententia eundem textum in dicta l. Pomponius Philadelphus.
- 20 Causa naturalis præualeat accidentali.
- 21 Legatum factum consanguineo pauperi dicitur factum intuitu consanguinitatis, secus si dixerit pro anima.
- 22 Ponderatur, & resolutur, textus in l. 2. §. Titio, decem, ff. de donationibus.
- 23 Imputatio denegatur in multis casibus, in quibus collatio locum habet.
- 24 Collatio cessat in multis casibus ex coniecturata mente parentis, sic datur ex eadem causa, puta propter seruandam equalitatem inter filios.

A R G V M E N T V M.

Examinatur controuersia, si donatio facta filio contemplatione matrimonij veniat conferenda indiuisiōne hæreditatis paternæ, & si vera sit sententia distinguens inter matrimonium certum, & incertum, qua de causa plura iura ponderantur, præcipue in l. omnimodo, §. imputari, C. de inofficioso testamento, vbi affertur intellectus Dom. de Marinis & ab Authore resellitur, verum scilicet

sum tradente, nec non in l. Pomponius Philadelphus, ff. familia erciscundæ, pluresiue notabiles doctrinæ considerantur.

T H E O R E M A. CIV.

Satis, & abunde renunciationis controuersias, ac dissensiones composuimus, itaut nullus alius excogitari poterit casus solum pro fine huius lineæ descendētis, quasdam difficultates vsufrequētissimas (circa quas scribere habui) omittere nō sū indignatus, annis elapsis Frāciscus de Amato intendens matrimonio copulare Andræam filium, illi matrimonij contemplatione donauit ducatos bis mille, cuius parētis obitu post aliquot annos securo, maxima insurrexit difficultas inter fratres circa diuisionem hæreditatis, eò quòd alij fratres asseriebant fore conferendos dictos ducatos bis mille, pro qua difficultate sedanda me arbitratorem elegerunt, quæ de causa opus fuit aliqua conscribere, & cum multos perlegissem authores, magis irresolubilis euadebam, & nisi necessitas scribendi aliud suasisset, sub silentio transiuissem.

Scio plures Doctores maximi nominis in hac difficultate scripsisse, quos referunt Cancerius par. 1. variarum titulo de donationibus à num. 61. cum pluribus seqq. Fontanella de pactis nuptialib. clausula 4. glosa 1. per totam, Mercur. Merl. de legitima lib. 2. quest. 33. tit. 2. Dom. de Marinis, qui late, & docte more suo discurret lib. 1. quotidian. cap. 85. per totum, Dom. Conf. Staiban. lib. 1. controuersiarum in doctiss. controuer. 22. & 72. Castil. Sotomaior lib. 5. controuer. cap. 119. p. 2. late doctissimus Marius Cuiellus de donat. contemplat. mat. tractatu 2. discursu 1. speciali 5. late Ludouicus Bellus conf. 19. per totum, insignis olim Senator Marcellus Marcian. tomo 2. conf. 45. nu. 6. ac infiniti alij apud ipsos legendi, nihilominus relicto omni verborum suco, non agnosco totalem difficultatem sedatam fuisse, inde opus est noua tentate.

Nulli dubium est donationes inter viuos per patres in personas filiorum collatas (si simplices illæ fuerint) imputationi, & collationi haud subiaccere colligitur ex textu in l. si quando 35. §. generaliter, C. de inofficioso testamento, & in l. illud in fine, C. de collationibus, sic docent Bart. in l. in quartam, ff. ad legem falcidianam.

Q q o

vbi

vbi Ripa n. 151. latè Bolognet. in l. si emancipati à nu. 52. C. de collationibus, Crassus de successione, §. legitima quest. 22. nu. 1. & 4. Peregrin. de fidei commissis art. 36. nu. 125. Marta de successione p. 1. quest. 25. art. 11. nu. 22. Mangil. de imputationibus quest. 14. nu. 16. & quest. 15. nu. 39. Mercur. Merlinus de legitima lib. 2. tit. 2. quest. 29. nu. 6. Rota Romana decis. 568. apud Serafin. Rota Auenionensis decis. 56. Anton. Faber lib. 3. Codicis tit. 19. de inofficioso testamento definit. 30. plures apud Marium Cutel. de donat. contempl. matrimonij tractatu 1. discursu 2. particula 10. nu. 13. Martin. Bonacina tomo 2. theologie moralis in titulo de contractibus disput. 3. quest. 6. puncto 7. §. unico num. Vers. respondeo primo, & omittis pluribus rationibus quos Doctores nostri insinuant, dico collationem duplici ex causa originem trahere, primo ne iniuria filij in potestate existentes afficeretur data inæqualitate ipsis cum fratribus emancipatis, nam iure nouo filij emancipati vocabantur ad successionem patris cum existentibus in potestate per bonorum possessionem contra tabulas, l. 1. in principio, & in l. prator in principio, ff. de collatione bonorum, qua bonorum possessione tradita filiis emancipatis existentibus in potestate maxime grauabantur in duobus, primo quia in hæreditate patris erant omnia bona quæ sita per filios in potestate, & hæreditates eis reliquæ patri acquisitæ, iuxta textum in l. placet, ff. de acquirenda hæreditate, & in l. 1. ff. si quis à patre fuerit manumissus, & sic filij emancipati participabant in diuisione hæreditatis paternæ de bonis in potestate existentibus reliquis, imò de quæsitis per laborem, & industriam fratrum, ipsi vero retinebant omnia quæ sita per ipsos, etiam ea quæ erant donata per patrem, itaque plus iuris habebant quam fratres in potestate existentes contra textum in l. 1. ff. de coniugatis cum emancip. lib. proinde dicti filij in potestate vocati ab antiqua lege 12. tabularum, & sui hæredes recipiebant iniuriam quod priuarentur ab eo qui vocabantur iure prætorio, ideò introductum fuit à prætore quod si emancipatus vult succedere cum filio in potestate, & ab eo auocare successionem, debitam tenetur conferre omnia quæ acquisita fuissent patri, vel ipse non habuisset si fuisset in potestate, l. 1. & per totum, ff. de collat. bonorum, vnde si cessaret dicta iniuria filiorum in potestate existentium cessaret collatio, proinde

si emancipatus remoto edicto prætoris ex testamento, vel alia ratione confecturus esset bona, non teneretur conferre, l. 2. §. toties, & §. pater filium, ff. de collat. bonorum, secundo propter æqualitatem seruandam inter eos fuit introducta collatio, vnde tam filij emancipati, quam in potestate existentes ad inuicem conferunt, l. vt liberis, ff. de collationibus, & in l. illud, §. finali, l. illam, C. eodem titulo.

At in hoc secundo capite non omnis donatio confertur, vt in principio dixi, sed solum ea quæ ob causam facta fuit iuribus supra citatis proinde, vt ad veram resolutionem difficultatem reducamus, videndum erit quo nomine vocetur donatio ista contemplatione matrimonij ob causam, an vero simplex, & plures dixerunt simplicem esse, vnde collationibus non subicit, ita Suarez in l. quoniam in prioribus quest. 5. in fine, C. de inofficioso testamento, Corasius in l. filium quem habentem num. 237. C. familie eriscunde, Natta conf. 609. n. 9. Crauetta conf. 114. nu. 17. Decianus conf. 3. nu. 13. Gabriel conf. 57. nu. 13. cum seqq. 2. vol. Surdus conf. 143. nu. 17. 45. & §. 1. lib. 1. Peguera decis. 213. Anton. Faber de inofficioso testamento definit. 30. Grinella decis. 139. Mercur. Merlinus de legitima lib. 2. titulo 2. quest. 33. nu. 5. decisum refert noster de Marinis tomo 1. quotidian. cap. 85. à nu. 6. & in fine, de qua decisione meminit etiam Thorus p. 2. compendij verbo donatio, Reg. de Ponte conf. 122. nu. 6. cum seqq. vol. 2.

Alij autem dixerunt collationi locum fieri post alios Cancercius par. 1. variarum cap. de donationibus nu. 95. & 96. in ultima impressione, Genuenfis in practicabilib. Ecclesiasticis quest. 625. Fontan. de pactis nuptialib. clausula 4. glosa 1. per totam, vbi latè examinat, qui tamèn videtur distinguere inter donationem factam contemplatione certi, & determinati matrimonij, & in genere, primo casu collationi locus datur, secundo vero denegatur, quam eandem distinctionem plures Doctores apud eum amplexi sunt, secuntur Ludouic. Bellus conf. 19. à nu. 3. Beccius conf. 20. per totum, Lelius Aldograd. conf. 7. nu. 22. & 33. Consil. Dom. Staiban. iunior controuers. forensium cap. 22. & 72. à nu. 8. & 9. cum seqq. Molfesius part. 4. quest. 25. nu. 4. & 5. in add. his non adductis Cutell. loco citato à nu. 8.

Assignat rationem, quia dicta donatio facta contemplatione certi, & determinati matrimonij non dicitur simplex sed

sed ob causam finalem, nam causa finalis illa vocatur, quæ ita voluntarie disponentis animum excitat, ut si ea non esset, dispositionem, seu actum illū minime faceret impulsiva vero, quæ ad disponendum, seu faciendum animum iam determinatum incitat, ita S. Thom. 1.2. quest. 1. art. 1. ad primum, Bart. in l. si cum te 52. nu. 3. ubi Castrensis, ff. de pactis, Tiraqu. in regula cessante causa limitat. 1. nu. 36. & 37. Cardin. Mantica de tacitis, & ambiguis tomo 1. lib. lib. 3. tit. 12. n. 16. cum seqq. Anna conf. 135. nu. 14. lib. 2. Gratianus tomo 1. discept. forens. cap. 96. nu. 40. & seq. & tomo 3. cap. 498. num. 38. Card. Tuscus tomo 1. conclus. 134. num. 12. cum seqq. Barzins decif. 79. nu. 33. & 42. Tomatus decif. Macerat. 50. num. 277. cum pluribus seqq. Dom. Marchio Torelli Reg. Capyc. Latro tomo 2. decif. 160. num. 9. Bonacina tomo 2. theologia moralis disp. 4. quest. 2. puncto 3. num. 10. P. Merolla disp. 1. de involuntario cap. 2. dub. 21. notabili 6. num. 713. & 714. consequenter causa matrimonij in specie dicitur finalis, nam si paterno amore donasset, per antea executioni illam mandaret non expectans matrimonij occasionem, sed iam quod tale tempus talemque occasionem donandi affectat, signum est matrimonij causam finalem fuisse, proinde dixerūt Doctores, quod si tale matrimonium non sequatur donatio evanescit, Fontanel. loco citato num. 53. cum seq. Mastrill. decif. 211. num. 14. & 15. quod proprie est causa finalis, ut si illa deficiat, corrumpat dispositio sic intelligendo textum in cap. cum cessante de appellationibus, cap. & si Christus 20. prop. finem de iure in iurando, l. adigere, §. quāvis, ff. de iure patronatus, notane Socinus conf. 38. num. 3. vol. 1. Card. Mantica de coact. ult. volunt. lib. 6. tit. 14. num. 7. & de tacitis lib. 3. tit. 12. num. 19. Barbosa axiomate 40. nu. 4. §. & seq.

Et in nostris terminis quoties matrimonium contemplatum est certum, & 6 determinatum, toties causa dicitur finalis non impulsiva, docent post alios Bertrand. conf. 97. num. 1. Natta conf. 609. num. 10. & 13. latē Mcnoch. conf. 723. num. 15. cum seqq. Decius conf. 685. num. 8. & 9. Peregrin. conf. 78. num. 9. lib. 3. Ludou. Bellus dicto conf. 19. num. 6. Gaspar Thesaur. lib. 3. questionum forensium quest. 89. num. 4. Molfes. conf. 11. Gratian. cap. 297. num. 3. & 5. & cap. 924. per totum, Hodierna in addit. ad Surdum decif. 322. num. 12. Muta decif. 25. num. 2. & 6. Mastrill. decif. 211. num. 3. cum pluribus seqq. Monerius decif.

10. num. 7. & 14. Peguera decif. 220. num. 1. Montanus in repetit. cap. Imperialem, §. præterea si quis infeudatus num. 36. lit. O. Gama decif. 164. in fine, Rota Romana diversorum decif. 20. num. 12. par. 4. Tomatus decif. 77. num. 8. & 9. Larrea decif. Granat. 33. num. 13. Dom. Præses Merlinus tomo 2. controuers. cap. 34. nu. 6. Nouar. lib. 1. questionum forensium quest. 83. num. 2. Castell. tomo 5. controuers. par. 2. cap. 119. num. 16. & per totum, Barbosa de potestate Episcopi allegat. 20. num. 18. Aldograd. dicto conf. 7. num. 21. Niger Ciriacus tomo 2. controuersiarum cap. 270.

At ego in præfenti consului nullam faciendam esse collationem, licet donatio facta fuerit pro certo, & determinato matrimonio, & enim collatio numquam fit, nisi in casibus à iure expressis, docent Fulgosius in l. si emancipati num. 7 ubi Alexander num. 4. & Cagnolus num. 63. C. de collationibus, Purpurat. in l. illam num. 4. C. eodem ubi Corneus num. 4. & in dicta l. si emancipati num. 19. Aldobrand. conf. 114. num. 50. lib. 1. est enim collatio de genere prohibitorum, Fulgos. in dicta l. si emancipati num. 7. in auth. ex testamento sub num. 4. ad finem vers. remanet, & in l. illam num. 1. in secundo notabili, proinde in dubio contra collationem pronunciandum, Romanus in dicta l. illam num. 4. Cagnol. in dicta l. si emancipati num. 83. ad finem vers. ex quibus, Alduinus conf. 2. nu. 90. repetitum apud Peregrin. conf. 97. nu. 90. lib. 4. sed in iure scriptum non reperitur hanc donationem fore conferendam consequenter dicendum erit collationi non subiaccere

Sed possent aduersarij insurgere, dicētes colligi collationem hanc ex textu in auth. ex testamento, C. de collationibus, ubi Imperator negat collationem dotis & aliorum, si pater hoc expresserit, ibi (ex testamento, & ab intestato cessat dotis, & aliorum datorum collatio, ita demum si parens hoc designauerit expresserim,) ergo à contrario si pater hoc non expresserit dotis, ac aliorum datorum constitutio collationi subiaceret, quæ verba (& aliorum datorum) expresse ostendunt in nostro casu collationem non cessare, ita discurret Fontan. loco citato nu. 40. & 41.

Quæ difficilis obiectio dupliciter dilucitur, primo negando fieri collationem in quocunque casu ex identitate rationis in altero casu consideratæ, de quo expresse iura disposuerunt, illa enim nullam recipit extensionem ex 9 paratitate, vel maiori rationis, ita

Paulus de Castro in dicta l. illam num. 5. C. de collationibus, Alexand. in dicta l. si emancipati num. 6. ubi Cagnolus num. 25. & 65. num. 108 & 119. in fine, Decius in l. ut liberis num. 22. vers. sed ista solutio, C. de collat. Crauetta conf. 617. in fine lib. 4. Surdus conf. 219. num. 20. cum seqq. lib. 2. Valascus in praxi partit. cap. 12. num. 34 agit enim de communicandis bonis, & sic de auferendo iure iam quæsitò, Cagnol. in dicta l. si emancipati num. 66. quod valde odiosum est, cap. super eo 15. vers. hoc tuam de officio delegati, l. 2. §. merito, & §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, merito quoniam extensio prohibetur, sic licet fiat collatio in dote, & donatione propter nuptias, ad æqualitatem seruandam, non per hoc oritur idem fore dicendum in donatione contemplatione matrimonij,

Et illa verba (& aliorum datorum) est secunda responsio, nihil aliud significat, nisi quod in donationibus eiuidem nature dotis dari collationem, & cum dos sit ex causa necessaria, iuxta textum in l. finali, C. de dotis promissione, intellectus fieri debet de alijs ex causa necessaria, 10 dictio enim aliorum denotat similitudinem, cum illius sit repetitiua, ex textu in l. si fugitiui cum glosa ibi, C. de seruis fugitiuis, l. quidam relegatus, ubi Bartolus, ff. de rebus dubijs, cap. sedes de rescriptis, cum pluribus adductis per Barbof. de distinctionibus dict. 17. per totam, quæ causa necessaria non consideratur in casu nostro, quoniam pater non adstringitur ad donandum contemplatione matrimonij, consequenter dato quod donatio ob causam finalem dicatur non per hoc collationi erit subicienda,

Doctissimus tamen Fontanell. loco citato n. 33. hanc futuram responsionem considerans illam subtiliter resoluit, ac impugnat, dicens ex illa maximum sequi absurdum, nam pater non tenetur dotare filiam diuitem, ut ex multis resoluit Couar. ad quartum decretalis p. 2. §. 8. cap. 3. num. 8. & tamen si ei donatio causa dotis facta fuerit collationi subicitur, secundo mater neque tenetur filiam dotare, nisi in subsidium, l. neque mater, C. de iure dotium, & adhuc datur locus collationi, consequenter falsa responsio.

12 Secundo contra dictam responsionem obstat textus in l. omnimodo §. imputari, C. de inofficioso testamento, ubi Iustinian. ait teneri filium collationi subicere militiam emptam ex pecunia patris, ibi (imputari vero filiis alijsque personis, quæ dudum ad

inofficioso testamento, querelam vocabantur in legitimam portionem, & illa volumus quæ occasione militiæ ex pecunijs mortui ipsdem personis acquisita) tamen non consideratur causa necessaria, cum pater non teneretur dare pecuniam filio ad emendam militiam, ergo falsa videtur responsio de causa necessaria.

Et ego (pro impugnatione, eiisdem responsionis) notabilem locum Papin. ad hoc hucusque non consideratum asseram in l. Pompon. Philadel. ff. familie eriscunde, ibi enim supponitur patrem filiam donasse dotis causa posteaue in testamento simul cum alijs filiis heredem illam instituit, quærit Papin. si filia poterat retinere prædia donata ante partem, & respondit posse, ibi (an ea præcipua filia retinere posset, cum omnes filias heredes instituisset, quærebatur, iustam causam retinende possessionis habere filiam) & tamen nullus dubitauit causam dotis esse necessariam in patre, igitur si aliquando considerata causa voluntaria collationi locus datur, & aliquando in causa necessaria cessat, signum est distinctionem super allatam improbabilem esse.

Primam tamen sententiam amplectendo, scilicet imputationem non fieri neque collationem, ad hæc responderet primo iura nostra respicere frequentiam actus non vero quod accidentaliter euenit, nam regulariter patres dotant filias non matres, proinde sancitum est dotem conferri, sic etiam de raro filiarum diuites sunt, unde paterna dotatione non indigeant, eò magis quia locum legitimæ dos accipit, inde licet simus in casu voluntario, ut supra, cum accipiat, suò loco legitimæ subrogetur, illam naturam accipit, sic representando actum mere necessarium sit collatio, dato quod mater voluntarie filiam dotet, aut pater diuitem filiam, si non dicitur fecisse necessarie, scilicet virtute legis, satisfacit tamen necessitati pudoris, pudor enim necessitatem quamdam in homines ruit 13 & pro tali iura nostra reputant, ut notabiliter colligitur ex textu in l. Quintus Mutius, ff. mandati, l. 2. ff. de alimentis, & cibarijs legati.

Ad textum vero in dicta l. omnimodo, §. imputari, C. de inofficioso testamento respondet de Marinis dicto cap. 85. num. 14. dicens ibi non agi de militia filio per patrem donata, sed tantum agitur de militia emptæ patris pecunia, quam filio pater assignauit non tamen per viam do-

donationis, alias si donauisset, collatio cessaret, citat *Crauet. conf. 136. nu. 3. vers. secundo respondeo.*

Verum hæc responsio (salua pace tanti Doctoris) aliquantulum dubitabilis mihi videtur, nam ex verbis textus si illa bene perpendantur, donatio colligitur, etenim frustra de imputatione quæ fuisset *Iuris Conf.* si donatio sibi non considerata fuisset, cum esset æqualiter diuidenda inter fratres tamquam in patrimonio patris existens, secundo ibi excipitur casus quo filius esset vnus ex silentarijs Sacri Palatii, in illis verbis (exceptis solis viris spectabilibus Silentarijs Sacri nostri Palatii, quibus præstata iam specialia beneficia, tam de alijs capitulis, quam de pecunijs super memorata militia à parentibus eorum datis ne in legitimam portionem eis imputentur, igitur si denegatur hic imputatio, & propria sibi faciunt militiam tales filii, aut patris pecuniam, signum est dominiũ fuisse in eos translatum virtute donationis alias si cessaret imputatio, non cessaret communicatio, cum alijs fratribus, eò quòd ageretur de substantia paterna, & exceptio est de regula, tertio ibi adfunt verba, datis, quæ donationem important ex
15 textu in l. ubi autem non apparet, §. finali, ff. de verb. oblig. & in §. sic itaque ubi Iason instituit. de actionibus, docent Salycet. in l. si donatione col. 3. vers. secundo igitur casu, C. de collationibus, Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. num. 85. & præsumpt. 8. num. 25. Gratus conf. 7. num. 21. lib. 2. Socin. conf. 9. num. 29. lib. 1. Parisius conf. 33. num. 3. Naldia conf. 496. num. 4. Decian. conf. 21. num. 14. Gratianus tomo 1. discip. forens. cap. 82. num. 4. & 18. Giurba decis. 64. num. 11. Tomatus decis. 69. num. 1. consequenter ex his colligi fuisse donationem non meram assignationem dominijs translationem non importantem, proinde illa distinctio Crauette inter acquisitionem, & donationem videtur mihi potius verbis adhærere, quam rei substantiæ.

Vndè responderetur ibi dari collationem, quia expressè in iure sancitum est, nam vt supra dixi collatio est de genere prohibitorum, quæ non datur, nisi expresse reperiatur, at cum iura de tali casu loquantur, aliud non erit indagandum, sicut apparet in altero casu excepto, quare enim in Silentarijs Palatii iura collationem prohibent? ratio colligi nequit.

Sed posset aliquis insurgere dicendo inanem fuisse distinctionem illam inter

causam necessariam, & voluntariam, super allatam, sed solum attendendum erit si in iure scriptum reperiatur, nam respondeo hoc procedere in donatione ex causa voluntaria, sed in necessaria iam reperiatur dispositum, non solum in dote, & donatione propter nuptias, sed etiam in aliis virtute illorum verborum, in dicta auth. ex testamento, (& aliorum datorum) modo vt supra explicauimus.

Remanet respondendum ad textum in dicta l. Pompon. Philadel. duobus modis, primo verius esse inutilem fore donationem ex causa dotis filiz à patre
15 factam iuxta opinionem Antonij Fabri lib. 7. de coniecturis cap. 12. & lib. 3. cap. 2. ad finem, & de erroribus pragmaticorum decade 40. errore 9. secuntur Gaspar Schiffordeg. lib. 2. forensium tract. 15. quæst. 1. cū seqq. Anton. Merenda lib. 1. controuersiarum cap. 23. à num. 7. quorum sententia colligi videtur ex dicta l. Pomponius, vbi *Iuris Conf.* ait non aliter posse filiam prædia donata retinere, nisi post patris obitum matrimonium duraret, consequenter videtur insinuare à principio nõ valuisse, secundo *Iuris Conf.* ait filiam naturaliter tantum prædia possidere, quæ naturalis possessio aliud non ostendit, nisi corporalem insistentiam, l. 1. §. quod ait vers. vnde, ff. quorum legat. l. quod seruus ff. de acquirenda possess. idè mirum non est si nulla fiat collatio, quoniam nulla iudicatur donatio.

At retenta communi sententia docente valere donationem filiz per patrem factam contemplatione tamen matrimonij, quàm latè post alios tuerentur Præses de Franch. decis. 205. & 436. Castill. decis. 51. lib. 1. Surdus decis. 322. num. 28. Pegu. decis. 230. Theodor. allegat. 43. latè Fontanel. de pactis nuptialibus clausula 4. glosa 1. per totam, Cutell. de donat. contemplat. matr. tractatu 1. discursu secundo, Anton. Faber lib. 8. Codicis titul. 36. de donationibus definit. 1. & latè tueretur doctissimus Arias de Mesa lib. 3. variarum cap. 17. à num. 11. qui omnibus aduersariorum argumentis satisfacit, alia de causa collationem ibi cessare inquam.

Ad quam declarandam sciendum est, quod de iure antiquo collatio in dote tunc considerabatur, quoties pater ab intestato decedebat, at si cum testamē-
17 to collatio cessabat, sic intelliguntur iura in l. filiz cuius, C. familia eriscunde, in illis verbis (filiz cuius nomine pater res comparauit si non postea contrarium iudicium

tium eius probetur per arbitrium diuidenda hereditatis præcipuas adiudicari rescriptum est.) & expresse dicitur in l. 1. C. de collationibus, cuius verba sunt (emancipatos liberos testamento heredes scriptos, & ex eo successionem obtinentes, à patre donata conferre non oportere, nisi pater hoc ipsum specialiter designauerit.) & in l. si filia, ff. de collatione dotis, ibi (si filia fuerit hæres instituta collatione dotis non fugentur) quæ iura expresse iubent collationem in dote etiam cessare, si pater cum testamento decesserit.

Si vero ab intestato tunc collationi locus dabatur, iura sunt in l. 1. ff. de collatione dotis, in illis verbis, (filiam quæ ab intestato hæres fit conferre quidem dotem oportet, & in l. filiam 7. C. de collat. recte explicat Cuiac. lib. 3. observationum cap. 30. ratio disparitatis est, quia quando filij admittuntur ex testamento, non accipiunt hereditatem, ut filij, sed ut hæres, ait Vlpian. in l. 1. §. Pomponius, ff. de carbonario edicto, in illis verbis (quia vel quasi scriptus habet bonorum possessionem, etiam si filius non sit, quare cum inter extraneos cessat collatio, ex notatis per Duaren. ad titulum Codicis de collationibus, collatio enim habet locum solum inter descendentes, qui agant
18 de successione ascendentium, Baldus in l. quoniam nouella num. 1. C. de inofficioso testamento, Paulus de Castro in l. si emancipati num. 2. C. de collat. Sichard. in rub. eiusdem tituli num. 9. Purpur. in dista l. si emancipati num. 21. Valascus in praxi partit. cap. 12. num. 3. vnde dixerunt Doctores, quod si filia capiat ex testamento quod sibi reliquum est tamquam extraneæ conferre non teneretur, l. à patre 10. C. de collat. ubi Iacob. Butrigar. vers. quæro, & Purpur. num. 1. in fine, explicat Cuiac. ad titulum Codicis de collationibus in principio vers. videamus, quæ sit ratio, merito collatio in illis iuribus denegatur, cum agatur de successione patris ex testamento, at facto casu ex intestato successio illis defertur, ut filijs, proinde ratione seruandæ æqualitatis bona ad communionem redigi debebantur subtilissime considera-
uit Cuiac. lib. 11. responsorum Papin. in l. 1. penult. ff. de collat. dotis, & subtilissimus Arias de Mesa loco citato cap. 18. num. 16. aliam addit rationem quoniam decedendo cum testamento videtur priorem voluntatem confirmare, alioquin si à priori discedere voluisset id testamento exprimeret, quod non consideratur quando ab intestato decesserit, his positis.

Euidenter apparet responsio ad textum in dista l. Pomponius ibi enim Papin. ait patrem cum testamento decessisse omnesque filios hæres instituisse, ibi (cum omnes filios hæres instituisset,) merito collationi locus denegatur, quæ responsio nullam videtur pati replicationem.

Vnde opus fuit nouam lancire legem, qua iubetur in causis necessarijs collationem effici, tam si pater ab intestato, quam ex testamento decederet, ut ex auth. ex testamento, C. de collationibus, §. illud auth. de triente, & semisse.

19 Imò si rectè Papinianæ verba perpendantur, locus iste confirmat meam distinctionem, quoniam donatio, de qua ibi fit mentio, quoad proprietatem prædiorum fuit ex causa voluntaria non necessaria, solum enim fructus illorum pro dote fuerunt assignati non prædia, in illis verbis (Pomponius Philadelphus dotis causa prædia filia, quam habebat in potestate tradidit, & redditus eorum genero solui mandauit,) vnde proprietas fuit data causa dotis apparenter, cum soli fructus pro vera dote fuerunt filia viro assignati, sic quod proprietatem, cum non remaneat vera dotis natura, dicitur ex causa mere voluntaria, quæ collationem excludit, etiam attento iure nouissimo, ut probaui.

Et ut omnis cesset scrupulus, inquam neque causam finalem donationis matrimonium dici posse, licet inspecie illud consideremus, quoniam haud nego illam dici causam finalem, qua quisque mouetur ad actum faciendum, sine qua non fieret actus, sed haud affirmo patrem non facturum donationem, nisi huius matrimonij impulsus præcederet, ratio euidens est, in patre duo considerantur, primo paternus amor, secundo matrimonij causa ad donationem faciendam, prima est naturalis, secunda accidentalis, at quoties duæ causæ concurrunt illa præponderatur, quæ ex sanguinis coniunctione insurgit, dicunt Bar. & Doctores in l. qui filiabus in principio, ff. de leg. 1. Azeved. cons. 16. num. 14. Mastrillus decis. 206. num. 4. & 5. causa enim naturalis accidentalem vincit, ut expresse cauetur in l. tutor 31. §. que tutoribus, ff. de excusat. tutorum, l. qui habet 3. ff. de tutelis, & in l. dotem, §. hereditatem ff. de castrensi peculio, in illis verbis (sanguinis enim ratio non militæ causa meritum accipiendæ hereditatis præbuit,) sic dixerunt Tiraquel. de privilegijs pia causa in præfatione vers. amplia, quod adeo verum est, Mastrard. conclus. 1177.

1177.num.6. Card. Mantica de coniect. ult. volunt. lib. 6. tit. 3. num. 23. & lib. 12. titulo ultimo num. 30. Marta de successione legali par. 4. quest. 15. num. 13. 14. & 15. In trigl. sing. 98. num. 144. lib. 3. P. Merol. de voluntario disp. 1. cap. 2. num. 849. Genuen. in practicabilibus Ecclesiasticis quest. 573. Franch. decif. 4. num. 12. & 13. Barzins de sis. Bos. 79. num. 37. Canaler. decif. 212. nu. 6. & decif. 377. nu. 6.

Proinde magis communiter dixerunt Doctores legatum pauperi sanguineo relicto potius factum dici consanguinitatis intuitu, quam paupertatis, iuxta glossam in l. illud, §. sin vero verbo de alia causa, C. de sacrosanctis Ecclesiis ubi Bartol. Bald. & Paul. de Castro, post multos docent Marta par. 4. quest. 18. ar. 4. num. 13. 14. & 15. & voto 29. num. 7. Molfes. in summa tomo 2. tract. 13. cap. 5. in 14. responso num. 155. Bonacina tomo 2. theolog. moralis in titulo de contractibus disput. 3. quest. 17. puncto 8. §. 2. num. 2. in fine, Sanchez de matrimonio lib. 1. disput. 4. nu. 9. Moneta de commut. ult. volunt. cap. 4. quest. 2. num. 37. Franch. decif. 563. plures videndi apud Baltax Tomas. tract. 10. de pia causa tit. 1. cap. 6. num. 138 & 139 & cap. 9. num. 144. quicquid sit quando dixerit testator pro anima omnino videndus Doctissimus Episcopus Maran. tomo 1. responso 3. per totum, omnes illa ratione moti, quia in concursu causæ accidentalis, & naturalis, hæc secunda primum accipit locum, ac illa considerata dicitur, consequenter si in casu nostro duæ causæ considerari possunt tamquam finales paternus amor scilicet, & matrimonium, cum de nulla clarè liqueat dicendum erit paternum amorem fuisse contemplatum tamquam causam finalem matrimonium vero tamquam causam impulsivam.

Ex quibus patet responsio ad textum, quem aduersarij adducunt, in l. 2. §. Titio decem. ff. de donationibus, quoniam ibi Ulpianus ait, quod si ego donauerim Titio decem, ut Stichum emeret, si mortuus reperiatur, euanesceat donatio, dummodo hac contemplatione donauim, ut Stichus emeretur, alias non essem donaturus, in illis verbis (nam si Titio decem in hoc dedi, ut Stichum emeret aliter non donaturus,) non mirum quia cesset principalis causa qua motus fui ad donandum, sequitur Iuris Conf. quod si adhuc essem donaturus, donatio firma remanet, ibi (si vero alias quoque donaturus Titio decem) in fine (pecunia apud Titium rema-

nebit,) qui secundus casus consideratur in presenti Theoremate, ut supra probaui, imò glossa ibi verbo causa magis inquit, quod si in dubio versemur pro donatione iudicandum erit, eò quod causa illa ut impulsiva æstimanda erit, & à fortiori in casu nostro procedere debet, ubi adest sanguinis coniunctio, ad quod ultra adducta videnda sunt notabiles decisiones Rotæ Romanæ relatæ per de Marinis lib. 1. quotidianar. cap. 87. per totum.

Neque obstat, quod aliqui forsan possent dicere, scilicet hæc procedere quoties matrimonium fuisset in genere contemplatum non in specie, quasi quod si sanguinis coniunctio, seu paternus amor fuisset causa finalis per antea donauisset non expectato hoc tempore, quoniam responsio facilis est, & colligitur ex dictis in principio, nam finalis causa illa dicitur quæ principaliter disponentem inducit, impulsiva non ipsa principaliter mouet, sed tantum tempus determinat, seu occasionem præbet efficiendi retentum in mente sic in casu nostro tale matrimonium efficit, ut nunc pater donet filio aliud tempus non expectans, proinde causa dicitur donationis, alias simplex appellaretur, quæ omnia bene notanda sunt, cum huc vsque talis quæstio plene, & ad hominem, ut ita dicam non fuerit discussa.

Quæ opinio à fortiori procederet, si de imputatione sermonem instituere-mus, nam Imperator Iustinian. in l. illud vers. hæc autem regula, C. de collationibus, ait non omnia quæ collationi subiaccēt imputantur, sed solum illa de quibus expressa reperitur determinatio, in illis verbis (minime è contrario tenebit, ut possit quis dicere, etiam illa quæ conferuntur omnimodo in quartam partem ipsi computari, qui ad inofficiosi quærelam vocantur, ea enim tantummodo ex ijs quæ conferuntur memorate portioni computabuntur, pro quibus specialiter legibus, ut hoc fieret expressum est,) sic dato quod contraria procederet sententia hanc donationem collationi submittere non posset procedere, cum de imputatione tractabitur, eò quod nullo iure sancitam reperitur.

Attamen pro limitatione totalis disputationis assero, quod si maxima oriretur inæqualitas inter filios, si collationi locus non daretur, tunc illam fore admittendam in hac donatione opportunum existimo, sicut enim collatio cessat ex præsumpta patris voluntate, iux-

ta

ta textum in auth. de auth. de triente, & semisse, §. illud quoque, & in auth. ex testamento, C. de collationibus, docent Bar. in l. ex parte, §. intestato vers. nota, ff. familiae erciscunde Purpur. in l. si pater nu. 25. & 29, & in dicta auth. ex testamento nu. 4. Decius in l. 1. nu. 4. C. eodem, Soccin. senior conf. 127. col. 8. lib. 3. Crauetta conf. 85. num. 8. Alciatus conf. 144. num. 4. lib. 5. & conf. 584 nu. 1. lib. 9. Curtius iunior conf. 295. nu. 10. cum seqq. lib. 3. Decian. conf. 102. nu. 26. lib. 2. Aldouin. conf. 2. nu. 99. Surdus conf. 143. nu. 18. & 19. Facchin. lib. 5. controuersiar. cap. 78. in fine, Mangul. de imput. quest. 48. num. 27. sic etiam erit dicendum, ut collatio colligi possit in casibus à iure non decisis ex tacita patris voluntate, scilicet propter æqualitatem seruandam inter filios quam maximopere parentes desiderant, iuxta textum notabilem ad hoc in l. cum pater, §. euictis, ff. de leg. & sicut illa denegatur, si maxima resultaret inæqualitas, ex dictis per Decium conf. 59. nu. 2. Papon, conf. 154. nu. 4. & 5. & per Toma. decis. Macerat. 50. nu. 2. in fine, idem è contra dicendum erit ad hoc euitetur maxima illa inæqualitas inter filios amittenda erit collatio, ut ex multis colligit doctissimus Cutellus de donat. contemplat. matr. tract. 1. discursu 2. particula 10. nu.

S V M M A R I V M.

- 1 Stipulatio patris pro se, & filijs dicitur facta pro filijs, ut heredibus, sed infra declarabitur.
- 2 Filij vocati simul cum patre ab auo, veniunt ordine successiuo, idest post patris obitum, secus si fuerint vocati à fratre.
- 3 Impugnatur argumentum de Martinis cap. 89 lib. 1.
- 4 Legatum factum Titio, & eius ab auo præstatum omnibus ordine simultaneo.
- 5 Nepotes admittuntur ordine successiuo in omni casu, quoties non erant nati, tempore quo fuerunt vocati.
- 6 Substitutio fideicommissaria potest fieri in contractibus.
- 7 Affectio non cadit in nonnatas.
- 8 Legatum factum filiofamilias non dicitur contemplatione patris, licet pater fuerit nominatus, secus si non esset natus.
- 9 Legatum factum tertio alterius contemplatione illi acquiritur.
- 10 Contemplatio patris cessat, quoties legatum factum filiofamilias est dilatum tempore, quo est sui iuris.
- 11 Explicatur que sit contemplatio propria, & que impropria.
- 12 Stipulari nemo alteri potest, & de ratione. Limitatur in patre stipulante pro filijs, & quomodo procedat, explicatur.
- 13 Heredes non dicuntur contemplati in donatione, nisi de eis expressa fuerit facta mentio secundum aliquos, & limitatur in donatione contemplatione ne matrimonij.
- 14 Ponderantur iura in l. auus 34. ff. de patris.
- In l. si ita quis promiserit 135. §. penult. ff. de verb. oblig.
- In l. codicillis 91. §. matre, ff. de legatis 2.
- 15 Nominatio vnus filij in donatione operatur, ut alij dicantur exclusi, & non comprehensi sub donatione.
- 16 Ponderatur textus in l. continuus, §. finalis, ff. de verb. oblig. sed resoluitur.
- 17 Ponderatur textus in l. quoties, C. de donat. quæ sub modo, & remissive enumerantur Doctores illud tractantes.
- 18 Stipulatio dicitur acceptata fauore non natorum, supplendo lex acceptionem pro illis.
- 19 Ponderatur argumentum Dom de Marinis contra nostram sententiam, & resoluitur.
- 20 Pater acquirens emphiteusim pro se, & filijs poterit illis præiudicare.
- Idem dicitur in officijs acquisitis per patrem pro se, & filijs.
- Quod intelligitur si propria pecunia acquisierit, secus si ex Principis munificentia.
- 21 Laudatur Congregatio Patrum Oratorii S. Philippi Nerei, & simul P. Antonius Glielmus.
- 22 Ponderantur iura in l. 3. ff. de interdictis, & relegatis in l. 4. ff. de iure patronatus.
- 23 Refertur responsio glossæ ad dicta iura, quæ melius resoluit Montanus.
- 24 Ponderatur textus in l. si arrogator, ff. de adoptionibus.
- 25 Voluntas patris acquirentis attenditur quando sumus in actu oneroso, secus in lucratiuo, quia attenditur voluntas donantis.
- 26 Ponderatur textus in l. ut iuris iurandi, §. si liberi, ff. de operis libertorum.
- 27 Impugnatur Horatius Montanus, & iura per ipsum adducta resoluuntur.
- 28 Resoluitur textus in l. si quis operas, ff. de operis libertorum.
- 29 Resoluitur textus in dicta leg. si operarum.
- 30 Enumerantur Doctores, agentes, quando aliquis admittatur ad rem hereditariam ex se, licet ille non sit heres.
- 31 Donatio contemplatione matrimonij est irrevocabilis, etiã quoad caput ingratitudinis.

Ne-

Neque poterit per filium patri retrod-
nari.

- 32 Forma inuestitura dicitur mutata per qua-
litatem super additam, sed prohibetur
mutari.

Et semper prima erit attendenda, itant per
posteriores non dicitur derogata.

Imò dpmynus in renouatione, neque poterit
mutare in praiudicium successorum.

- 33 Stipulatio facta per patrem pro se, & filiis
dicitur stipulasse, ut filijs non ut heredi-
bus, quoties res non est transitoria ad hæ-
redes.

- 34 Feudatarius potest mutare formam inue-
stiture in feudo hereditario, vel antiquo
novo cum consensu Regis.

- 35 Refutatio fieri potest in proximum succe-
ssurum absque consensu Regis, & quid in
alijs contractibus.

- 36 Refutatio non potest fieri cum aliqua qua-
litate, videas num. 38.

- 37 Mutatio forme in feudis fieri potest cum
consensu illorum, de quorum praiudicio
agitur.

ARGUMENTVM.

Controuertitur, quomodo succedane
filij in donatione contemplatione
matrimonij si cum qualitate hære-
daria, vel proprio iure, ad quam se-
dandam plura iura ponderantur, &
ad verum intellectum rediguntur,
insuper impugnatur *Dom. de Mari-
nis lib. 1. cap. 89.* & intellectus *Mon-
zani* ad aliqua iura pluribus refelli-
tur, denique discutitur etiam in bo-
nis feudalibus, ad quod plura nota-
bilia deducuntur, & tota controuer-
sia nouis ponderationibus illustra-
tur.

THEOREMA. CV.

P Ræcedenti Theoremati accedit discu-
tienda quotidiana controuersia, de
qua pluries in omni Senatu disputari
contingit, facta scilicet tali donatione
patri, & filiis, veniant illi proprio iure
tamquam ab auo donare vocati, an ve-
ro, ut patris hæredes, itaue creditoribus
hæreditarijs de illis bonis satisfacere
sint obligati? scio plures *Doctores*, tam
ex antiquis, quam neotericis, plura in
hac quæstione scripsisse, nihilominus
non ita res fuit agitata, ut difficultates

dilutæ videantur, vnde si in anteceden-
ti quæstione opus fuit proprio Matre
noua tentare, in hac minor labor non
est exposcendus, & pro clariori intelli-
gentia duo discutiam capita, primo res-
pectu bonorum allodialium, secundo
respectu feudalium.

Quoad primum communem reperio
adesse sententiam docentem hos filios
admitti cum qualitate hæreditaria, pro-
inde ad debita paterna adstringi posse,
ita (relictis antiquis, & pluribus ex prag-
maticis) *Surdus* decis. 322. per totam, *An-
na* cons. 52. à num. 22. *Molfes.* cons. 2. post
tractatum ad nostras consuetudines, *Ca-
mill. Medices* cons. 142. per totum, *Camill.
de la Ratha* cons. 9. *Dom. de Marinis* lib. 1.
cap. 89. per totum, & tomo 2. cap. 68. *Reg.
Galeo.* lib. 1. controuersiarum cap. 57. à nu.
17. cum seq. adest elegantissima allegatio
Doctoris 10a. *Jacobi Annicohmi* eruditissimi
quidem viri, quem mensibus præteritis atra
mors præuenit, dum ipse de præuentione scri-
bebat, impressa in nona parte *Ricci* collect.
3948. latè hanc sententiam tuetur doctis-
simus *Anton. Monacus* in tract. de recta feu-
di interpretatione cap. 23. per totum, *Ho-
ratus Persius* cons. ciuili 23. *Noguer.* alleg.
37. num. 11. cum seq. sic decisum testatur
Reg. Sanfelix. decis. 200. per totam, *Dom.
Marchio Torelli* *Reg. Capyc.* *Latro* tomo 2.
consul. 79. 80. 81. & 82. *Dom. Gizzius* in
obseru. 40. ad decis. *Dom. Reg. Capyc.* *Latro*
num. 7. cum pluribus seqq. & nu. 13. sic de-
cisum testatur.

Pro qua sententia *Surdus* cum affectis
ponderat doctrinam *Bar. in l. gallus*, &
quidam recte num. 9. ubi *Angelus*, & alij ff.
de liberis, & posthumis dicentis patrem
stipulantem pro se, & filiis, stipulasse vi-
deri pro filiis, ut hæredibus, consequen-
ter, si hanc donationem capiunt filij me-
diante paterna stipulatione, omnino
dicendum est illos admitti cum quali-
tate hæreditaria.

A *Dom. de Marinis* dicto cap. 89. aliam
tentauit viam pro fundamento huius
sententiz, licet ex *Surdo*, etiam colliga-
tur, num. 44. cum seq. videlicet filios in
prædicta donatione contemplatos non
admitti simul cum patre, sed successiuo
ordine, id est post parentis obitum, eo
quod tali ordine vocati dicuntur in ge-
nerali institutione per auum confecta,
iuxta sententiam glosæ in *l. gallus*, s. qui-
dam recte verbo non exprimat, ubi com-
muniter *Doctores* ff. de liberis, & posthu-
mis, secuntur *Bar. Alexand. Secuin.* & alij
in *hæredes mei*, s. cum ita, ff. ad Trebell.

P p p

Post

post alios Rustic. in l. cum anus lib. 1. cap. 1. num. 28. ff. de condit. & demonstr. Maria de success. legal. par. 1. quest. 21. ar. 3. latè Fusar. quest. 476. Intrigliol. de substi. centuria 3. quest. 8. à num. 1. Cancer. par. 1. variarum cap. 1. à num. 103. cum pluribus seqq. Barz. decif. 9. & 10. Casar de Grassis decif. 151. alias 2. num. 3. de testamentis, Ferriac. decif. 668. par. 2. Serafin. decif. 934. Boerius decif. 185. Franch. decif. 633. Surdus decif. 346. num. 4. Rota Romana decif. 179. p. 1. in nouissimis, at quia valet argumentum de contrariis ad ultimas voluntates, & è contra l. pactum inter heredem, vbi glosa, & Bar. ff. de pactis, cum relatis per Euerad. in Topica in loco ab ultimis voluntatibus ad contractus, consequenter (ait de Marin.) veniunt ordine successiuo, scilicet post patris obitum, qui succedendi modus hereditaria qualitate importat.

Nihilominus non possum non mirari de hoc argumento (salua pace tanti Doctoris, quem semper sum veneratus, ac meum iudico præceptorem) cum satis inefficax sit ad fundandam sententiam, primo quia falsa est ratio assignata, scilicet quod veniant isti filij ordine successiuo admodum heredis institutionis, quoniam non semper est bonum argumentum de ultimis voluntatibus ad contractus; præcipue si misceatur diuersitas rationis, vt latè per Euerad. loco cit. sed alia est ratio, & ne verbalis tantum videatur impugnatio, quæro, qua de ratione in successione aut nepotes regulariter veniunt ordine successiuo, & certe ne testamentum aliquo vitio corruat, tenetur enim pater filium heredem instituere, aut exheredare, l. inter cetera, ff. de liberis, & posthumis, & illo in medio non existente nepotem, alias testamentum rueret, l. posthumorum, ff. de iniusta, & rupto, sic quando auus vocat filium, & nepotes ex illo, intelligitur vocasse ordine successiuo, vt testamentum semper valeat, & si medio tempore filius deficiat, vnde concurret necessitas pro tali faciendæ vocatione.

Vnde dixerunt Doctores hoc non procedere si loquamur in linea transuersali, in qua non consideratur ordo necessitatis, sed tantum affectionis, & charitatis, vt in locis citatis omnes admittunt quibus addo Fusar. conf. 87. per totum, sicuti in legato facto ab auo, nepotes admittuntur simul cum patre vocato, quia in illis cessat talis ordo necessitatis, Matthæ. notabili 157. Iason conf. 106. num. 3. lib. 2. Crauet. conf. 22. num. 5.

Menoch. conf. 520. num. 1. vers. secundo, lib. 4. præsump. 70. num. 6. Peregr. de fideicommissis ar. 17. num. 6. & 18. Intrigl. de substi. quest. 89. num. 3. Fusar. loco cit. num. 13. Cancer. vbi supra num. 106. in fine.

Ex quibus dictis colligitur hæc non posse procedere in donatione in qua cum nulla consideretur necessitas, sed sola affectio, & charitas, cessat ratio quare vocari possent ordine successiuo, sed potius diceretur vocari ordine simultaneo.

Neque aliquis poterit dicere adhuc testamentum saluari data successione simultanea, quia si obitus patris medio tempore sequeretur, totam successionem cohæredes filii acciperent per viam iuris accrescendi, seu non decrescendi, & sic poterit ille replicare videri auum sic eos vocasse, vt magis ordini naturæ, & nostræ legise conformaretur, qua primo filii ad patris successionem vocantur postea nepotes, quoniam facilis est responsio, non dico illos admitti, quia testamentum aliter corruat posset, sed solum teneri autem nepotes vocare, sicut, & filium, illo defecto, consequenter quando illos instituit præsumitur voluisse vocare, eo modo quo tenebatur, vt sicuti defecto filio oportebat illos instituere, sic vocando simul cum illo, eos admitti casu quo eorum pater se viuo deficeret.

Et meo iudicio ratio esset, quia semper quod agitur de filiis non natis, numquam dici potest illos fuisse, contemplatos, vt simultaneo ordine admitti possent, sed solum ordine successiuo, tam si consideramus casum, in quo cadit ordo necessitatis, quam affectionis, & charitatis, docent Alexand. dicto §. quidam recte num. 55. in fine, vbi Alciatus num. 28. & sequ. Caccial. inter consilia Alexand. 14. num. 10. lib. 4. Petra de fideicommissis quest. 5. num. 161. Card. Mantica de coniect. ult. volunt. lib. 4. tit. 8. num. 27. Intrigl. dicta quest. 80. num. 17. Osascus decif. 81. num. 16. Surdus decif. 346. num. 16. Barz. decif. Bon. 9. num. 3. Rota Romana in nouissimis decif. 10. num. 3. decif. 579. num. 8. p. 1. & decif. 458. num. 2. par. 4. Fusarius conf. 41. in 1. dubit. & conf. 87. vers. quarto fortius, & ratio est, quia tamquam non nati non sunt cogniti testatori, consequenter non dilecti, & dilectione qua pater eorum, arg. l. qui filiabus, ff. de leg. 2. l. Titius, ff. de suis, & legitimis hæredibus, eo magis, quia non reperiuntur existentes tempore institutionis, & successionis delatæ, si inutilis fuisset eorum vocatio, nisi esset ordine successiuo, ita Alexand. conf. 13. num.

num. 2. lib. 4. Decius conf. 205. num. 3. Menoch. conf. 1030. num. 3. & lib. 4. presump. 70. num. 22. in fine, proinde ratio principalis, qua non admittuntur ordine si multat neco in casu nostro, est quia non erant nati tempore donationis, quam eandem sententiam tuentur *Cancer. in proprijs terminis par. 1. variarum cap. 8. nu. 97. Fontanel. de pactis nuptialibus clausula 4. glosa 9. p. 1. in principio.*

Secundo dato quod veniant ordine successiuo illa ratione per ipsum considerata, neque tenet argumentum, ergo veniunt ordine hereditario, nam potius argumentum retorqueri posset, si sunt vocati, debent habere aliquid ultra qualitatem hereditariam, alias ad nihilum vocatio, saltem si sunt vocati ordine successiuo, non veniunt vim vulgaris substitutionis, ut dixi in illo casu, in quo proprie consideratur ordo necessitatis, sed fidei commissariae, quam fieri posse in contradiis omnes admittunt, ut post infinitos notant *Cassill. Sotomaior lib. 3. cap. 19. num. 25 2. Fusarius quest. 14. per totam, Fontanel. de pactis nuptialibus clausula 4. glosa 25. num. 1. cum sequentibus, saltem locus daretur textui in l. quoties, C. de donationibus, quae sub modo, igitur hoc argumentum quod probatur hos filios admitti notant successiuo, non excludit quin venire possint, ut filij, & non ut heredes.*

Probat hanc eandem sententiam *Surdus dicta decis. 322. num. 46. alio medio, quod videtur habere maximum apparatus, scilicet hos filios donatarij non posse dici fuisse contemplatos ex propria persona, sed patris, quoniam in incognitos nulla cadit affectio, arg. l. si quis in suos, C. de inofficioso testamento, cum non possint neque mereri neque demereri, unde dixit Bar. in l. qui filiabus num. 2. quod in posthumos nulla cadit affectio neque meritum, facit textus in l. cum ita, §. in fideicommissis, & in l. pecto, §. fratre, ff. de leg. 2. & in l. si cognatis, ff. de rebus dubijs, unde licet regulariter filio relictum non patris, sed sui contemplatione, factum videri, l. finali, C. de usufructu, Bar. in l. si filiofamilias la secunda num. 2. ff. de donationibus causa mortis, & in l. cum aliquis num. 3. C. de iure deliberandi, quod procedit, & si patris persona nominata fuerit, cum dicatur adiecta causa demonstrationis, l. his verbis, ff. de heredibus instituendis, quod late explicat Card. Mantica de coniecturis ult. volunt. lib. 8. tit. 16. num. 4. vers. & hoc regula, decisum in Sacr.*

Conf. nouissimè testatur Ill. Marchio Torelli Dom. Reg. Capyc. *Latro magistratum certe decus tomo 2. decis. 124. d. nu. 17. vers. ex aduerso.*

Tamen quando sermonem institui- mus de nonnatis, tali casu semper contemplata persona patris dicitur, iuxta notata per *Soccin. conf. 72. num. 10. vers. sed predictis non obstantibus, Cephal. conf. 485. num. 62. notan Card. Mantica loco citato nu. 7. vers. unde si testator Dom. meus Reg. Capyc. Latro loco citato num. 6. in casu nostro agitur de filiis nonnatis non conceptis, sed solum aliquo modo cogitatis, consequenter dato quod ipsi solum fuissent vocati, diceretur contemplatio ne patris.*

Ex quo non potest considerari illos ex proprio iure admitti, quoniam data hac contemplatione relictum non queritur filio, sed patri, iuxta textum vulgatissimum in l. sed & si plures, §. in arrogato, ff. de vulgari, & pupillari, ad quod faciunt notata per *Menoch. lib. 3. presump. 26. vbi latissimè per Thorum in compendio par. 3. verbo donatiua missa à sponso sponsæ, & par. 3. tomo 3. verbo restitutio iocalium fol. 207. Marcell. Marc. olim dignissimum Confil. tomo 2. conf. 59. per totum, & per Petr. de Luna conf. 36. inter consilia diuersorum sculorum, & ad propositum videre est doctissimum P. Merolla tomo 3. Theologia moralis disput. 6. cap. 8. difficult. 13. consequenter dicendum erit hos filios ut heredes vocatos fuisse, quo eodem argumento videtur vti Dom. de Marinis dicto cap. 89. num. 7. & 8.*

Verum hoc argumentum minus etiā probabile videtur, quoniam illa coniectura si relictum filiofamilias videatur patris contemplatione, sic illi acquiri, procedit quando acquisitio sit filiofamilias in vita patris, at si acquisitio conferatur post illius obitum tempore quo filius est sui iuris, talis coniectura cessat colligitur ex textu in l. vbi pure, l. mulier, ff. ad Trebell. & in l. 2. de instit. & substitu. sic explicat communis praeceptor. Bar. in tractatu de duobus fratribus num. 8. vers. aut sit mentio patris, secuntur *Ceph. conf. 485. num. 46. Card. Mantica loco citato num. 5. & num. 10. vers. item si post mortem, in casu nostro fieret acquisitio filijs post patris obitum, igitur nulla cadit contemplatio effectiua.*

Confirmatur responsio, duplicem dari contemplationem propriam, & impropriad, propria, seu absoluta, & cor-
11 respectiua contemplatio est quando

Ppp 2 quid

quid alicui conceditur contemplatione tertiæ personæ, & admittitur coniecturæ à iure approbatæ, & operatur effectum, quod enim mea contemplatione alicui datur, mihi videtur dari dicto §. in arrogato, & l. dedit, ff. de collat. bonorum, fingitur enim illi datum, & ab eo breui manū in me transmissum ex dictis per Reg. de Ponte cons. 16, num. 84. lib. 2. impropria, seu imaginaria contemplatio consideratur in casu nostro, quia pater stipulatur sibi, & filiis, vnde non datur vni propter alium, sed vtrique donatur, & vterque est in cogitatione donantis, proinde dicti filij ex dicta contemplatione, ita ius consecuntur, ut nulli subiaceant periculo alterius voluntatis, consequenter cessant termini propriæ, & realis contemplationis.

Nihilominus pro hac sententiâ taliter argumetari posset, certam habemus regulam in iure nostro, nullum alteri posse stipulari, l. stipulatio ista 38. §. alteri, & si stipuler ff. de verb. oblig. l. certi conditio, §. quoniam, ff. si certum petatur, l. solutum, §. per liberam, ff. de pignoratitia actione, l. quo tutela, §. nec paciscendo, ff. de regulis iuris, l. multum interest vers. finali, C. si quis alteri, vel sibi, §. si quis alij cum seqq. §. alteri, & §. sed & si quis institui de inutilibus quam regulam latè exornant post alios Connan. lib. 6. commentariorum cap. 4. num. 10. Petrus de Gregor. par. 3. singul. lib. 24. cap. 2. num. 20. & 26. Duarenus Donel. & Cuiac. in dicto §. alteri, Gabriel. de verb. oblig. conclus. 1. Portius lib. 2. regularum conclus. 47. Card. Mantica de tacitis lib. 14. per plures titulos, P. Merolla de voluntario, & inuoluntario dispu. 1. cap. 2. nu.

cum pluribus seqq. & ratio suadet ex textu in l. inter stipulantem 83 ff. de verb. oblig. vbi dicitur negotium contrahi inter stipulantem, & promittentem, & stipulationes introducæ fuerunt, ut vnusquisque acquirat quod sua interest, dicto §. alteri consequenter non potest alteri acquiri, iam quod à sua persona obligationem non sumit, iuxta textum in l. quæcumque gerimus ff. de actionibus, & obligationibus.

Tamen inter limitationes, quas regula prædicta patitur est in patre, qui recte filio stipulatur, §. ei vero. institui de inutilibus stipulationibus, quod tamen dupliciter fieri poterit, primo filio tantum stipulatur, secundo sibi, & filio primo casu si filius in potestate erit, stipulatio tenebit, eo quod ipsimet patri stipulatio refectitur, l. quod dicitur 130. vbi

communiter Doctores, ff. de verb. oblig. licet procedat in in ijs, quæ iuris sunt, ut si pater stipulatus sit filio dari, nam dominij translatio, quæ iuris est hæc stipulatione continetur, l. vbi autem 75. §. finali, ff. de verb. oblig. lecus si meru factu in filium conferatur, ut ire, agere, quia tunc inutilis erit stipulatio, dicta l. quod dicitur, explicant post antiquos Piccard. in §. si quis alij num. 6. & 7. institui de inutilibus stipulationibus notat Ioa. Borcholten in titulo de pactis cap. 4. num. 8. & sequenti.

In bonis tamèn quæ filio quæruntur, puta in castrensis, vel quasi, aut in aduentitijs, quorum vfusfructus patri quæritur, tunc si pater filio stipulatur, ut filio, valebit stipulatio in personam filij, l. uxorem, §. testamento, ff. de leg. 3. l. hæredi, §. nos autem, ff. de pactis, si verò ut ex tranco secus, Angel. in dicta l. quod dicitur col. 2. vbi Imola, & Alexand. col. 3. ex glossa in l. si tibi, §. si pactus, ff. de pactis, vbi Bart. imò Angel. in dicta l. quod dicitur num. 1. vers. & hoc est verum, ait inutilem esse stipulationem quoad proprietatem, cum patri non quæratur, secus quoad vfusfructum, qui ipsi quæritur, & Imola inquit ibidem nu. 3. in totum inutilem esse stipulationem, videre est Card. Mantica in dicto lib. 14. tit. 18. nu. 3. vers. ex hoc autem.

Ex quibus plura deducuntur, stipulationem patris pro filio valere in bonis patri quærendis, in alijs verò valere, ut filio, sic iure speciali, vnde in casu nostro si admitteremus patrem fuisse stipulatum pro filiis, ut filijs, esset dare ius speciale, quod reici debet semper quod stipulatio iure communi tenere posset, scilicet pro filiis, ut hæredibus, in dubio enim præsumendum erit vnumquemque fecisse actum secundum ius commune, & non speciale, l. in testamento, vbi Alexand. C. de testamento militis, l. centurio, vbi Alexand. ff. de vulgari, consequenter dicendum erit stipulationem patris intelligi factam pro filiis, ut hæredibus, quam ratione lub obscuris verbis insinuare videtur Surdus dicta decis. 322. num. 33.

Sed insurgere aspicio in contrarium, quendam dicentem inanem fore, ac frustratoriam acceptationem hanc patris pro filiis, si qualitas hæreditaria tantum consideraretur, quia absque dicta stipulatione præsumitur vnumquemque acquirere pro se, & hæredibus, iuxta textum in l. si pactum, ff. de probationibus,

& licet aliqui dicant non procedere in donatione in qua hæredes contemplati non dicuntur, nisi expressa fuerit facta mentio de illis, ex notatis per Reg. Rou. conf. 15. à num. 2. cum seq. & conf. 16. tomo 2. scribunt Scipio Theodor. alleg. 42. per totam, Anton. Faber lib. 8. Codicis tit. de reuocandis donat. definit. 21. & de erroribus pragmat. decade 41. errore 2. vers. ea vero, & vero, & alibi fundauit, ramen in donatione contemplatione matrimonij difficultas cessat, cum semper hæredes contemplati dicantur, ex pluribus quæ considerat Marius Cutell. de donat. contempl. matrimonij tomo 2. tractu 2. discursu 1. speciali 24. à num. 6. cum sequentibus, proinde si dicta stipulatio, ac patris acceptatio pro filiis facta intelligeretur, ut hæredibus nihil operaretur, & frustratoria esset, igitur ut hoc cesset dicendum erit stipulationem intelligi pro filiis, ut filiis, licet inducatur ius speciale.

Sed responsio facilis est, quoniam dicta filiorum nominatio pluribus de causis existere poterit, primo restrictiue, puta ne omnes admittantur, & si extranei, sed tantum filii si uiui reperirentur tempore obitus patris licet regulariter omnes hæredes etiam extranei admittantur, tali casu facta hac mentione filiorum, illi solum veniant, excluso omni alio, ex dictis per Bertaz. conf. 235. nu. 6. cum seqq. p. 1. vol. 2.

Exemplum tradit nobis Iuris Conf. Celsus in l. auus 34. ff. de pactis, ubi si auus 14 dotans filiam sui filii pactus sit à viro, ne à se, neue à filio suo dos petatur hoc pactum stat restrictiue ad personas in stipulatione tantum mentionatas, ita quod si decesserit auus dotans filio hærede relicto simul cum extraneo ad hunc stipulatio non extenderetur, & pactum ei non proderit, verba Celsi sunt (auus neptis nomine quam ex filio habebat dotem promisit, & pactus est ne à se neue à filio suo dos peteretur si à cohærede filij dos peteretur, ipse quidem exceptione conuentionis tuendus non erit, filius vero exceptione conuentionis recte videtur,) quod confirmat Pompon. in l. auus 10. ff. de pactis dotalibus, ibi (auus pactus est cum dotem pro nepote suscepisset, ne à se neue à filio dos peteretur, ab alio vero quam filio hærede ut dos peteretur exceptione conuentionis filius tuendus erit, quippe cum hæredi nostro cauere concessum est, ne quicquam obstat quominus certa persona si hæres erit sibi cauere possit, quod non idem, & in cæteris hæredibus cauetur. & ita Celsus scribit), quæ

Iuris Conf. responsa expresse determinant posse stipulationem ad vnum tantum hæredem extendi, consequenter in casu nostro ex mentione filiorum facta, videntur ipsi solum in donatione contemplari non alij hæredes.

Secundum exemplum nobis proponit Scauola in l. si ita quis promiserit 135. §. penultimo. ff. de verb. obli. ubi si Scia donauerit Titio fundum hac lege ne ad fratrem, aut filium, aut uxorem, aut ipsius Titij socerum perueniret, mortuo Titio relicta Scia donante, & fratre vno ad fundum sola Scia vocaretur excluso fratre defuncti licet hærede, ibi (ea lege tibi donatum esse à Scia seruum, & tradidit, ut ne ad fratrem eius, aut filium, aut uxorem, aut socrum perueniret, scripsit, & hoc ita stipulante Scia spondidit Titius, qui post biennium hæredes reliquit Seiam, & fratrem, cui ne seruiret expressum erat, queritur an Scia cum fratre, & cohærede ex stipulatione possit agere, respondi posse in id quod eius incertum est,) explicant, omnes ibi, scilicet ad interesse si seruus fratri donatarij traderetur, sic colligimus posse in donatione legem apponi, qua non omnes hæredes vocantur.

Tertium exemplum ostendit idem Scauola in l. codicillis 91. §. matre, ff. de leg. 2. ait, quod si testator instituit hæredibus matre, & uxore, dixitque ne quid post mortem suam fratribus suis relinqueret, cum haberet filios ex sorore, quibus relinqueret, isti soli filij ex sorore, fideicommissum petent non illi fratres, licet uxori proximiores, in illis verbis (matre, & uxore hæredibus institutis, ita cavit, à te uxor charissima peto, ne quid post mortem tuam fratribus tuis relinquant, scis filios sororum tuarum quibus relinquant, scis vnum fratrem tuum filium nostrum occidisse, dum ei rapinam faceret, sed & alia mihi deteriora fecit, quero cum uxor intestata decesserit, & legitima eius hæreditas ad fratrem pertineat, an sororis filij ab eo petere possunt, respondi posse defendi fideicommissum deberi,) sic Scauola ostendit posse in acquisitione rei agi de exclusionem cuiusdam certi hæredis altero incluso.

Ex quibus iuribus recte colligitur posse stipulationem ad quosdam personas tantum restringi, sic ex dicta nominatione filiorum videntur exclusi alij hæredes, sicuti ex nominatione vnus 15 filij alij non comprehenderentur ex dictis per Iason. in l. 2. in fine, C. de iure emphi. Balzaran. de successione feudi ad principium col. 3. circa principium fol. 68. proinde

de eum nominatio filiorum ſit potius ad reſtringendam donationem induc- ta, quam ad ampliandam, non debet indu- cere hunc contrarium effectum, nam- ſicut induc- ta ad augendum non debent diminutionem petere, l. legata inutiliter, ff. de adim. leg. notant *Nafſa conf. 496. ſub num. 14. verſ. non obſtat, Monach. deciſ. Bo- non. 40. puncto 3. num. 61. Barboſa in prin- cipijs, & locis communibus lit. A. num. 249.* ſic e contra induc- ta ad reſtrictionem, non debent operari augmentum, quia pari paſſu ambulant, l. ſi ex toto in prin- cipio, ff. de leg. 1. *Gratian. deciſ. 85. num. 6. Bar- boſa loco citata num. 249.* vnde ſi proba- uimus mentionem illam, ſeu filiorum, contemplationem induc- tam fuiſſe, vt quam minus poſſit ſe extendat dona- tio, quare ex illa erit arguenda amplia- tio, vt omnes hæredes veniant, & quod filii dicantur vocati ad illam, vt filii, & non vt hæredes?

¶ 16 Incontrarium tamèn videtur diffi- lis textus in l. continuus, s. finali in principio ff. de verb. oblig. vbi *Iuris Conf.* ait non poſſe aliquem vni tantum hæredi ac- quirere, ſed omnibus, aut illi vni propor- tione ſua tantum, cuius verba ſunt (pre- terea ſciendum eſt cum quid dari ſtipulemur non poſſe per nos vni ex heredibus acquiri, ſed neceſſe eſt omnibus acquirere,) quem- textum ad hoc vnicum vocat *Kaynerius Paroliuſienſis*, ſibi in principio, & commen- dant *Bar.* & cæteri Doctores, igitur non poterit iſte donatarius donationem acceptare illamque acquirere pro qui- buſdam hæredibus tantum.

At ſi dictæ legis rationem pondere- mus in nihilo dictis inficiatur, ideò enim in totum vni tantum acquiri non poteſt, quia hæres repræſentat defunctū pro illa parte qua hæres eſt, pro aliis vero eſt penitus extraneus, l. 2. s. fin. vbi gloſa, & communiter Doctores, ff. de præ- torijs ſtipulationibus, & in l. 1. 2. & per to- tum titulum, C. de hered. act. igitur non poterit ſtipulari ſeu acquirere vni tan- tum hæredi, niſi pro illa parte qua hæ- res eſt, quia pro alia eſt penitus extra- neus, iſtum intellectum tradunt *Bar.* in dicto, s. finali col. 1. num. 1. vbi *Paul.* in prin- cipio num. 2. *Imola* col. 3. in fine verſ. circa ſecundum, ſubtiliſſimus *Gomez.* lib. 2. va- riarum cap. 11. num. 15. per totum, at in- caſu noſtro non dicitur pater acquirere vni ex hæredibus, ſed quidam generi perſonarum, ſcilicet, vt ſoli filii admit- tantur ſi hæredes fuerint excluſis extra- neis, alias inueſtitura feudalſis pro filiis

tantum ſicut, & in emphiteuſi contue- ret, quod falſum eſt, proinde adeſt diuer- tas caſus.

Vltimo dicta nominatio filiorum poterit ſtare prælatiue, ideſt non quod omnino extranei hæredes excludantur ſed ſolum in concuſſu filiorum illi non admittantur, ſed omnino filii accipiant, ita *Surdus* in dicta deciſ. 322. num. 81. ex *Caffan. conf. 53. num. 55.* ſic intelligendo *Socin. iuniorem* in conf. 58. per totum vol. 2. qua de cauſa fuit inuenta dicta formu- la ſtipulationis vocando filios, vt præ- ferendos extraneis, *Phanut.* de inuentario tract. diuerſ. cap. 203. nu. 28. & 29. *Cafan. conf. 45. ſub nu. 57. Surdus* dicta deciſ. 322. num. 73. & 75. inde dicitur accipere tamquam filius, eò quòd non commu- nicat cum aliis cohæredibus extraneis, ſed non per hoc non dicitur accipere, vt hæres, ſicuti noſter de *Marinis dicto* cap. 68. tomo 2. ait ad hanc donationem admitti ſolum maſculos excluſis fæmi- nis, licet contrarium deciſum reſerat in principio, & pro ſua ſententia faciunt notata per *Decian. reſponſo 74. per totum vol. 3.* & alios apud doctiſſimum *Fontanel.* de pactis nuptialib. clauſula 4. gloſa 9. par. 3. à num. 14. vbi optime diſcurrit, vel vt admittantur, & ſi nō ſint hæredes, dum- modo per eos non ſterit quin hæredes ſint, iuxta obſeruantiã *Senatus Pedamontani*, de qua *Gaspar Theſaur.* lib. 2. qq. forenſ. q. 95. nu. 17.

Et licet *Card. Mantica* de tacitis, & am- biguis lib. 13. tit. 21. num. 20. dicat, non reuerti ad donantem ſi filii donatarij non reperiuntur, ſed admitti omnes hæ- redes allegans *Achill. de Graſſis deciſ. vni- ca* in titulo de donationibus, vbi ponit ca- ſum ſingularem, tamèn noſtræ interpre- tationi non videtur obſtare, quia reten- ta tali interpretatione prælationis, ſo- lum extraneij excluduntur in concu- ſſu non vero filiis non exiſtentiſſimos illos non admitti, & quod plus eſt de doctri- na *Card. Mantica* dubitauit *Fuſar. conf. 4. per totum*, & videre eſt *Cutell.* de donat. contemplat. matr. tractatu 2. diſcurſu 1. ſpe- ciali 24. num. 14. verſ. ſed poſthæc, ex qui- bus dictis merito ſaluatur argumentum huius ſententiæ.

Secunda ſententia docet hos filios admitti proprio iure, & tamquam ab auo vocatos abſque qualitate heredita- ria, proinde nullo modo teneri ad debi- ta per patrem contra, ſic notant *De- cius conf. 238. Alexand. conf. 104. num. 8. vol. 4. Caffaneus conf. 54. num. 56. Socinus*

in-

iunior conf. 137. col. finali lib. 1. & conf. 58. *Aponte* conf. 19. num. 20. & conf. 25. num. 4. *Salon de Pace* conf. 14. *Surdus* sibi contrarius conf. 206. num. 3. *Gratian* lib. 5. dicep. forens. cap. 924. à num. 31. usque a 55. *Marta voto* 215. *Mastrill* decif. 301. *Castill. de eis* 106. à num. 6. *Marius Cutell. de donat. contempl. matrimonij* discursu 1. speciali 25. à num. 8. & 15. infinitos adducit, quibus addo *Pascal. de viribus patrie potestatis* p. 1. cap. 4. num. 40. *Hodiern. in doctiss. observat. ad Surdum dicta* decif. 322. à nu. 12. *Dom. Marcel. Marcian. olim dignissimum Consil. conf.* 33. à num. 4. vol. 1. in eandem sententiam videtur inclinare *Dom. Pres. Merlinus* lib. 2. controuers. cap. 34. num. 37. *Ludouic. Bellus* conf. 43. per totum, *Anellus de Amato dignissimus* suo tempore *Presid. Regia Camere* conf. 68. *Dom. Consil. Staiban.* tomo 1. controuersiarum cap. 22. & 72. licet loquatur de matrimonio speciali, nouissime *Andreol. controu. iuris* cap. 127. quam veriore existimo.

Ad quam sententiam fundandam oportet retrogredi ad dicta pro contraria opinione, ibi enim omnia argumenta tamquam improbabilia refellimus, solum restat discutere fundamentum, quod nos latè confirmauimus, idest quod pater dicatur stipulasse pro filiis, vt hæredibus, ne in speciale incidere mus contrarium suadendo, ac si bene hoc perpendatur, facilis ad eum erit responsio, quoniam illud procedere posset in alijs contractibus, in quibus alteri per alterum stipulari iura nostra prohibent, sed in donatione regula illa limitatur, cum licitum sit primo donatario pro secundo stipulari, iuxta vulgatissimum textum in l. quoties, C. de donat. quæ sub modo, ibi (vt post tempus id quod donatum est alij restituatur,) & in seq. (diui Principis ei qui stipulatus non sit vtilem actionem iuxta donatoris voluntatem competere admiserint,) de cuius textus intellectu, scilicet, quæ nam actio competat secundo donatario, post alios videndi sunt *Preses de Franch. decif.* 74. *Preses Merlinus* tomo 1. controuers. cap. 60. *Conf. Arias de Mesa* lib. 2. variarum cap. 50. num. 24. cum seqq. *Anton. de Amato* lib. 1. variarum cap. 12. per totum, *Georg. Spino* conf. 50. 51. 52. & 53. vbi latissime, consequenter stipulando pater pro filiis in contractu donationis, & si tanquam filiis stipuletur, non videtur aliquo iure speciali, sed communi videlicet respectiue ad omnes, quia iura non prohibent in donatione alteri per alterum acquiri, sic cum cesset

ius speciale, fundamentum corruit.

Secundo dicta locum habere possunt quoties patris stipulatione pro filiis indigeret, tunc propriè caderet quæstio, an dicatur stipulasse pro filiis, vt hæredibus, an vero, vt filiis, ac quoties nulla stipulatione opus est, quæstio cessat, quod propriè cadit in casu nostro, nam quando agitur de non natis lex pro eis supplet, dummodo de eorum fauore agatur textus est in d. l. diui, s. patris, C. de naturalibus liberis, ibi (patris quæ matrimonij tempore super dotibus, vel ante nuptias donationis rebus subsecuta fuerint etiã ad ipsorum personas pertinentibus, vt vna cum fratribus suis postea ex eisdem parentibus forte progenitis, aut soli, si nullus sit procreatus, dotis, & ante nuptias donationis pro tenore legum, nec minus pactorum emolumenta percipiant,) & in l. iubemus in fine C. de emancipat. liberorum, vbi pater poterit filium infantem emancipare, licet ille consentire non possit, quoniam lex pro illo supplet consensum, in illis verbis (nisi infantes sint qui & sine consensu, etiam hoc modo sui iuris efficiuntur,) quod maxime procederet si quis pro illis stipularetur, arg. textus in l. si quis in emancipatum, C. de donat. & in his proprijs terminis loquitur *Cancer. par. 1. variarum* cap. 8. de donationibus num. 58. per totum, adducens *Molin. de hispanor. primog. lib. 4. cap. 2. num. 75. Decian. conf.* 244. vnde in casu nostro dicendum erit, quod aut nulla indigemus patris stipulatione, cum nonnatorum consensum lex suppleat, sic cessare quæstionem illam, quomodo scilicet videatur stipulari, aut si admittimus patrem pro illis fuisse stipulatum, non esse iure speciali, sed omnibus communi.

Quibus aduersari videntur notata 19 per *Dom. de Marinis* loco citato num. 19. dicentis differentiam adesse inter ultimam voluntatem, & contractum, vt in illa non est necesse persona per quam acquiratur, sed in quam voluntas dirigitur, in contractu vero requiritur persona per quam acquiratur, proinde in terminis, textus dictæ legis quoties, requiritur pactum inter donantem, & primū donatarium, vt elapso dicto tempore fiat secundi donatarij, sic adest persona per quam sit acquisitio, citat ad hoc, *Isern. in cap. 1. s. si libellum* num. 12. vers. differt tamen de alienatione feudi paterni, vnde num. 10. arguit male dici dictos filios prætere hanc donationem ab auctore immediate non à patre.

Ni-

Nihilominus non desisto à dictis, duplici modo, primo hæc procedere, quando agimus de persona, quæ potest interuenire in stipulatione, sed quando sumus in nonnatis, aut in illis, qui consensum præstare nequeunt, cessant, quia lex supplet consensum pro illis, ut probaui, secundo dato quod pater sit qui pro illis acceptet, non inde sequitur dicendum ergo ab ipso accipiunt, alias esset ex diametro contra textum in dicta l. quoties, ubi primus donatarius acceptat pro secundo, iuxta dicta per eundem Authorem num. 19. & tamen iste secundus non dicitur habere de patrimonio primi.

Tertio considero pro solutione fundamenti contrariæ sententiæ, dupliciter posse patrem stipulari pro se, & filiis, primo circa rem titulo oneroso quæ sitam, secundo titulo lucratiuo, puta pater emit aliquam rem pro se & filiis, vel stipulatus sit in emphiteusim, certe, quod tali casu stipulatio dicitur facta, pro filijs, ut hæredibus, ita ut illis præiudicare possit, docet Isern. in cap. 1. de alienatione feudi paterni, Baldus in cap. 1. de vassallo decrepitate etatis, ubi Afflict. quest. 113 col. penult. quest. 136. in fine, & quest. 243. Curtius iunior conf. 1. Paris. conf. 2. num. 9. Aymon, Decius, Soccin. Pinell. & alij apud doctissimum Cald. Periera de extinct. emphiteusim lib. 4. quest. 20. num. 2. notant Valascus de emphiteusi quest. 49. Marescot. lib. 1. variarum cap. 74. Dom. de Marinis lib. 1. quotidian. cap. 228. in 2. impress. ubi alios adducit.

Et quia plures alij contrarium dixerunt legendi apud Caldas loco cit. quest. 19 num. 21. & 23. proinde ipse quest. 20. num. 15. inquit procedere quando pater titulo lucratiuo habuisset, secus oneroso, quia procederet prima sententia, citans Baldum in l. 1. num. 17. C. per quas personas, & in l. si constante, C. de donat. ante nuptias, Corn. conf. 37. num. 13. col. 5. lib. 3. & conf. 51. col. 2. eodem lib. Valasc. dicta quest. 49. num. 7. & diceretur res profectitia, arg. l. profectitia 5. ff. de iure dotium, consequenter sola patris voluntas erit attendenda, quam præsumi debemus stipulasse pro filiis, ut hæredibus.

Sic dicimus in officiis, ut si pater illa emerit, aut aliter sua pecunia habuerit, poterit filiis præiudicare, quia veniunt, ut hæredes, ut latè notat Montan. in titulo de regalibus officiis num. 31. cum sequenti.

At si ex mera Regis, aut alterius Principis munificentia rem acquirat pro se

& filiis, nullum præiudicium eis inferri poterit, quoniam sola concedentis, aut donantis voluntas erit attendenda, & non patris acquirentis, idem Montan. num. 35. & seq. sequitur celeberrimus ille vir illustrissimæ Cõgregationis Patrum Oratorij S. Philippi Nerei mei singularissimi patroni, & testor, quicquid boni habeo, si hoc dici poterit, imò tota mea domus meritis huius Sanctissimi Philippi recognoscit, taceo insignes virtutes Patrum huius Cõgregationis, quoniam exemplaria sunt nostræ Ciuitatis, solum reminiscor Patrem illum Antonium Glielmum, cuius animam in Sanctissima illa Ierusalem quiescere spero, ob maximas animi virtutes, fileo eius feruentissimam prædicationem, ut alter Paulus omnibus videretur, opera Typis per ipsum data nullus est, qui quotidie non perlegat, tum ob maximam in illis Sacre Scripturæ eruditionem, quam ob claram totius Sacre Theologiæ declarationem, inquam Pater Merolla tomo 3. disput. 6. cap. 8. difficul. 12. num. 454. & difficul. 13. num. 460. cum sequentibus.

Proinde in casu nostro cum agatur de re peruenta titulo lucratiuo, non attenditur voluntas patris donatarii stipulantis, sed donantis, sic cesset quod pater dicatur stipulasse pro filiis, ut hæredibus, ut in his terminis licet ad aliud propositum respondeat Fontanell. de pactis nuptialibus clausula 4 glosa 9. par. 1. num. 10. Ludouic. Bellus dicto conf. 43. num. 8. Cutellus dicto speciali 25. num. 12. vers. secundo arguo.

Quæ distinctio ne gratis facta videatur, adduco duo iura inter se contraria, ex solutione, quorum fundamentum distinctio colligitur, primo textum in l. 3. ff. de interdiciis, & relegatis, ubi Iuris Conf. ait per delictum patris filios, etiam perdere ius libertorum, in illis verbis (delinquentem nil aliud adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos si inestatus in Cinitate moreretur hoc est hereditatem eius, & liberos, & si quid aliud in hoc genere reperi potest, secundo textum in l. 4. ff. de iure patronatus, ubi contrarium decisum apparet, ibi (iura libertorum paternorum salua liberis esse cum pater eorum per duellionis crimine damnatur) quæ iura inter se contraria cognouit glosa prima in dicta lege 3. pluresque dat solutiones, primo id esse ex æquitate secundo in dicta l. 3. liberti sunt proprii dammati, in dicta l. 4. esse libertos auitos antiquos non à patre acquisitos, quam ultimam responsionem sequitur Camer. in re-

repet. cap. Imperialem fol. 97. lit. D. in magnis, in parvis vero fol. 785. quæ tamen responsio videtur aduersari verbis dictæ legis 4. in qua fit mentio de libertis paternis, ibi (iura libertorum paternorum.)

Montanus vero d. tit. de regalibus officiis num. 30. duas considerat qualitates in libertis, seu duas prærogatiuas in patrono eiusque liberis, vnam nõ transmissibilem ad hæredes extraneos, vt non vocare in ius absque venia, l. venia, C. de inius vocando, alteram non transmissibilem, sed propriam, & peculiarem eius, & libertorum, vt est exhibitio reuerentiæ, l. liberti C. de operis libertorum, sic & ius succedendi libertis, quod datur etiam lineæ collateralis vsque ad quineum gradum, S. multis institut. de success. libertorum, quæ iura tum succedendi, cum reuerentiale datur filiis, vt filiis, & si hæredes non sint patris qui manumisit, l. filij, ff. de iure pat. glosa in l. diui fratres, ff. de iure patronatus, quibus positis.

Doctor citatus inquit dictam l. tertiam, ff. de interdittis, & relegatis, fore intelligendam quoad prærogatiuam iuris patronatus transmissibilis ad hæredes extraneos, vt non vocare in ius absque venia, ad quod ponderanda sunt illa verba, ibi (nisi quod ab ipso peruenitur esset ad eos,) quæ proprie denotant rem proficiscentem ab ipso, legem vero quartam de iure patronatus intelligi de non transmissibilibus ad extraneos hæredes, vnde ius reuerentiale, quod à lege non à patre datur liberis, quàm distinctionem per prius docuit glosa in l. diui fratres, ff. de iure patronatus verbo fuisse.

Ex qua iurium solutione colligitur tunc attendi, si pater fuerit stipulatus filiis, vt hæredibus an vt filiis, quoties agitur de re in qua ipse liberalitatem exercuit filios vocando propria pecunia, aut aliter rem illam acquirendo, cum potuerit illos non vocare, & dici poterit vocasse, vt hæredes, id quod ab ipso proficisceretur, at quoties liberalitas ab alio exercetur tum ab homine, cum à lege, vt in d. l. 4. patris voluntatem iura non attendunt, & cum in casu nostro agatur de re donata, in qua nihil de suo posuit pater, non erit illius voluntas, aut mens interpretanda.

24 Confirmatur ex l. si arrogator, ff. de adoptionibus, vbi l. p. ait posse arrogatorem substituere filio arrogato illumque grauare quoad solam quartam ab ipso peruentam, ibi (et puto non admitti substitutionem, nisi forte ad quartam solam, quam

ex bonis eius consequitur,) vltra tamen quartam substitutio non teneret, ibi (nõ oportet admitti fideicommissum, quia hoc non iudicio eius ad eum peruenit,) explicat glosa verbo iudicio per hæc verba (id est non mera liberalitate) qui l. p. loc. vna cum glosa interpretatione nostram dirimit difficultatem, quoniam patris voluntas non attenditur quoties res ab ipso non proficiscitur, seu liberalitas non exercetur, in casu nostro liberalitatem exercuit auus donans, qui cum potuerit soli filio donare, voluit nepotes etiam vocare.

Imò si attendamus opinionem Montani loco cit. nu. 31. vers. non tamen, existimo numquam filij capient, vt quid hæreditarium, dicit ibi hic doctor, quod filij non capiunt, vt quid hæreditarium rem ipsis quæsitam ex mera liberalitate patris, quod probat ex textu in l. vt iuris iurandi, §. si liberi, ff. de operis libertorum, vbi Iuris Conf. ait, quod licet filii ex inæqualibus partibus à patre fuerint instituti, capiunt tamen operas libertorum pro æqualibus partibus, ibi (si liberi patrum ex inæqualibus partibus essent instituti, utrum pro parte dimidia, an pro hæreditariis habeant operarum actionem, et puto verius liberos pro æqualibus partibus habituros actionem,) ergo si filii non admittuntur proportionibus hæreditariis, si gnum est non capere, vt quid hæreditarium, & tamen ibi agitur de operibus quæsitis per patrem vi suæ liberalitatis manumissionem exercendo, vt ex textu antecedenti in l. si quis operas, ff. eod. tit. quoniam ad illas libertus non tenebatur, nisi ipse manumittenti, & eius liberis promississet, l. 3. & 4. ff. de operis libert. proinde dicit idem Montan. num. 32. in fine, filium de his creditoribus patris non teneti.

Adducit etiam text. in l. si quis operas ff. de operis libertorum. & in l. quodcumq. §. si quis ita, ff. de ver. oblig. quibus ego adderem text. in l. si operarum iudicio, ff. de operis libert. ibi (filio autem & si heres non existat, & lis contestata nõ fuerit, tamen omnino competere, nisi exheredatus sit.)

27 Sed in hoc parcat mihi Mont. etenim hæc libertorum opere de hæreditate esse dicuntur, vt in l. si ex patronis, §. Iulianus, & in l. filius patroni, ff. de bonis libertorum, iuncta l. 1. §. sed & si, ff. de assignat. libert. quibus iuribus probatur posse per patrem exheredari de his bonis, at exhereditatio rem esse hæreditariam præsupponit, l. cum quidam, ff. de liber. & post

hum. & expresse habetur in l. fabriles in fine, ff. de operis libertorum, ibi (ad heredē extraneum trāseunt) & in l. cum patronus, §. cum libertus, ff. eodem, in illis verbis (ita demū debet si patri heredes extiterint,) vnde valde miror quomodo Mont. loc. cit. dixerit filios non accipere, ut quid hereditarium, & quod possint per patrem exheredari, & grauari, ut in vers. attamen nam si possint grauari, & exheredari, quomodo non accipiunt, ut quid hereditarium.

Ad iura vero per ipsum allata facilis est responso cum doctiss. & perspicaciss. Anton. Monach. in tract. de recta fendi interpret. cap. 15. n. 10. 11. & seq. nam quod viriliter res diuidatur, vel pro portionibus hereditariis non arguit esse hereditariam, vel non, sed aliundē dependere, necesse est, nempe an personarū magis, & earum principaliter contemplatione quid competat, an vero earum tāquam heredum, primo casu viriliter sit diuisio etiam rei hereditaria, quia persona est principaliter contemplata in illa re, secundo casu cum sit contemplata tantquam heres sit diuisio pro portionibus hereditariis faciunt iura in l. non nunq. n. 24. ff. ad Trebell. l. eadem 9. ff. de duob. reis, & in l. si communis 29. ff. de stipulat. seruor. & videas Monach. ibi plura exempla afferentem, ne aliena transcribam, tex. vero in d. l. si quis operas, nihil aduersari videtur, cum solum dicat quod stipulatio operarum sibi, & liberis etiam ad post humos pertinet, & in d. l. quodcumq. §. si quis ita agitur, de casu quo pater nō sit stipulatus pro se, & liberis, sed tantum pro solo filio post suam mortem, proinde non mirū si non accipit, ut quid hereditarium, cum filius acquirit ex illo contractū immediate, & nō ope alicuius exceptionis, & licet pater fuerit pro illo stipulatus, dicitur stipulasse, tanquā minister, & nomine filii, perinde habendus, ac si ipse in persona fuisset sibi met ipsi stipulatus, iuxta regulam qui per alium facit, ita Menoch. conf. 1. n. 304. lib. 1. Sord. d. decis. 322. n. 20.

Respondetur vicimō ad tex. in d. l. si operarum, ibi dici, actionē competere filio, & si non heredi, non quod illa res non sit hereditaria, & ipse possit propria iure accipere, sed solum licet heres non instituat, adhuc ei datur, aliquādo enim aliqua res hereditaria poterit considerari extra hereditatem, punctualis est, text. in l. ex hered. ff. famil. erisc. proinde cum ex se non sit quin heres sit nō

30 mirum si licet heres non sit, detur ei actio, & ad re videndi sunt addit. ad Iser. in tit. an agnatorum sub nu. 2. lit. I. vers. in hoc succedit etiam qui non est heres in fine addit. vbi pariter se refert ad aliam additionem in vers. quāquam ex pacto, & providentia, quæ est ibidē sub n. 4. lit. K. vbi latissime col. fin. per totam, Reg. Lanar. in repet. tit. de success. feud. sub n. 26. & seqq. Camil. de Cur. in diuers. feud. lib. 1. §. multoties concedens num. 20. cum seqq. Carol. à Kirch. de feudo ex pacto, & providentia cap. 3. n. 103. & 55. latē Monach. de recta feudi interpret. cap. 16. per tot. sic non oritur nō esse hereditarium.

Ex quibus omnibus recte concluditur filios in hac donatione non succedere cum qualitate hereditaria, sed proprio iure, proinde non teneri ad debita per patrem cōtracta, qua eadem ratione dicit poterit hanc donationem contemplatione matrimonii fieri irrevocabilem, docent Dec. conf. 20. nu. 3. Aponte conf. 25. Menoch. conf. 501. Anna conf. 39. n. 18. lib. 2. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 6. n. 25. cum seqq. Conf. Marqel. Marc. conf. 33. num. 2. lib. 1. Fontanell. de pactis clausula 4 glosa 1. num. 18. Guidon Papa decis. 145. Franch. decis. 205. etiam si subesset causa ingratitudinis, late Cutell. tract. 2. discursu 1. speciali 8. Niger Ciriac. tomo 2. controuersiarum cap. 270. neque poterit per filium fieri retrodonatio ipsi patri, Aponte conf. 25. num. 3. lib. 1. Pascalis de viribus patriæ potestatis par. 1. cap. 4. nu. 33. Fontanell. loco citato num. 71. Hermosilla ad Gregor. Lopez lib. 3. tit. 4. glosa 1. num. 28. par. 5. Marciānus vbi supra, quicquid in contrarium dixerit Cutellus loco citato speciali 9. ac etiam obseruauit Consiliar. Dexart decis. Sardinie 7. per totam, plures refert, & sequitur Giurba obseruat. 38. nu. 16. vers. ampliatur 3. sed pro prima sententia videre est doctissimum illum virum Dom. Præsidentem Merlinum communi memorie mensibus elapsis ab hac vita discessum tomo 2. controuersiarum cap. 34. per totum, vbi doctissimus, ac omni uo laudandus Senator ille, alia digna nobis tradidit, hæc quoad bona allodialia.

Remanet videndum de secundo capite, scilicet si donatio contemplatione matrimonii fuerit facta de bonis feudalibus, si filii veniant ad illam, ut heredes, an ut filii, & quia in hoc nouissime scripsit Illustris Marchio Torelli Do. Reg. Cap. Latro Magistratum decus, ac totius nostræ Ciuitatis splendor tomo 2. consultat. 79. 80. 81. & 82. in quibus adeo

aded latè locutus est, vt nemini locum reliquerit, ego tamèn aliqua ibi forsam non considerata referam, sed breuiter.

Doctissimus ille Regens decifum refert contra filios, qui coacti fuerunt de feudis refutatis creditoribus paternis satisfacere duo ibi cōsiderando, primo quia pater donauit contemplatione matrimonij filio eiusque filijs, & hæredibus, proindè ex dicta mentione hæredum facta, videtur cessare illa quæstio si pater dicatur stipulari pro filijs, vt hæredibus, cum donantis verba ostendant voluisse filios, vt hæredes succedere, & in hoc à dictis non discedo.

Secundo considerat feudum hoc donatum esse hæreditarium, consequenter non poterat donans legem imponere, vt filij succederent sine qualitate hæreditaria, quia esset mutatio primæ formæ inuestituræ, ex notatis per *Bald. in cap. 1. an agnatus*, & in alijs locis apud *Afflict. decif. 112. num. 4. & 5. dicentem*.
 32 mutari feudum ex noua qualitate super addita, vel ex noua conuentione, igitur si donantis voluntas interpretaretur, vt ad illa feuda succederent filij, sine qualitate hæreditaria, prima forma mutata videretur, quæ qualitatem hæreditariam requirit, at mutare formam primæ inuestituræ prohibitum est, vt latè probat, & doctè more suo *Dom Reg. loco citato*, quibus dictis addo videndum *Cumiam in cap. si aliquem verbo antiquum à num. 143 cum pluribus sequentibus*, vbi tota materia, & in omni casu prima inuestitura semper attendenda erit inquit *Bald. in cap. 1. vers. sed statim oppono de eo qui sibi, & heredibus suis*, & illi non derogatur per posteriores inuestituras, quæ aliter quam primæ loquantur, idem *Baldus in cap. 1. §. finali num. 2. de feudo guardie, Paulus de Cast. conf. 61. in antiquis, Decius conf. 184. num. 3. Anna conf. 53. num. 35. & Afflict. in confit. cum circa num. 5. ait quod si prima inuestitura est facta pro se, & hæredibus simpliciter, si à successoribus fuerit alterata pro se, & hæredibus ex corpore, adhuc prima attenditur, qui sic fuisse decifum refert, *Freecia de subfeudis lib. 2. auth. 1. quest. 12. num. 14. decifum* refert *Anna sing. 563.**

Imò neque dominus poterit in renouatione inuestituræ primam formam mutare in præiudicium successorum, ita post infinitos quos adducit *Tiraq. de retractu consanguin. §. 32. glosa unica num. 39 & Pacian. de probationibus lib. 2. cap. 38.*

num. 51. ait quod si vltima inuestitura primæ aduersatur præsumitur per errorem facta, ita post Nasam, Alexand. Dec. Riminald. Surd. Petr. de Gregor ac alios docet Reg. Rouit. conf. 1. num. 39. cum sequentibus, vnde in casu nostro si inuestitura feudi est pro se, & hæredibus non poterit aliam formam recipere, scilicet, vt filij sine qualitate hæreditaria accipiant.

In hoc secundo capite (salua pace tanti Senatoris, quem semper, vt Dominum, & Magistrum veneror,) mihi videtur contrarium asserere, scilicet præcisa illa clausula in donatione adiecta (& hæredibus,) sed solum fuisset dictum dono filio meo eiusque filijs, admitti posse filios sine vlla qualitate hæreditaria, & proprio iure, consequenter creditoribus patris non tenere, ad quod fundandum breuissime expediam.

33 Primo, attenta eiusdem patris donatarij voluntate, quoniam secundum veram, & communem distinctionem *Bar. in l. quod dicitur 130. nu. 6 ff. de verb. oblig. in stipulatione facta per patrem pro se & filijs*, tunc dicitur stipulasse, vt hæredibus, quoties res illa sui natura transitoria est ad hæredes extraneos, at si talè naturam non habet tali casu dicitur stipulasse vt filijs, quam *Bartoli distinctionem* secuntur communiter *Doctores*, ibi *Iason num. 33. Bald. in auth. si quas rumas sub num. 8 per totum vers. in contrarium, C. de sacrosanctis Ecclesijs, Zazius in l. quodcumque 45. §. si ita quis, ff. de verb. obli. vbi Castrens. & in l. idem Iulianus alias incipit; l. si seruus 49. §. si quis alicui num. 4. ff. de leg. 1. Surdus alios referens dicta dec. 322. num. 7. & 79. Card. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 14. tit. 19. num. 6. & lib. 22. tit. 17. num. 4. & 12. latè Anton. Monach. decif. Florentie 51. per totam, sed de natura feudi est quod in illo non succedant hæredes extranei, sed tantum filij, & si in inuestitura dicatur pro se, & hæredibus, titulo de alienat. feudi pat. vers. & si clientulus, tit. de duobus fratribus à capit. inuest. vbi egregie, & in §. si vassallus tit. hic finitur lex, latè *Pinell. in l. 1. 3. par. num. 88. & seq. C. de bonis maternis, Tiraq. de iure primog. quest. 40. num. 191. Vultius de feudis lib. 1. cap. 8. sub num. 25. latè Monach. de recta feudi interpretatione cap. 28. p. 1. num. 17. cum seqq. & cap. 36. num. 64. consequenter etiam attenta voluntate patris stipulantis filij veniunt, & vocati dicuntur sine qualitate hæreditaria.**

Neque poterit aliquis replicare, dicēdo hæc cessare in casu nostro, quia supponimus feudum esse hæreditarium, & sic extraneos admitti, quoniam ad distinctionem Bartoli non attenditur si hic & nunc extranei possint, & in illo succedant, cum feudum hæreditarium sit, sed attendenda erit præcisa omni clausula ipsius rei natura, puta in alodialibus succedunt extranei de natura rei, quia ad illam vocati sunt omnes hæredes, l. si pactum, ff. de probat. sed in feudis extranei non dicuntur vocati, nisi expressa fiat mentio vulgaris iuribus, idēo attenda illius natura pater dicitur stipulatus pro filiis, ut filiis non ut hæredibus.

Secundo pro hac sententia procedunt omnia dicta in primo capite, videlicet eō ipso quod sola voluntas donantis attenditur, filij non dicuntur contemplati, ut hæredes, solum remanet respondentum ad argumentum, quod fiat mutatio formæ, & dupliciter solui potest hoc argumentum, primo quod mutatio formæ in hoc casu fieri potest, nā quoties sumus in feudo hæreditario, aut ex pacto & providentia nouo, datur facultas possidenti alienare, cui voluerit 34 eū Regis tamē assensu, ex dictis per Andr. in cap. 1. §. & si libellum de alienat. feudi paterni, Aluarot. ibidem in fine, & in cap. 1. §. finali, quæ sit prima causa beneficii amittendi, latē Camerar. in cap. Imperialem, §. præterea ducatus pag. 97. lit. A. B. C. Frech. de subfeudis auth. 29 num. 12. lib. 2. Afflict. decis. 112. num. 6. & decis. 138. num. 5. plures apud Gallup. in methodo feudali par. 1. cap. 5. n. 74. latē Rossent. de feudis cap. 9. conclus. 72. consequenter datur potestas mutandi, aut alterandi formam primæ investituræ cum Regis consensu, ex dictis per Cumiam doctissimum Siculum in in cap. si aliquem verbo antiquis num. 214. & adversarij locuntur quando agitur de feudo antiquo.

Vndē si alienatio feudi non requiret Regis assensum, prout in Regno Siciliæ in feudo hæreditario per cap. volentes, poterit fieri mutatio formæ feudi hæreditarii in præiudicium successorum absque Regis assensu, docent doctissimi Siculi, Blasius Lancea in dicto cap. volentes notabili 11. quest. 4. & Cumia loco citato num. 170. inde dicere possumus in refutatione facta proximo successuro, quæ sui natura nullū requirit assensum, lex enim assentitur, docent Ifern. in consuetud. constitutionem Divæ Memoræ, Came-

rar. in cap. Imperialem pag. 30. col. 4. lit. Q. & procedit, tam in feudo ex pacto, & providentia antiquo, seu nouo quā in hæreditario, prout decisum testatur magnus feudista Anna in cap. 1. vers. refutavit num. 186. de vassallo decrepitæ ætatis.

Et licet sit dissensio inter Doctores si omnis contractus sit permissus cum proximo successuro, an vero opus sit 35 expresso refutationis verbo, ut videmus apud Ann. sing. 569. & alleg. 97. Reg. de Ponte de potestate Proregis in titulo d. refutat. fundi §. 1. Reg. Lanar. in repet. §. sed etiam res num. 61. titulo per quos fiat inuestitura, & latē apud Horat. Montan. controuers. forensium cap. 13. in principio, tamen nulli dubium est valere si fiat per verbum dono, docent additio ad Reg. Lanar. loco citato num. 77. Reg. de Ponte num. 11. & seqq. Montan. num. 1. circa medium, sic facta donatione contemplatione matrimonij filio proximo successuro nullo opus est assensu Regis, inde non mirum si posset alterare formam inuestituræ saltem cum consensu Regis.

Sed fortiter obstat difficilimum argumentum, scilicet contractum factum, cum proximo successuro tenere absque assensu, cum sapiat vim refutationis, sed ly mutatio inuestituræ, seu formæ tamquam nulla rueret non ex causa agnatorum, cum illis præiudicium asserri possit, stante quod est hæreditarium, sed ex defectu assensu proinde si contractus fieret in aliam personam, non solum 36 annullatur illa qualitas mutationis formæ, sed totus contractus, cum vero fiat in proximo successurum, tenebit refutatio absque illa qualitate, ita in proprijs terminis fundat Cumia loco citato num. 167. imò ex doctrina Camerar. in cap. Imperialem pag. 32. lit. A. in magnis colligitur in totum refutationem annullari, per illa verba (obseruate quæso verba Ioann. Rainal. cum subiungit, adeo in hæc consideranda esse, ut si quo modo, nisi eo modo quo refutans habet, sine ulla noua qualitate alienaret, nec ipsum refutationem esse admittendam,) nora illa verba (nisi eo modo quo refutans habet,) igitur licet in casu nostro hic contractus donationis nullum requiratur assensum cum sapiat vim refutationis, iam quod sit in proximo successurum, tamen reicitur illa mutatio primæ formæ.

Certe quidem si velimus in aliquo contra hoc argumentum asserere in errorem incideremus, verum aliter illud 682

effugio, quoniam in illis casibus quibus mutatio formæ fieri non potest in præiudicium agnatorum, cessat inualiditas quoad cōsentientes huic mutationi formæ, ita *Campeg. in conf. 4. num. 3. inter consilia feudalitatis*, *Petrus de Greg. de concessione feudi p. 3. quest. 6. vers. prædicta tamen intelligo*, ubi citat *Andr. & plura iura asserit*, *Cum loco citato num. 175. Surdus conf. 384. num. 28. & 29. lib. 3. conf. 510. sub num. 5. conf. 317. nu. 11. lib. 3. & conf. 440. sub num. 46. Osasus decis. 23. sub num. 28. Crauet. conf. 998. per totum lib. 6. quod procedit*, & si à principio hic consensus defecerit, sed subsequatur, *Rossental. cap. 6. conclus. 69. glosa 4. Petrus de Greg. dicta p. 3. q. 6. num. 10. Menoch. conf. 103. num. 57. lib. 1. Decian. conf. 73. num. 50. lib. 2. Intrig. de feudis centuria 2. art. 2. nu. 269. Magon. decis. Luccensi 14. num. 40 & præiudicabitur*, etiam quoad filios consentientis, latè magnus feudista *Pistor. questionum iuris lib. 2. cap. 7. num. 54 cum pluribus seqq. & quest. 13. per tota*, in casu nostro adest consensus filij donatarii acceptatis prædictam donationem cum tali qualitate, nil mirum si sibi præiudicat, saltem esset consensus tacitus, qui ad hoc sufficiens est, ita *Petrus de Grego. dicta par. 3. quest. 5. in principio*, *Surdus conf. 440. sub num. 46.*

Secundo, & finaliter omnia dicta possent aliquantulū locum habere in mutatione, seu alteratione primæ formæ in uestituræ, sed in casu nostro non bene applicantur termini mutationis, nam fit mutatio primæ formæ, quoties inuestitura pro hæredibus fieret, puta, pro se, & hæredibus ex corpore, aut aliter, hanc naturam perpetuo inestando dicto feudo, at quoties remanet eadem natura feudi quomodo fit immutatio? in donatione facta filio eiusque filijs, feudum illud hæreditarium retinet naturam, & qualitatem hæreditariam, ita ut admissis filijs donatarii, veniunt ad successionem omnes hæredes, solum est speciale in filijs dicti donatarii patris, ut admitti possint sine qualitate hæreditaria, non quia si quod sit mutata natura feudi hæreditarii sed vi pacti apppositi in donatione, ut filii post eius mortem admittantur, unde videtur, duæ donationes, una patri, altera filii post eius mortem, iuxta textum in l. quoties, C. de donat. qua sub modo, proinde si quis diceret filios admitti eò quod feudum illud hæreditarium mutavit naturam, & effectum sit quasi ex pacto, & providentia ei non assentirem.

quia realiter remanet eadem natura, unde legibus feudi hæreditarii subiacet, sed solum dicti filii capiunt tamquam vocari ex secunda donatione, sub natura tamen feudi hæreditarii, ideò creditoribus patris quoad illud feudum non tenentur, cogitent omnes quia novum, & subtile est.

Verum si veritatem amamus alio modo videretur dicendum hos filios succedere, ut hæredes, nam si tenet donatio hæc uti sapiens vim refutationis non potest admittere secum aliud pactum ex dictis per *Andr. in dicto cap. 1. §. & si libellum*, dum dicit (in quantum refutatur agnato valebit sine consensu domini, cetera pacta non.) quæ vltima verba non excludunt alios contractus ex dictis latè per *Reg. de Ponte*, ac alios apud *Montan. dicta controversia 13.* sed tantum alia pacta, secum non admittit, igitur si dicta donatio, ideò valet sine assensu, quia resoluitur in vim refutationis, nullum aliud pactum admittere debet, consequenter quod post mortem ad filios vadat cum dicatur alia donatio ut dixi, reiiciendum erit, proinde dicti filii succederent, ut hæredes non ex alia causa, nisi quia dictum pactum non teneat, non quia mutata sit forma inuestituræ, cogitent alii si plura velint in hoc articulo.

S V M M A R I V M.

- 1 Ponderantur iura in l. cum pater, §. pater certam, ff. de leg. 2.
In l. stipulatio de dote, ff. de iure dotium.
In l. cum qui calendis, ff. de verb. oblig.
- 2 Dies apposita in aliquo contractu intelligitur de proxima.
- 3 Promittens dare fideiussorem dicitur satisfacisse si dederit, licet postea non soluendo efficiatur.
Quod non procedit si obligatio dandi fideiussorem descendat ex dispositione legis, sicut etiam non procedit favore dotis.
- 4 Ponderantur iura in cap. si clericus de præbendis, & dignitatibus lib. 6. in cap. non potest vers. illud autem eodem titulo.
- 5 Licentia concessa clerico testandi de bonis Ecclesiasticis intelligitur de primo testamento tantum, sed videas num. 20.
Idem dicitur de feudatario habente licentiam testandi, ut non intelligatur de secundo testamento, sed videas ibidem.
- 6 Licentia præstita bannitis accedendi ad Civitatem, intelligitur pro unica vice tantum.
Idem

- Idem dicitur in licentia data ingrediendi in Monasterium monialium.*
- 7 Legatum factum de aliqua re præstanda fratribus minoribus in festo S. Francisci intelligitur pro prima vice tantum.
 - 8 Legatum factum ad pias causas in dubio annuum iudicatur.
 - 9 Legatum factum fratribus intelligitur de primis, non in ulteriori gradu.
 - 10 Legatum factum uxori intelligitur de prima tantum, non de secunda, sed affertur distinctio Fælini.
 - 11 Legatum factum puella si nupserit cum tali genere personarum, sufficit si unica vice impleverit, sed videas num. 21.
 - 12 Ponderantur iura in l. si vir uxori cum l. sequenti, ff. de condit & demonstrationibus,
Et in l. inter virum, ff. de pactis dotali-
bus.
 - 13 Institutio facta de posthumo intelligitur, tam de nato ex prima uxore, quam ex secunda.
 - 14 Ponderatur textus in l. tale pactum, §. finali, ff. de pactis.
Et in l. si necessaria, §. de vendendo, ff. de pignoratitia actione.
 - 15 Filij, tam primi, quam secundi matrimonij admittuntur ad antefatum lucratum per secundam uxorem, iuxta nostram consuetudinem.
Quod intelligitur existentibus filiis secundi matrimonij, alias soli primi excluduntur.
 - 16 Verisimile attenditur in omni dispositione.
 - 17 Substitutio facta inter fratres diuersi matrimonij per patrem ad unumquemque, parrigitur licet non coniunctum ex utroque latere.
 - 18 Voluntas in ambiguis erit interpretanda secundum ius.
 - 19 Implementum conditionis sufficit fieri unica vice, secus si habeat conditio tractum successuum.
 - 20 Licentia data per creditorem debitori, ut possit exire à Ciuitate intelligitur perpetua.
 - 21 Statutum iubens fieri compromissum inter coniunctos non intelligitur pro unica vice tantum.
 - 22 Officium concessum mulieri, ut commode nubere possit, intelligitur non solum pro primo matrimonio, sed etiam pro secundo.
 - 23 Ponderatur in contrarium textus in l. matrimonij causa, ff. qui, & à quibus, & resolutur.
 - 24 Legitima filiorum olim minuebatur per

legatum libertatis, quod hodie aboletum est.

- 27 Ponderantur iura in l. finali, §. Titia, ff. de liberatione legata.
In l. quidam testamento 99. ff. de leg. 1.
In l. Lucius, ff. de alimentis, & cibarijs legatis.
Et in l. iuris gentium, §. pactorum, ff. de pactis.
- 28 Verba in dubio stant potius demonstratiue, quam taxatiue.

ARGUMENTVM.

Explicatur, qui filij succedant in hac donatione contemplatione matrimonij, si tam ex illo, quam ex alio, matrimonio, vbi latissimè declaratur, quando actus intelligatur pro illa vice tantum, ad quod multa iura afferuntur, ac eorum dissensiones componuntur, denique quid si fuerit dictum in donatione pro tali matrimonio, pluresue notabiles doctrinæ scitu dignæ examinantur.

THEOREMA. CVI.

Latissimè iam disserui in Theoremate præcedenti, quomodo filij admittantur ad hanc donationem contemplatione matrimonij factam, congruum mihi videtur disputandum, si ad illam admitti possint non solum filij prioris matrimonij, verum etiam secundi, quæ difficultas eo magis crescit retenta sententia, quam supra fundauimus filios succedere iure proprio non hæreditario, quoniam si contrariam sententiam vocantem illos cum qualitate hæreditaria amplecteremur, minor esset difficultas, eò quòd illa qualitas hæreditaria representaretur non solum per filios primi, sed & secundi matrimonij, consequenter omnes admitterentur, iuxta notata, in l. gallus, §. quidam recte, ff. de liberis, & posthumis, vbi Bartol. num. 9. & post Alexand. Iason num. 52. Rubens num. 149. Gallianus nu. 30. & in simili casu respondet Caldas Per. de emphyteusi lib. 3. cap. 13. nu. 28. qui plures alios adducit.

In qua difficultate pro filiis primi matrimonij respondendum videtur, cū pro primo matrimonio dicatur facta donatio, illudque solum contemplatum apparet, ad quod plura iura faciunt huicque opinioni fauere videntur, primo

1 **mo** text. in l. cum pater, §. pater certā, ff. de leg. 2. vbi Papin. ait quod cautio de danda, vel restituenda dote filie nupturæ non nisi de primis nuptijs intelligitur ibi (ceterum si postea nuberet, ad secundas nuptias cautionem extendi non oportere,) l. stipulatio de dote, ff. de iure dotium, vbi si extraneus dotans mulierem pactus sit dote sibi reddi, soluto matrimonio, factio diuortio stipulatio committitur, itaut reintegrato postea matrimonio, non cogitur iterum illam dotare, in illis verbis (stipulatio de dote reddenda ab extraneo interposita factio diuortio statim committitur nec reintegrato matrimonio actio ex stipulatu quesita interdicat denuo igitur consentiente stipulatore dos constituenda est) l. cum qui calendis, ff. de verb. obl. vbi Iuris Conf. ait quod si aliquis calendis Ianuarij stipulatur, si de quibus non adiciat, de primis erit intelligendum, tamquam id actum fuisse videatur, sicut qui promittit partum nasciturum, fructus, vel quid simile in calendis, vel tali die, intelligitur de calendis proximis, vel die proximo post natiuitatem partus, vel fructū, vt eleganter colligitur ex l. nec emptio, ff. de contrahenda emptione, notant hoc idem Doctores ex l. diuortio, §. quod in anno, ff. soluto matrimonio, vbi Bald. Imola notabili primo, Alexand. in addit. ad Bart. in l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. oblig. & in l. dotis promissio, ff. de iure dotium, & in conf. 16. num. 6. lib. 4. Marian. in cap. de illis col. 8. vers. octauo de conditionibus appositis, Felinus in cap. 2. col. 2. vers. si quis emit de tregua, & pace, & in cap. licet dilectus col. ultima vers. & hinc est de testibus, Iason in l. in duobus, §. si ei qui col. 2. vers. sexto, facit, ff. de iure iurando, Natta in clementina sape in principio col. 61. vers. ego hoc dictum, ff. de verb. signif. Curtius iunior conf. 178. col. ultima, ex quibus oritur dicendum quod pater donans filio eiusque filijs contemplatione matrimonij voluerit intelligere de primo matrimonio tantum.

Accedit his confirmatio desumpta ex l. si is a quo, §. finali, ff. ut in possessionem legatorum, vbi si semel satisfactum fuerit dicitur promissioni adimpletum, & 3 amplius non adstringitur, licet fideiussor datus soluendo factus non sit, in illis verbis (si semel fuerit satisfactum, quesitum est an etiam rursus cauendum sit si forte dicatur egenos fideiussores fuisse datos, & magis est, vt cauere non debeat, & in l. pupilli, §. soror, cum ibi notatis, ff. de solutionibus, l. 2. l. pretoria, ff. de pretoria stipulatione,

vbi Bart. & in l. 3. vbi Doctores ff. de fideiussoribus, Ang. & Paul. de Castr. in l. quoties, ff. qui satisfacere cogantur, licet hoc procedat quando obligatio dandi fideiussores procedit ex partium conuentione, secus si ex dispositione legis, Doctores apud Cancer. par. 2. variarum in titulo de fideiussoribus a nu. 157. Preses de Franchis deci. 480. quia primo casu sufficit implemētum pro vnica vice de qua erit intelligendum. fauore tamē dotis alijs fideiussores loco primorum dari deberent, vt videre est apud copiosissimum Antonin. de Amato tomo 2. variarum cap. 89.

4 Hoc idem colligitur ex textu in cap. si clericus de prebendis, & dignitatibus lib. 6. vbi Summus Pontifex ait, quod si fuerit mandatum aliquem prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo tantum, itaut si fuerit negligens impetrans ad habendum primum beneficiū, gratia extinguitur, & ad aliud promoueri non poterit, in illis verbis (si clericus pro quo a Sede Apostolica recepisti mandatum, vt ei de prebenda proxime vacatura incerta Ecclesia prouideres, eumque postea in Canonicum ipsius Ecclesie recepisti faceres, & in fratrem. prebendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat, aliam postea in ipsa Ecclesia vacaturā nequibit pretestu dicti mandati petere.) idem habetur in cap. non potest vers. illud autem eodem titulo, ibi (intelligitur de duobus primis beneficijs,) vbi glossa iura concordantia adducit.

Ex quibus iuribus consuluit Decius in conf. 512. quod si aliquis clericus obtinuerit licentiam a Summo Pontifice, vt posset testari de quibusdam bonis ecclesiasticis non poterit secundum testamentum conficere, cum illa licentia de primo tantum intelligatur, eandem sententiam amplexi sunt Cucchius instit. Canon. lib. 2. tit. 4. num. 90. Zecchius de re publica Christiana tit. 3. de Card. num. 9. priuil. 8. qui vltra Decium citat Socin. iuniorem conf. 89. lib. 1. ad idem dixit Martinus Frecc. de subfeudis lib. 2. qu. 10. in fine, quod si aliquis assensum Regis obtinuerit ad testandum de feudo, licet sine alio assensu poterit illud reuocare, sed non poterit secundum testamentum conficere sine nouo assensu, quia assensus primus impetratus habuit effectum in primo testamento, & ad aliud non porrigitur.

6 Eadem ratione dixerunt Doctores, quod si aliquis bannitus obtinuerit licentiam veniendi ad Ciuitatem, intelli-

tur

ture de prima vice tantum, ita Alexand. in cons. 15. in principio lib. 4. Bartholom. Veronensis in cons. 77. circa primum dubium & ante eos Bart. in l. 1. ff. ad legem Iuliam Maiestatis vers. quæro circa finem, & Alberic. in secunda parte statutorum quest. 181. ait quod data licentia alicui ingredien- di Monasterium monialium, de primo tantum ingressu accipienda erit, & Bart. in l. cum quidam, ff. de annuis lega- tis, inquit, quod si testator reliquerit fra- tribus Minoribus pirantiam in festo S. Francisci, pro vna vice tantum erit in- telligendum, secuntur eum Alexan. dicto cons. 16. num. 7. lib. 4. Iason in l. duobus, §. si ei qui col. 2. vers. quinto facit, ff. de iure in- vando, & in dicto §. quod in anno col. 3. vers. octavo facit, & in cons. 36. lib. 3. Felinus in cap. 2. col. 2. vers. si testator reliquit de tre- gua, & pace, Lupus in rubrica de donationi- bus inter virum, & uxorem, §. 69. col. 6. vers. ad cuius confirmationem, Soccin. iunior cons. 25. col. 2. vers. confirmatur lib. 2. Ge- nuens. in practuabilibus ecclesiasticis quest. 225. num. licet in legato facto ad pias causas annum erit iudicandum, ex ad- ductis latissime per Episcop. Maranta lib. 1. responso 29. per totum, Nouar. de privile- gijs miserabilium personarum privileg. 4. per totum, & per Thorum in summa privileg. piarum causarum privilegio 30. in principio latissime P. Alphons. de Leo de officio cap- pellani q. 5. sect. 1. per totam.

Proinde sub legato, vel fideicommis- so facto fratribus, veniunt primi fratres non in ulteriori gradu, Bart. in l. Lucius §. questum post principium, ff. de leg. 3. idem, & in statuto loquente de fratribus vo- luerunt Baldus post Butr. in l. iubemus, §. finali, C. ad Sen. Conf. Trebell. & in l. uxor post principium, C. qui accusare non possunt, & in cap. 1. in fine titulo de feudo Marchie, & in cap. que in Ecclesiarum col. penul. vers. quæro concessum est mihi de constitutionibus Ang. in l. 1. in principio, ff. de inofficioso testa- mento, & in auth. matri, & auia col. 2. ltima vers. deinde quæro, C. quando mater tutela of- rio, Ancharan. in cap. 1. de constitutionibus, Imola in l. si dotali post medium, ff. soluto matrimonio, Roman. cons. 16. col. 1. vers. illud tamen non est omittendum, & cons. 411. col. 2. vers. secundo principaliter Paul. de Castro in l. tres fratres post principium, ff. de pactis, Alexander in l. si mater, & ibi quoque, Iason col. 3. C. de successorio edicto, idem Alexan. cons. 97. col. 1. vers. nec obstat, Curtius senior cons. 9. col. 4. ex quibus fundatum appa- ret in omni dispositione fore intelligen- dum pro prima vice tantum,

10 Ad stipulatur notabilis ad hoc do- ctrina Baldi in l. finali num. 7. C. de in di- sta viduatate tollenda vers. & nota dicen- tis quod facta concessione per maritum uxori suæ in testamento intelligitur de prima tantum vxore, & non de alia sic & in legato facto uxori solum prima comprehenditur, & non secunda, cum secuntur Iason in dicta l. diuortio, §. quod in anno num. 20. Decius in cap. quoniam Ab- bas nu. 17. de officio delegati, Cramer si sin- gulari 8. Couar. in cap. requisisti num. 3. de testamentis, & licet contra hanc senten- tiam alij scripserint, tamen attenta di- stinctione, Felini in cap. innuamur num. 11. de tregua, & pace, dicentis primam uxorem tantum fuisse contemplatam si testamenti tempore testator uxorem habebat, secus si non cum secunda sen- tentia, quoniam testator poterat moueri ex aliqua affectione particulari ad di- ctam uxorem, vel propter aliqua meri- ta, quæ haud considerari possunt in mu- liere adhuc cognita, eandem distinc- tionem secuntur Paul. à Montepico in l. Ti- tia, §. Titia cum nuberet, & num. 84. ff. de leg. 2. Couar. loco cit. Alexan. cons. 171. vol. 2. Card. Mantica de coniecturis ult. volum. lib. 8. tit. 15. per totum, qua distinctione retenta dicendum oritur solum filios primi matrimonij fuisse contemplatos, ad quod pater donans respexit, & ad aliud præsumi non potest, quia esset co- gitare de morte

Adhærent iura in l. boues, §. hoc sermo- ne, ff. de verb. signif. & in l. dotis promissio vers. finali, ff. de iure dotium, quibus recte probatur, cum sit mentio de matrimo- nio, solum de primo intelligitur factus sermo, proinde dixerunt plures Doctores quod facto legato per testatorem puel- læ si nupserit, tali generi personarum, de primo tantum matrimonio foret intel- ligendum, ita ut si prima vice nupserit cum tali genere personarum, posteaque solum sit matrimonium per mortem viri, si secundo nubere voluerit, non ad- stringitur cum eodem genere nubere, ita Emanuel à Costam l. cum tale, §. si ar- bitratu ampliat. 3. num. 10. ff. de condit. & demonstr. Simon de Petris de interpr. ultim. volun. interpr. 2. dub. 12. num. 66. cum seqq. consequenter dicendum erit in omni actu solum de primo matrimonio cogi- tatum fuisse fore præsumendum.

12 Ultimo confirmatur ista sententia ex textu in l. si vir uxori cum l. sequenti, ff. de conditionibus, & demonstr. quibus iuribus cauetur relictum filijs intelligi de pro-

creau-

creandis post testamentum, non alio tempore, nisi testator expresserit, in illis verbis (si vir uxori ad tempus liberorum legauerit, dubitari potest an de ijs dumtaxat fctis sensisse testator, qui post mortem eius nati fuissent, an & de ijs qui uiuo, & ab eo suscepti fuissent post testamentum factum cum manente matrimonio decessisset, verum æquum est proficere siue uiuo marito, siue post mortem nascantur, sed si hoc specialiter expressit testator, etiam si ex alio post mortem suam liberos procreauerit,) ergo à contrario sensu si testator hoc non expressisset de illis non intelligeretur, & sic solum filij ex illo tantum matrimonio erunt admittendi, faciunt etiam iura in l. cum vir 25. ff. eodem titulo, ibi (verisimile non est testatorem de eis liberis sensisse, qui ex alio suscepti fuissent, & in l. si inter virum 24. ff. de pactis dotalibus, in illis verbis (sufficit eos ex matrimonio nasci in quo dos data est,) ex quibus omnibus concludendum erit in hac donatione solum filios ex primo matrimonio admittendos fore, ita in his terminis docet Molina de ritu nuptiar. lib. 3. q. 11. per tot. Font. de pactis nupt. clausu. 4. glosa 9. p. 1. à n. 19. cum plurib. seqq. testantur eandem sententiam Camil. de la Ratha conf. 9. Anell. de Amato conf. 74. à nu. 4. Reg. Rouit. conf. 94. tomo 1.

Secunda sententia prorsus primam inficiatur, asserendo comprehendendam filios primi, quàm secundi matrimonij, pro qua facit tex. in l. placet, ff. de liber. & posth. in quo Vlpia. ait quod si aliquis instituerit post humum hæredem, non solum venit posthumus existens in vtero præsentis uxoris, sed etiam secundæ, in illis verbis (nam & cum maritus posthumum hæredem scribit, non utique is solus posthumus scriptus videtur, qui ex ea quæ habet uxorem ei natus sit, vel qui nunc in vtero est, verum is quoque qui ex quacumque uxore nascetur) quod idem confirmat Iabole. in leg. sequenti, ibi (ideoq; qui posthumum hæredem instituit, si post testamentum factum mutauit matrimonium is institutus videtur, qui ex posteriore matrimonio natus est,) & ita intelligunt Abbas Sic. & Decius in cap. quoniam, Abbas de officio deleg. glosa, & Ioa. de Plat. in §. posthumi instit. de exhæredatione liberorū, Alex. conf. 112. Ottrad. conf. 122. Soc. conf. 77. col. penul. vers. quinto vol. 4. Ang. conf. 51. Guliel. de Ben. in cap. Raynuitus fol. 287. col. 4. nu. 13. cum seq. extra de testa. Soc. sen. in d. l. placet n. 4. Iaf. n. 6. Alciat. conf. 91. n. 2. lib. 9. Boer. dec. 145. Card. Man. de coniect. ult. volu. lib. 4.

tit. 10. latè hanc cōclusionem declarat Menoch. de præsump. lib. 4. præsump. 2. Cacer. p. 3. var. in tit. de leg. à n. 277. Reg. Sanfelix. deci. 344. à n. 21. & per totam, Giurb. ad constit. Mess. cap. 6. glosa 4. p. 1. nu. 19. & latè hunc text. explicat Aldogr. conf. 52. per totum, igitur in casu nostro sub donatione facta filij non solum comprehenduntur ex primo, verum etiam ex secundo matrimonio.

14 Confirmatur ex eleganti loco Papin. in l. tale pactū, §. finali, ff. de pactis, vbi notabilem casum proponit, quidam pater dotem pro filia promittens pactus fuit illam fratri suo post filie mortem sine liberis restitui, euenit, quod dictus dotas suscepit liberos, ob quod factio casu mortis filie sine liberis, in viuis existerent filij dotantis, & frater illius in cuius beneficium pactum erat, fuit questum cui nam dos erat restituenda fratri dotantis, an eius liberis, Papin. ait filijs dotantis, in illis verbis (pater qui dotem, promissit pactus est, & post mortem suam in matrimonio sine liberis defuncta filia, portio dotis apud heredem suum fratrem maneret, ea conuentio liberis à socero postea susceptis & heredibus testamento relictis per exceptionem doli proderit,) assignat rationem Inris Conf. quia dotans ideò fratri prospexit, quia cum liberos non haberet credebatur illum sibi fore hæredem, at cū suscepti sunt liberi, qui hæredes sunt, cessat illa ratio fratris, ibi (cum inter contrahentes id actum sit, ut heredibus consulari, & illo tempore quo pater alios filios non habuit in fratrem suum iudicium supremum contulisse & ideatur,) quod Papin. responsum notabiliter ad casum nostrum nam ideò donans non expressit filios, tam primi, quàm secundi matrimonij, eo quia de secundis nuptijs non cogitauit, imò si prospexit filijs illius, ut heredibus, iuxta opinionem aliquorum, de quibus supra, necesse est intelligi, tam de primo, quàm secundo matrimonio.

Cui coheret dictum Pomp. in l. si necessarias 8. §. de vendendo, ff. de pignoratitia actione, vbi ait quod si pactum sit de vendendo pignore non solum intelligitur, ut possit vendi ab illo creditore tantum cui, in pignus dorum est, sed à quocūq; ibi (de vendendo pignore in rem pactio conprehenda est, ut omnes contineantur,) ergo in casu nostro facta conuentione, ut filij succedant, debet illa porrigi ad omnes filios, imò à fortiori procedit si succedunt, ut hæredes ex secundo casu eiusdem Pomp. vbi si de vno tantum creditore

R r r

tore

tore pactum fit, adhuc hæredis persona cōprehēditur, ibi (sed & si creditoris dum taxat persona fuerit comprehensa, etiam hæres eius iure vendet,) sic dato quod aliquo casu contemplatum videretur solum primum matrimonium, quia dicti filij venirent sub qualitate hæreditaria, omnes admitterentur.

Ad quod consideratur doctrina *Pres. de Franch. dec. 621. de sumpta ex consuet. quartam autem, dicentis quod in antefato* 15 *to lucrato per uxorem quoad vsum fructum tantum, non solum veniunt filij illius matrimonij, sed alterius, eò quod illorum existentia facit locum filijs ex alio matrimonio, licet si filij ex illo matrimonio non existeret, vxor retineret, etiam proprietatē, Franch. ibi nu. 5. & 6. & adeft ad hoc elegans cons. Camil. de la Rata 21. per tot. ratio est, quia illi filij accipiunt antefatum, vt hæredes, vt alibi dixi, mirū non est si alijs, etiam non cōtemplatis locus daretur, igitur à fortiori procederet sententia nostra, vt omnes filij admittuntur, tam ex primo, quā ex secundo matrimonio, retenta opinione illorum, de quibus in præcedenti Theoremata. dicentium filios admitti, vt hæredes.*

Et ratio à priori huius sententiæ est, quoniā omnia incōtrarium allata, vltra particulares responsiones de quibus infra procedunt quoties agitur de eisdemet coniugibus, puta vnus alteri rē aliquam concedit, vt præsumatur tantum cogitasse de filijs ex cōmuni matrimonio, de alijs enim non præsumitur cogitasse, cum cogitasset proprium obitū ei manifeste odio sum, ideo ad alios nō esset facienda extēsiō, ex dictis per *Mench. cons. 41. n. 30. & 31. lib. 1. Aluara. de coniect. mente defuncti lib. 2. c. 3. & de hoc locuntur iura in l. si vir uxori, & in l. cum vir, ff. de condit. & demonstr. in quibus sic mentio de vno coniuge alteri dante, quoties vero sumus in tertio concedēte, vt in casu nostro illius mentē interpretari debemus, vt dixi in Theo. præc. proinde erit inspicienda mens, seu voluntas aui donantis, de quibus filijs ipse intellexerit, & cū simus in dubio atten-*

16 *dere debemus quod verisimile iudicatur, l. cū res in princ. ff. de leg. 1. l. si cui certo, l. si cum in utero, ff. de test. mil. l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & posth. & iura iubent seruari, quod verisimile est, l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur. quæ verisimilitudo magis cadit in omnibus filijs, tã primi, & secūdi matrimonij, quā de pri-*

mo tantum, quoniam aui affectio datur tam in primis, quā secūdis nepotibus stante æquali cōiunctione, §. illud auth. de nupt. notant *Bal. cons. 122. lib. 1. Alba. cons. 85. nu. 9. Crauet. cons. 43. Socc. in d. l. si uxori nu. 7. ff. de condit. & demonstr. Paris. cons. 59. nu. vol. 3. Decia. cons. 16. nu. 80. vol. 1.*

Qua de causa dixerunt *DD.* quod si 17 pater institutis filijs hæredibus ex diuersis vxoribus, eosq; substituerit, mortuo vno veniunt non solū filij ex vtroque latere coniuncti, sed omnes etiā ex alia matre, ita in substitutione fideicommissaria docuit *Bar. in l. Lucius n. 21. ff. de vulg. vbi Aret. col. fin. Ripa n. 47. Alc. n. 48 & post infinitos antiquos Menoch. cons. 181. n. 40. cons. 198. n. 3. & cons. 434. dub. 4. Pereg. cons. 38. lib. 3. Sur. cōf. 31. lib. 1. Car. Mant. de coniect. ult. volum. lib. 8. tit. 7. nu. 3. Trentac. de substit. p. 3. c. 9. n. 3. vers. secundus casus Pereg. de fideic. ar. 30. n. 12. Intr. de substi. cent. 3. q. 77. Facch. lib. 4. controu. c. 87. idem dixerunt in substit. vulgari, assignant rationem, quia in vtraq; substitutione non fit successio vltimo morienti, sed testatori patri, cuius affectio, & voluntas ad omnes filios extenditur, consequenter vnus non debet alterum excludere, vnde in substitut. pupillari, plures contrarium dixerunt, quasi quod attenta proximitate pupilli morientis suus frater vtrinque coniunctus tantum succedere deberet, de quo videntum erit vltra relatos apud *Fusarium de substitut. quest. 79. à num. 13. cum sequentibus*, in casu nostro, tã si attendamus voluntatem vltimi morientis patris, quā donantis aui, æqualis affectio est ad omnes, consequenter quomodo dici potest solum filios primi matrimonij fuisse comprehensos, si vtriusque donantis, & donatarii voluntas deficit, & ob stare videtur?*

Eò magis cum simus in ambiguis interpretari debemus voluntatem, & 18 mentem secundum ius, eiusque dispositionem, iuxta theoricam, glosæ, Bartoli, & aliorum in *l. hæredes mei, §. cum ita. ff. ad Trebellian. & si de iure æqualiter patri succedunt filii ex diuersa uxore, §. si quis igitur auth. de hæredibus ab intestato venientibus*, *Crassus in §. successio quest. 17. num. 1. & 2. Froster. de successiōibus lib. 4. cap. 16. Barrij de successiōibus lib. 8. tit. 1. num. 14.* mirum igitur non est si omnes filii, tã ex primo, quā ex secundo matrimonio ad hanc donationem admittantur.

Qua

Qua sententia retenta, prout eam deducunt, *Menoch. conf. 41. lib. 1. Cance. qui decilum refert p. 3. var. c. 7. a nu. 100. cum plurib. seqq. latè doctissimus, ac varie lectio nis vir Larrea dec. Grana. 33. per totam, vbi plura, non tamèn de dictis refert omnino legendus, non obstant in contrarium allata, quoniam illa iura locuntur de promissione, quæ pro vnica tantum vice erit intelligenda, itaut si semel fuit illi adimpletum ad aliud non tenetur, sed in casu aliter agitur, scilicet si sub donatione facta veniant filij prioris tantum matrimonij, non agitur de implemento alicuius promissionis, ratio disparitatis euidenter apparet, nam sufficit*

19 vnica vice conditioni parere, l. rogo in principio, ff. de fideicommiss. liber. Iason conf. 55. lib. 3. Socinus conf. 117. lib. 1. Ruinus conf. 88. in fine lib. 4. Tiraquell. in l. si vnquam verbo suscepit liberos num. 187. C. de reuocand. don.

Imò si actus haberet aliquem tractum successiuum, non intelligitur tantum pro prima vice, sed semper, & omni tempore, proinde in casu testamenti de quo supra, plures contrarium dixerunt, itaut obtenta licentia testandi non solum intelligitur de primo testamento

20 sed etiam de secundo, quia actus de per se est successiuus, ita *Azorius lib. 2. institut. moral. lib. 4. cap. 3. quest. 10. Pater Diana par. 5. tractatu 2. resolu. 53. Sanchez de matrimonio lib. 8. disp. 1. num. 18. Nauar. de redditibus Ecclesie quest. 3. num. 23. Rodriq. tomo 3. questionum regularium quest. 69. art. 5. quia ly testamentum est actus reuocatorius, & successiuus, inde data facultate testandi intelligitur vsque ad extremum vitæ, & sic falsa *Decij* sententia de qua supra, & opinio *Freccie*, vt assensus solum ad primum testamentum porrigatur habet aliqualem intellectum videndum apud *Montanum* in tractatu de regalibus, §. finali à num. 3. eum seq.*

Eadem ratione contrarium plures dixerunt in alio casu de quo supra, scilicet facto legato de nubendo cum tali genere personarum, non sufficit semel,

21 sed quoties matrimonio se copulat, ita *Oltradus conf. 16. num. 3. plures apud Simon. de Petris de interpr. ultim. volum. lib. 4. interpr. 2. dub. 1. num. 9. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 11. titul. 18. num. 3. Gratian. tomo 1. distep. forens. cap. 5. num. 11. Guttier. de matrimonio cap. 20 num. 12. Sanchez de matrimo. disput. 33. num. 14. Villalob. in summa p. 2. tract. 30. num. 455.*

saltem hæc secunda sententia procedet quoties esset conditio negatiua de non nubendo cum tali genere personarum, tunc enim cum habeat tractum successiuum, non solum intelligitur de primo, sed omni alio matrimonio, ex dictis per eos apud *Patrem Bossum de contractu matrimonij cap. 11. num. 507. vel si esset conditio affirmatiua de nubendo cum tali genere personarum adhuc de omni matrimonio erit intelligendum si familiaris conseruatio fuerit considerata, quia tunc non verificaretur intentio, & voluntas legantis pro illa tantum vice, ita *Dom. meus Marcio Torelli tomo 2. consult. 134. in fine*, hoc est in casu nostro, nam pater donans considerauit duo, & matrimonium, vt illud congruentius efficere posset, & familiaris conseruationem, quæ duo habent tractum successiuum, & non in vno tantum verificantur, ergo contemplatio illa erit intelligenda non solum de filiis primi, sed etiam secundi, & tertij matrimonij.*

Secundo omnia illa iura locum habent in actu obligatiuo, & pænali, prout sic intellexerunt textum in dicta l. bonæ, §. hoc sermone, *Bar. ibi in l. si ita, ff. de auro, & argento legato, Alexander in l. qui filiabus in principio col. 2. vers. addo, & ibi quoque, Iason col. ultima, ff. de leg. 1. Calcanæus conf. 20. Ioan. Vinc. de Anna alleg. 139 nu. 32. Dom. Preses Merlinus tomo 1. controuerf. cap. 51. num. 9. vnde dixerunt in actu fauorabili locum non habere, proinde si debitor iurauerit non exire extra districtum Ciuitatis, si licentiam obtinuerit à creditore de exeundo non solum intelligitur pro prima vice, sed semper, & quoties ei libuerit, ita *Calder. in dispu. incip. & octo studentibus pag. ultima*, imò reprehendit *Oltrad. dicentem*, data licentia bannito, vt libere possit venire in Ciuitatem intelligi pro prima vice tantum, licet *Oltrad. latissimè defendat Tiraquell. in dicto §. hoc sermone num. 80. eò quòd magis fauorabile est, vt bannitus longius absit à Ciuitate, quam in illam introire.**

Eadem causa dixerunt, quod existente statuto de compromittendis causis inter coniunctos non solum intelligitur pro prima vice, sed pluribus, ita *Cinus, & Bald. in l. veluti, §. hæc vox, ff. de edendo, & in l. si vt proponis, vel. ultima vers. ibi officio suo, C. quomodo, & quando index, Alexand. conf. 70. col. 1. vers. sed posito lib. 2. Cepolla conf. 68. criminali. Soc. conf. 117 col. 2. in principio lib. 1. Afflic. dec. 46. Reg.*

Ron. in prag. odia litium num. 9. latè Borrell. de compromissis, §. 2. glosa 3. à num. 9. usque ad 23. noster de Marinis lib. 1. quotid. cap. 65.

Proinde fuit decifum in Collaterali Consilio, quod concessio officio cuidam mulieri ad hoc, ut se nubere commodè possit, soluto matrimonio per mortem viri, dicta mulier poterit secundo nubere cum eodem officio sic testatur Dom. Marchio Torelli omni suo laudandus tomo 2. decif. 182. in fine, sic igitur erit dicendum in casu nostro, quod cum agatur de actu fauorabili, ut filius magis commodè nubere possit, & de mera liberalitate, erga filios donatarii, non solum debent comprehendi filij primi matrimonij, sed etiam secundi, & facit ad hoc textus in l. hac conditio filia, ff. de condit. & demonstr. ubi conditio de nubendo intelligitur etiam de secundis nuptiis, ibi (benigne tamen dicendum est non dum impletam conditionem defectam) retento tamen intellectu Cancery p. 3. variar. in titulo de legatis à num. 175. usque ad 190. & cum in presenti casu agitur de actu merè fauorabili, omnino dicendum erit non solum intelligi de filiis primi matrimonij, sed etiam secundi.

Sed in contrariū posset adduci textus 25 in l. matrimonij causa ff. qui, & à quibus, ubi Paulus, ait quod licet manumissio fieri possit ex causa matrimonij tamen hoc intelligitur de primis nuptiis, ibi (quasi de ijs nuptijs sonatus senserit, quæ post manumissionem nullis alijs interpositis secutæ fuerint,) & tamen nullus est qui ignorat libertatis causam fauorabilem esse, l. 1. §. finali, ubi Baldus, C. de communi seruo manumisso, ita ut libertatis legatum minuit filiorum legitimam, imò tollit, & extinguit, l. Papin. §. quarta autem, ubi Fulgos. notabili 3. & Paulus de Castro dicit esse mirabilem ff. de inofficioso testamento, licet hodie hoc asserere esset falsum, iuxta textum in §. prohibemus auth. de triente, & semisse, latè videre est Tiraquell. in l. si unquam verbo donatione largitus num. 330. C. de reuoc. donat. vnde nostra responsio de actu fauorabili videtur aliquantulum dubia:

Quod tamen argumentum diluitur ex dictis per Alberic. in l. qui per salutem post principium, ff. de iure iurando, ibi apparere ex tacita mente manumittentis intelligentis de primo tantum matrimonio quem sequitur Tiraquell. in dicto §. hoc sermone limit. 3. circa finem, in nostra questione potest esse in contrarium mēs

donantis aui, & donatarii patris, cum æqualis sit affectio ad omnes, proinde non mirum si veniant filij, tam primi, quam secundi matrimonij.

Minus refragatur textus in dicto cap. si clericus, quoniam ibi fit mentio de dispensatione, quæ sui natura strictissima est interpretacionis, cap. 1. §. ille vero de filiis, Presbyterorum lib. 6. ideò de testamento vnica tantum vice cōficiendo erit intelligendum.

Solum remanet difficultas, quoties fuerit dictum in donatione causa presentis matrimonij, quo casu videtur primum matrimonium tantum contemplatum, sed in hoc etiam procedunt supradicta, quia ly matrimonij explicatio stat demonstratiuè tantum non cassatiuè, ut colligitur ex notabili loco Scauol. in l. finali, §. Titia, ff. de liberatione legata, ubi Iuris Conf. petit quid si duo gesserunt tutelam Titia, quæ cum pubes esset liberatum habuit vnum ex tutoribus nomine Publium Mæuium exprimendo à tutela quam gessit cum Mucio Titio, ibi (Titia quæ duos tutores habuerat, ita cauit rationem tutelæ meæ quæ egit Publius Mæuius, cum Lucio Titio ab eo repositi nola,) si intelligatur etiam liberatus Lucius Titius, iam quod dixit de tutela, quam gessit cum Lucio Titio & respondit non dici hunc secundum liberatum, ibi (item queritur an contutor liberatus videatur respondi contutorem non liberari,) ex quibus verbis colligitur Lucium Titium fuisse demonstratum tantum.

Secundo ex textu in l. quidam testamento 99. ff. de leg. 1. ubi testator legauit Paphilæ aureos quadringentos, quos solui debere iussit partem ex illis quæ à Iulio debitore præstanda erant, partem aliam ex ijs quæ in castris habebat, defunctus viuens post conditum testamentum prædictas summas in alios vsus conuertit, querit Iuris Conf. an legatum præstandum erit, & respondet affirmatiue, quia verba illa intelliguntur demonstratiuè, non cassatiuè, in illis verbis (respondi verosimilius esse patrem familias demonstrare potius heredibus voluisse.)

Tertio ex textu in l. Lucius 12. ff. de alimentis, & cibarijs legatis, ubi factò legato alimentorum præstando ex tali fundo, si minores fructus forte fundum præstare contingat, adhuc ad omnia alimenta præstanda hæredes tenentur, eo quia videtur solum demonstratus fundus ille, in illis verbis (Paulus respondit cibaria,

Et vestitaria integra libertis deberi, nec ex eò quodd postea predialis pignoris iure testator obligare voluit, ut ex reditu eorum alimentata perciperent, minuisse eum, vel auxisse ea que reliquerat videri.)

Ultimo facit elegans textus in l. iuris gentium, §. pactorum, ff. de pactis, vbi Vlpian. ait aliquando pactum esse reale aliquando personale cum in personam cōcipiatur, licet aliquando non efficitur ex eo quia persona demonstratur tantū, in illis verbis (vtrum autem in rem, an in personam pactum factum sit, non minus ex verbis, quam ex mente conuenientium estimandum est plerumque enim, ut ea pedius ait persona pacto inferitur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur cum quo pactum factum est,) quem textum ad hoc allegant sic intelligentes Cuiac. lib. 18. commentariorum cap. 2. Hottoman. lib. 1. question. cap. 19. Anton. Faber in rationali ad legem si tibi 17. §. pactum, ff. de pactis,

Osnuald. ad Donell. lib. 22. commentariorum cap. 4. lit. L.

Ex quibus omnibus dicendum oritur verba hæc de tali matrimonio stare demonstratiue tantū nō cassatiue, & in duobus taliter intelliguntur, ut post alios notant Casan. cons. 44. num. 4. & cons. 54. num. 6. Peregr. de fideicommissis art. 16. num. 110. Gratian. tomo 2. discep. forens. cap. 259 num. 20. 21. & 28. & tomo 3. cap. 417. num. 13. Cancer. p. 3. variarum cap. 17. num. 270 Fontanel. tomo 1. decis. 173. num. 7. consequenter non erit restringenda donatio ad filios primi matrimonij tantum.

Verum si ex aliquibus circumstantijs posset contrarium desumi illæ attendendæ erunt, de quibus videndus est Cuetell. tomo 2. de donatione contempl. matrimonij tract. 2. discursu 1. speciali 36. à num. 20. vbi plures casus enuaciat ex dijs nihil afferens.

F I N I S

CAPVT TERTIVM.

I N Q V O.

Enumerantur omnes personæ, quæ à feudi
successione repelluntur, nec non late ex-
plicatur materia Vitæ, & Militiæ illis de-
bite.

S V M M A R I V M.

- 1 *Habilitas ad succedendum in feudo atten-
ditur tempore quo defertur successio.*
- 2 *Clericus non est capax successionis feudi.*
- 3 *Feudum datur, ut inuestitus de illo domi-
num defendat.*
- 4 *Ususfructus feudi quesiti per filium fami-
lias non acquiritur patri.*
*Imò secundum multos denegatur patri etiã
commoditas.*
- 5 *Clericus etiam in minoribus non est capax
successionis feudi.*
*Quod non procedit secundum plures, quo-
ties feudum esset improprium, puta si nõ
prestaretur personale servitium.*
*Licet in Regno nostro non seruetur, & si lo-
co servitij prestetur adhoa.*
- 6 *Clericus possessor feudi inuestitus à Prin-
cipe seculari, coram illo pro feudo est
conveniendus.*
- 7 *Clericus licet feudo non succedat, tamen re-
integra poterit habitum dimittere, & suc-
cedere.*
*Et dicitur habitum dimittere re integra,
quoties non esset mota, questio, sed facta
petitio per alium proximiorum pro suc-
cessione feudi.*
*Sed esset assignanda aliqua dilatio temporis
dicto clerico, si vellet habitum dimittere,
ut feudo succedere possit.*
- 8 *Laicus si habitum clericalem assumpserit,
statim amittit feudum, & illo dimisso non
recuperabit.*
- 9 *Monachus non est capax successionis feudi.*
*Et solus ingressus in Monasterium reddit
illum in capacem, itaut neque recuperet
per egressum.*
- 10 *Ponderatur textus in cap. 1. de vassallo
milite, qui arma bellica deposuit.*
Sed verius est quod solus ingressus non red-

*dit illum incapacem, itaut si infra annum
exierit, recuperabit.*

- 11 *Equites Hierosolymitani non sunt capaces
successionis feudi.*
- 12 *Milites tamen S. Iacobi, Calatrave, & Al-
cantare succedunt feudo.*
*Et non emittunt vota substantialia, castita-
tis, & aupertatis, & obedientiæ.*
- 3 *Mutus, surdus, & cæcus non succedunt
feudo, si tamen imperfectio est ex natura,
non ex accidenti succedit.*
Vel si inhabilitas non fuerit in totum.
*Quod à fortiori procedit, si feudum non es-
set rectum sed improprium.*
*Vel si esset franchum, & liberum ab omni
servitio.*
*Idem dicitur si dominus sciens inhabilitatẽ,
inuestiuerit de feudo.*
*Secus tamen si fuerit ignorans, quia non di-
citur habilitasse.*
- 14 *Afferitur opinio plurium dicentium mu-
tum, surdum, & cæcum succedere feudis,
tamen si fuerit ex accidenti, quàm ex na-
tura.*
- 15 *Doctor recitans plures sententias videtur
ultimam approbare.*
- 16 *Resolvitur textus in cap. 1. titulo mu-
tus, vel surdus.*
- 17 *Mutus, & surdus non solum non succedit
feudo, sed neque poterit illud retinere per
tale superveniens impedimentum.*
*Et procedit non solum in feudo nouo per
ipsum quesito, verum etiam in antiquo.*
- 18 *Adoptivus feudo non succedit.*
*Quod limitatur si feudum fuerit concessum
sub tali qualitate.*
- 19 *Contractus ex conventionem legem acci-
piunt.*
- 20 *Refertur opinio aliquorum dicentium suc-
cedere adoptivum.*
*Si tempore concessionis inuestitus habebat
filios adoptivos, & inuestiens sciebat,
sed*

sed contrarium infra.

21 *Conditio si sine filijs non dicitur defecta per existentiam filij adoptiui.*

22 *Filius adoptiuus succedit patri adoptanti simul cum filijs legitimis, & naturalibus.*

23 *Filius naturalis non est capax successionis feudi.*

Sic etiam est incapax beneficii Ecclesiastici. Et regulariter degenerat à virtute maiorum suorum.

Vnde non potest uti armis, & insignijs parentis.

Et licet matri succedat in allodialibus, secus tamen est in feudo.

Quod intelligitur, licet talis naturalis fuerit legitimatus per rescriptum Principis.

24 *Renunciatio quantumuis generalis feuda non comprehendit.*

25 *Feudum confert dignitatem, & honorem.*

26 *Legitimatus per rescriptum Principis feudo succedit, si fuerit in legitimatione expressum per Principem.*

Neque requiritur, ut Princeps expresse deroget legi feudali, sed sufficit, si dixerit non obstante aliqua lege in contrarium.

Idem dicimus in emphiteusi Ecclesiastica.

27 *Ponderatur in contrarium, & resolvitur textus in l. si quis in principio, ff. de leg. 3.*

28 *Legitimation filij naturalis, ut valida iudicetur non requirit mentionem filiorum legitimorum, & naturalium.*

29 *Princeps legitimando filium naturalem, non presumitur voluisse præiudicare filijs legitimis, & naturalibus.*

Et procedit etiam in ijs quæ proprio motu facta fuerint per ipsum.

Secus tamē est si in præcibus porrectis Principi pro legitimatione, fuerit facta mentio filiorum legitimorum.

30 *Pater poterit filijs præiudicare in feudo ex pacto, & providentia nouo cum consensu tamē Principis.*

Et tale feudum equiparatur hereditario.

31 *Pater non potest naturalem legitimare ad feudum ex pacto, & providentia antiquum in præiudicium filiorum legitimorum.*

32 *Delictum patris erga Principem præiudicat filijs, etiam quoad feudum ex pacto, & providentia antiquum.*

33 *Feudum ex pacto, & providentia potest esse in triplici differentia, ubi etiam declaratur quando pater potest filio præiudicare in his feudis.*

34 *Exhereditatio patris non vocet filio quoad feuda ex pacto, & providentia, ad quod proprio nomine fuit vocatus.*

35 *Ponderatur textus in l. cum apertissime & in auth. hæ res, C. de secundis nuptiis.*

36 *Assignatur ratio, quare delictum patris nocet filio, etiam quoad feuda.*

37 *Legitimatus per subsequens matrimonium succedit feudo.*

Et si feudum fuerit concessum cum clausula de corpore legitimatis.

38 *Author remittit legendam questionem, quisnam præferatur si legitimatus prius ortus, an verè legitimus secundo loco natus.*

ARGUMENTVM.

Enumerantur personæ, quibus denegatur successio in feudis, Clericus, & quando relicto habitu possit recuperare, nec non naturalis, & quid si fuerit legitimatus per Principis rescriptum etiam ad feuda, & si requiratur specialis derogatio legis feudalis, denique si fuerit legitimatus per subsequens matrimonium, & plura notabilia dubia, resolvuntur.

THEOREMA. CVII.

Sermonem instituimus pro duo capita præcedentia, quomodo sæminæ excludantur à successione parentum respectu bonorum allodialium, tam inspectis terminis nostræ consuetudinis si moriatur, quam cap. quamvis pactum, videlicet, tum ob existentiam fratrum, cum etiam ob renunciaciones in capitulis matrimonialibus adhibitas, ac quia remanet resolvendum circa bona feudalia, inde in præsentis capite hoc ero explicaturus, cuius tamē occasione breuiter videbo de alijs personis, quæ feudi successionē non habent, ac de vita, & militia illis præstanda.

Et pro maiori dilucidatione, asserendum est incapacem successionis feudi ipso iure exclusum reputari, inquit Baldus per illum textum in cap. si clericus si de feudo defuncti controuersia fuerit, quæ tamē inhabilitas, seu habilitas attenditur tempore quo desertur successio nulla habita ratione de tempore præterito, iuxta notata per Bartol. in l. 1. §. finali, ff. de bonorum poss. contra tabulas, & in l. 1. §. qui mortis, ff. ad Trebell. & per Soc.

Soccin. in l. si cognatis num. 11. ff. de rebus dubijs, Reg. Rouit. conf. 3. num. 8. vol. 1.

Primo incapax, seu inhabilis reputatur clericus, textus est in cap. si clericus si de feudo defuncti controuersia fuerit cap. 1. de feudo femineo cap. 1. §. qui clericus si de feudo defuncti, notant Ardz. in summa titulo utrum vassallus amittat feudum, Andreas in cap. 1. de cler. qui inuestit. fec. & in cap. 1. de milite vassallo, qui arma bellica deposuit, Bammac. in cap. 1. §. qui clericus quest. 4. num. 76. si de feudo defuncti cons. Minad. in constit. in aliquibus verbo filiorum num. 5. 18. & 19. Camet. in cap. volentes, §. sed opere pretium erit num. 5. Capyc. in inuestitura feudali rub. feudatarii habiles, Petrus de Gregor. de concessione feudi p. 4. quest. 7. lit. C. Sonsbec de feudis p. 12. num. 145. Grassus de effectibus clericatus effect. 4. a num. 1. Vulte. de feudis lib. 1. cap. 9. num. 67. Rossent. de feudis cap. 7. concl. 30. num. 14. Schrader. de feudis p. 9. cap. 10. num. 1. Intrigl. de feudis centuria 2. art. 1. num. 185. Marta de success. legali p. 3. quest. 13. art. 2. num. 11. nam feudum datur gratia veriusque, §. ultimo quibus ex causis feudum amittatur, ubi Andreas, & Liparull. scilicet, ut vassallus dominum defendat, Andreas in cap. 1. de milite vassallo qui arma, &c. nu. 1. Petra de potestate Principis cap. 32. num. 110. Surdus decif. 290. num. 22. proinde filius acquirens feudum non communicat patri usufructum, iuxta notata per Afflict. in cap. 1. §. 1. de fratribus de novo beneficio inuestitis, fecuntur Camill. de Curte in diuersorio feudali p. 1. §. multoties 14. num. 107. Mozzius de feudis rub. 1. num. 33. Rosentat. de feudis cap. 9. conclus. 66. num. 47. Vesemb. de feudis cap. 5. num. 4. de Georg. de feudis cap. 40. nu. 24. Aponte conf. 19. num. 28. Pascalis de patria potestate p. 1. cap. 2. num. 86. Intrigliol. de feudis centuria 1. quest. 53. num. 32. Borrel. in summa decif. titulo 34. num. 530. Anna in cap. 1. num. 97. de vassallo decrepit. & etatis, & sing. 377. Mastrillus decif. 82. num. 3. Amatis decif. 70. num. 22. Franch. decif. 10. num. 9. quoniam inutile esset ei feudum seruitio grauatus, si usufructus patri quæreretur, imò commoditatem negant acquiri, de Georg. Vulte. Rossent. & alii apud doctissimum Giurb. de successione feudi preludeo secundo num. 6. circa mediū, sed videndi sunt Doctores relati per Carraciol. Sicul. decif. 1. a num. 11. cum seqq. ubi late, at tale seruitium non potest a clericis prestari, cum nequeat se ingerere in secularibus, negotijs, cap. 1. ne clerici, vel monachi cap. de multa, §. ne cleri-

ci de voto, & bene probant in nostris terminis Preses Vrsin. de successione feudi par. 1. quest. 9. art. 1. Theodor. allegat. 88. & 89.

Et licet plures Doctores hoc admittant in clerico sacris ordinibus initiatum, non vero in minoribus, vidēdi apud copiosissimum de Grassis dicto affectu 4. num. 82. tamē reicit, Minad. in constitut. Regni in aliquibus verbo filiorum notabili 3. num. 18. qui duas affert rationes apud ipsum videndas, & infra declarabitur.

Vndē oritur dicendum illum admitti, quoties feudum non esset rectum, & simplex, sed improprium puta, si personale seruitium non prestaretur, sed solum reale, tunc enim tamquā cessante ratione exclusionis clericus admitteretur ad illius successionem, ita Andr. in cap. 1. §. qui clericus in fine verbo bicumque num. 6. si de feudo contentio sit inter dom. Bammac. quest. 4. num. 77. Mastrill. in addit. ad Petr. de Gregor. de concessione feudi p. 4. quest. 7. num. 12. lit. O. Intrigliol. de feudis centuria 1. quest. 30. num. 10. plures cumulat de Grassis loco citat. n. 151. Anna sing. 297. quod tamē non admitti in nostro Regno Neapolit. Minadous in dicta constit. in aliquibus, licet semper soleat ad hoc prestari pro seruitio, quo in casu iudex laicus est competens clerici ratione feudi, cap. ex transmissa cap. verum ubi Canoniste de fore competenti, Doctores vidēdi apud Glorit. in responsis pro Ciuitate Messane responsio 13. num. 29. & in Regno Neapolitano est statutum ex conuentione habita, cum Romana Ecclesia, ut legitur in cap. 94. Regni statuimus videndus est omnino Glorit. loco citato.

Notandum tamē est posse clericum habitum dimittere re integra, & ad feudi successionem admitti, docet Andr. in dicto cap. 1. de milite vassallo, & in cap. 1. de feudo foem. num. 4. Ardizon. in summa cap. 97. rub. an vassallus amittat feudum si clericus efficit. & si bene habitum, Vulte. de feudis lib. 1. cap. 9. num. 67. Reg. de Ponte de potest. Proregis in titulo de assensibus reg. nu. 13. & lectione feudali 10. nu. 34. & 35. Marta de success. legali par. 3. quest. 13. art. 2. num. 11. Giurba de success. feudi cap. 118. §. 2. glosa 4. num. 43. Theodor. allegat. 89. num. 14. cum pluribus seqq. Gallupp. in methodo feudali p. 3. cap. 2. a num. 3. Anna allegat. 98. num. 9. vndē textus in cap. 1. de feudo femineo in quo expresse statuitur clericum non admitti ad feudum etiam ha

habitu dimisso, procedit in clerico sacris ordinibus initiato non in minoribus, ita intelligunt Aluarot. in cap. 1. de milite vassallo qui arma bell. deposuit, vbi Afflict. Folm. in cap. inter dilectos num. 3. de fide instrumentorum, Liparull. in addit. ad Andr. in dicto cap. 1. §. qui clericus verbo ita, vel vt ait glosa ibi verbo proposuerit intelligi quando post delatam successionem habitum assumpserit, posteaque dimiserit, nam cum per assumptionem diceretur declarare se nolle feudo succedere, non poterit habitum dimittendo illius successionem recuperare.

Dicitur tamén re integra habitum dimittere, quoties nulla adhuc fuerit mora questio circa illius successionem, ita Isernia in dicto cap. 1. Capyc. decis. 115 num. 11. secus si præcesserit petitio, puta videns remotior in gradu proximiorum esse clericum, & sic feudi inhabilem, ad successionem admitti petierit, nam denegabitur successio in præiudicium dicti agnati, Andreas ibi, Ardizon. in summa titulo quibus modis feudum amittatur, §. & quia num. 15. Vult. de feudis lib. 1. cap. 9. num. 67. vers. porro non ijs, Iacobus de Francb. in §. & quia vidimus num. 57. de ijs qui feudum dare possunt, Masuli. in addit. ad Capyc. dicta decis. 115. num. 14 Reg. de Ponte loco citato, §. 4. num. 13. cum seqq. vers. verum circa, & lect. 10. num. 33. circa finem, Gallup. loco citato num. 10. decisum refert Theodor. allega. 80. sub num. 19. vers. ex quibus, Prasfes Vrsin. loco citato num. 7. de Marinis lib. 1. quotidian. cap. 120. num. 15.

Mihi tamén placet dictum Reg. Tappie in auth. ingressi verbo sua cap. 14. num. 28. dicentis quod non statim clericus excluditur à successionem feudi, ac habitum dimittere nequeat, eò quòd alter petierit admitti, sed dandus erit terminus clerico intra quem declaret si velit habitum dimittere, an feudi successionem habere, quo elapso si habitum non dimiserit, admittitur sequens in gradu, ita Anna allega. 98. num. 9. dicens fuisse obseruatum dari terminum sex mensium ad deliberandum, idem refert Bæmac. in dicto §. qui clericus num. 72. & 83. & plura ad hoc afferit de Grassis dicto c. f. 4. num. 87. cum pluribus sequentibus.

Verum eò ipso quòd laicum habitum clericalem assumpserit, ita feudum amittit, vt habita dimisso non recuperet, docent Bald. in dicto §. qui clericus num. 2. Aluarot. num. 4. Afflict. num. 8. & in cap. 1. de milite vassallo nu. 10. Rosenthal. de feudis

cap. 7. conclus. 30. num. 7. Vrsinus vbi supra nu. 23. Camil. de la Rata in theatro feudali p. 9. dilucid. 76.

Secundo excluditur à successionem feudi monachus, docent Curt. iunior de feudis reg. 17. à num. 13. pag. 67. Vult. de feudis lib. 1. cap. 9. num. 67. Forsterius de success. lib. 4. cap. 23. num. 46. Rosent. cap. 7. conclus. 30. Clarus in §. feudum quest. 78. num. 3. Cuiac. de feudis lib. 2. tit. 21. Affli. in cap. 1. de milite vassallo qui arma bell. depos. num. 2. de Marinis tit. 2. de feudo ex pacto, & prouidentia antiquo num. 139. Capyc. in sua inuestitura verbo feudatarij habiles vers. clericus fol. 245. Mising. centuria 5. obseruat. 48. num. 8. Afflict. decis. 320. Capyc. decis. 10. & 31. & licet contrarij aliqui dixerint, intelligi possunt quoties seruitium personale non præstatur, vel si per substitutum fieri poterit, ex dictis per Gallup. loco citato num. 18. videndum est Genuen. in practicabil. Ecclesiasticis quest. 23. cum sequentibus, vbi plura.

Sed questionis est, si per solum ingressum in Religionem statim religiosus ille feudo priuetur, itaut si ex illo exierit non recuperet feudum, & reperio ducem feudistarum And. in dicto cap. 1. de milite vassallo num. 1. docentem feudum amitti per ingressum, nec recuperari per egressum infra annum, & in dicto §. qui clericus nu. 4. Lucas de Pen. in l. nulli, C. de num. exact. lib. 12. num. 1. vers. scietiam nobilis, Afflict. in dicto §. qui clericus num. 10. Theodor. dicta allega. 88. & 89. adducentes textum in cap. 1. de feudo femin. in illis verbis (idem in omnibus qui habitum Religionis assumat, vt conuersi huiusmodi nec postea in feudo succedant, & si quod habent perdunt,) & in cap. 1. de vassallo milite, qui arma bell. depos. in illis 10 verbis (habitumque Religionis assumpsit & si conuersus factus,) subsequitur textus (sed iudicatum est domini, vel agnati conditionem esse potiore, eo qui desit esse miles seculi, qui factus est miles Christi, nec beneficium pertinet ad eum qui non debet gerere officium,) quæ ratio non solum in professis vigere videtur, sed etiam in nouitiis.

Contrarium tamén defendunt Ardizon. in summa feudali titulo quibus modis feudum amittatur sub rub. utrum vassallus amittat feudum si clericus efficitur cap. 97. fol. 107. Aluarot. in dicto cap. 1. de vassallo qui arma bell. dep. num. 5. Cuman conf. 107. alique apud Bammia ar. in dicto §. qui clericus quest. 3. num. 52. & 53.

Præses Vrsinus loco citato art. 2. num. 15. quibus addo de Marinis lib. 1. quotidiana- rum cap. 120. per totum, Sonsbech de feudis part. 12. num. 139. de Grassis dicto effectu 4 num. 110. quoniam textus in dicto cap. 1. de vassallo milite qui arma bellic. deposuit, loquitur in professo exeunte de Reli- gione, qui dicitur apostata, sine licentia Summi Pontificis, nil mirum si feudum non recuperabit per emissam professio- nem, notant Aluarotus ibi num. 5. Schench num. 17. Purpuratus conf. 577. num. 4. Capycius in inuestitura feudali, fol. 63. vers. aduerte tamen, Sonsbech dicto num. 139. Intrigliolus de feudis centuria 2. art. 1. num. 140. Rosental de feudis cap. 7. conclus. 30. num. 1. ex illis verbis (& se- culo renunciando arma bellica deposuit,) quæ verba propriè ad professionem sùe referenda, videnda sunt plura apud de Marinis loco citato.

Tertio feudo non succedunt Equites

- 11 *Hyerosolimitani, docet Andreas in dicto §. qui clericus num. 3. Baldus conf. 170. nu. 1. lib. 2. Brunus conf. 17. Barbatus de præ- stantia Cardinalium par. 1. quæst. 5. num. 17. Cassaneus in consuetud. Burgund. titulo des fidez. §. 5. num. 18. Riminaldus iunior conf. 523. Intrigliolus dicto art. 1. num. 208. Bor- vellus in summa titulo 34. num. 624. & 626. Pistorius lib. 2. quæst. 37. num. 22. Crassus dicto effectu 4. num. 68. 69. & 70. Bamma- carius, sic decusum referens in dicto §. qui clericus quæst. 2. num. 22. & 31. cum seqq. Anna sing. 207. Giurba dicta glosa 4. num. 43. vers. amplia 2. Aponte de potestate Pro- regis in titulo de assensibus Regis §. 4. num. 9. & conf. 14. num. 5. Camillus de Curte in diuersorio feudali pag. 18. à tergo num. 12. Præses Vrsinus par. 1. quæst. 9. art. 4. Gallup- pus in methodo feudali par. 3. cap. 2. num. 12. latè Gaspar Thesaurus lib. 1. questionum forensium quæst. 14. licèt contrarium di- cat Genuensis in practicabilibus Ecclesiasti- cis quæst. 20. nam inter alia dicti milites habent constitutionem de non præstā- do homagium alicui Principi, absque expressa licentia Magni Magistri, sicut non possunt militare in bello inter Prin- cipes Christianos.*

- Milites vero Sancti Iacobi, Calatra-
12 *uz, & Alcantaræ feudis succedere pos- sunt, cum non dicantur propriè religio- si, eò quòd non emittunt tria vota sub- stantialia, castitatis scilicet, paupertatis, & obedientiæ, cap. ad Monasterium de sta- tu regularium, Abbas in rub. de regularibus num. 1. & in cap. non magne num. 2. ne cle- rici, vel monachi, Hostiensis in summa eo-*

dem titulo num. 6. Calderinus conf. 6. num. 2. vers. quod dictorum fratrum tit. de foro competenti, ad statum enim Religionis requiritur, vt totaliter aliquis Deo se- dedicet, & à carnali copula, etiam cum vxore abstineat, quia dictus vsus maxi- me à tali seruitio hominem abstrahit, tum propter nimiam delectationem, tum filiorum educationem, ac gubernatio- nem, colligitur ex S. Thoma 2. 2. quæst. 186. art. 4. post Diuum Augustinum, & la- tè hoc exornant Gregorius Lopez. l. 1. tit. 7 de los Religiosos part. 1. Vasquius lib. 3. controuersiarum illustrium cap. 101. num. 45. Sarmiento de redditibus Eccles. par. 4. cap. 1. Nauarrus in simili tractatu quæst. 3. col. 2. vers. sexto, Sotus de iustitia, & iure lib. 7. q. 5. Sánchez lib. 4. operis moralis cap. 16. quæst. 2. in principio vers. & ideo, alios refert Consiliar. Carleual. de iudicijs lib. 1. titulo 1. sect. 3. num. 415. & sic in his non militat ratio, textus in dicto cap. 1. de vassallo milite, qui arma bellica depo- suit.

Quarto feudo non succedunt mutus,

- 13 *surdus & cæcus, cap. 1. an mutus, surdus, vel alias imperfectus, si naturales sint, se- cus si casu, vel ex accidenti, & in hoc reprobatur opinio Gerardi, & Oberti di- centium semper huiusmodi imperfectos ad successionem aspirare posse, ita Bal- dus in cap. 1. ad finem de success. feud. An- dreas, & Iacobus de Beluiso in dicto cap. 1. an mutus, & in cap. 1. §. mutus Episcopus, vel Abbas, vbi Aluarotus, Cannetius in extrauaganti si aliquem Regni Sicil. vers. sed non sit facile resolui possit num. 11. Bo- logn. conf. 4. num. 35. Petrus de Gregorio de concessione feudi part. 4. quæst. 8. num. 29. Schraderius de feudis part. 7. cap. 5. num. 32. Sonsbech de feudis part. 4. num. 3. vers. 15. Intrigliolus de feudis centuria 2. articul. 1. num. 554. & 555. Rossentall. de feudis cap. 7. conclus. 27. num. 2. Pistorius lib. 2. quæst. 32. num. 8. decusum in Sacr. Consil. testatur Gizzarellus decis. 44. plures apud Giurbam doctissimum quidem neotericum glosa 4. §. 2. à num. 32. adsunt duo consilia 2. & 3. in volumine diuerso- rum Siculorum, Reg. Tappia decis. Sacr. Consil. 6. per totam, Staibanus senior conf. 39. per totum, qui omnino videndi sunt, nam omnia lato calamo pertra- ctant.*

Verum si fuerit cæcus, mutus, sur- dus, vel alias imperfectus ex acciden- ti poterit ad feudum admitti, Doctores citati, sic si non in totum redderetur inhabilis, Bald. in rubrica an mutus, Bal-

zeran. num. 3. & 3. Intrigliol. dicto art. 1. num. 567. idem si impedit loquatur, vel cum difficultate audiat, Aluarot. Præposit. & Afflict. in dicto §. mutus, & alij apud Balzar. ubi supra num. 4. Rosental. de feudis cap. 7. conclus. 28. num. 11. quod si sortiori procederet si loqueremur de feudo non recto, sed improprio, Thomas de Marinis de feudis tit. 2. num. 136. Cumia in cap. si aliquem in prælud. num. 78. Camer. in eodem cap. §. sed non est omittenda, Schrad. de feudis p. 7. cap. 5. sub num. 32. vel si francum, & liberum esset ab omni servitio, inquit Bald. in dicto cap. 1. nu. 2. ad medium, Afflict. nu. 8. Molina lib. 1. de hispanorum primogenitura cap. 13. num. 43. Reg. de Ponte de potestate Proregis in titulo de assensibus §. 2. ad nu. 37. cum seqq. Sonsbec p. 12. nu. 136.

Idem dicimus si dominus sciens illum esse cæcum, aut alias imperfectum, feudum conferat, Andr. ubi supra nu. 1. & in dicto §. mutus nu. 8. Thom. de Marin. tit. 2. nu. 135. Intrigliol. centuria 2. art. 1. nu. 376. quoniam Principem dispensasse, ac gratiam fecisse dicendum est, arg. l. quidam consulebant, ubi Bartol. Angel. Imola, & alij. ff. de re iudicata, faciunt dicta per Gabriell. commun. conclus. in titulo de præsump. conclus. 8. nu. 1. & 2. & sufficit sola Principis scientia, ut dici possit dispensasse cum illo, ex dictis per Carol. de Grassis de effectibus clericatus effectum 4. nu. 283. secus tamen si Princeps ignorasset illum tali morbo laborare, nam non dicitur habilitatus, sed incapax redditur, Andr. & Afflict. in dicto cap. 1. an mutus, Schrad. dicta p. 7. cap. 5. sub nu. 32. Rosental. dicta conclus. 28. lit. D. arg. l. cum falsa, l. cum testamentum, l. non idcirco, C. de iuris, & facti ignorantia.

Nihilominus plures Doctores magni nominis dixerunt verius esse mutum, surdum, aut cæcū feudis succedere nullā habita ratione distinctionis, si ex natura, vel ex accidenti sit, ita. probat Medic. cons. 30. per totum, additio ad consilium secundum diuerforum Sicularum sub num. 3. doctissimus feudista Anton. Monach in tractatu de recta feudi interpretatione cap. 57. particula 1. per totam, quorum opinio in puncto iuris videtur sustentabilis, quoniam in titulo an mutus, vel surdus cap. 1. expresse deciditur, mutum, & surdum etiam à natiuitate posse feudum habere, ibi (mutus, & surdus, cæcus, claudus, vel aliter imperfectus, etiam si sic natus fuerit totum paternum retinebit Obert. & Gerar. & multi alij.)

Neque obstat in prædicto textu vltimam recitari opinionem, dicentem nō posse feudum retinere, ibi (quidam tamen dicunt eum qui talis natus, & feudum retinere non posse,) quasi quod illam ap-
15 probatam videri ex notatis in l. qui filium, §. fabius, ubi glosa. ff. ad Sen. Consul. Trebell. Bart. in l. bona fides, ff. de positi. Surdus cons. 269. nu. finali, Magdal. de num. test. in testam. lib. 1. cap. 16. num. 129. & 220. nam ut dixit Camerar. compilatores solitos fuisse apponere veram opinionem in principio, & reprobam vltimo, ut in cap. 1. de eo qui sibi, vel heredi cap. 1. §. similiter de capit. Corradi, & in cap. profecto de lege Corradi, & hoc verissime est, quia quando recitatur secunda opinio adfunt verba (quidam tamen dicunt) quæ verba ostendunt non fuisse admissam, illam sententiam, ex dictis per Tason. in l. si idem cum eodem, §. finali in vlt. limitat. ff. de iurisdic. omnium iudic. Decius in cap. 1. lectura 1. in finalibus verbis de constitut. de Franchis decis. 221. num. 10. & colligitur ex textu in cap. titulo de feud. femin. ibi (alij vero dicunt) quorum opinio manifeste reprobat, ut in vers. seq. ibi (quod falsum est,) ita intelligunt Bértrand. cons. 146. num. 9. vol. 5. Marfil. sing. 63. vers. atamen, & sing. 660. Menoch. cons. 689. nu. 16. lib. 7. Rosental. cap. 7. cons. 35. nu. 7. & conclus. 55. n. 10. nec est verissime quod Obert. qui fuit huius consuetud. compilator voluisset suam, & Gerardi opinionem, si fuisset reprobata, collocare in principio textus, ita inquit Camer.

Verum Cannit. in quodam consilio, & in cap. Regni Sicil. si aliquem vers. sed non sic facile, ait non fuisse Obertum, qui scripserit opiniones recitatas in dicto cap. 1. an mutus, colligens ex illis verbis (sic dicimus in feminis, & clericis,) reputans pro absurdo, quod Obertus de se ipso quandoque in prima, quandoque in tertia, persona locutus fuerit, vnde non est mirum, ait Cannitius, si dicamus ab alijs fuisse scriptam dictam consuetudinem, at quia in hoc omnes aduersantur dicentes fuisse Obertum compilatorem dictæ consuetudinis, proinde dicimus nō esse absolum hunc loquendi modum, quoniam tali modo vsum fuisse aspiciamus Diuum Ioan. in Euangelio, qui de se (hic est discipulus, qui testimonium perhibet de his,) & statim (et scimus quia verum est testimonium eius,) idem apud Ouidium Penelop. in epist. (hanc tua Penelope,) & statim (nil mihi rescribas,) alia affert additio ad consilium secundum diuerforum

Siculorum super num. 3. per totam additionem.

Nec obstat ratio assignata in fine di-
 &i cap. primi, in illis verbis (*quia ipsum*
 16 *seruire non valet*) propter quod vltima
 opinio relata videtur approbata, ex
 di&is per *Crotum in l. filiusfamilias, §. di-*
ui nu. 160. in fine, ff. de leg. 1. Surd. decis.
197. nu. 5. etenim responsio euident est
 hic referri rationem, qua fundabantur
 illi qui contrarium dicebant, non vt
 eam referens sequatur, imò illam bene
 applicat ad clericum, & ad feminam, vt
 in sequentibus verbis, sic dicimus in
 clerico, & in femina, quoniam clericus
 sua culpa, idest sua propria voluntate,
 se abdicauit seculo renunciando, vt in
 titulo de milite vassallo qui bell. arma de-
 pos. item bene applicatur feminæ, quia
 sua natura non valet leuare fidam, vt
 plene per *Garz. de fem. ad feud. recip. in*
principio, quæ in muto, & surdo non be-
ne applicantur, eò quòd non sua culpa,
nec à natura feudi omnino sunt alieni,
cum sint masculi regulariter capaces
successionis feudi, sed est casus fortui-
tus quod sic imperfectus natus sit, igitur
applicatio de vno casu ad alium non,
recta videtur ob diuersitatem rationis,
alia videnda sunt, apud Gizzarell. loco
citato, licet hæc non referat.

Norandum tamèn attenta priori sen-
 tentia, scilicet taliter imperfectum feu-
 dis non succedere, illam procedere, vt
 neque possit feudum retinere per super
 17 uenientem mutitatem, aut surditatem,
 ita colligitur ex glosa in cap. 1. §. mutus
 Episcopus, vel Abbas verbo feudum in pri-
 ma opinione vers. hic ergo legitimum factum,
 vbi Iacob. de Beluiso, Andr. nu. 5. Afflict.
 nu. 3. Thom. de Martinis in titulo de feudo
 ex pacto, & providentia nu. 133. post mul-
 tos antiquos Cuiac. de feudis dicto cap. 1.
 Faech. l. b. 7. controuersiarum cap. 34. vers.
 septimus ergo, Gregor. Lopez lib. 6. tit. 26.
 p. 5 verbo mudo, & ciego ad finem vers. quid
 autem, ratio est, quia feudum fuit ei da-
 tum, vt domino seruitium præstaret,
 cap. beneficium quibus ex causis feudum
 amittatur, & cum fuerit effectus inhabi-
 lis ad tale seruitium præstandum, reuo-
 catur concessio tamquam causa non
 secuta, arg. l. 1. 3. & per totum titulum, ff.
 de condit. causa data, & non secuta, & ex-
 presse colligitur ex dicto cap. 1. §. mutus
 Episcopus, vel Abbas, nam ibi fit mentio
 de muto, aut cæco, qui non potest reti-
 nere feudum, sed illud amittit, ibi (*reti-*
nere, & amitti) quæ verba non possunt

adaptari ad solam acquisitionem, scilli-
 cet de infirmitate existente tempore
 quo vult acquirere feudum, cum eo tunc
 non retineat, igitur erunt intelligenda
 de infirmitate superueniente post ac-
 quisitum feudum, priuatio enim suppo-
 nit habitum, l. decem, ff. de verb. oblig.
 quam sententiam, licet plures impu-
 gnent videndi apud Vult. de feudis lib. 1.
 cap. 9. nu. 68. vers. concludendo, Rosenthal. de
 feudis cap. 7. conclus. 27. à nu. 13. tamèn
 late tueretur obiectis satisfaciens *Præses*
Vrsinus p. 1. quæst. 8. art. 1.

Quod procedit in feudo nouo per ip-
 sum quæsito, vt ex superueniente infir-
 mitate illud amittat, sed etiam si per
 prius vti habilis feudo successerit Andr.
 vbi supra nu. 5. Afflict. num. 7. Sonsberch de
 feudis par. 12. nu. 133. Capyc. in inuestitura
 feudali sub rubrica feuda amittuntur fol.
 64. vers. limita prædictum casum, Duarenus
 de feudis cap. 16. de amissione feudi sine vas-
 sali culpa num. 3. Gizzarell. dicta decis. 44.
 nu. 59. Reg. Tappia d. decis. 6. nu. 42.

Quinto feudo non succedit filius adop-
 18 tiuus, §. adoptiuus, & ibi Andreas si de
 feudo militis, cap. adoptiuus si de feudo de-
 functi contentio sit inter dominum, & agna-
 tum, Andr. in cap. 1. nu. 4. de natura succes-
 sionis feudi, Molina de primogenitura lib. 1.
 cap. 4. nu. 50. Peregr. de fideicommissis art.
 22. nu. 93. Vincent. de Anna in cap. 1. de vas-
 sallo decrepite ætatis verbo vt filius n. 412.
 Gallup. in suo methodo par. 3. cap. 2 nu. 19.
 Brunus cons. 10. num. 3. Ioan. Donat. in fine
 regularum lib. 1. verbo feudum col. 9. Ca-
 merar. in cap. Imperialem de prohibita feu-
 alienat. per Feder. col. 9. lit. V. Zacius in
 epithome feudorum par. 8. num. 80. fol. 91.
 Capriol. ac successiombus ab intestato lib. 1.
 nu. 275. & omis pluribus, vna ratio vi-
 detur mihi probabilis, quia dominus
 haberet vassallum, quem non elegit, cõ-
 tra textum in cap. 1. §. si duo fratres de fra-
 tribus de nouo beneficio inuestitis cap. vlti-
 mo in fine de lege Corradi, cap. 1. §. & si cli-
 culus de alienatione feudi, dominus enim
 elegit puta Titium, & eius filios vassal-
 los, & sic de sanguine illius, cuius non
 est adoptiuus, quàm rationem assignat
 Aluarot. in d. §. adoptiuus nu. 1. Molin. post
 alios de primogenitura lib. 1. cap. 4. nu. pe-
 nult. secunda esset in potestate vassalli
 feudo priuare dominum, videns enim
 se filijs legitimis, & naturalibus carere,
 filium adoptaret, quod omnino absur-
 bum est, vt bene Pernus cons. 10. col. 2. Ti-
 raquel. in l. si vnquam verbo suscepit li-
 beros num. 3. & 18. & probatur à simili
 in

in casu fidei commissi in l. fideicommissio, ff. de condit. & demonstrat. ibi adoptionis non excluditur, & in l. nec ei, §. 1. ff. de adoptionibus, ibi (ne sit in potestate tutoris tutelam finire, & substitutionem à patre factam extinguere) de quo late v. dendus est Fusar. de substitution. quest. 316.

Quod tamèn limitatur quoties feudum fuerit concessum sub tali qualitate, ut huiusmodi filii adoptivi succedere possint, norant Baldus, Afflict. Martin. de Carratis, Schenk, & alij in dicto §. adoptivus, Alvarot. ibidem nu. 3. Bammacar. nu. 7. Sonsbech par. 9. nu. 67. vers. fallit primo, Brun. conf. feudali 1. col. 7. in fine, Rosental. cap. 7. conclus. 30. nu. 36. Capriol. de success. ab intestato lib. 1. nu. 278. nam contra

19 ex conventionem legem accipiunt, l. 1. §. si conveniat, ff. de positi cap. 1. de duobus foribus à capitaneo investitis & pluribus exornat rationibus Villan. in responsio edito post opus, Caneet. nu. 1.

Difficultas tamèn est quid si tempore concessionis feudi investitus habebat filios adoptivos, & investiens hoc sciebat, dicatur habilitasse dictos filios adoptivos ad feudi successionem,

20 & affirmative respondent Martin. Landensis in dicto cap. adoptivus, & in cap. naturales si de feudo defuncti controuersia fuerit inter dom. & agnatum, Thom. de Marinis de feudo gent. tit. 3. num. 54. Sonsbech de feudis par. 6. num. 64. quorum opinio probari possit à simili, nam conditio sine filiis defuncta non dicitur per existē-

21 tiam filij adoptivi, dicta l. fideicommissum, ff. de condit. & demonstrat. l. si ita quis, §. 1. uti, ff. de leg. 2. nihilominus si filius adoptivus existeret ante fideicommissum factum deficeret conditio per illius existētiā, ita Gulielm. de Benedictis in cap. Rayntrius verbo, & uxorem nomine adelasiam num. 758. extra de testamentis, Rayne in l. gallus §. & quid si tantum ibi Ruin. nu. 30. ad finem, ff. de lib. & posth. Alciatus in l. 3. nu. 12. ff. de verb. signif. Card. Mantica de coniect. ult. volunt. ib. 11. tit. 8. nu. 5. Peregrin. de fideicommissis art. 22. nu. 94. Intrigliol. de substit. centuria 3. quest. 61. nu. 16. Fusar. dicta quest. 316. nu. 10. cum in tali casu cesset ratio fraudis considerat arg. l. cum ratio, §. ex bonis iuncta, l. 1. ff. de bonis damnatorum.

Alij tamèn dixerunt adhuc tali casu filios adoptivos non succedere, quam sententiam tuerentur Thomas de Marinis sibi contrarius loco citato n. 54. in fine, alii-que apud Rosental. cap. 7. conclus. 30. nu. 40. & ratio est, quia si Princeps investiens

voluisset dixisset, iam quod de illis sciebat, iuxta textum in l. unica, §. si autem aliquid ad defunctis, C. de caducis tollendis, non expressit signum est noluisse illos ad feuda admittere tãco magis, quia feuda respiciunt naturam, & veritatem, quæ in filiis adoptivis nullo modo considerari potest, l. filio quem pater, ff. de liberi, & posthumis, l. cum in adoptionibus l. adoptiones, & ibi Doctores, ff. de adoptionibus, verus enim filius dicitur, qui ex iustis nuptiis ortus est, l. filium eum definimus, ff. de his qui sunt sui, vel alie iuris, & ratio in contrarium adducta, retorquetur, eò quod contrarium plures dixerunt, ut videre est apud Cardin. Mantica loco citato vers. verum ego, & textum in dicta l. cum ratio, nihil probat, eò quod solum dicit portionem deberi de bonis patris diminati non solum filiis legitimis, & naturalibus, sed etiam adoptivis, non quod fraus cessauerit, sed quia patri ab intestato morienti succedunt, l. cum in adoptivis, C. de adoptionibus, §. sed hodie instituit. eodem titulo, & si ad sint simul filij legitimi, & naturales, l. si se parens, ff. eodem titulo, Ripa in l. si unquam num. 60. & 61. C. de renocand. donat. Tiracuell. de iure primogenitura quest. 84. nu. 2. at in fideicommissis, & feudis non solum requiritur quod fraus cesset, sed voluntas investientis, quæ nullo modo considerari potest in casu nostro.

Sexto, & ultimo à feudi successionem, 23 filij naturales excluduntur textum habemus in cap. 1. §. naturales si de feudo defuncti controuersia sit inter dom. & agnatum, ubi glosa verbo legitimi, Andr. nu. 1. Alvarot. nu. 2. Baldus nu. 1. Afflict. Balzaran. & alii apud Bammacar. num. 4. Paris de Puteo de reintegr. feudorum cap. 130. n. 7. & 8. Gallup. in methodo feudali part. 3. cap. 2. num. 19. Vult. de feudis lib. 1. cap. 9. num. 91. Intrigl. de feudis centuria 2. art. 1. num. 524. Schoner de feudis lib. 1. disput. 2. cap. 68. Rosental. de feudis cap. 7. conclus. 19 num. 1. Giurba de successionem feudi, §. 1. glosa 9. num. 5. Aponte de feudis lect. 1. num. 108. & lect. 10. num. 29. nam ut bene ait Scench in dicto §. naturales, non decet istos impudicis amoribus, & concubinatus amplexibus ortos æquales esse iis qui ex legitimo matrimonio nati sunt, secundo concedens cum sit Princeps, præsumi nequit illum de filiis naturalibus cogitasse arg. l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebell. in illis verbis (ex dignitate,) & sicut filius illegitimus incapax est ordinis, & beneficiorum Ecclesiasticorum.

corum cap. 1. de filiis Presbyterorum, cap. cum in cunctis de electione, cap. finali de filiis Presbyterorum lib. 6. ita in feudis iudicandum, cum illorum natura nobilissima sit, inquit Pernus conf. 10. num. 2. eo magis, quia feuda conceduntur ob amorē, & fidem cap. 1. de feudo dato in vim legis commissorie, cap. 1. §. & quia vidimus, & in §. cum vera Corradum de his qui feudum dare possunt, cap. 1. §. nulla per quos fiat investitura, qui amor, & fides non consideratur in filiis naturalibus, nam regulariter tales filij solent degenerari à virtute maiorum, ut in specie scripsit Bonifacius Martyr ad Anglorum Regem habetur in cap. si gens Anglorum §. 6. distincte. videre est Card. Paleotum de nothis, & spurij cap. 33. nu. 2. & cap. 55. n. 1. & 2.

Proinde videmus hos filios non posse uti armis, & insignis parentum. Cynus in l. cum pater, §. mater, ff. de leg. 2. Bartol. in l. finali, C. de verb. signif. & in tractatu de insignijs col. 3. Guidon Papa decis. 580. Castfancus in catalogo glorie mundi par. 1. conf. 15. & par. 11. Card. Paleotus de nothis, & spurij cap. 60. in fine, Hieronym. de Leo de eis. Valen. 80. nu. 11. & patris nobilitatem non retinet, inquit Bartol. in l. 1. ad finem, C. de dignit. lib. 12. & in l. tutelae, ff. de capitis diminutione, Baldus in l. cum legitime, C. de statu hominum, Tiraquel. de nobilitate cap. 15. nu. 10.

Et licet in allodialibus filius naturalis matri succedat, l. si qua illustis, C. ad orficianum, §. nonissime instituit. eodem titulo in feudis tamen maternis nullum ius successionis habet, notat Andreas in dicto, §. naturales in addit. num. 10. Ardisson. in summa cap. 137. versiculo sed queritur. Afflict. in cap. 1. §. mulier si de feudo defuncti contentio sit notabili 1. num. 7. Curtius de feudis par. 2. cap. 17. num. 40. Sonsbech de feudis par. 9. par. 2. principalis num. 71. & 78. Pistorius lib. 2. quæst. 40. num. 2. quoniam textus in dicto §. naturales. simpliciter negat filio naturali feudi successionem, igitur non debemus distinguere, arg. l. 1. §. & generaliter, ff. de legatis prestandis, l. de pratio, ff. de publiciana in rem actione.

Quæ conclusio non solum procedit in filio naturali tantum, sed etiam in legitimo per rescriptum Principis, ut in dicto, §. naturales, ubi Andreas num. 1. & 3. Baldus num. 1. Afflict. num. 1. in secundo notabili, Aluarot. num. 2. Baramacar. nu. 5. in principio, post alios docent Anna in cap. 1. verbo, ut filij num. 416. cum seqq. de vassallo decrepite etatis, Pistorius de feudis

lib. 2. quæst. 40. Facchin. lib. 3. controuersiarum cap. 49. Vultei de feudis lib. 1. cap. 9. nu. 92. Marta de success. leg. par. 1. quæst. 11 art. 2. num. 1. & 7. Borrell. in summa decisionum tit. 34. de feudis num. 349. Giurba plures alios referens loco citato num. 16. Aponte de feudis lect. 1. num. 108. Gallup, in methodo feudali par. 3. cap. 2. num. 47. Camillus de la Ratha in theatro feudali p. 9 dilucidat. 19. Preses Vrsinus par. 1. quæst. 3. art. 1. Capriol. de successione ab intestato lib. 1. num. 209. seqq. ratio est, quia sub generali sermone numquam feuda comprehenduntur cap. in generali si de feudo defuncti, cap. 1. de Capitaneo, qui curiam vendidit, vnde sub generali renunciatio-
24 ne non comprehenduntur, Bartol. in l. ut iuris iurandi, §. si liberti, ff. de operis libertorum, & in litem videndum, §. finali, ff. de petitione hereditatis, Iason in auth. unde parens num. 8. C. de inofficioso testamento, Gabriel. Crotus, & alij apud Surdum conf. 237. num. 18. vol. 2. & in conf. 446. num. 8. vol. 3. Menoch. conf. 16. num. 25. vol. 1. Pisanell. in consuetud. si quis, vel si qua sub num. 195. in apostilla incip. hinc essent repetenda, Molfesius par. 4. quæst. 11. num. 12. Pancirola conf. 1. num. 45. Cancerius par. 3. variarum cap. 15. num. 122. & latè dixi Theoremate, igitur si feuda non comprehenduntur sub generali sermone, sub legitimatione facta non veniunt, eo magis quia Summus Pontifex Bonifacius Octauus in cap. quamuis il primo de prebendis, & dignitatibus lib. 6. ait sub generalitate numquam comprehendendi aliquod honorificum, in illis verbis (propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) sed feudum est dignitas, & honorem confert cap. 1. §. in primis, quibus ex causis feudum amittatur, cum adductis per Tuscum lit. B. conclus. 53. num. 2. merito non comprehenditur sub legitimatione facta in personam filij naturalis.

Quod tamen non procedit quoties in legitimatione Princeps expressisset,
26 ut talis legitimatus feudo succederet, glosa, Afflict. & alij in dicto §. naturales, Curtius in iur. de feudis par. 3. quæst. 17. n. 39. Clarus in §. feudum quæst. 82. plures refert Cumia cap. Regni Sicilie si aliquem verbo communibus num. 13. fol. mihi 90. Facchin. lib. 3. controuersiarum cap. 49. Gallup. par. 3. cap. 2. num. 47. Hannetus de iure feudi lib. 2. cap. 2. idem dicimus in spurio ut possit ad feuda legitimari, ut in dicto §. naturalis in principio, Cumia loco citato num. 16. & admittitur etiam ad feuda nobilia, Card. Parisius conf. 13 nu. 44. vol.

2. Gozadinus conf. 25. num. 1. & 12. glosa Parisiensis, damnata memorie titulo 1. §. 8. glosa 1. num. 38. & sequ. Bursatus conf. 89. num. 17. Capriol. dicto lib. 1. num. 213. & si feuda essent titulata bonum esset exprimere in legitimatione, ita Curtius ubi supra cum allegatis per Frec. de subfeud. li. 2. q. 15. pag. 120. Cotta in memorabilibus verbo legitimatus, Gallup. ubi supra.

Sed dubium est si requiratur, ut Princeps volens naturalem ad feuda etiam dispensare, expresse deroget legi feudali, & glosa in l. 1. C. de naturalibus liberis verbo rescriptis, ait quod si Princeps dispenseauerit contrahi matrimonium inter Senatores, & personas viles (quibus de iure ciuili prohibitum erat matrimonium contrahi) sufficit, ut exprimat, non obstante aliqua lege in contrarium nulla facta demonstratione particularis legis, quam glosam secuntur Baldus ibi num. 4. Angelus nu. 1. Ancharan. conf. 223. num. 2. dicens idem esse generalem derogationem, quoad omnia sub genere comprehensa, quam specialem quoad speciem, adducens textum in l. si duo, ff. de administratione tutorum, in illis verbis (quantum enim facit in totum, tantundem valet si in ea re de qua agitur denegata sit,) & in l. omnes, C. de prescript. 30. vel 40. annorum, ibi (tamquam si per hanc legem specialiter, ac nominatim fuissent enumerata,) vnde si tanti valet genus quoad omnia quanti enumeratio specierum, dicendum erit per expressionem illam non obstante quacumque lege videri specialiter legibus feudaliibus derogasse, & precipue dicto §. naturales, ita scripserunt Andreas in dicto §. naturales num. 3. Afflic. ibidem notabili 2. num. 13. & adest decisio eiusdem Afflicti 195. num. 2. & 4. Boerius decis. 123. num. 6. prout idem dicitur in emphiteusi Ecclesiastica, docent Baldus in l. generaliter, §. cum autem, C. de institut. & substitut. & in cap. que in Ecclesiarum de constit. Decius conf. 275. col. ultima vers. secundo non obstat, & in conf. 284. col. ultima vers. non obstant allegata, Angelus conf. 402. Socin. conf. 41. col. 4. in principio cum seqq. usque ad finem vol. 3.

27 Sed contra hanc sententiam videtur facere textus in l. si quis in principio, ff. de leg. 3. in quo Iuris Consultus ait, quod & si in testamento non possit aliquis legem sibi praescribere de non reuocando, tamen in reuocatione necesse est, ut specialiter deroget tali legi impositae, ibi (nemo enim eam sibi legem potest dicere, ut a priore voluntate ei recedere non licet, sed hoc ita locum

habebit, si specialiter dixerit prioris voluntatis se penitus, igitur non sufficit generalis derogatio, per quam legem, & alia iura sic tenent Anton. de Rosellis de legitimatione quest. 69. Oltradus conf. 247. in 3. dubio, Ancharan. conf. 242. num. 1. col. 1.

Sed respondetur adesse maximam diffinitionem inter vnum & alterum casum, quoniam in casu nostro agimus de potestate Principis, de qua disputare foret crimen laesae Maiestatis, sic posse ad sui libitum de nouo disponere antiqua corrigendo etiam pro casu speciali, at vero in casu dictae legis si quis agitur de testatore, qui eam legem apposuit in testamento, ne ab illo recedere possit, vnde lex praesumit maximam fuisse illius voluntatem circa dispositionem factam proinde in alio testamento requirit, ut specificiter testator de testamento confectio mentionem faciat, quae ratio, ut dixit, cessat in actu per Principem facta.

Difficultas tamen est, quid si existant filij legitimi, & naturales, an legitimatus expresse ad feuda illis succedere possit, & dico quod si in legitimatione non fuerit expressum Principi de existencia legitimorum, & naturalium, talis legitimatus haud succederet, licet enim nulla requiratur mentio filiorum in legitimatione, docent Bart. in dicto §. & quid si tantum nu. 14. Socin. nu. 139. Couarr. de sponsalibus lib. 2. cap. 8. §. 9. num. 20. Rosental de feudis cap. 7. conclus. 19. num. 25. Molina de hispanorum primogenitura lib. 3. cap. 3. num. 10. alter Molina de iustitia, & iure tomo 2. disput. 174. num. 7. Reg. de Potestate de potestate Proregis tit. 10. de diuersis provisionibus fieri solitis, Anellus de Amato conf. 54. nu. 5. plures apud Dom. Reg. Merlin. tomo 1. controuersiarum cap. 1. a num. 6. tamen si Principi fuisset porrectum adesse filios legitimos, & naturales, utique non processisset ad legitimationem, eod quod legitimatio introducta est in subsidium, & in defectum filiorum legitimorum, & naturalium, §. si quis ergo autem quibus modis naturales efficiantur legitimi, in illis verbis, si quis sane non habens filios legitimos, consequenter de facili illos non legitimasset non enim praesumitur Principem velle filiis legitimis, & naturalibus praedecedere, arg. l. 2. §. merito, & si quis a Principe, ff. ne quid in loco publico cap. ex tuarum de anth. & usu pallij cap. super eo de officio delegati, Fglin. in cap. causamque verbo interpretatio de rescrip-

scriptis, Decius conf. 11. num. 4. & in conf. 271. & 606. num. 17. cum pluribus apud Reg. de Ponte conf. 59. num. 35. etiam in ijs quæ emanant proprio motu Principis, Aretinus conf. 15. num. 6. Gozadinus conf. 9. num. 42. Parisius conf. 1. num. 84. & in conf. 11. num. 13. vol. 1. Ruinus conf. 60. num. 5. vol. 1. & in nostris terminis legitimatos non succedere, si de existentia legitimorum, & naturalium mentio facta non fuerit, docent Socin. in l. gallus, §. & quid num. 19. & 3. Vbi Aretinus num. 25. Iason nu. 102. ff. de liberis, & posthumis, Alex. and. conf. 21. num. 7. lib. 1. Tiracuell. in l. unquam verbo donatione largitus num. 254. Costa in dicto §. & quid si tantum nu. 131. & 132. p. 2.

Si vero in præcibus Principi potestis pro legitimatione facta fuisset inentio de existentia legitimorum, & naturalium, & nulli dubium erit capaces fieri, dummodo feudum sit hæreditarium, ratio est, quia de feudo hæreditario potest pater ad libitum disponere cum consensu Principis, Capyc. in investitura feudis rubrica feudorum genera verbo hæred. vers. prima conclusio, late Vrsillus ad Affli. decis. 248. à num. 1. cum seqq. at pater in ijs quorum habet liberam potestatem disponendi poterit filios naturales legitimare absque consensu filiorum legitimorum, & naturalium, docent Bartol. in dicto §. & quid si tantum num. 14. Paulus de Castro num. 16. Alexand. num. 17. Aretinus num. 26. Socin. nu. 18. Iason num. 92. de communi testatur Molina de primogenitura lib. 3. cap. 3. nu. 10. & in nostris terminis glosa in dicto cap. naturales, vbi Aluarot. num. 4. addens ad Andr. in cap. omnes filij verbo item si vassallus in fine, Sarmiento lib. 1. selectarum cap. 9. num. 4. Pistorius de feudis lib. 2. quest. 40. nu. 35. vbi plures asserunt.

Idem dicimus de feudo ex pacto, & providentia nouo quoniã poterit pater 30 ad libitum disponere cum consensu Principis in præiudicium filiorum, & agnatorum in investitura comprehensorum, Andreas in cap. 1. §. & si libellum de alienat. feudi paterni, Aluarotus ibidem, & in cap. 1. §. finali quæ sit prima causa beneficij amittendi conclus. 74. Freccia de feudis auth. 29. num. 10. Camerar. in cap. Imperialem. §. preterea ducatus pag. 97. lit. A. B. C. Affli. decis. 112. num. 6. & 138. nu. 5. Surdus decis. 235. num. 3. & 4 nam tale feudum ex pacto, & providentia nouum per omnia æquiparatur feudo hæreditario, docent Thomas de Marinis de feudis

in titulo de alienat. feudi Menoch. conf. 161. num. 2. vol. 1. Borcole. de feudis cap. 8. num. 141. & licet aliqui contrarium dixerint videndi apud Sonsbech de feudis par. 3. à num. 110. vbi late eorum probat sententiam tamen doctissimus feudista Hartam. Pistorius lib. 2. quest. 4. & proprie à num. 44. omnibus argumentis per Sonsbech allegatis satisfaciens nostram confirmat sententiam, quia satis ratioconsonum est, ut qui generationis causa fuit, sit & corruptionis, arg. l. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris; Andr. in dicto §. & si libellum de alienat. feudi paterni, Bal. in cap. cum inter dilectos col. 3. de fide instrumentorum.

Sed si feudum fuerit antiquum ex pacto, & providentia, ad illud pater non poterit naturalem legitimare in præiudicium filiorum legitimorum, ita Andr. in dicto §. naturales num. 4. vbi Liparul. in addit. verb. paterno lit. A. & in cap. quid ergo num. 7. de inuestitura de re aliena facta, & in cap. 1. de alienatione feudi paterni nu. 1. Freccia de subfeudis lib. 2. questione incipiente superest num. 4. Camerar. in cap. 1. an agnatus num. 102. Clarus in §. feudum quest. 41. num. 2. Reg. Tappia decis. 20. Sup. Senat. Ital. nu. 1. ratio est, quia in ijs quæ pertinent ad filium non iure hæreditario pater non poterit filijs præiudicare, vnde videmus quod respectu allodialium pater non poterit filijs præiudicare naturales legitimando, quoad portionem legitimæ, prout ex pluribus fundat Præses Vrsinus de successione feudi par. 1. quest. 3. art. 2. pluribus obiectionibus satisfaciens, igitur, ita in feudo antiquo ex pacto, & providentia, cum non deferatur filijs iure hæreditario, sed uti descendentibus ex primo acquirente.

Sed in contrarium videtur facere difficile argumentum, scilicet posse patrem 32 filijs præiudicare, etiã quoad feuda ex pacto, & providentia delinquendo; textus est in cap. si vassallus culpam si de feudo defuncti contentio sit, cap. 1. si vassallus feudo priuatur, vbi communiter Doctores, Ardiz. zon. in summa feud. cap. 135. vers. item sciendum est, Bursat. conf. 225. num. 187. Berous conf. 77. num. 21. lib. 3. Reg. de Ponte lect. 22. num. 12 vers. questio, decisum in Collaterali Consilio refert Camill. de Curte in diuersorio feudali pag. 73. sic poterit pater filios exhæredare à tali feudo, Ardiz. in summa in cap. de success. feudi vers. sed adhuc queritur, Andr. in cap. 1. de success. feudi num. 1. 2. & 3. & in cap. 1. §. omnes nu. 21. si de feudo defuncti

contentio sit, & in cap. 1. §. & si filius nu. 5. in titulo Imper. Lotharius, Freccia de subfeudis lib. 3. formula 3. nu. 7. Camerar. in cap. 1. an agnatus nu. 98. vers. sed nunc iterum oppono Camill. de Curte in diuersorio feudali pag. 64. nu. 119. vers. concludimus, Preses Vrsinus de successione feudi par. 1. quæst. 6. art. 1. à num. 31. cum seqq. Gallupp. in methodo feudali par. 1. cap. 5. à num. 19. Lanarius in repetit. tituli de success. feudi à nu. 71. ad finem, & in addit. nu. 49. late probat doctissimus feudista Anton. Monachus de recta feudi interpretatione cap. 51. per totum, igitur si pater poterit filiis præiudicare delinquendo, vel exhæredando, etiam à feudo ex pacto, & prouidentia, quare idem dicendum non erit posse præiudicare legitimando filium naturalem, etiam ad alia feuda.

Sed antequam ad responsionem deueniam, pro intelligentia sciendum erit non ab omni feudo ex pacto, & prouidentia filios excludi per delictum patris, neque exhæredari, nam boni feudum tripliciter feudum ex pacto, & prouidentia intelligunt, primum dicitur simplex, puta si concessio facta fuerit Titio, & eius liberis, & successoribus, Camerar. in cap. 1. §. oppono primo lit. F. an agnatus, vel si dixerit eius generi, & posteris suis, ut colligitur ex Andrea in cap. 1. vers. & filij sub num. 3. de success. feudi, Thomas de Marinis de feudis titulo 1. pag. 5. nu. 13. vers. quia variæ sunt, vel si dixerit Titio, & eius proli, Arias Pinellus in l. 1. par. 3. nu. 90. C. de bonis maternis, Camill. de Curte in diuers. feudali pag. 17. nu. 9. Intrigliol. de feudis centur. 1. quæst. 47. ac de alijs formulis videndi sunt Carolus à Kicherb in suo discursu feudali cap. 4. num. 4. cum seqq. Rossental cap. 2. conclus. 38. & per plures alias usque ad conclus. 49. Pistorius questionum iuris par. 2. quæst. 1. num. 17. cum seqq. Schraderius de feudis par. 2. cap. 3. num. 23. cum seqq. cum alijs apud Monachum cap. 33. per totum, secundum vero feudum ex pacto, & prouidentia dicitur legis quoties ex iuris intelligentia filij sunt vocati nullo hominis facto interueniente, puta si feudum fuerit concessum Titio simpliciter, nam sicut in allodialibus dicitur quis acquirere pro se, & hæredibus, licet de illis nullam fecerit mentionem, iuxta textum in l. si pactum, ff. de probationibus, in feudis lex non interpretatur pro omnibus hæredibus, sed pro filijs tantum, cum non simus in materia transmissibili ad omnes hæredes, arg. lex facta, §. si-

nali, ff. ad Trebellianum, l. in conuentionibus, ff. de verbor. oblig. cum alijs cumulatim per Afflictum in præludys feudorum num. 122. sic in isto feudo veniunt filij non ex patris prouidentia, quoniam pro illis stipulatus non est, sed legis tantum, quæ sub intellexit, ita Camerar. in cap. Imperialem lit. D. vers. unde pag. 48. & 66. sub num. 138. tertium vocatur omnino, & dicitur illud, quod conceditur omnibus sigillatim proprijs eorum nominibus expressis nulla habita ratione de primo acquirente, puta si dicatur, concedo Titio, & Caio, & Sempronio eius filijs, tunc enim quia concessio est facta nominatim filijs per propria nomina, vnaquæque persona dicitur contemplata, Andreas in dicto cap. 1. sub num. 4. si vassallus feudo priuatur, & in cap. 1. sub num. 1. de successione feudi, Affli. decis. 239. n. 5. late Camer. ubi supra n. 26. dicens hoc casu videri concessum feudum patri, & æque principaliter filijs allegans tex. in l. quodcumq. §. ita, ff. de ver. obl. & in l. si ita conuenerit, ff. de pactis dotabilibus, de qua formula concessionis late scripsit Monachus loco citato cap. 34.

Vnde non in omni feudo ex pacto, & prouidentia pater poterit filiis præiudicare, sed tantum in feudo simplici, aut legis, cum in feudo quod omnino vocatur patris delictum non nocet filijs, ut concludit Andreas in dicto cap. 1. §. nisi sub num. 4. Liparullus in addit. in cap. Tinius, §. quod si Titius si de feudo defuncti militis controuersia fuerit, Iacobus de Sancto Giorgio de feudis vers. dictique vassalli promiserunt column. 2. cum alijs apud Capycium in inuestitura feudali verbo feudorum clausula vers. pro se siphace, & habet filijs col. 2. pag. 96. Gallupp. in methodo feudali part. 1. cap. 5. num. 25. plures apud Rossental de feudis cap. 11. conclus. 7. sub num. 7. & videndus est omnino Lanarius in repetit. tituli vassallus feudo priuatur num. 34. & seqq. ubi nepos in addit. à num. 4. Monachus cap. 50. num. 47. sic dicimus in exhæredatione, ut non liceat patri filium exhæredare à feudo, ad quod fuit proprio nomine vocatus, ita Andreas ad titulum de successione feudi in principio sub num. 1. vers. si autem est datum, additio ad Petrum de Gregorio de concessione feudi part. 3. quæst. 7. lib. E. Iacobinus de Sancto Giorgio in sua inuestitura verbo presentes num. 9. Afflictus in titulo que sit prima causæ beneficij amittendi ad §. præterea si vassallus in explicat. glosæ seq. ad eundem

T c c

§. num.

In num. 27. Sceneid de feudis part. 6. cap. 3. de success. descend. mascul. sub num. 26. vers. & communis sub num. 27. vers. nec videtur, & sub num. 30. in fine, Rossentall de feudis cap. 9. conclus. 66. num. 26. late Camillus de Curte in diuersorio feudali part. 1. §. nunc de altera à num. 99. fol. 63. column. 3. vsque ad num. 119. Valascus de iure emphiteut. quest. 45. col. 1. Caldas Periera de nominat. emphiteut. lib. 2. quest. 12. sub num. 51. ex doctrina Bartoli in l. ut iuris iurandi, §. si liberi sub num. 9. vers. porro si poneremus, C. de operis libertorum, ratio horum est quia filiorum, etiam contemplatione censetur tale feudum concessum, & ita æque principaliter, unde omnes, & pater, & filius in simul, & pro indiuiso possideant, & teneant feudum, seu medietas patri, & medietas filio censetur concessa, ut ait Rossentall. dicta conclus. 66. num. 25. ex Isernia, & Afflictis, tam in titulo de successione feudi, quam in titulo de alienatione paterni feudi, quibus posit.

Respondetur ad contrariam obiectionem, quoniam non est bona consequentia, pater potest filio præiudicare delinquendo, potest exheredare, ergo potest simpliciter per contrarium præiudicare, ut colligitur ex text. in l. cum apertissime, & in aut. heredes, C. de secun. nupt. ubi potest rit mater filios exheredare à lucris ipsis debitis per transitum ad secunda vota, ibi (he res lucro cedunt liberis, licet heredes non sint patris, aut matris, aut utriusque, nisi fuerint ingrati, & probetur ingratitudo) & tamen mater in illis bonis non potest filijs præiudicare, iuxta vulg. tex. in l. femine, C. de secun. nupt. sed ratio hæc est, quia præsumitur Principem vocasse filios illius nomine proprio, dummodo patri non fuerit ingrati, ex dictis per Curtium de feudis regula 17. questionum num. 6. vers. contra tamne fol. 67. col. 2. sicuti pater non potest filijs præiudicare quoad ius patronatus liberti, l. 4. ff. de iure patronatus, l. ut iuris iurandi, §. si liberi, ff. de operis libertorum, nihilominus potest illos exheredare, ut per Bartolum in dicto §. si liberi sub num. 6. vers. porro, cum alijs apud Valascum de nominat. emphit. quest. 12. num. 51. lib. 2. Camill. de Curte dicto §. nunc de altera num. 103. fol. 64. col. 1. in principio, ratio vero quare per delictum patris contra dominum, filio præiudicium affertur, etiam in feudo ex pacto, & providentia eadem, est, quia contristaretur dominus vi-

dens possideri feudum à filio patris infidelis, nam cum vna caro reputetur pater, & filius, l. finali, C. de impuberum, & alijs substitut. proinde sicut pater est infidelis, præsumitur filium taliter esse, sicut præsumpta fidelitas patris defert filio feudum ex dictis per Camerarium in cap. 1. an agnatus num. 4. cum sequentibus, ex quibus apparet non rectè argumentari de vno casu ad alium, cum maxima sit disparitas inter vnum, & alterum casum.

Hæc tamen quæ diximus in filio legitimo per rescriptum Principis locum non habent in filio legitimo per subsequens matrimonium, nam iste capax est successionis feudi, ita docent 37 Andreas in dicto cap. naturales num. 7. ad finem, & in constitut. sancimus col. 4. vers. querit glosa de matrimonijs contrahendis, Aluarotus num. 8. Afflictus num. 1. Barniacarius quest. 1. per totam, Pernus cons. 9. & 10. Camerarius in cap. si aliquem vers. sed quid si dictaret inuestitura num. 9. fol. 179. cum sequentibus, Cumia in cap. si aliquem verbo non communibus num. 32. Clarus in §. feudum quest. 82. num. 5. Tirraquellus de iure primogeniture quest. 34. num. 53. Germani addentes ad Clarum, ubi supra liter. C. vers. sed quid si feudum ad finem, Misingerius centuria 5. obseruat. 42. 42. Pistorius lib. 2. quest. 41. num. 35. Molina de primogenitura Hispanorum lib. 3. cap. 3. num. 31. alter Molina de iustitia, & iure titulo de contractibus disputat. 475. num. 13. Molfesius ad consuetud. Neapolitan. titulo de personis part. 2. quest. 10. num. 140. cum sequentibus, Galluppus par. 3. cap. 2. num. 21. Minadous in constitut. Regni in aliquibus verbo filiorum sub num. 1. fol. 14. Capriolus de successione, ab intestato lib. 1. num. 163. Petrus de Luna consilio 2. diuersorum Sicularum, Cardin. Tuscus practicarum tomo 5. verbo legitimo conclus. 229. num. 13. cum sequentibus, Rossentall. de feudis tomo 1. cap. 7. conclus. 18. num. 1. cum seqq. plures apud addentes ad dictum cons. 1. diuersorum Sicularum sub prima additione, quoniam textus in §. reliqui auth. quibus modis naturales efficiantur sui, æquiparat ad idem filios legitimos, & naturales, & legitimatos per subsequens matrimonium, ibi (legitimum ius præbentes eis qui erant primitius naturales circa quorum successionem non laborauimus, semel enim eos efficientes legitimos, damus habere etiam successiones illas quas habent hi qui ab initio legitimi sunt, igitur si sunt quoad omnia

nia æquiparati legitimis; & naturalibus, dispositum in illis verificari debet in his legitimatis, arg. l. ut enim, ff. de seruo corrupto iuncta, l. si quis seruo, C. de fur- tis, ad quam sententiam videndus est *Præses Vrsinus de successione feudi part. 1. quæst. 5. art. 1. à num. 21. & faciunt nota- per me Theoremate.*

Quorum sententia procedis, etiam in feudis concessis sub clausula de corpore legitime natis, vel procreatis, docent *Andr. Afflict. Laudensis, Abbas, Ripa, Schrader, Vuesembec, Soccin, Couarruias, Alciatus, Intrigulus, Clarus, Crassus, Matua, Gabriel, Capycius, & alij apud Rosenthal de feudis tomo 1. cap. 7. conclus. 28. num. 4. & seqq. Marefcottus lib. 3. variarum cap. 18. num. 5. & 6. & late num. 45. cum seqq. licet plures contradicant videndi apud Peregr. de fideicommissis art. 24. à nu. 14. vbi late discurret *Surd. decis. 319. & late post alios Merenda lib. 4. controuersiarum iuris cap. 17. per totum, vbi rationes afferuntur.**

Dubium tamèn elegans est quis præferendus sit in successione feudi, legitimus per subsequens matrimonium, maior respectu ortus, minor respectu legitimationis, an vero filius legitimus, & naturalis, prior quoad legitimationem, posterior quoad ortum sine casum, Titius habuit filium ex Berta, quam in concubinam habebat, postea contraxit matrimonium cum Seia ex qua ortus fuit filius legitimus, & naturalis, quo matrimonio dissoluto per mortem Seia, Titius matrimonium contraxit cum Berta, quam in concubinam primo loco tenebat, ob quod effectus fuit legitimus filius ex illis ortus, moritur Titius relicto feudo, qui ex his admittetur, posito quod viuatur iure Franchorum, ut solus primogenitus admittatur, & communem reperio sententiam dicentem præferri filium legitimum, & naturalem, ita *Ioan. Andr. in cap. sine culpa de regulis iuris lib. 6. Andr. in dicto §. naturales, Ancharam in cap. tanta nu. 12. Card. nu. 5. Henric. nu. 6. qui filij sint legitimi, Alexand. in l. gallus, & quid sit tantum nu. 19. Iason nu. 89. Soccin. nu. 28. ff. de liberis, & posthumis, Gomez in l. 9. tauri nu. 63. Crassus communium opinionum lib. 2. cap. 5. quæst. 9. late Tiraquell. de primogenitura quæst. 34. Molina de primogenitura hispanorum lib. 3. cap. 1. nu. 7. Garzia de nobilitate glosa 21. nu. 63. Petr. de Gregorio de concessione feudi par. 4. quæst. 8. nu. 24 & 25. Minad. in constitut. in aliqui-*

bys verbo filiorum n. 4. late probat hanc sententiam *Dom. Francisc. Maria Prato facundissimus Orator, ac scriptor nemini secundus tomo 1. discept. forens. cap. 33. per totam, vbi omnibus argumentis Bammacarij contrarium dicentis in dicto cap. naturales quæst. 4. doctè more suo, satisfacit, eandem sententiam tuentur Præses Vrsinus p. 1. quæst. 4. art. 4. à nu. 7. est contra Bammacar. loco citato, ac plures alios quos sequitur, Pascalis de viribus patrie potestatis par. 2. cap. 4. nu. Marta de success. legali quæst. 11. art. 2. à nu. 21. Barbosa in collect. ad textum in dicto cap. tanta nu. 23. Fusar. de substitut. quæst. 409. nu. 33. Pont. de matrimonio lib. 11. cap. 11. num. 8. latissimè præceteris hanc sententiam tuetur doctus feudista Capanus in tractatu de vita, & militia quæst. 9. per totam, vbi suam quandam allegationem affert fundamenta vtriusque sententiæ videnda, sunt apud ipsos, & omnino videndus est Cumia in cap. si aliquem verbo maior natu à num. 34. cum pluribus seqq. vbi omnia habebis.*

Verum ego dicerem, cum eodem Cumia loco citato num. 65. has dissentiones distinctionis fœdere concordari posse, nam aut agimus de feudo hæreditario, vel ex pacto, & providentia nouo, quod naturam hæreditarij retinet, ut supradixi, & procedit sententia dans prælationem filio legitimo per subsequens matrimonium, quoniam cum possit in illis pater filio legitimo præiudicare, nō mirum si sit retrotractio ad tempus natiuitatis, si vero feudum fuerit ex pacto, & providentia antiquum, tunc denegatur retrotractio, quia per patrem præiudicari non potest, ut dixi, consequenter cum posterior sit quoad legitimationem, merito dicendum erit cum prima sententia, ut filius legitimus, & naturalis admittatur, ad successionem feudi, & non legitimus acus per subsequens matrimonium.

S V M M A R I V M.

1. Femina de iure communi feudorum non sunt capaces successionis feudi.
2. Hæredum appellatione in materia feudali, solum masculi intelligentur.
3. Femine repelluntur à successione feudi, etiā materri.
4. Naturalis non succedit patri in emphiteusi Ecclesiastica.

Tee 2

Quod

- Quod limitatur si dicta emphyteusis per prius fuisset concessa naturali.
- 5 Initium rei spectandum est.
- 6 Ponderatur textus in l. generaliter, §. cum autem, C. de institut. & substitut.
- 7 Feminae admittantur ad successionem feudi feminini.
- Et feudum femininum vocatur, quod conceditur sub tali investitura, ut feminae ad illud admittantur, non quod femina fuerit concessum.
- 8 Femina ex se non est capax successionis Regni, & adducitur exemplum, sed videas num 13.
- 9 Imperare difficillima res est.
- 10 Rex eligitur, ut curam subditorum habeat & plura erudita referuntur.
- 11 Feminae dicuntur habere varium, & mutabile consilium.
- Sed referuntur aliqui casus, in quibus mulierum consilia maximi ponderis fuerunt reputata.
- 12 Referuntur quaedam exempla, quibus ostenditur plura interuenisse mala Regnis, ob successionem femininarum.
- 14 Officium sui natura personale est, & non transmittitur ad heredes, & femina ad illud non admittitur, & si Princeps vocauisset heredem marientis.
- Quod tamen ultimum pluribus non placet, & ponderatur textus in cap. dilecti filii de arbitris.
- Affertur adhuc textum responsio Pater Merollæ tom. 3. Theolog. moralis disput. 6. diffinitio 9. num. 423. & Montani de regalibus officiis num. 17.
- Et à fortiori femina succedit in officio, si in concessione fuerit dictum, ut possit seruare per substitutum.
- Sic data potestate nominandi, poterit nominari femina.
- 15 Femina de iure Regni nostri fuerunt habitata, ad succedendum in feudis, masculis tamen in eodem gradu non existentibus.
- Et primogenita admittitur, dummodo non fuerit dotata de bonis defuncti, quia per se cundogenitam excluditur non maritam.
- 16 Et sufficit, si dos fuerit promissa tantum.
- 17 Dos promissa secundum aliquos non venit appellatione dotis, sed contrarium verius.
- 18 Dotata dicitur filia per solam promissionem dotis.
- 19 Primogenita dotata excluditur per secundogenitam virginem, quando ipsa sciente fuerit suo viro dos tradita, seu promissa.
- Sed in dubio praesumitur uxorem scire.
- 20 Viri solent omnia uxori communicare.
- 21 Ponderatur nostra constitutio in aliquibus.
- 22 Primogenita non excluditur si dotationi cōtradixerit.
- 23 Mulier dicitur ratam habere dotationem per taciturnitatem.
- 24 Primogenita dotata excluditur, licet reseruauerit sibi successionem.
- Quod secus est si pater consenserit tali reservationi.
- Dummodo feudum fuerit hereditarium, vel ex pacto, & prouidentia nouum.
- 25 Primogenita dotata dicitur, & excluditur, si frater suus alteri nubat, & dotem compenset.
- 26 Primogenita excluditur à successionem feudi, tam si habuerit dotem in contractu, quam in testamento, quod per Authorem refellitur.
- 27 Ponderatur constitutio in aliquibus.
- Quod non procedit si primogenita cum illa dote in testamento relicta se maritaue-rit.
- 28 Statutum excludens filiam dotatam intelligitur à successionem, à qua dotata fuit.
- 29 Verba recipiunt intellectum à subiecta materia.
- 30 Primogenita exclusa à successionem feudi patris non excluditur à successionem feudi materni.
- 31 Constitutio in aliquibus excludens filiam ob existentiam masculorum locum habet, tam in in successionem patris, quam matris.
- 32 Primogenita excluditur, etiam à successionem feudi materni, si de illius bonis fuerit dotata.
- 33 Ratio restringit, & ampliat dispositionem ad casum, in quo ipsa conuenit.
- 34 Pater succedit filio in feudis antiquis, vel si ab ipso fuerit filio refutatum.
- 35 Affertur quaedam ponderatio Prædis Vrsini ad nostram constitutionem, & ab Authore refellitur.
- 36 Dispositum in uno ex correlatiuis locum habet in altero.
- 37 Extensio non dicitur, sed comprehensio, quoties militat eadem ratio.
- 38 Primogenita dotata per virum ob suam pulchritudinem non excluditur per secundogenitam in capillis.

139 Idem

- 39 Idem dicimus si fuerit dotata ob suam nobilitatem.
- 40 Primogenita non excluditur si fuerit dotata per patrem de bonis à fratre ipsis relictis.
- 41 Legatum factum ab auctore nepoti, dicitur illius contemplatione non patris.
- 42 Ponderatur textus in l. auus, ff. de iure dotium.
- In l. profecticia, §. si quis certam quantitatem, ff. eodem titulo.
- 43 Dos ab auctore peruenit dicitur aduentitia secundum plures.
- 44 Ponderatur textus in l. dotem quam dedit, ff. de collatione bonorum.
- Et adducitur responsio Præsidis Vrsini, quam pluribus modis reicit Author.
- 45 Author aliter resoluit textum citatum.
- 46 Auus tenetur dotare nepotem ex filio impotente.
- 47 Reiciuntur intellectus quorundam ad textum in dicta l. dotem quam dedit.
- 48 Primogenita minor potest petere restitutionem in integrum aduersus hanc dotationem tanquam lesa, cum excludatur à successione feudi.
- 49 Minor restituitur aduersus repudiatam hereditatem.
- 50 Minor restituitur, etiam aduersus, lucrum amissum.
- 51 Referuntur quedam iura per Præsidem Vrsinum ponderata, & ab Authore resoluuntur.
- 52 Dos dicitur adesse in contractu ex lesione existente.
- 53 Affertur quedam distinctio Præsidis Vrsini ad questionem.
- 54 Assensus regis requiritur, quoties feudum alienatur ab illo qui caret legitimo successore.
- Sed dicitur habere successorem, si ille iuuenis sit.
- 55 Minor poterit restitui in integrum aduersus legatum repudiatum sub conditione tamen factum eueniente conditione.
- 56 Feudatarius potest ad libitum disponere de feudo ex pacto, & prouidentia noua cum consensu domini.
- 57 Creditor sub conditione creditor vocatur.
- 58 Legatarius sub conditione petit, cautionem.
- 59 Creditores conditionales intimandi sunt in confectioe inuentarii.
- 60 Renunciatio intelligitur rebus sic stantibus.
- Et non extenditur ad res ex noua causa superuenientes.
- Et dicitur facta fauore fratrum.

- 61 Ponderatur textus in contrarium in l. de fideicommissis, C. de transactionibus, & ab Authore resoluitur.
- 62 Lesio excluditur, quoties actus ex se tendit ad commodum, & incommodum.
- 63 Minor potest petere restitutionem in integrum aduersus transactionem non factam, si in iudicio succubuerit, sed Authori displicet.
- 64 Legitima feudi quanta sit remissive.
- 65 Primogenita dotata non excluditur si tempore obitus patris nullus existeret, ob quod successio fisco deferretur.
- 66 Idem dicimus si secundogenita esset adhuc maritata, & dotata.
- 67 Ponderatur textus in l. quod si alii legatur, ff. de adimendis legatis.
- 68 Neptis ex primogenita dotata excluditur per amitam secundogenitam non dotatam, sed virginem.

ARGVMENTVM.

Explicatur quomodo fæminæ repellantur à successione feudi de iure communi feudorum, & quomodo fuerunt habilitatæ de iure Regni nostri per consuetudinem in aliquibus, insuper latissime declaratur quando primogenita dotata, & maritata excludatur per secundogenitam in capillis, & ad veram intelligentiam reduciatur dicta consuetudo in aliquibus pro resolutione plurium questionum, in quibus multa considerata per Præsidem Vrsinum de successione feudi, ab Authore impugnantur, denique si fæminæ succedant in officiis, & Regnis, ubi plura eruditissima referuntur.

THEOREMA CVIII

E Numerauimus in præcedenti plures personas, quibus ius feudale successionem denegauit, at quia de masculis ibi sermo fuit institutus, necesse est in præsentem de fæminis agere, & nulli dubium est illas incapaces reputari per ius commune feudorum, ut in cap. 1. §. filia vero de success. fudi. cap. 1. §. hoc autem de his qui feudum dare possunt, docet Cymia in cap. si aliquis nu. 73. Hieron. Garzonius in tractatu de fæminis ad feuda recipiendis, vel no.

Tha-

Thomas de Marinis de feudis tit. de concess. fem. Curt. eodem tractatu par. 3. de femin. success. nu. 1. Intrigliol. de feudis centuria 1. quest. 6. nu. 15. Rossental in titulo de success. fem. ab intestato cap. 7. conclus. 3. cum pluribus seqq. ratio est, quia femina non potest pro domino pugnare dicto s. hoc autem, quod procedit, licet feudum fuerit concessum pro se, & hæredibus, quoniam in materia feudali hæredū appellatione solum masculi intelliguntur, cap. 1. §. & si clientulus de alienat. feudi cum concord. Zazius de feudis par. 8. num. 16. Sebrader. de feudis par. 7. cap. 4. nu. 2. Vultei de feudis lib. 1. cap. 9. nu. 28. Duaren. de feudis cap. 10. nu. 2. Loffredus cons. 1. nu. 40. Gayl. lib. 2. observat. 159. nu. 1. Borcholt de feudis cap. 7. membro 2. nu. 34.

Dubium tamen est si hoc idem procedat in feudo materno, ut ad illud non admittatur filia femina, & dico illam adhuc excludi, sic constat reprobata opinioque Oberv. & Gerardi, ex textu in cap. 1. de feudo femin. quem sic intelligit glosa ibi, Andr. in cap. Imperialem de prohibita feudi alienat. per Feder. in illa questione si permilla alienatione dicatur permilla pignoriatio, Ardi. zon. in summa titulo de success. feudi cap. 137. & tris. sed dubitatur, latè hanc sententiam sustinet Minad. in constitut. Regni in aliquibus in principio nu. 9. Capyc. in sua inuestitura verbo maternum feudum, Camer. dicto cap. Imperialem lit. C. D. & E. pag. 47. latè doctissimus Consil. Andr. de Georgio de feudis cap. 51. Preses Vrsinus de success. feudi p. 1. quest. 2. art. 1. à nu. 18. quibus addo, Apon. re omnino videndum de feudis sect. 9. à nu. 27. usque ad 46. etenim dispensatio est stricti iuris cap. 1. de filiis Presbyterorum lib. 6. igitur facta cum unica femina, cui Princeps concessit feudi inuestituram, trahi non debet ad akeram, alias largā teneret interpretationem.

Hæc tamen sententia plures tenet contradictores, cum contrarium dixerit glosa in cap. 1. §. filia vero verbo succedant de success. feudi, & in cap. §. & quia iudicium de his qui feudum dare possunt verbo frater, secuntur Iacob. de Beluifo, Nicol. de Neapoli, Baldus, & Aluarot. in dicto cap. 1. sicut in simili, filius naturalis repellitur à successione emphyteusis Ecclesiasticæ, Bart. & Ripa in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Sen. Conf. Tertull. Bald. in cap. que Ecclesiarum nu. 42. de constitut. & in l. generaliter, §. cum autem nu. 2. C. de institut. & substitut. vbi Iason n. 9. col. ultima ante medium vers. ultimo diligenter signa,

Alexand. cons. 94. vol. 2. in fine vers. pro hoc adducit nu. 5. lib. 1. Clarus in §. emphyteusis quest. 30. nu. 1. Card. Mantica de tacitis, & ambiguis lib. 2. tit. 9. nu. 4. vers. vera est igitur, Caldas Periera de nominat. emph. lib. 2. quest. 19. à nu. 12. cum seqq. latè fundat Hierony. Gabriel cons. 84. à nu. 28. usque ad 56. lib. 2. Rota Romana apud Seraphin. decis. 478. & diuersorum decis. 417. & 505. p. 1. & in recentioribus 435. nu. 10. p. Gratian. tomo 2. discept. forens. cap. 218. nu. 35. decisum in Rota Romana refert de Marinis lib. 1. quotidian. cap. 97. per totum, Gama decis. 2. à n. 1. cum seqq.

Verum si per prius hæc emphyteusis fuerit concessa filio naturali, transibit ad alium naturalem, ita Baldus in dicto cap. que in Ecclesiarum col. penult. Ripa in dicta l. ex facto, §. si quis rogatus il primo n. 66. vers. limita nisi ab Ecclesia, Card. Mantica loco citato nu. 10. decisum refert Gratianus dicto cap. 218. nu. 49. & 50. ratio est, quia facilius constituitur res quam producitur, l. qui furere, ff. de statu hominum, l. 1. §. quamuis, ff. de postulando l. æcus ff. de iudicijs, & in omni re initium erit spectandum, l. si procuratorem in principio, ff. mandati, l. 1. §. non solum circa finem, ff. de positi, l. Pomponius la secondæ, ff. de negotijs gestis, l. si id quod, §. si filius familias, ff. pro socio consequenter cum ad tale feudum fuerit femina admissa, nil noui inducitur, si successionem illius alteri feminae concedamus, & sicut validum est hoc argumentum in emphyteusi, validum adhuc erit iudicandum in feudo, inter quæ currit sermo, ex notatis per Euerard. in loco de feudo ad emphyteusim, & è contra.

At ego non discederem à prima sententia, nam opinio vocans filium naturalem ad successionem emphyteusis, quoties alteri naturali fuerit per prius concessa, plures habet contradictores legendos apud doctissimum Presid. Vrsin. de success. feud. p. 1. quest. 2. art. 2. num. 16. Caldas Periera dicta quest. 19. n. 20. & colligitur à simili ex textu in l. generaliter, §. cum autem, C. de institut. & substitut. vbi

6 Iuris Conf. ait quod si testator filium naturalem hæredem fecerit, illumque grauauerit de restituendo si sine filiis decesserit, defecta non dicitur conditio si cum filio naturali decesserit, eò quod non videtur dispensatio per institutionem factam de filio naturali tantum, ibi (nisi isti liberi sine iusta sobole decesserint) quem textum ad hoc propositum inducunt Baldus, & Decius in cap. in presentia num.

47. de probat. Iason in l. sed si hac, §. liberos, ff. de inus vocando, sic non est bonum argumentum, concessit primo loco incapaci, ergo idem erit intelligendum de secundo.

Secundo (data opinione contraria, tanquam veridica,) est maxima disparitas inter vnum, & alterum casum, quoniam naturalis non est ex se inhabilis ad successionem emphiteusis, sed tantum ex quadam coniecturata mente, ut non non intelligatur de talibus loqui tanquam exotis in iure, at quoties loquimur de feudo ad quod femina non admittuntur sunt ex se inhabiles, eo quod non possunt pugnare pro domino, sic in primo casu potest dari coniectura in fauorem naturalis, cum videatur habilitatus, & cessare illa coniecturata mens, secundo casu militat etiam ratio inhabilitatis ad pugnandum, ideo licet Princeps voluerit vni femina concedere feudi inuestituram, non videtur de omni alia fuisse cogitatus.

Nihilominus si feudum esset femininum, tali casu femina non repellitur a 7 successione feudi cap. 1. de natura successionis feudi, quod feudum femininum dicitur, non quando feudum fuerit concessum vni ex feminis ut dixi, sed quoties in inuestitura fuerit dictum posse feminas succedere, unde non bene dixit Præses Vrsinus loco citato num. 18. vers. sed contrariam sententiam appellando feudum femininum illud quod fuerit femina concessum, sed requiritur expressum pactum, ut femina ad illud admitti possint, ut bene aduertit Reg. de Ponte dicta lect. 9. num. 36.

Elegans tamen est difficultas, si hæc procedant in successione Regni, ut sic 8 excluditur a feudo, sic & a Regno, & reperio Horat. Montan. in tractatu de regalibus cap. 1. num. 21. dicentem præcisam omni lege Regni femina non est capax successionis, assignat rationem, quia Regna fuerit instituta, ut Rex præsit populo iudicet populum, & gerat bella populi, & uti Dux præcedat populum aduersus hostes, ut in lib. 1. Regum cap. 8. quorum femina incapax est, cum imbellis sit, imò maribus illam dominus subiecit, ut defendant, & tueantur, ait D. Thomas lib. 4. de regimine Principis cap. 6. unde iura ciuilia expellunt eam ab omnibus officiis, ut in l. 2. ff. de regulis iuris, proinde erecto Romano Regno post Romulum absque filiis vita fungum, fuit electus Rex Numa Pompilius.

qui reliquit filiam, ei tamen Regnum non fuit delatum, ut testatur Linius lib. 1. fol. 10. d. tergo.

Quibus dictis per Montanum, addi potest illud Titi Lini dicentis homini potius deficiet ars regendi populos, quam de illis triumphare, ibi (excellentiore ingenio potius defuit ars, qua ciuem regant, quamqua hostem superent,) quoniam alijs 9 imperare summum difficillius est, ex dictis per D. Chrysost. in epistola vltima ad Corinthios sermone 15. ibi (imperare non solum dignitas est, imò ars est, artium omnium summa), & D. Gregor. Nazianz. in apolog. in principio, ait hæc verba (mibi videtur ars artium, & scientia scientiarum hominem regere animal tam varium, & multiplex,) & D. Thomas de regim. princip. cap. 14. sic discurre (inter omnes artes viuendi, & regendi ars amplior, & superior est,) & D. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 5. cap. 12. refert verba Virgilij dicentis (te regere Imperio populos Romanæ memento, Hæ tibi erunt artes) & faciunt verba illa Reg. cap. 8 lib. 1. (Rex erit super, nos, & iudicabit nos, & egredietur ante nos & pugnabit bella nostra pro nobis.)

Ratio est, quia Rex non eligitur, suæ commoditatis causa, sed ut subditorum curam habeat, ut aureis literis scriptum reliquit Seneca in lib. de consolat. ad Polib. 26. ibi (omnium domos illius vigilia defendant omnium otium illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationum illius occupatio,) & Socrates dixit (Rex eligitur non ut sui ipsius curam habeat, & se se molliter curet, sed ut per ipsum ij, qui elegerunt bene beateque viuant,) & Plinius in panegyrico ad Traianum per sequentia carmina rectè describit,

Qui ciues seruat, qui publicâ commo-
curat.

Qui ex priuatorum cuncta salute facit
Durima quem patriæ, & populis discrimina tangunt

Numen non Princeps iure vocandus
erit.

Et Claudius ad Honor. hæc alia scripsit
carmina.

Tu ciuem patremque geras, tu consule
cunctis

Non tibi, nec tua te moucant, sed publica
damna.

Et Iacob. à Brucxangermundt in aphorismis politicis desumptis ex dicto panegyri. Plinij aphorismo 10. hæc tradit carmina.

Hæc etenim Reges olim sunt sine creati
Dicere ius populis, iniustaq; tollere facta
Non sua sed patriæ, subiectorumq; iuri.
pro-

proinde Cicero de republica ait Principis proprium esse beatos facere ciues suos, in illis verbis (hæc una, beatitas ciuium Principi proposita esse debet, ut ea opibus firma, copiis locuplex, gloria ampla, virtute honesta sit, atque is Princeps,) & Lypsius lib. 2. polit. cap. 6. dixit (verus bonusque qui intendit, vigilat, & scit, maximo imperio, maximam curam inesse, cuius vigilantia omnium sonnos defendit, omnium ocium illius occupatio,) quæ omnia agnoscens Rex Macedon. Antig. maxime indignatus cum filio immoderate imperante in hæc verba prorupit (an ignoras, fili mi Regnum nostrum nobilem esse seruitutem,) ita A. Elianus var. histor. lib. 2. quæ melius considerans Sanctissimus ille Dux Moyses maxime contristatus fuit, audiens à Deo fuisse sibi onus impositum regendi populum suum per desertum, qua de causa, his verbis exclamauit (cur afflixisti seruum tuum & cur imposuisti pondus vniuersi populi tui super me,) & paulò post inquit (nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem & aut genui eam, ut dicas mihi porta eos,) Num. cap. 11. & 12. plura asserrem, nisi prolixior ad alia viderer.

Quæ considerata in mulieribus non sic de facili inueniuntur, quod enim bonum consilium mulier tradere potest, si semper varium, & mutabile habet, iuxta illud Virg. lib. 4. (varium, & mutabile semper, femina, & Terentij in Hecira) itidem mulieres sunt, ut pueri leui sententia. quod scite Baptista Mantuanus Eglota 4. significauit, dicens (femina cæcioco res mira) simillima vento est, qui trahit expellens mendaci nubila statum,) & Seneca lib. 1. de remedijs fortuitorum circa finem, inquit (nihil tam mobile, quam faminarum voluntas, nihil tam vagum) & Tibullus de Neera lib. 4. ibi

Sed flecti poterit, mens est mutabilis illi
& ad propositum facie sententia illa
Sulmonensis Epist. 18.

Ut corpus teneris, sic mēs infirma puellis
& vocis etymon demonstrat, mulier enim quasi mollior à mentis mollior dicta est, cap. adam 33. quest. 5. cap. quod proposuisti 32. quest. 7. §. prohibemus vers. nonimus auth. de triente, & semisse, inde Plautum in bacchi ait (miserius nihil est, quam mulier,) & Seneca Herculi fure dicit (quemcumque fortem videris, miserum neges,) plura refert eruditissimus noster Francisc. de Petris lib. 1. festiuarum lectionum cap. 1. ad num. 5. quæ omnia vnico tantum verbo explicauit Salom. Proverb. 31. (mul-

liorem fortem quis inueniet,) & Eccles. cap. 42. in illis verbis (melior est iniquitas viri quam mulier benefaciens,) consequenter si necessaria ad regimen deficere videtur in sexmina, merito dicendum erit illam fore repellendam à successione Regni.

Scio tamen aliquando mulierum consilia magni fuisse momenti, sic scribit Plutarchus fuisse seruatum apud Lacedæmonios, & Cornel. Tacit. de moribus Germanorum, scribit apud illos mulierum consilia numquam fuisse neglecta, in illis verbis (memorie producitur quasdam acies inclinatas iam, & labentes à feminis fuisse restitutas constantia præcum, & obiecta pectorum, & monstrata quo minus captiuitate, quam longe impatientius feminarum suarum nomine timent, adedut efficacius obligentur animi ciuitatum, quibus inter obsides puellæ quoque nobites imperantur, in esse quæ etiam sanctum aliquid, & prouidum putat, nec ut consilia earum spernantur, aut responsa negligunt,) & eruditissimus omni æuo laudandus Amæus Robert. rerum iudicarum lib. 2. cap. 4. fol. 351. ait in tanta existimatione fuisse habita in G. lia mulierum consilia, ut factis fœdere inter Annibalem, & Gallos, convenit, ut si quæ dissidia inter eos orirentur haberent mulieres gallas iudices, & arbitras controuersiarum, & si aliquis plura videre voveret de laudibus mulierum, adeat eruditissimum illius virum Cassan. in cathologo glorie mundi quæ par. 2. considerat. 8. cum pluribus seqq. infinita refert exempla circa magnitudinem mulierum, tamen hæc, & si vera sint, raro accidunt ad quæ iura nostra non adaptantur, vulgata regula in l. nam ad eas ff. de condit. & demonstr.

Hanc eandem sententiam exclusivam faminarum à successione Regni tueretur Bodinus de republica lib. 6. cap. 5. & in methodo historica cap. 6. §. massiliensium, dicens non debere in Regno imperare, quæ vnico viro subdita inuenitur, quoniam non amitteret Regni gubernatio nem ob virum ductum obseruat subtilissimus Theologus Gabriel Vasquez par. 2. disp. 153. cap. 3. & videndus est Gell lib. 2. noct. attic. cap. 2. proinde displicuit D. Chrysost. homil. 4. super cap. 2. Platonis, sensus introducentis mulieres inter actiones pertinentes ad agilitatem hominum, & Seuerus Sulpitius lib. 1. histor. sacræ affirmat tempore quo Debora tradidit populum Dei, fuisse pro certo affirmatum ducibus confitendum esse, si-

cuc

cut muliebris auxilii, ibi, adeo nihil spei in eorum ducibus erat, ut muliebri auxilio defenderentur & legimus in *Iſaia* 3. fuiſſe per dictum Prophetam obiurgatum populo Iudaico dicentem ſe mulieres gubernantes habere.

Plura reſert Bodinus loco citato, & inter alia quædam lacrymanda exempla orta ob ſucceſſionem Regni collatam in ſæminam, quoniam 4. *Regum* 11. legitur Semiramis poſtquam obtinuit dominium Aſſyriorum à Rege pro vno tantum die, iuſſit illum occidi, & 2. *Paralip.* 22. dicitur quod Aſalia Regina Iudeorum, cum vidiffet mortuum filium Oconiam, iuſſit omnes Principes ſanguinis occidi, de Regina Ioanna, & aliis apud ipſum, eo magis, quia ſi illa nubere vellet ſi ducit vaſallum inſurgit invidia inter pares, ſi exterum, & Principatus ad exteram nationem facit tranſitum, quæ de cauſa ſolent oriri diſſenſiones, & ſeditiones, unde *Philippus Camines lib. 8. commentariorum in fine*, inquit Dei providentia obſervari in Regno Galliarum legem ſalicam prohibentem ſucceſſionem Regni ſæminis.

33 Nihilominus eruditiffimus Frater Io. Marquez in ſuo libro 1. de gubernatore Chriſtiano cap. 3 1. ſ. 2. contrarium defendit adducens exempla, quomodo plura, & diuerſa Regna ſteterunt ſub gubernatione ſæminarum, legenda apud ipſum, cui addo Petrum Gregor. *Toloſanum lib. 7. de republica cap. 11. qui poſt multa argumenta pro vtraque ſententia huic ultimæ adhæret, & ſequitur Zechius in politica lib. 1. cap. 3. nu. 7. cui ego adhæreo, argumenta, & rationes omitto, cum omnes fuerint allatæ per Toloſanum loco citato.*

Ex dictis oritur alia difficultas, ſi ſæmina ſuccedat in officiis, & plures Doctores dixerunt excludi, eò quòd officiij natura perſonalis eſt, & ad hæredes non tranſmiſſibilis, ut docent *Baldus in l. 3. §. 5. & ſi quis n. 8. C. communia delegatis, Paul. de Caſtro, Imola, & Aretin. in l. maritum, ff. ſoluto matrimonio, & requirit perſonæ induſtriam, colligitur ex textu in l. conſilio, ff. de curatore furioſi, proinde ſi Rex in vno alie ruit naturam vocat hæredem morientis, non intelligitur voluiſſe in alio alterare ſæminam vocando, hanc ſententiam defendunt *Marin. Freccia lib. 2. de ſubſeſſis anſ. 1. q. 51. Reg. de Pont. de poteſtate Præregis tit. de diuerſis prouiſionibus rub. de poteſt. ſubſtit. nu. 4. Reg. Tappia in commentariis l. finalis, ff. de conſu. Princi-**

pum p. 2. cap. 3. n. 54. latè Maſtrill. de magiſtratibus lib. 2. cap. 4.

Verum Horat. Montan. de regalibus in titulo reg. officiis nu. 16. & 17. contrarium paſſim ſervari teſtatur, ſequitur *Reg. Renuitus conſ. 63. vol. 2. Staibanus ſenior conſ. 19. nu. 17. Anton. Iacob. Maurus allegat. 43. Fontanell decif. 252. & 253. Phebus decif. 96. num. 10. deſumit rationem Montan. ex textu in cap. dilecti filij de arbitris, ubi factò compromiſſo in ſæminam, & per eam lato laudo, orta diſſenſione circa inualiditatem laudi Summus Pontifex ait, quòd licet ſæminæ repellantur à publicis officiis de iure, tamen cū inſpecta conſuetudine illius Regni ſæminæ habeant iuriſdictionem in ſubditos ſuos valide poterant laudum proferre, unde ait, quòd cum de iure Regni noſtri ſæmina fuerit habilitata ad ſucceſſionem ſeudi, ut in conſtitut. Regni in aliquibus, & in conſtitut. ut de ſucceſſionibus, merito dicendum erit fuiſſe habilitatam ad officium, & ſic currit argumentum ſeu diſpoſitio textus in dicto cap. dilecti.*

Nihilominus religioſiſſimus, ac inſimul doctiſſimus P. Merolla tomo 3. theologiæ moralis diſput. 6. de priuilegiis difficult. 9. num. 423. ait hoc argumentum Montani deſumptum ex dicto cap. dilecti filij, non ſacere ad caſum noſtrum, quoniam ibi ſupponit Summus Pontifex ſæminam illam habere iuriſdictionem in dominium, proinde validum fuerit laudum, quòd extendi non poterit ad aliam ſæminam iuriſdictionem non habentem, & ſi capacem, quàm reſponſionem per prius ſentiens, Freccia loco citato adducit, eandem ſententiam defendunt Maſtrillus de magiſtratibus lib. 2. cap. 4. Paſcalus de patria poteſt. part. 4. cap. 9. num. 59. *Reg. Tappia de conſtitut. Principum par. 2. cap. 3. nu. 14. Nouar. decif. 70. nu. 2. Giurba obſervat. 110. n. 16. cum ſeqq.*

Cui occurrit Montanus loco citato, dicens, & eſt vera reſponſio, hoc tantum deſumi ex illo textu, ſcilicet erat difficultas circa validitatem laudi, eò quòd tamquam ſæmina repellabatur à publicis officiis, nihilominus Summus Pontifex ſtatuit valere, cum ex cōſuetudine illius Regni ſæminæ iuriſdictionem haberet, ex quibus verbis colligitur argumentum de capacitate iuriſdictionis ad capacitatem publici officiij, inde bene arguit Montan. in Regno noſtro ſæmina eſt habilitata ad habendam iuriſdictionem, ergo ad officium poſſidendum, ſic quando Rex alteravit naturam officiij vocando, etiam

V u u l a

hæredes, dicitur tacite vocasse fæminas.

Quæ opinio à fortiori procedit, si in concessione officij fuerit expressum per Regem posse quem seruire per substitutum, ita Montan. loco citato vers. eo potius, sequitur in hoc P. Merolla ubi supra num. 426. & à fortiori procederet si officium concessum in feudum, nam cum ad illud sint habilitata in Regno nostro, videtur de officio in illius naturam concessio Princeps loqui Montanus nu. 17. vers. ampliat, Merolla num. 423. circa medium vers. opinio autem Montani, dicens idem, procedere si officium fuerit concessum pro hæredibus quibuscumque, arguens de feudo sub hoc modo concessio transeunte ad fæminas ex dictis per Thesaur. decis. 227. num. 13.

Ampliat, idem Montanus loco citato num. 17. vt si quis habuerit potestatem nominandi ad officium, poterit fæminam nominare, nam si potest ab intestato illud habere ex dictis supra, poterit etiam habere ex nominatione, quod tamen non admittunt plures relati per Patrem Merollam, ubi supra num. 425. sed hoc incidit in primum.

Redeundo ad nostram materiam dicimus fæminam de iure Regni nostri fuisse habilitatam ad successionem feudi masculis tamen in æquali gradu non existentibus, vt in dicta constitut. in aliquibus, & vt de successione, & inter fæminas locum etiam habebit primogenitura, itaut filia primogenita tantum admittatur dummodo non fuerit dotata de bonis ipsius defuncti patris, nam tunc ipsa exclusa admittetur secundogenita non maritata, sed in capillis, vt in dicta constitut. vt de successione vers. filie autem, vnde requiritur, quod fuerit dotata de bonis illius, de cuius successione agitur, vt ex Andr. in dicta constitut. verbo coniugate, & dotata, ubi Afflict. num. 8. pluribus fundat Consiliar. Theodorus allegat. 80. num. 1. cum sequentibus, Fabius de Anna cons. 8. num. 1. & 2. Bilotta conclus. feudali 4. num. 1. cum sequentibus, Camil. de Medices cons. 61. num. 7. & 20.

Sed dubium est si reperiatur dotem fuisse tantum promissam, sed non solutam, an tali casu excludatur primogenita tamquam dotata, & reperio, Andr. in dicta constitut. verbo coniugate dicentem, adhuc excludi, quem secuntur Afflict. in cap. 1. num. 79. de natura successionis feudi, Laycea in cap. si aliquem quest. 8. num. 109.

Cum in eodem cap. verbo maritata quest. 10. num. 311. cum seqq. latè Præses Vrsin. de successione feudi p. 3. quest. 1. art. 2. per totum, quoniam dos promissa dos dicitur, vt probatur in rubro, & nigro, C. de dotis promissione, l. si pro dote, & l. si ad exactiorem, ff. de iure dotum.

Incontrarium tamen videntur multa facere, quoniam nostra constitutio loquitur de dotata, quod dotis nomen non conuenit promissæ tantum, numeratio enim dotem facit non promissio, l. 1. C. de dote causa non numerata. cum datur ad matrimonij onera sustinenda, quibus dos promissa non deseruit, inde asserendum erit non venire sub appellatione dotis, & colligitur, ex l. de diuisione, ff. soluto mat. l. dotale, ff. de fundo dotali, quibus habetur res non dici dotales antequam sint traditæ, facit etiam textus in l. Titio, §. Titio, ff. de conditionibus, & demonstrat. & quod dos promissa non veniat sub generali nomine dotis dixerunt Bart. in l. 1. num. 16. Soccin. num. 34. ff. soluto mat. plures citat Barbof. in rubrica 4. ff. eodem titulo, latè Card. Mantica de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 4. per totum, ubi pluribus respondet.

Verum ego non discederem à prima sententia, vltra enim quod asseri posset dotem promissam dotem dici, vt tenent Ripa in l. 1. nu. 18. Bolognet. num. 144. Alexand. num. 36. ff. soluto mat. Tiraquell. lib. 2. de retractu ad finem tituli num. 32. latè Valasc. consultat. 3. à num. 1. Facchin. lib. 16. controuersiarum cap. 24. Vacconius lib. 5. declarationum iuri cap. 93. num. 8. dicens dupliciter hoc posse intelligi, scilicet si dotis nomen accipitur in genere, vel in specie, primo casu comprehenditur, quoniam diuiditur postea inter dotem promissam, & datam, statutum non loquitur de dote data, sed in genere, consequenter comprehendit vtramque speciem, sicut animal est genus, cui si adiciatur rationalitas vocabitur animal rationale, si irrationabilitas, appellatur altera species, idest animal irrationale, sed valet dicere, animal in genere comprehendit vtramque speciem rationalitatis, & irrationabilitatis, sic doti in genere applicatur vtraque species proinde plures Doctores dixerunt sub statuto distante de lucro dotis comprehendit dotem promissam tantum, legendi apud Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 5. per totum, ubi plures distinguit casus.

Et licet contrariis obiectionibus latè occurrat Præses Vrsinus loco citato, tamen meo

meo iudicio vnica sufficiens iudicatur, qua omnia argumenta dilui possunt videlicet hæc omnia essent agitanda, quoties nostra constitutio loqueretur de dote, at loquitur de dotata, vt non admittatur, proinde erit intelligenda. 18 de dote promissa, etenim dotata dicitur filia iuxta text. in l. cum post, §. 1. ff. de administrat. tutorum, l. 1. C. de collatione dotis, t. filia dotem, & in auth. quod locum, C. de collationibus, vnde bene dixit Soc. conf. 92 vol. 1. post Angelum conf. 58. Brun. in statuto stantibus masculis ar. 6. memb. 4. quæst. 7. quod si statutum exigeret dotem non posset extendi, seu intelligi de dote promissa, sequitur Cumia loco citato nu. 317. vers. sicut etiam.

Aduerti tamèn debet hæc procedere, si promissio dotis fuerit, facta filia, vel eius marito ipsa sciente, vnde si fuerit ignorans non excluderetur, Andr. in dicto cap. 1. de natura successionis feudi nu. 24. Petrus de Gregor. de concessione feudi p. 4. quæst. 5. nu. 36. vbi Mastrillus in addit. lit. I. Surdus conf. 45. à nu. 43. post alios Aponte conf. 10. nu. 2. par. 1. eo quia ignorans numquam obligatur, l. generalis, C. de tabul. lib. 10. l. si ignorans, ff. locati, l. ex maleficio, vbi glosa verbo ignorans, ff. de act. & obligat. & ex facto vnus non debet alteri præiudicium oriri, l. non debet alteri, l. id quod nostrum, ff. de regulis iuris, imò Preses Vrsin. loco citato art. 6. per totum, ait quod in dubio præsumitur filiam fuisse per patrem dotatam, nam in concernentibus ad matrimonium iura præsumunt mulierem scire omnia per patrem facta, l. si legibus, C. de Episcopali audientia, ibi (hoc idem mulierem, vel parentes eius cognouisse, sibi debeant imputare,) & in dubio præsumitur non ignorare uxorem, quod eius vir scit, glosa in l. aut quæ aliter, §. sed & seruius, ff. quod vi, aut clam, & in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars debeat lib. 11. verbo iurata fide, Bal. in l. parentes nu. 16. & in l. si quis in hoc, C. de Episcopis, & clericis, solent enim viri 20 omnia vxoribus communicare, ait Iustin. Imperat. in auth. de restitut. & ea quæ parit, & colligitur ex Aristot. lib. 2. ethic. ibi (dulcem esse colloquutionem viri, & vxoris, quasi inter se conferant omnia,) & ex Cicerone lib. 5. Epistolar. faml. epistola 6. ibi (Lentulum virum grauissimum sua ipsius intima consilia Cornelie vxori sua communicausse,) de quibus videndus est Tiracuell. ad leg. 12. conuul. glosa 1. à nu. 1. nam si vicinus præsumitur scire facta vicini, l. qui aut gradus in fine, ff. unde cognati, l. de

tutela, C. de in integrum restitutione, l. vicinis C. de nuptijs, l. 1. ff. de fluminibus, Bartolus in auth. ingressi nu. finali, C. de Sacrosanctis Ecclesiis, Menoch. lib. 1. præsump. 78. nu. 8. itaut transferat onus probandi contrarium in aduersarium ex dictis per Roland. à Valle conf. 19. nu. 39. lib. 1.

Tamèn hæc sententia est contra Andr. in cap. 1. de natura successionis feudi, dicentis in vxore præsumi ignorantiam, & sic sibi nullum inferri præiudicium sequitur, Cumia in dicto cap. si aliquæ verbo maritata n. 189. & 195. versu dic quod prima verior est, & nu. 196. ait quod procedunt dicta quoties agitur de lucro captaudo non de damno euitando, adducens text. in l. cum is primo responso, vbi glosa Bart. & Doctores, & in l. sed etiam si me putem, vbi glosa, & alij, ff. de condit. & demonstrat. secundo posset responderi illa locum habere in actibus momentaneis, vt est testamentum, seu contractus, ita resoluit Bald. in l. conuenticula nu. 7. C. de Episcopis, & clericis, & in l. 1. nu. 3. C. de collus. detegenda, Paul. de Castro in l. 1. nu. 21. ff. si certum petatur, Alexand. conf. 138. nu. 9. vol. 7. & conf. 80. n. 7. vol. 2. Gabriel com. conclus. in titulo de præsump. conclu. 6. nu. 19. & 24. Menoch. lib. 6. præsump. 24. nu. 4. Reg. Valenzuela to. 2. conf. 119. nu. 139. sed tantum in successibus, quod non est in casu nostro, vel iura illa intelliguntur quoad scientiam cognationis, & quoad processum naturæ coniuncti sic enim locuntur, & ponderat Bald. in l. quoniam, C. de iure deliberandi, Alexand. conf. 71. nu. 6. vol. 1. Roland. à Valle conf. 3. nu. 10. vol. 1. cum alijs apud Valenz. loco citato.

Nihilominus ego dicerem, cum prima sententia docente filiam excludi, 21 non tamen ex rationibus consideratis, sed ex vnica quæ meo iudicio irrefragibilis videtur, nam constitutio nostra excludit filiam hanc primogenitam, quia tamquam dotata non debet succedere, & sic considerauit ly dotationem in genere nullam faciendo mentionem de scientia, siue ignorantia, igitur non erit facienda interpretatio de scientia, aut ignorantia, iuxta vulgaram regulam leges fore intelligendas in sensu de quo expresse locuntur, & non per subauditos intellectus.

Sed posset aliquis de facili replicare, dicendo non sufficere solam dotationem, sed simul scientiam requiri, eo quia poterit filia primogenita velle non dotari, 22 & contradicere, ita vt si fuerit dos so-

V u u 2 lura

Iuta viro contradicente ipsa, facto casu successionis feudi, ab illo non excluderetur, ita *Andr. in dicto cap. 1. nu. 24. de natura successionis feudi*, latè *Præses Vrsinus de successione feudi p. 3. quest. 1. art. 3.* consequenter si contradicendo dotationi poterit sibi reservare ius succedendi, asserendum erit scientiam requiri, alias posset dari casus, quo non contradicere ob ignorantiam.

Facilis tamèn est responsio, quoniam *Blasius Lancea in dicto cap. si aliquem quest. 19.* ait periculosam esse hanc *Andree* sententiam, ob eandem rationem, per me supra assignatam, scilicet constitutionem require filiam nuptam & dotatam, imò retento dicto *Andree* non sequitur requiri scientiam dotatæ, quod colligitur ex ratione assignata per *Andr. loco citato*, dicentem idè admittere filiam ad successionem, quia stante contradictione facta dotationi nulla sibi quæreretur actio ad dotem soluto matrimonio, arg. textus in *l. tali. s. finali. ff. de iure dotium*, quæ ratio cessat stante dotatione facta nulla existente contradictione, nam acquireretur actio ad dotem, soluto matrimonio, consequenter bene asserimus supra nullam scientiam requiri.

Quæ à fortiori procedunt si fuerit dos promissa, aut soluta viro sciente filia, & non contradicente, docet *Lancea loco citato*, nam mulier sciens matrimonium, & dotis constitutionem, illud ratum habere censetur ex textu in *l. si filius vbi Bartol. & Doctores, ff. ad Maced. & in l. quod enim, ff. rem ratam haberi, præcipue si longo tempore mulier tacuerit, si quidem ex temporis diuturnitate præsumitur consensus, l. qui aliena, s. 1. ff. de acquirenda hereditate, l. filius, ff. de petitione hereditatis, notant *Bartol. in l. gerit in fine, ff. de acquirenda hereditate, Crauet. conf. 204. nu. 9.* latè probat *Cumia dicto cap. si aliquem verbo maritata quest. 7.* per totam, vbi plura refert pro contraria sententia.*

Ex dictis oritur, quod si mulier sciens se fuisse dotatam reservaverit sibi ius succedendi, adhuc tali reservatione existente excluderetur, quoniam esset reservatio contraria facto, contra textum in *l. quod sciens, ff. de cōditione indebiti cap. sub certa de ind. cap. cum Marcus de constitut. & nō debet esse in facultate exclusi statuto derogare, per suā reservationē, iuxta textum in l. nemo potest, ff. de leg. 1. Brunus in statuto exclusivo seminarum art.*

6. membro 4. nu. 252. *Andr. in cap. 2. de natura successu feudi*, & in his terminis docet *Cumia loco citato nu. 209. cum sequentibus, Anna conf. 8. nu. 2. & 3. Aponte conf. 10. nu. 16. & conf. 21. nu. 39. lib. 1. Bilotta conclus. feudali 4. nu. 3. & 4. Præses Vrsinus p. 3. q. 1. art. 10. nu. 18. in fine.*

At si huic protestationi pater consensum præstiterit, dici poterit filiam non excludi à successionem feudi per sortorem secundogenitam in capillis, quia ex tali consensu adhibito oritur præiudicium patri, & suo hæredi, sic docet *Camill. Medices conf. 61 à nu. 8. usque ad 19. sequitur de Marinis lib. 1. quotidian. cap. 126. à nu. 40.* quod intelligo in feudo hæreditario, vel ex pacto, & prouidentia, sed nouo, nam si esset antiquum, pater non posset filię secundogenitæ præiudicare, & ad hunc articulum omnino videndus est *Cumia loco cit. à n. 222. cum pluribus seq. vbi latissime examinat, & in fine concludit non iuuati protestationi consensum adhibitum per patrem dotantem, fundamenta ad partes non pondero, vt de omnibus alijs sermonem institui, cum in principio promiserim hoc caput methodice tractare.*

Sed *Andr. in dicta constitut. vt de successu verbis coningate*, mouet elegans 25 dubium, ponas quod duo parætes filias nuptui tradunt filijs iuis ad inuicem, puto pater meus nuptui tradit sororem meam cum Caio, & pater Caij nuptui dat filiam suam Titio fratri meo, si tali casu vtraque filia excludatur à successionem feudi, & respondet negatiue, eo quia nulla dicitur dotata, verum, si adfuerit dotis promissio, & vterque ad inuicem compensauerit quantitatem promissam, locus daretur nostræ constitutioni, cum vtraque pro dotata reputetur, sequitur noster de *Marinis dicto cap. 126. num. 39. Cumia in cap. si aliquem verbo maritata, num. 356. & 357. & ego ad hoc addo notabilem decisionem Ioa. Petri Fontanel. 561. per totam tomo 2. vbi decisum refert data tali promissione, & facta ad inuicem compensatione, vnaquæque ex filiabus dotata dicitur, & facto casu dissolutionis matrimonij, poterit superstes agere pro restitutione dotis promissæ, & nulla obstat exceptio non numeratæ dotis.*

Dubium est si dos non fuerit promissa in contractu causa contrahendi matrimonium, sed tantum in testamento per patrem relicta, & nullum est secutum matrimonium, si militet no-

stra constitutio exclusiua filiarum primogenitarum dotata , & aliqui dixerunt excludi, nam idem est quod dos constituta fuerit in contractu, vel in testamento legata, iuxta Bartoli doctrinam, in l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de condit. & demonstrat. & in l. non est matrimonium, ff. de ritu nuptiarum, in l. qui pupillam, ff. de adulterijs, & in l. cum plures, §. cum tutor, ff. de administratione tutorum, secuntur Baldus in l. si pater nu. 2. C. de sponsalibus, & in l. finali nu. 2. de consuetudine, Ioan. Annib. in rubrica ff. soluto mat. nu. 30. 141. & 481. Ruinus conf. 65. per totum lib. 3. cum alijs apud Brun. in statuto exclusiuo femin. 4. membro 6. art. princip. quest. 17. nu. 272. cum seqq. consequenter si nostra constitutio excludit filiam dotatam, intelligenda erit etiam de dote in testamento legata, & videntur facere iura in l. qui pupillam, ff. de adulterijs, vbi Marcell. Iuris Cons. equiparat filiam dotatam, a patre in vita cum dotata in testamento, ibi (duxerit uxorem non a patre desponsatam, vel destinatam, vel in testamento denominatam.) & in l. non est matrimonium, ff. de ritu nuptiarum, ibi (non est matrimonium si tutor, vel curator pupillam suam intra vigesimum quintum annum non desponsatam, a patre neque testamento destinatam.)

At Petrus de Gregor. de concessione feudip. 4. quest. 5. nu. 7. ait filiam istam non excludi secuntur Lancea in cap. si aliquem quest. 23. nu. 154. Cum a verbo maritata nu. 290. cum pluribus sequentibus, & ego huic sententiae adhererem, si iudicium proferre deberem, (& omisiss pluribus rationibus, ac fundamentis per Cumiam consideratis omnino videndum in hoc dubio, eo quia latissime pro utraque sententia rationes ponderauit a nu. 244 usque ad 311.) desumitur ex eadem constitutione, qua statuitur filiam primogenitam excludi, dummodo fuerit coniugata, & dotata, ibi (coniugate, & a te a fratrum successione repelluntur,) & in vers. ceterum (coniugatas, & dotatas) igitur non sufficit quod fuerit dotata, sed requiritur copulatiue quod fuerit coniugata, & sic omnia alia videntur prospicere questionem, quando statutum solum dotatam excluderet ex adductis per Thesaur. decis. 101. per totam, at in casu nostro non agitur de sola dotata, sed coniugata simul, proinde cessant considerari per aduersarios.

Aduerti tamen debet, quod si hanc filia agnosceret legatum sibi per patrem factum, excluderetur a successione, eo

magis si cum illo se maritauerit, vt colligitur ex prag. 1. sub titulo de feudis.

Ex dictis oritur resolutio alterius questionis, quam inter quosdam nostri Sac. Cons. patronos altercari audiui, si filia dotata, & coniugata, quae repellitur a successione feudi paterni repellatur etiam a successione feudi materni, & dico quod si fuerit dotata de bonis patris tantum, admitteretur ad successionem feudi materni, eo quod statutum dictans feminas dotatas excludi recipit intellectum, vt de bonis dotantis intelligatur, iuxta notata communiter per Doctores, in l. 1. C. de legitimis heredibus, docent Cornuc. conf. 74. n. 15. vol. 1. Paulus de Castro conf. 83. col. 2. vers. nam statutum vol. 2. Socinus conf. 30. col. 9. vers. quod autem predicto modo, & conf. 241. col. 11. vers. nam statutum, late Thesaur. decis. 62. cum infinitis adductis per Gabriel. com. conclus. lib. 6. tit. de statutis conclus. 6.

Et licet in nostra constitutione, §. filie autem generaliter fiat sermo, vt filia dotata de paternis bonis excludatur a successione feudi, tamen verba illa generalia recipiunt interpretationem a subiecta materia, de qua fit sermo, scilicet vt excludatur a feudo paterno, verba enim semper intelliguntur secundum subiectam materiam, l. insulam, ff. de prescript. l. si stipulatus, ff. de usuris, l. si tno, ff. locati, l. si oleis, vbi Bart. C. codem, Cephal. conf. 256. nu. 33. Becc. conf. 88. nu. 12. vol. 1. Socin. conf. 1. nu. 120. vol. 1. Berous conf. 66. nu. 14. & conf. 105. n. 24. vol. cum alijs apud Surd. de alimentis titulo 5. quest. 1. nu. 4. vnde cum fiat sermo de dotatione facta per patrem, quando sequitur sermo de exclusionem intelligi debet de feudis paternis tantum, secundo verba dubia declarationem recipiunt ex precedentibus, & e contra, l. si stipulatus, ff. de usuris, eo magis quia in dicto §. filie autem dicitur (filias post mortem patris domi manentes,) igitur quando fit mentio de exclusionem intelligenda erit nostra constitutio de feudo paterno tantum, non materno, sic in nostris terminis docent Andr. in dicta constitut. vt de successione verbo coniugate, & dotata, & in constitut. in aliquibus verbo maritata, Loffredus in cap. 1. col. 2. vers. an filia dotata de natura successionis feudi fol. 49. Pernus cōf. 12. col. 14. vers. venio, Petrus de Gregor. de concessione feudi par. 4. quest. 3. nu. 7. Cumia dicto cap si aliquem verbo maritata n. 296. Prases Vrsinus de successione feudi par. 3. q. 2. art. 1.

Imò

Imò *Vrsinus* loco citato *quest. 2. art. 3. d. nu. 17.* inquit numquam filiam primogenitam excludi à successione feudi materni, & si dotatam de bonis illius, assignat rationem, quia dicta constitutio, ut de successione non loquitur de feudis maternis, consequens est, ut ad illam non extendatur, nam denegatur extensio, quoties lex nova derogat ius commune, licet militet eadem ratio, ex *textu in l. si seruo, §. de viro, ff. soluto matr.* in illis verbis (*de viro, & heredibus eius lex loquitur, de sacro, & heredibus eius nihil dixit, quod habeo quasi omisum* annotat, in quibus igitur casibus lex deficit, non erit nec utilis actio danda.) & *Andr.* in dicta constitut. verbo filij fratrum *vers. quid si pater, dicit neptem ex fratre non excludi à successione feudorum patrui, licet fuerit ab illo dotata, sequitur Petrus de Greg. de concessione feudi p. 4. quest. 5. vers. 1.* assignant rationem, quia constitutio non loquitur tali casu, sicut constitutio in aliquibus disponens de alio dialibus, non habet locum in successione fratris, ut si ne dubio servari testatur *Preses de Franch. decis. 171. in principio*, eo quia de tali casu non loquitur, imò fuit difficultas si locum habebat in successione matris, 31 licet in hoc semper fuit observatum, pro affirmativa sententia, ex dictis per *Afflict. decis. 178.* & nouissimè notat *Domin. Marchio Torelli dignissimus Regens in eleganti decis. 135. per totam tomo 2. sic igitur erit dicendum in casu nostro, quod cum constitutio, ut de successione nullam faciat mentionem de feudo materno, ad illud non foret extendenda.*

Alij tamèn, & melius dixerunt constitutionem nostram adhuc intelligi de feudo materno, sic colligitur, ex *Andr. in constit. in aliquibus verbo maritata, Blaszcus Lancea in cap. si aliquem quest. 15. nu. 99. & quest. 16. num. 104. Gulielm. Pernus conf. 12. vers. vcnis nunc ad secundum caput col. 14. fol. mihi 18. Petrus de Greg. de concessione feudi p. 4. qu. 5. nu. 22.* Cumia verbo maritata nu. 415. *vers. ita enim communis opinio, licet Afflict. in constit. ut de successione num. 66. dicat hoc procedere, quoties filia fuerit dotata per matrem necessarie, non voluntarie, id est cum pater non possit filiam de suo patrimonio dotare, mater quæ in subsidium tenetur, l. neque mater, C. de iure dotium, dotasset filiam, ratio est, quoniam filia primogenita excluditur à successione feudi, non ut bona conferrentur in familia, quia hoc esset quoties excluderetur*

per masculos tantum, & non per alias sorores, sed quia per illam dotationem videtur filia se velle excludere, præueniendo mortem patris proinde diximus supra si posset doti non assentire ius succedendi sibi reseruando, & si erit minor in integrum restitui, ut infra, quæ ratio adhuc consideratur in feudo materno, consequenter non mirum si constitutio illud etiam comprehendat, ratio enim est illa, quæ restringit, & ampliat dispositionem ad casum de quo non loquitur, & in quo ipsa conuenit, *l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. l. hæc actio, ubi notat Bart. ff. de calumn. idem Bart. in l. pater §. fundum, ff. de leg. 3. Alciat. in l. filius familias, §. diui nu. 49. ff. de leg. 1. Crauetta conf. 130. nu. 7. Soccin. iunior conf. 163. num. 5. vol. 2. & in conf. 43. vol. 3. Card. Mathematica de coniecturis ult. volunt. lib. 6. tit. 14. nu. 23. Peregr. de fideicom. art. 14. nu. 22.*

Neque obstat dicere constitutionem de feudo materno non fuisse locutam, quoniam eadem constitutio loquens de exclusionem patris, & matris à successione feudi per filium acquisiti, (nam in antiquis pater filio succedit iuxta do- 34 trinam *Andr. in cap. 1. col. 2. & in nostra constitut. in principio, Afflict. in constitut. foriudicatorum notabili 1. in titulo de fidei success. Ardiz. zon. in summa titulo de success. feudi, §. succedunt vers. ascendentes Iacobi nus de S. Giorg. vers. & vnus ex dictis vassalis nu. 10. Curtius de feudis p. 3. princ. nu. 45. Scradet. de feudis p. 7. cap. 6. nu. 4. Intrigliol. de feudis quest. 37. nu. 28. Duaren. de feudis cap. 11. nu. 10. Pistorius lib. 2. quest. 19. n. 2. Vultei de feudis lib. 2. cap. 9. Forster. de success. feudi cap. 4. conclus. 5. lib. 5. in addit. Rosenthal. de feudis cap. 7. titulo de success. ab intestato conclus. 14. nu. 9. vers. ac ego, sic etiam si feudum fuisset per prius ab ipso patre filio resutatum, arg. *textus in cap. 1. de vassallo decrepitate etatis, ita po.* Doctores citatos *Borcolt. de feudis p. 7. cap. 2. num. 9. Rosenthal. ubi supra in glosa lit. I. & late videndi sunt Anna in dicto cap. 1. de vassallo decrepitate etatis, Galupp. in methodo feudali p. 2. titulo de resut. cap. 5.)* solum verba tendit ad patrem ipsum nominando, ibi (*fratres siue ex utroque parentum, siue ex altero tantum & sorores in capillo excluso etiam communi patre superstite omnino succedunt*) & in *vers. filij autem fratrum, ibi, filij autem fratrum in his que communis patris fuerunt, aut eorum videlicet, idem ius quod pater habeant, igitur non mirum in casu nostro, si constitutio prædicta intendens exclu-**

cludere dotatas, tam de feudis paternis, quam maternis, solum de patre verba instituerit, quia ex identitate rationis feuda materna comprehenduntur sub tali dispositione, eo magis quia vna pars per alteram declaratur. *l. qui filiabus*, vbi glosa verbo fecit, ff. de leg. 1. *l. heredes palam*, §. sed quid si post, ff. de testamentis.

- 35 Quæ omnia agnoscens *Præses Vrsinus* loco citato à num. 27. ait maximam adesse differentiam inter vnum, & alterum casum, idè etiam *constitutio* loquens de exclusionem patris à successione feudi filio mortuo comprehendit matrem, quia pater non succedit, ne feudum retrogre diatur, cum possit vltra progredi, ve ex *Andrea*, & alijs docet *Petrus de Gregor. de concessione feudi p. 5. quest. 4. num. 8. & 9.* hæc eadem ratio militat in matre, vnde non mirum si comprehendatur, quæ *Vrsini* responsio difficultatem haud tollit, quoniam vt probavi, ratio qua primogenita excluditur à successione feudi paterni militat in feudo materno, & iniure
- 36 quod dispositum est in vno ex correlatiuis locum habebit in altero, arg. *l. finalis*, C. de in dicta viduitate tollenda, l. 1. C. de cupressis lib. 11. *l. Iulianus*, §. sed si procurator, ff. de actionibus empti, l. finali, ff. de acceptilationibus, l. 1. ff. quod metus causa, vnde *Bart. ibi*, & in dicta l. finali vers. fallit, dicit quod dispositio faciens mentionem de viro locum habet in vxore, *Cassan. in consuetud. Burgundie fol. 406. Gabriel communium conclusionum in titulo de legibus conclus. 8. num. 2.* & procedit hoc etiam in statutis, vt per *Iason. conf. 112. vers. sed premissis omnibus vol. 1. Curtius senior conf. 11. per totum*, *Crotus in l. omnes populi num. 114. vers. nona conclusio*, ff. de iustitia, & iure, *Decius in l. 2. num. 6. C. de in ius vocando*, *Ripa in rubrica*, ff. de acquirenda possess. num. 7. vers. premissa regula, & si statutum penale sit, vt si de viro loquatur vxorem comprehendat, *Bald. in l. 1. vbi Paul. de Castro vers. nota secundum*, *Salycet. in 1. notabili*, *Alexand. vers. item nota*, *Iason in 2. notabili*, C. de in ius vocando, *Canonista communiter in cap. 1. col. 3. vers. fallit secundo de tempor. ord. lib. 6. Hypopol. in l. si quis viduam col. 4. vers. & dixit*, *Bart. ff. de questionibus*, late *Gabriel loco citato*, quoniam eadem militante ratione non dicitur extensio, sed comprehensio, arg. *l. his solis*, C. de reuocandis donat. præses de *Franchis dec. 560. in fine*, *Præses Merlinus tomo 1. controuers. 18. num. 17. Gregor. Lopez ad l. 13. tit. 17. p. 7. glosa homeniul, Castil. decis. 176. nu. 14.*

sed supra fundauimus rationem quæ primogenita dotata excluditur, militare, tam in feudo paterno, quam materno, consequenter non mirum si, cum loquatur nostra *constitutio* de patre, illa ad matrem extendamus.

Imò si consideramus rationes ponderatas per *Vrsinum*, ibi, militare aspicimus in vtroque, dicit ille doctissimus vir plures fuisse consideratas rationes à legislatore illius constitutionis, primo quia paternum est officium filias dotare, & hoc etiam procedit in matre quæ tenetur in defectum patris, *l. neque mater C. de iure dotium*, secundo quia debitum successionis dote soluere dicitur, & hoc idem in matre, tertio quia legislator voluit magis providere filiarum in domo patris manenti, quam maritarum, quæ ratio adhuc in matre militare videtur, proinde ex eisdem rationibus per *Dom. Vrsinum* ponderatis clara ostenditur sententia illorum dicentium excludi primogenitam non solum à successione feudi paterni, sed etiam materni, si de illis bonis dotata fuerit.

Ex dictis oritur quod si filia primogenita fuerit dotata per virum ob suam pulchritudinem, non excluditur à successione feudi, ratio desumitur ex eadem constitutione, quia non simpliciter dotata excluditur, sed quando fuerit dotata de bonis patris, in illis verbis (dotatas de bonis patris excluduntur) pulchritudo enim est Dei donum, proinde non dicitur dotata de bonis sui patris, & in specie docent *Bald. in l. neque mater vers. pone statuto in fine*, C. de iure dotium, *Anchar. in cap. Canonum statutum ante num. 256. vers. prosequor de constit. Corneus conf. 171 in fine lib. 4. pluribus adductis docet in simili materia Brun. in statuto exclus. fam. art. 8. num. 6. cum seqq. & in nostris terminis Andr. in dicta constitut. in aliquibus col. penul. vers. vnde si inueniret, & in constitut. vt de successioneibus verbo coniugate, & dotata col. 3. vers. sed si non est constituta Afflict. in cap. 1. de natura successionis feudi num. 35. Petrus de Greg. de concessione feudi p. 4. quest. 5. vers. quinto principaliter intelligo num. 32. Cumia dicto verbo maritata num. 430. & ad saturitatem videnda sunt notata per me ipsum Theoremate per totum, vbi plura ad hunc casum.*

- 39 Idem dicimus si fuerit dotata ob nobilitatem, ita *And. in dicta constitut. in aliquibus col. 14. vers. hinc est glossella*, & col. penult. vers. unde si inueniret sibi parem, *Petrus*